

Atanasie Berzescu

LACRIMI SI SÂNGE

Coperta: Dana Marineasa

© Atanasie Berzescu, Editura Marineasa

ISBN 973-9485-31-6

Imprimat la

TIPOGRAFIA MARINEASA

Timisoara, str. Mures nr.34

Tel. 094.205.818

Atanasie Berzescu

LACRIMI SI SÂNGE

REZISTENTA ANTICOMUNISTA ARMATA

DIN

MUNTII BANATULUI

Editura Marineasa

Timisoara, 1999

Cuprins

PREFATA

BOTEZUL PRIGOANELOR

I. PRELUDIU

PRIGOANA

ANUL 1940 — O RAZA DE LUMINA

II. PRIGOANA — ION ANTONESCU

AL DOILEA VAL

PARUL DE LA ALBA-IULIA

ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA

REZISTENTA ARMATA DIN BANAT

CONFERINTA DE LA LUGOJ

ANUL 1948

LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERA

GRUPUL DE REZISTENTA ARMATA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI DIN COMUNA
TEREGOVA-BANAT (1948-1949)

LUPTLE DE LA TEREGOVA

FENES

LUNCAVITA

DOMASNEA

RUSCA

FENES

VERENDIN

ARMENIS

CORNEA

CARANSEBES

BORLOVA

VALISOARA

PETROSNITA

OTELUL-ROSU

CIRESA

MAL

MARGA

VAR

BOUTAR

RUGI

ZORLENTUL-MARE

OHABA

RUGINOSU

JDIOARA

CARPA

GLIMBOCA

LUGOJ

FARLIUG

CAPRIOARA

GRUNI

CAPÂLNAS

I. GRUPUL DORAN-POPOVICI

GRUPUL ORAVITA

LUPTLE DE LA PIETRELE ALBE

LUPTLE DE LA FENES

LUPTATORII MORTI PE CÂMPUL DE LUPTA

I. PIETRELE ALBE — 22 FEBRUARIE 1949

II. SALASUL DE LÂNGA MEHADICA. - Noaptea de 7/8 febr. 1949

III. FENES

IV. DORANIE
LUPTATORII CONDAMNATI LA MOARTE SI EXECUTATI.
UN OSTAS AL IANCULUI
O POLITA PLATITA
CERCETARILE
ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBES
ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL
ÎNCHISOAREA MILITARA TIMISOARA
CARANSEBES
LUGOJ
LANTURILE
AIUD, 1950 - Sectia a II-a
LA CELULAR.
CARE VREI MURI.
ÎN FABRICA
LA ROTARIE
LA OFITERUL POLITIC
IARASI LA ROTARIE
PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURA
DIN CAMERA DE TORTURA LA ROTARIE
SALUPA
ROTARIA PE FIR
CRACIUNUL ANULUI 1952
DIN FRAMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I.
MAI APROAPE DE RADU GYR.
SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE .
SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT. SALONUL MORTII NR. 10
SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORTII
LA VIATA
ÎNCHISORILE - UNIVERSITATILE NOASTRE
SPITALUL (V). SI TOTUSI L-AM ÎNFRÂNT PE COLLER
SPITAL (VI). SALONUL 9
SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUTIEI DIN UNGARIA ÎN AIUD
DOMICILIUL OBLIGATORIU. LATESTI.
LAGARELE.
I. ÎN TARA LUI DOBROTICI, UN LAGAR DE EXTERMINARE
STAFIILE DE LA NOUA-CULME
MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU LA NOUA-CULME
ÎN LIVADA CU CAISI
MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE TEOLOGIE IOAN V. GEORGESCU
O ÎNSCENARE DE EVADARE
DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA.
PERIPRAVA, O RAZA DE LUMINA ÎN INFERNUL ROSU.
STUFUL DE LA PERIPRAVA.
NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI. FENOMENUL PERIPRAVA
ELIBERAREA
CONFRUNTARI CU PREZENTUL
MUNTII MARTURISESCI
SLUJITORI AI ALTARULUI BANATEAN TRECUTI PRIN IADUL COMUNIST
JURNAL DE CALATORIE DE LA LUGOJ LA KARLSRUHE
CUVÂNT CATRE TARA

Sotiei mele MARIA
Fiilor mei Adrian si Horia
Nepotilor mei Adrian, Gabriel si Alina

PREFATA

Numele lui Atanasie Berzescu a intrat, de câțiva ani încoace, în atenția publicului iubitor și interesat de istoria noastră zbuciumată sub dominația comunistă. Este cunoscută contribuția sa la diferite publicații: Memento din Timisoara, săptămânalul Lugojul din Lugoj, Gazeta de Vest din Timisoara și Permanente din București.

Dar ceea ce îi stabilește autoritatea de luptător și martor deopotrivă este apariția Suplimentului social-istoric al Gazetei de Vest din Timisoara: "Războiul anticomunist din Munții Banatului", 1995. Carticica a fost primită cu multă căldură și cu mult interes, chiar solicitată peste așteptări. Răsune în surdina, dar deschizător de orizonturi noi în fața unor documente inedite. Ea a avut darul să incite noi cercetări și studii laudabile. S-au strecurat și câteva omisiuni regretabile. Așa de pildă nu se vorbește nimic despre activitatea importantă în rândurile studentimii de atunci a lui Constantin Pascu, sau despre personalitatea luptătorului orăvitean Martin Balan, ori despre contribuția în mediile țărănești a învățătorului Ion Popescu.

A fost deosebit de elogiata apariția cărții profesorului Ion Gheorgheșu "Voi n-ati fost cu noi celule". Atanasie Berzescu este atestat drept mentor al unui tineret care se pregătea pentru marea experiență de luptă și dăruire. Au fost târâți acești minunați elevi, frați de cruce, în anchete, judecări, închisori sau în infernalul Canal.

Cartea de față a lui Atanasie Berzescu, LACRIMI ȘI SÂNGE, cuprinde memoriile unui luptător care participă la marile evenimente ale veacului nostru. Sunt aici oameni prigoniti pentru dreptate, pentru adevăr și pentru bine. Marturisitori de credință pentru împlinirea Cuvântului împotriva comunismului.

Cartea are o remarcabilă unitate de ton, de gândire și de simțire românească. Autorul reușește printr-o viziune proprie să structureze evenimentele brute în forme simple, dar foarte expresive. Înzestrat cu un deosebit dar de povestitor, el are putere de retraire și evocare, selectând cu grija faptele semnificative. "Acum când scriu cele petrecute cu mulți ani în urmă — zice Berzescu — parca le traiesc mai intens și ard în mine mai mult. Pas cu pas retraiesc viața de atunci, cea ferecată în lanțuri".

Povestitorul trece de la o stare la alta cu ușurință, printr-o diversitate stilistică: memorialist, cronicar sau filosof al istoriei. Pentru Atanasie Berzescu, nu povestirea în sine este ultima realitate, ci adevărul. El își arată dezgustul pentru minciuna și delatiune. Pentru aceasta, toate mijloacele epice sunt puse în slujba trăirii în spiritualitatea creștină. Personajele, ființele acestea chinuite, nu ilustrează atât o tipologie umană, cât un principiu etic. Contribuția moralistului este de cele mai multe ori directă. Naratiunea se întrerupe lăsând loc reflecției filosofice asupra condiției umane în comunism.

Pe Atanasie Berzescu nu-l interesează atât nota de senzational. Dar faptele în sine sunt pline de senzational și de groază. În realitate, vremurile merg spre distrugere și degradare. Ființa umană este mutilată și desfigurată. Totul intră în descompunere și spurcaciune. Scenele de cruzime sumbră sunt relatate de Atanasie Berzescu cu mult simț realist, fiind el însuși victima: "Mois voia cu tot dinadinsul să mă implice în procesul lui Spiru Blănuș". Dar anchetatul nu voia asta, deși în realitate fusese participant. Se ținea tare. Povestirea intră într-un crescendo teribil al anchetei.

— "Nu vreau să te aud. Nu vorbi nimic, mă auzi? Acum am să te omor".

— "Și dintr-un salt, fără dezlanțuită a fost lângă mine. Cu amândouă mâinile înfipite în pieptul meu, mă ridică deasupra capului și mă trânti în casa cu bani. Îngramadit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa cu bani și sari cu cizmele pe mine..." etc., etc.

Măreției tragice a luptelor de la Pietrele Albe îi urmează taria caracterelor în anchete. Țărani umili, cu genealogii nobile, își încearcă destinul eroic. Căciunile geto-dăce sunt pângărite

si aruncate la gunoi. Încet, încet, vremea se deruleaza în istorie. De la Timisoara la Aiud, apoi în vesnicie. Si din tortura vesniciei Aiudului la Periprava, la tentativa reeducarii si prelungirii fara termen. Scrisul lui Atanasie curge fara pauze, fara respiratie. Suntem prinsi în duhul mortii. Povestea este trepidanta. Privim gloatele de tebecisti, care cad în lupta cu suferinta, si cinismul gardienilor manipulasi înraiti.

În fabrica, la Rotarie, o vânzoleala de nedescris în realizarea normelor. Timpul se întinde ca o mlastina. “Mlastina deznadejdii”. “Mai baieti”, spunea Lae Orbulescu, “fiti tari!” Dar unde mai puteai retine filosofia lui Lae, când rânduri, rânduri de carute trebuiau sa iasa pe usa fabricii.

Însa ceea ce Atanasie Berzescu simte mai acut nu este atât întunericul ferecat cu obloane, cât întunericul spiritual, pandemonic. Si totusi, uneori, în contrast, aspectul sinistru este transfigurat în viziune de grandoare a istoriei. Povestitorul intra direct ca participant si ca martor. Iata o scena, aparent nimic neobisnuit. Era în Celular la 309. — “Într-o zi pe la sfârșitul lui aprilie vine frizerul sa ne tunda si sa ne barbiereasca. De fata în timpul tunsului era si gardianul, seful sectiei... aici, în timpul tunsului, stând de vorba cu noi, învârtea niste chei pe dupa deget. Deodata se întoarse spre mine si ma întreaba de unde sunt si cu ce am cazut. Îi raspund ca am cazut cu Spiru Blanaru din Teregova. Când a auzit de Teregova, a sarit în sus spunând:

— «Ce ma, tu esti din Teregova? Acolo banditii aceia au tras în oamenii partidului si i-au omorât? Voi ati luptat împotriva partidului comunist? Ma, voi trebuia sa fiti toti omorâti. Stii tu asta?»

Numaidecât, iese afara pe sala si cheama repede pe mai multi gardieni din Celular, strigând:

«Mai tovarasi, mai, ia veniti repede aici sa vedeti si voi un bandit din Teregova care a tras în noi sa ne omoare pe toti. Sa vedeti si voi cum arata un mare bandit».

Atâta mi-a trebuit. Tin-te acum la scandal. Gen. Arbore ramase consternat...” etc., etc. ...

Dintr-o data istoria se deschide ca o carte. Își arata maretia si decaderea. Memorialistul devine simbol al maretiei istoriei. El, eroul de la Teregova; el, care fusese închis — pentru ce? — si la Alba-Iulia ca elev, pe timpul lui Antonescu. Acum generalii, fostii ministri ai ingraturului Maresal, camarazi de suferinta ai povestitorului, ramân consternati. Istoria se întoarce ca o mustrare. Dar patosul cald, iertator, al lui Atanasie Berzescu îi învaluie cu dragoste pe acesti mari generali, care paseau acum în rând cu legionarii: Arbore, Iacobici, ing. Mares... Îndeosebi bunul general, intelectualul de seama, prietenul afectuos, grijuliu, marele general Ion Arbore.

Dar, dincolo de sentimentul tragic al existentei în robia comunista, constituind tonul esential al acestei cronici, exista si clipe de fericire care mângâie si întareste. Poate, este fericirea care l-a ridicat pe Steinhardt. Fericirea aceea care sustine viata, viata însasi, fericirea evanghelica: Fericiti veti fi când va vor batjocori pe voi si va vor prigoni, si vor zice tot cuvântul rau împotriva voastra.

Lungului proces de desacralizare a miturilor crestine i se opune mereu împrorpatata credinta. Aparitia lui Iisus în celula este coborârea harului divin în sufletele celor îndurerati. Este un act de regenerare spirituala si de creatie. Pagini întregi, memorabile, în care Atanasie Berzescu ni-l înfatiseaza pe marele poet Radu Gyr ca pe un sfânt. Poetul avea darul de a ridica sufletele pe culmi, pentru oamenii care stiau sa fie liberi prin poezie. Si libertatea aceasta era contagioasa si ispititoare. Te introduceai în universul creatorului, evadând în spirit. Omul ia cunostinta de sacru prin ierofanie, cum ar zice Mircea Eliade, prin aureola de mit si sfintenie. O mica scrisoare si o fotografie de familie îl fac pe memorialist sa cânte ca într-un tropar bisericesc. Invocatia divina se ridica din adâncurile sufletului: “Doamne, parca se pogorâse Duhul Sfânt peste mine. Simteam ca ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe fata si pe cap. Si mare a fost bucuria... Vecinii mei de pat erau speriasi. Credeau ca-i de la securitate pentru ancheta. Nu le-am spus nimic. Daca un cuvânt iese din gura mea, eram pierduti, eu, Petrasievici si frizerul”... — etc., etc. ... Cu aceasta binecuvântata fotografie credea Atanasie ca l-a învins pe Coller.

De neuitat sunt paginile privind personalitatea, marea personalitate a profesorului Ioan V.

Georgescu, distinsul prieten al memorialistului.

Ramânem cu admiratia în suflet pentru destinele umane realizate în lupta si suferinta.

PETRU HAMAT

“Cred ca orice neam, orice sat, orice tinut, orice tara, are datoria si dreptul la mândria trecutului sau si ca uitarea trecutului de catre patura conducatoare a unui popor este cea mai mare nenorocire ce i se poate întâmpla acestuia.”

Din Mihail Sturza - **România si Sfârșitul Europei**

În memoriile mele, am luat ca îndemn cuvintele Printului Mihail Sturza, din cartea sa, citata mai sus. Ca sa nu uitam nimic din ceea ce a fost lupta noastra de rezistenta, trecând zi cu zi prin lacrimi si sânge, ma straduiesc sa dau, dupa puterile mele, adevarul asa cu a fost el. Încerc sa schitez o parte din Istoria Banatului în luptele de rezistenta si de afirmare a neamului românesc, împotriva urgiei comuniste.

Sa prinzi rabufnirea neamului nostru împotriva pericolului de moarte, satanismul declansat din rasaritul Europei, dupa revolutia din 1917, din Rusia, este un lucru extrem de greu si de-o mare îndrazneala. Nu sunt scriitor si nici istoric cu pretentii de a dezlega enigmele sforariilor trase de toti chematii si nechematii în a lua în mâna destinele neamului. Pot afirma însa ca neamul românesc este cel care își ia destinele în mâna si-si alege singur pe cei care trebuie sa-l apere. Niciodata neamul nostru românesc n-a gresit când a trebuit sa-si apere existenta. Nascut crestin, s-a desfasurat întru Hristos.

Ca unul dintre cei multi, trecând prin lupte si prigoane, ma simt dator sa pun pe hârtie tot ce am cules din tinerețe si pâna-n prezent. Bune si rele, vor sta la îndemâna, în realizarea unui tot despre marea înclestare a neamului nostru cu raul. Asa poate ca vor ajunge sa cunoasca si urmasii nostri prin ce am trecut noi si ce am realizat întru apararea credintei, a neamului si a tarii.

Citind memoriile mele, multi vor obiecta ca s-a scris atât de mult despre lupta de rezistenta împotriva comunismului. Au ajuns, poate, a se repeta în expunerea lor. Eu cred ca niciodata nu se va reusi sa se spuna totul despre acest infern rosu. Fiecaruia din noi, cei care am încercat sa asternem pe hârtie cele traite în aproape jumatate de secol, nu-i este dat sa spuna totul. Este imposibil acest lucru. Fiecaruia din noi ne-au ramas viu în minte numai unele aspecte din cele traite în acest iad. Cu cât vor fi mai multi în marturisirea trecerii lor prin iadul gulagului românesc si rusesc, cu atât mai bine se va reusi a se oglindi fidel zbuciumul neamului românesc.

Multi s-au confruntat cu falsul în istorie, altii — cu multe scapari, lasând pe dinafara lucruri extrem de importante.

Cred eu ca pâna acum trei sunt care s-au întrecut pe sine în memoriile lor, realizând opere de valoare.

1. Sebastian Mocanu, în cartea sa — “Mântuirea” — prinde caracteristica gulagului românesc, cu toate pornirile de iad. Sunt pagini întregi unde el realizeaza o filozofie crestina, fara a fi teolog, care poate sta alaturi de D. Staniloae sau de Sfântul Grigore de Nisa. Sunt pagini întregi care te îndeamna la meditatie. Poate fi considerat un apologet al Crestinismului, alaturi de Nicolae Steinhardt.

2. Viorel Gheorghita, prin cartea sa — “Et Ego” — realizeaza ineditul în genul memorialistic. Se poate spune ca este un bun mânuitor al limbii române în literatura, de neîntrecut, un eseist si un gânditor în domeniul filozofiei, mai ales filozofia crestina.

3. Ion Gavrilă, prin cartea sa — “Brazii se frâng nu se îndoiesc” — prinde spiritul de lupta în rezistenta poporului român împotriva comunismului, cu un dar de evocare de adâncă sensibilitate si traire interioara. Este un povestitor inegalabil. Prinde puterea de daruire a românului în lupta pentru neamul sau pâna la jertfa suprema.

Am încercat după puterile mele să-i prind pe cei trei, schițându-le profilurile literare, ca model pentru toată lumea, și nicidecum pentru a mă compara cu ei. Mă străduiesc să fiu un evocator al luptelor de rezistență, duse în Banat și al zvâcnetelor de trăire interioară în pornirile de iad ale închișorilor din țară. Caut să nu-mi încarc stilul prin înlantuirea de metafore. Aș vrea să fiu simplu și curat în expunere, la înălțimea sufletului românului, fie el țaran, muncitor sau intelectual.

Să fiu înțeles în scrisul meu de toată lumea, așa cum cei care și-au daruit viața s-au făcut înțeleși de neamul nostru românesc.

BOTEZUL PRIGOANELOR

I. PRELUDIU

Mi-aduc aminte ca acum. Era o vară fierbinte a anului 1937. Ca elev la Școala Normală din Caransebes, trecusem în clasa a IV-a. Luna august se arăta tare frumoasă, cu mult soare și cald. Fiind în vacanță mare, mă duceam ziua la salășul nostru de pe valea râului Igeș. Acolo, bunicul meu după tata, taica Ion Berda, cum îi mai spunea și lumea din comună, avea grijă de vite și de toată gospodăria înfiripată acolo. Mă duceam cu drag la el. La rândul lui, mă primea și el cu mult drag.

Plecând de acasă, pe strada principală, care ducea la gară, pe stâlpii de fire telefonice am observat că erau lipite afișe mari cu portretul Capitanului. Cu litere mari, de-o schioapă, era scris: - Corneliu Zelea Codreanu -. Ajuns la bunicul meu, înfiripez o discuție cu el. Printre altele, mă întreaba:

— “Mă nepoate, când ai venit aici, trecând pe ulița mare, tu ai văzut pe stâlpii de telefon afișe mari cu chipul lui Zelea?”

— “Da, am văzut.”

— “Șa știi tu, mai copile, că omul ala, îi omul care ne va scoate pe noi de la multe necazuri. El aduce dreptatea în țară și va baga pe toți hoții la închisoare. Ala îi omul lui Dumnezeu. Să-i dea Dumnezeu alduitul multă sănătate și putere să biruie pe cei răi.”

Cu aceste amintiri intram în miezul povestirii noastre, la început de nou an școlar 1937-1938, la Caransebes.

În luna octombrie 1937, eu am fost primit în manunchiul de prieteni, din Frăția de Cruce a Școlii Normale din Caransebes, pregătit fiind de Fisteag Nicolae, din clasa a VI-a. Șeful meu direct era Curescu Ion, tot din clasa a VI-a și el.

Din clasa noastră Zaharia Marineasa a fost încadrat mult mai devreme de anul 1937. Pe vremea aceea a fost cel mai tânăr frate de cruce de la noi. Eram 12 colegi din clasa care făceam parte din manunchiul de prieteni.

În anul 1938, după ce regele Carol al II-lea instaurează dictatura, desființând partidele politice, da o nouă constituție, aprobată de popor printr-un referendum, în luna februarie. Noi cei de Școala Normală am fost trimisi pe sate, în echipe de câte trei, cu dispoziția, de la centru de a nu vota cu constituția. Eu, împreună cu Nicolici Dusan din Zagăjeni, de origine etnică sârb, și cu Ion Topleanu din Cosava, am format o echipă. Noaptea, pe furis, am ieșit din internat, sărind gardul de scânduri din grădina școlii și am plecat la Zagăieni, pe jos. Mândri de noi, pe-ntuneric ca trei muschetari, marsăluind în forță spre o țintă. Ne-am îndeplinit misiunea cu bine, întorcându-ne la internat, neobservați de nimeni. Dar, o echipă din acestea a fost prinsă de jandarmi în acea noapte și arestată. La o sumară anchetă, făcută de șeful de post de jandarmi, ne declara pe toți cei care am fost în misiune. Și acum, tin-te frate la scandal și încă unul mare de tot. Intrase poliția orașului pe fir. Directorul școlii, prof. Gheorghe Neamtu, era extrem de afectat. Școala lui, care era un model de disciplină, mai ales în procesul educațional, acum se făcuse vinovată de încălcarea unor legi destul de severe. Friza politicul.

Chestorul politiei era Boica. Ca un lup la pânda, a si sarit pe noi. Ura din toata fiinta lui Miscarea Legionara. L-am cunoscut pe pielea mea în beciurile politiei în timpul anchetelor. Cu multa sânguinta si ura, Boica ne-a întocmit la fiecare dosarul si ne-a trimis în judecata. Fiind minori, parintii nostri au fost implicati în proces. Sa te tii acum necaz pe capul nostru.

Pe de o parte, directorului scolii si dirigintelui, le venea sa ne manânce, nu altceva, de vii, iar pe de alta parte, parintii nostri, suparati foc pe noi ca i-am facut de răs, purtându-i pe salile tribunalului. Si asa, acum, noi toti, bietii de noi, între ciocan si nicovala ne gasisem, vrând - nevrând, locul.

Profesorul de gimnastica, Iovanescu, avea grija de noi ca un parinte. Horia Sima pe vremea aceea era professor la liceul C. Brediceanu din Lugoj. Tot din Lugoj era si Iovanescu. Din îndemnul lui Horia Sima a venit avocatul Valeriu Strainu la Caransebes si împreuna cu avocatul Nita Cârpan au organizat apararea. Amândoi ne învătau ce sa declaram ca sa iesim bine la proces. Si acum mi-aduc aminte de cuvintele lui tata de pe salile tribunalului din Caransebes:

— “Vezi ce mi-ai facut? Tu, numa câta om, m-ai adus pe la procese, pe aici pe gangurile astea întunecoase. Eu, om în toata firea, n-am pasit o data prin judecati.” Parca eram pe alta lume.

— “Numai tu ai fost în stare sa-mi faci asta,” își încheie tata învinovatarea mea, înecându-si amarul din sufletul lui.

În timpul asta eu stateam mîlcom, holbându-mi numai ochii. Nu ziceam nimic. Desi ma certa, stateam totusi lipit de el. Ca mine erau toti camarazii mei din manunchiul de prieteni. Toti pleostiti în aparenta, dar... mândri ca luptam pentru neam si tara.

La proces am fost achitati toti, dar eliminati pe un an de zile din toate scolile din tara si definitiv din Scoala Normala din Caransebes. Dupa câte îmi aduc aminte, va dau tabelul cu elevii eliminati atunci din scoala:

1. Petrescu Valeriu - Lugoj - sef clasa
2. Marineasa Zaharia - Iablanita
3. Nicolici Dusan - Zagujeni
4. Berzescu Atanasie - Teregova
5. Trifu Octavian - Alibunar
6. Tudorescu Gheorghe - Devesel
7. Puraci Patrichie - Iaz
8. Brânzei Simion - Orsova
9. Ciucur Nicolae - Dalci
10. Jula Vasile - Dalci
11. Bireescu Liviu - Surducul-Mic
12. Topleanu Ion - Cosava
13. Muroi Iova - Var

De ceilalti nu-mi mai aduc aminte.

La scurt timp dupa terminarea procesului, cam prin luna aprilie 1938, înainte de Pasti, într-o buna zi, directorul scolii, Gheorghe Neamtu, aduna toata scoala pentru a comunica un lucru neobisnuit. Cu lacrimi în ochi, cu vocea tremurânda, comunica eliminarea noastra, hotarâta de consiliul profesoral. Suntem eliminati deci din toate scolile din tara pe un an de zile si definitiv din Scoala Normala din Caransebes.

Dupa comunicare ne întoarcem fiecare în clasele noastre. Cei mai multi eram noi cei din clasa a IV-a. Din clasa a V-a erau numai doi, Muroi Iova si Topleanu Ion.

Tacuti si retrasi în noi, cu privirile în van, parca tot cerul pica pe noi, ne miscam automat unul dupa altul. Plecam pentru totdeauna din mijlocul colegilor nostri. Era o durere pentru toti. Cu copilăria din noi, cu putinatatea înțelegerii momentului politic, intuiam totusi ca anul 1938 va fi un an al marilor încercari, al marilor dureri, un an de cotitura pentru neamul nostru. Avea sa

se petreaca la sfârșit de acel an — 29 spre 30 noiembrie 1938, asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu. Era jertfa cea mare a neamului nostru. În tristetea noastră eram totusi mândri.

Din clasa ne luam toate lucrurile, pregatindu-ne sa iesim toti odata. Era ora de geografie. Peste clasa se asternuse o liniste de mormânt. Profesorul nostru, Haralambie Ghinescu, ridica toata clasa în picioare, gata sa izbucneasca în plâns, cu lacrimi în ochi spune:

— “Astazi pleaca din rândurile noastre cei mai buni elevi ai mei si cei mai buni colegi ai vostri. Vina lor este ca-si iubesc tara si neamul prea mult.”

Ne ureaza sa fim tari si cu nadejdea în Dumnezeu. Deschidem usa si plecam pentru totdeauna din aceasta scoala. Fara sa-mi dau seama, dar treceam prin marea scoala a Fratiilor de Cruce.

Afara pe coridor m-astepta mama. Abatut, cu bagajele în mâna, alaturi de mama ne-am îndreptat spre gara. Eram pregatit pentru ce aveam sa înfrunt, dar nu si parintii mei, care trebuiau sa înfrunte o comuna întreaga. Desi era o comuna mare Teregova, cu peste cinci mii de locuitori, nu erau prea multi elevi la scoala, la cras, cum spuneau ei. Pentru ai mei, de acasa, era o mândrie ca eu învat mai departe la oras. Si acum, tot ei trebuiau sa înfrunte dispretul si cleветirile celor din sat.

De la Caransebes, eu si cu mama, abatuti si-ntristati, ajungem acasa. Ca sa nu ne mai vada lumea, de la gara am luat-o pe scurtatura, pe la Saiba, cum îi spuneam noi, cei din comuna. Era un drum de pamânt, cu multi bolovani mari si mult, mult noroi când era vremea ploioasa.

Acasa era tata cu surorile mele, Anica si Lenuta. Când am intrat în curtea casei, dupa noi a venit vecinul nostru, Romulus Copaceanu-Stroie. Pe scari ne întâmpina tata, alb la fata si încruntat în priviri. Repede intervine uica Romolos, spunându-i:

— “Ma omule, sa lasi copilul în pace. Si asa are el destule pe capul lui acum. Lasa ca o sa treaca si asta. Nu va necajiti!”

Cu mama împreuna, intram în camera, ne lasam bagajele, de-abia rasuflând, nu atât de oboseala, ci mai mult de o stare de sfârșeala, de bulversare. În sufletul meu se îngramadise atâtă durere si revolta ca era în stare sa izbucneasca într-un vulcan.

În comuna parca vuia ceva. Un framânt trecea de la unul la altul. Femeile, mai ales, vorbeau:

— “Auzi tu, l-or fi dat afara pe copilul lui Berda, de la scoala de la oras. S-o fi apucat sa faca politica cu legionarii.

Romulus Copaceanu-Stroie, cel care îmi luase apararea când venisem acasa de la Caransebes, vecinul nostru, avea si el un copil la liceu, pe clasa a III-a, îl chema Romica. Eram bun prieteni. Mai târziu, avea sa ajunga si el în F.D.C. si luptator în grupul lui Spiru Blănuș.

Surorile mele, în tacere, îmi tineau partea. Ma aparau. În casa mi se aplica un regim de pedeapsa. Eu trebuia sa fac toate corvezile. Când scolile erau în vacanta, ma mai duceam si eu pe lunca, cum îi spuneam noi, la locul de plimbare al domnilor si al elevilor de la oras, cum ne spuneau satenii. Locul era strajuit de tei înalti si umbrosi, pe partea opusa Bisericii si Scolii. Eu ma bucuram de multa atentie a parintelui Traian Coseriu, un tânar preot, doctor în drept, fiu de taran. Ma înțelegea. De fapt, el m-a îndrumat sa intru la Scoala Normala.

Învatatoarele care ma avusesera ca elev, D-na Gheorghiu, D-na Iliescu si D-soara Stoichescu, parca le pusesem ardei iute în fund, asa sareau în sus când ma vedeau. Desi fusesem cel mai bun elev al lor, premiantul scolii, acum când ma vedeau îmi strigau ca eu vreau sa conduc tara. În grupul cu care ma plimbam, eu eram ca un cal breaz.

Se apropiau Sfintele Pasti. Toti elevii si studentii erau în vacanta. Se plimbau pe lunca. Într-una din zile ma plimbam pe lunca cu Ion Iliescu si cu Romica Copaceanu, mai mici ca mine cu o clasa. Ma promisera în rândul lor. Plimbându-ne asa, apare în fata mea Ilie Smultea, Lica îi spuneam noi. Era student la drept la Bucuresti. Zâmbind, ma opreste si-mi spune, de fata fiind multa lume, fete si baieti:

— “Ce-ai facut? Vezi daca te pisi contra vântului! Acum trebuie sa suporti!”

Deodata am simtit ca mi se aprinde fata. Mut parca, am realizat o stare de revolta. Uluit,

mai ales ca eram si rudenie cu el, am început sa tremur. La gluma lui n-a râs nimeni. Facea parte din grupul studentesc din Bucuresti. Trecuse prin Fratiile de Cruce din Caransebes. Ma asteptam sa ma primeasca cu mai multa caldura. Dar n-a fost sa fie asa. Timpul avea sa dovedeasca si istoria sa consemneze ca el a fost pe masura glumelor lui, ca valoare morala. N-am mai reusit sa uit aceasta întâmplare. În exil a ajuns la o cariera universitara. Asa cum spune Sebastian Mocanu, în scrisul lui, ca multi dintre cei plecati peste hotare au avut grija sa-si câstige titluri si functii pentru ei, uitând de îndatoririle lor fata de neamul nostru românesc.

Totusi, azi când scriu aceste aduceri aminte, vad lucrurile altfel. Când a facut gluma aceea cu mine, pe lunca, fara îndoiala, el n-a facut-o din rautate. A depasit limitele bunului simt, mai ales ca eram singurul din comuna napastuit la început de prigoana. Despre toti cei care am fost eliminati se poate spune ca am facut "Botezul Prigoanei". Avea sa se declanseze prigoana legionara din 1939, de catre regele Carol al II-lea.

În Teregova cunosteam bine pe toti legionarii de atunci. Horia Sima reusise sa organizeze o garnizoana, destul de puternica, pe când era profesor la liceul Traian Doda. Venise în toamna lui 1932, în locul lui Nicolae Petrascu. Ma uitam la legionarii nostri, ca elev fiind la scoala primara, ca la niste feti frumosi. Marsaluiau cântând prin Teregova, venind de catre Rusca si îndreptându-se spre Luncavita. În fruntea lor era Horia Sima. Si-acum îl vad cu parul vâlvoi în fruntea coloanei, cucerind Banatul pas cu pas. Am reusit sa vad printre ei si pe consatenii mei: Gheorghe Novac zis Ghita Toni, Nicolae Maranu, Horea Anculia-Miloi, Ilie Cojocaru-Moce, Martin Copaceanu-Rica si Romulus Anculia-Miloi, Petre Grozavescu-Maranu.

De la Domasnea era Nicolae Horascu, care mai târziu a fost seful plasei Teregova.

În toata comuna asta mare, singurul oropsit, retras în mine, gândind dupa puterile mele de atunci, îi vedeam aieva pe primii cuceritori ai Banatului, alaturi de comandant, înfaptuind o lume noua.

Ca-ntr-o oglinda îmi apare Ion Curescu, seful meu de manunchi de la Scoala Normala din Caransebes. Era si seful meu de dormitor. Seara, înainte de culcare, ne înveselea cu snoave auzite de la batrânul profesor de pedagogie, Tunea Traian. În tineretea lui, prof. Tunea a fost învatator la Teregova. Când a dat de mine, uitându-se în catalog, m-a întrebat daca nu sunt din Teregova. Atunci mi-a spus ca tatal meu a fost elevul lui. Tata mi-a confirmat acest lucru.

Sfârșit de mai în anul 1938, cald, cald de tot. Florile învesmântasera fânetele oamenilor de prin gradini ca-ntr-un adevarat rai. Pareau covoare frumoase, tesute parca de mâini nevazute. În zori de zi florile se desfaceau realizând raiul pe pamânt. În zilele acestea de un mai fierbinte, eu, resemnat, pasteam mieii ramasi de la oile pe care le bagasem în ciopor, pentru brânza. Ma târam dupa ei, cu un ciomag de alun, bine slefuit si cu o carte în mâna. Când ei se dadeau pascutului, eu ma asezam lângă un prun si citeam. Cartea o pastram într-un chies, o traista mai mica, cu un baier atârnat de gât. De multe ori, când ma opream din citit, îmi zbura gândul la scoala, la colegii mei. Nu mai stiam ce se va alege de noi, cei care am fost eliminati. Adesea ma întrebam în acest timp la ce scoala voi merge eu la toamna.

În familie simteam zbuciumul lui tata. Era abatut si îngândurat. Mama, cu mai multa întelegere a lucrurilor, cu multa initiativa, nu ma slabea din ochi, fiind mereu în jurul meu si mult mai aproape de mine. Adesea ma încuraja, spunându-mi:

— "Lasa ca are grija Dumnezeu si de tine, nu-ti fie teama, ca vei reusi sa scapi si de necazul asta. Atunci nu s-or râde vecinii de noi. Sa fii tu sanatos si gata."

În simplitatea ei, se axa pe coordonatele majore ale credintei în Dumnezeu. Intuia mai mult decât rationa. Toata vara pâna-n toamna am petrecut timpul cu ea, la munca câmpului. Aveam 17 ani. Se legase o prietenie între noi. Singuri, numai noi doi, am strâns fânul de pe dealul Tomancica, fâneata pe care taica Ianas, bunicul meu dupa mama, ne-o daduse s-o lucrăm, pentru oi si doua vaci cu lapte.

II. PRIGOANA

Lucrând la pamânt, din zori si pâna-n noapte, auzeam de la unii si de la altii despre arestarea lui Corneliu Zelea Codreanu, intentându-i-se proces. Se declansase prima mare prigoana. Regele se dezlantuise.

Noi, cei de la Scoala Normala din Caransebes, o mâna de tineri, am constituit preludiul prigoanei.

Din ordinul regelui Carol al II-lea au fost asasinati 270 de legionari. Eram încă prea tânăr, de abia pe clasa a IV-a si totusi as fi dorit sa-l vad pe Capitan. Am trait si încă traiesc aceasta parere de rau, ca unul care am facut parte din Fratiile de Cruce în timpul vietii lui. Mereu ma gândesc la fratele Ilin Dumitru, care a avut fericirea sa-l vada si sa vorbeasca cu el în 1937. Deseori îl trimitea Horea Sima la Bucuresti cu rapoarte. La fel îmi aduc aminte si de Ion Sadovan, când ne povestea cu multa emotie, la Periprava fiind, de cele doua palme date de Capitan lui, în tabara de la Carmen Silva. Era elev pe atunci si calcase disciplina.

În toamna anului 1938, o parte din noi s-au înscris la liceul Traian Doda din Caransebes. Eu, împreuna cu Tudorescu Gheorghe si Petrescu Valeriu, ne-am înscris la Scoala Normala din Deva, pe clasa a IV-a, si Muronî Iova pe clasa a V-a, la interventia lui Gheorghe Neamtu, directorul de la Caransebes. Asa am ajuns la Deva ca elev la Scoala Normala.

ANUL 1940 — O RAZA DE LUMINA

Acest an a fost anul convulsiilor, al abisurilor. Parca stihiiile naturii sociale si politice si-au adus aminte ca mai dainuie undeva pe lume si un popor care trebuie zgâlât, haituit si convulsionat — poporul român.

Pentru ca s-a nascut crestin si-n prezent este sub pavaza Arhanghelului Mihail, diavolul cu toate puterile lui a început atacul la însasi fiinta lui, la existenta lui. Aveam 19 ani, elev la Scoala Normala din Deva. Pe vremea aceea, locuiam cu parintii la Lugoj. Tata era constructor de linii telefonice — la P.T.T.R., cu functia de sef de judet. Eu fiind nascut la Teregova, prietenii mei erau aici. Vara, împreuna cu sora mea cea mica, Lenuta, veneam la Teregova, unde ne simteam în largul nostru. Aici erau prietenii nostri si amintirile noastre si toata copilaria noastra. Pe lângă asta mai trebuia sa lucram si pamântul nostru. La aceasta treaba venea si mama. Cu Ion Iliescu eram buni prieteni, încă din scoala primara. De altfel si parintii nostri erau în bune relatii de prietenie. La fel eram prieteni si cu Romica Copaceanu si Ilie Pepe. Eram patru tineri, mereu împreuna. În viata mai sunt numai eu si cu Ion Iliescu. Descumpaniti fiind, traiam tragedia neamului românesc. Sub ochii nostri de copii, vedeam cum tara noastra întregita în 1918, asa cum au visat-o de mult stramosii nostri, se destrama.

Basarabia, Nordul Bucovinei si Tinutul Hertei ni le rapesc rusii în 28 iunie 1940, fara nici un protest din partea regelui Carol al II-lea.

Prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, ungurii ne rapesc Ardealul de nord. Bulgarii ne rapesc Cadrilaterul. Iata, deci, tara noastra ciopârta. Iata visul de secole al neamului nostru românesc spulberat.

În Teregova mai aveam un prieten mai mare ca noi, Iosif Petzak, învatator. La îndemnul lui organizam o excursie la Garâna, Brebu, Valiug si cele trei izvoare ale Timisului. Pe doi septembrie 1940 plecam în excursie, condusi de Ioji Petzak, peste dealul Poieni, Bradu-Mosului si pe sub poalele muntelui Semenici. Era o zi frumoasa de început de septembrie si cu mult soare. O vara târzie, care ne îndemna la drumetie, ne facea sa mai uitam pentru câteva clipe de convulsiile neamului. Cu ranitele în spate, unul dupa altul, în sir indian, glumind, lasam în urma Teregova si ne apropiem de Garâna. La Bradu-Mosului am facut un popas, la un fag mare izolat, înfipt cu fruntea în bolta cerului însorit, cu umbra lui ne îmbia la odihna. De-abia tragându-ne

sufletul de atâta drum, pe iarba matasoasa, ne aruncam privirile asupra poienii, admirând-o. Se lasa în jos pe-o panta lina, marginita de o mareata padure de fag, pe ici si colo cu falnici brazii, cu fruntile în soare. Din loc în loc, mai apareau si singuraticii stejari. Era poiana lui Radu Besari, colegul meu de clasa la scoala primara. Salasul lui se ridica exact ca un conac în mijlocul poienii.

Peste ani, aici aveam sa înfrunt moartea, 1949, ianuarie, ziua 28, când, târât de securitate, urmaream pe Spiru Blănuș.

Dupa o scurta odihna, plecam iarasi la drum. Am trecut prin Garâna, Brebu-Nou si seara am ajuns la Valiug. Soarele scapata dupa creasta de deal, vestind înseratul. Peste noapte am dormit la niste oameni de omenie. A doua zi am vizitat Valiugul si împrejurimile. Ochiul si sufletul nostru se desfatau de frumusetile naturii. Am stat o zi prin Valiug, admirând farmecul naturii. A treia zi, de dimineata, am plecat spre casa, pe acelasi drum.

Trecând de Garâna si cele trei ape, izvoarele Timisului, spre Bradu-Mosului, ne întâlnim cu Patru Maranu, cu numele de familie Grozavescu. Se ducea la Garâna. El ne spune vesti de o mare importanta despre cele întâmplate în tara.

În 3 septembrie 1940, Horia Sima printr-o manevra armata da peste cap regimul lui Carol al II-lea. Împreuna cu generalul Antonescu, Miscarea Legionara stapânește situatia politica din tara.

Cu totii am ramas surprinsi la aceste vesti. Nedumeriti, cu neastâmparul din noi, comentând evenimentele din tara, ne îndreptam spre casa. Eu eram singurul dintre ei care fusesem încadrat în Fratiile de Cruce la Caransebes. Spre deosebire de ceilalti, în sufletul meu începuse sa-si faca loc un suvoi de ecouri, ale celor petrecute cu mine în urma cu numai doi ani, 1938. Arestarile, anchetele politiei, procesul nostru de la Tribunalul din Caransebes si eliminarea noastra din toate scolile din tara, pe un an de zile, începura avalansa de întrebări în mintea mea, dupa vestile aduse de Patru Maranu acolo, la cele Trei Ape.

Întorsi din excursie, pe ziua de 5 sept. gasim în comuna o alta atmosfera. Rabufnise ceva. Se schimbase totusi ceva. De la starea de tensiune în urma dezmembrării țării, s-a trecut la o alta stare de spirit. Un optimism, o dorinta de mai bine, de noi sperante în viitorul neamului, ne învalua pe toti.

Într-una din zile se vestise ca la Caransebes va fi o mare manifestatie. Cu totii ne-am dus si noi la oras sa vedem cum se desfasoara o manifestatie legionara. Acolo ne-am luat si noi dupa lumea cea multa, adunându-ne aproape de locul unde au fost executati în septembrie 1939, lângă dâlna, din ordinul lui Carol al II-lea, Galescu Nicolae si Ghinda Gheorghe, pentru moartea lui Armand Calinescu, responsabil de asasinarea Capitanului. Atunci i-am vazut pe prof. Ghenadie Ilie si pe Moise Dumitru de la Lugoj. Ilie Ghenadie a vorbit cu mult suflet despre spiritul de jertfa al celor doi legionari executati fara sentinta si pe nedrept. Moise Dumitru a vorbit despre lagarul de la Miercurea-Ciuc, unde fusese internat.

Cu tineretea din noi, priveam înmarmuriti cum se desfasoara toata manifestatia. Cu multa disponibilitate si atentie, sorbeam totul. Ni se pareau toate din alta lume. Fluidul de optimism era pe masura tragismului prin care treceam ca neam.

Se încerca atunci o salvare a poporului român, a țării, cât a mai ramas în urma sfârșecurilor din trupul țării. Refugiatii din nordul Transilvaniei nu mai stiau unde sa se stabileasca, unde sa-si gaseasca un loc de liniste si pace.

Scurtul timp cât a fost la îndemâna, legionarii nu mai stiau ce sa faca mai întâi pentru a alina durerile prin care trecea neamul românesc. De felul cum s-au miscat atunci, pe calea cinstei, a daruirii, a corectitudinii, a dragostei fata de neam, au dat navala peste ei sudalmele, acuzele, pornirile din partea celor care si pâna atunci ne-au urât si pâna azi ne urasc.

Ceea ce altii au stricat pe linia multor generatii, târând tara în destramare si neamul românesc în degradare morala, era greu de redresat într-un timp atât de scurt. Procesul de alunecare a poporului, a omului s-a petrecut în timp. Si acum, tot în timp va trebui sa se realizeze si procesul de ridicare a poporului, a omului din sânul neamului nostru.

În concluzie, toate forțele raului se dezlanțuiseră împotriva legionarilor. Așa s-a ajuns la așa numita — Rebeliune — care nu era altceva decât o lovitură de stat a lui Ion Antonescu.

După acest act nefast al lui Antonescu, se dezlanțuie o nouă prigoană, mai dură și mai drăcească decât a lui Carol. Putem spune că acest al doilea val de prigoană s-a legat aproape fără întrerupere de cel de al III-lea val, de sub stăpânirea comunismului, până în 1989, după revoluție. Au fost legionari care au stat în închisoare din 1941 și până în 1964.

III. PRIGOANA — ION ANTONESCU

AL DOILEA VAL

Trecuseră doi ani de școală aici la Deva. Legasem prietenii cu cei mai mulți colegi din clasă. Unitatea de aici a Frăției de Cruce luase legătura cu noi, cei veniți de la Caransebeș. Noul an școlar 1940-1941 începe într-o altă lume parcă.

La Școala Normală plutea un suflu nou de viață, cu atâtea speranțe, în dorul de afirmare, mai ales că pe capul nostru că neamul căzuse și sfârtecarea țării. Refugiați erau peste tot, venind din Ardealul cedat. Cu toții voiam atunci să reparăm nedreptatea făcută neamului de către ruși, unguri și bulgari.

Director al Școlii Normale era prof. I.C. Stoica, un om bine pregătit, de mare suflet și bun pedagog. Șef de unitate în cadrul F.D.C.-ului era Puspurica Toma din clasa a VIII-a. Printre profesori aveam pe Barbu Cornel, prof. de sport. Lucrașe cu Horia Sima. Șef de județ era Viorel Boborodea și prefect - Iosif Costea. Inspector general la învățământ era prof. Ion Margineanu, de matematică. Fusesse și el internat în lagărul de la Vaslui.

În luna noiembrie 1940 s-a făcut reînchiderea legionarilor împușcați după executarea lui Armand Calinescu, 22 sept. 1939, Petru Popa, Gheorghe Cornea și Nicolae Sârbu. Am luat parte la această slujbă religioasă, cu toate organizațiile din Deva, atât Frățiile de Cruce cât și cei din grupul politic. Totul s-a desfășurat sub comanda lui Viorel Boborodea. Printre cei care au organizat această sărbătoare a fost și prof. Barbu Cornel.

Am format careul unde sicriile au fost depuse pentru slujba de înmormântare. Înainte de prohodire, cei trei legionari martiri au fost acoperiți până la cap cu cămăși verzi și centuri cu diagonală. Deodată vad pe prof. Barbu că vine la mine și-mi cere să-i dau repede centura mea cu diagonală pentru a o pune pe pieptul lui Petru Popa, în sicriu, alături de cămășa sa. Mi-a spus că-mi va da în loc centura lui de ofiter. Așa am și făcut.

După ani și ani, cam prin anul 1970, m-am dus cu mașina la Tebea, unde am reușit să descopăr troita care străjuia mormântul legionarilor căzuți. Se cunoștea scrisul prin sculptura, deși era ras de cei fără Dumnezeu. Cu ochii scaldați în lacrimi m-am rugat la mormântul lor, în care era ceva și de la mine, centura cu diagonală. Alături de marii căpitani ai neamului, Horia, Closca și Crisan și Avram Iancu, străjuiau de la Tebea destinul neamului nostru.

În timpul rebeliunii, unitatea noastră ieșise la luptă în stradă cu ceilalți legionari din oraș. După rebeliune lucrurile s-au liniștit, aparati fiind de directorul școlii, declarând poliției că elevii lui n-au ieșit din școală.

După această lovitură de stat, cu toate urmarile ei nefaste, mulți morți și cu zecile de mii de arestați, începe marea prigoană a lui Ion Antonescu.

Subversiv, continuam lupta de rezistență, organizându-ne în Frățiile de Cruce. După cum vom vedea, inițiativa o iau Centrele Studentești și Frățiile de Cruce din toată țara. Procesele se țin lănt în toate județele. În anul școlar 1942-1943 preiau comanda unității de la Școala Normală din Deva. Cu un an înainte, venise, transferat de la Caransebeș, Rista Gheorghe, ca elev la Deva. La liceul Decebal din localitate, șef al unității era Adrian Mihut. Grupul 54 F.D.C. Hunedoara avea ca șef pe Palcu Traian, student la drept la Sibiu. Legătura cu Palcu o țineam prin Rista, curierul meu. Prin luna iunie 1943, Palcu este arestat împreună cu Iuga Petru, student la

medicina, ajutorul lui. De aici si arestarea lui Rista, cu câteva zile înainte noastra. Cu totii deci ne-am trezit peste câteva zile în beciurile politiei. Venise de la Bucuresti o brigada mobila, initiata în arestari legionare, care ne aresteaza si pe noi. De la Sibiu venise pe fir la Deva. De la Scoala Normala au fost arestati urmasorii:

1. Berzescu Atanasie
2. Bara Traian
3. Rista Gheorghe
4. Bejan Gherasim
5. Câmpeanu Viorel
6. Muresan Grigore
7. Murarescu Alexandru
8. Pop Aurel

Dupa anchetele facute la Deva, în iunie 1943, am fost transferati toti elevii de la Deva, Hunedoara, Brad si Gura-Barza la închisoarea militara din Sibiu, pentru a fi judecati de Curtea Martiala a Corpului 7 Armata.

Am primit pedepse grele de închisoare. Achitati au fost Bejan Gherasim, Câmpeanu Viorel si Pop Aurel. Apararea la proces a fost organizata de Dr. Fruma si Dr. Curca. Dupa condamnare, într-o buna zi, de dimineata, tot lotul nostru, grupul 54 F.D.C. Hunedoara, în frunte cu Traian Palcu, seful de grup, cu Petru Iuga ajutor, suntem pusi în lanturi grele la picioare si transferati la Alba-Iulia, prin închisoarea din Ploiesti, unde am stat doua saptamâni. Atunci am cunoscut iadul transferului cu vagonul-duba.

PARUL DE LA ALBA-IULIA

Era în vara anului 1943, început de iulie, cald ca-n luna lui cuprator. În gara orasului, forfota. Sosise un vagon-duba de la Ploiesti. Din el începuseram noi sa ne dam jos, unul dupa altul, încurajati de sudalmile si bruscarile gardienilor. Se întreceau unul pe altul în a înjura si a striga la noi. Cu picioarele ferecate în lanturi grele, în zornaitul lor, trasi unul dupa altul, ne dadeam cu greu jos din vagonul duba, încolonându-ne pe peronul garii. Lumea nu prea obisnuita atunci cu astfel de pasageri, înmarmurita, se uita la noi. Eram un grup de peste 30 de tineri, elevi si studenti, veniti de la Sibiu, unde am fost judecati si condamnati de catre Curtea Martiala.

În gara de la Alba-Iulia, încolonati fiind câte trei în rând, încadrati de gardieni, am primit comanda de înaintare pe jos pâna la închisoarea orasului, care era tocmai în centrul urbei. În zornaitul lanturilor, în cadenta comandata, ne-am facut intrarea în cetatea de scaun a marelui Mihai Viteazul, care pentru prima data realizase unirea tuturor românilor. Dupa Burebista si Decebal ajunsese întâiul voievod al celor trei tari românești, unite acum.

Pe asfaltul strazilor cetatii înaintam noi, fratii de cruce, în simfonia lanturilor grele, realizata de impactul lor cu strada. Sub arsa soarelui, cu broboane de sudoare brazdându-ne fata, siroindu-ne spinarea, cu fruntile în soare, paseam în necunoscut. Ne duceam greul în spinare, târând dupa noi lanturi grele, pentru ca am crezut în biruinta neamului românesc.

Maresalul Ion Antonescu ne declarase razboi tinerilor de atunci. În piepturile noastre tinere, cu bratele goale, pusese tunurile si mitralierele sa traga. Tragea în copiii lui, ucigându-i si aruncându-i în închisori.

Pâna la închisoare am fost petrecuti de o lume întreaga. Noi pe mijlocul strazii, ei pe trotuare. Ne conduceau. Eram copiii lor, tinerii tarii angajati într-un razboi declarat comunismului. Ironia sortii, pe noi, cei care luptam pe viata si pe moarte împotriva comunismului, tara, prin Maresalul ei, Ion Antonescu, ne rasplatea cu temnita. Iata-ne si la închisoare. Într-un hol mare suntem primiti de o droaie de gardieni. În mijlocul lor trona unul mai rasarit. D-l Prim era seful gardienilor. Ne primește cu zâmbetul pe buze, cu o ploaie de ironii.

— “Ce-ati vrut, ma? Sa rasturnati guvernul? Voi vreti sa conduceti?”

Primirea s-a încheiat cu obisnuitele înjuraturi. Aici, în curtea administratiei, ni s-au taiat lanturile de la picioare, acestea lasându-si urme adânci în carnea noastra, tânara pe atunci. Nu prea stiam noi atunci ce însemneaza lanturile în viata unui detinut, ca atunci când le-am purtat în timpul comunismului. Toti eram mândri de noi c-am fost pusi în lanturi pentru credinta noastra.

Dupa perchezitia obisnuita, la intrarea într-o noua închisoare, am fost dusi în camera noastra de la etajul I, cu numarul 40. Mai târziu s-a numit camera hunedorenilor. A doua zi am intrat în programul închisorii, cunoscând obligatiile si drepturile noastre. Ca-n toate închisorile, obligatiile erau multe, iar drepturile, aproape inexistente. Am început sa facem cunostinta cu cei mai vechi din Alba-Iulia. Erau frati de cruce din toate judetele tarii. Tin sa mentionez ca-n urma hotarârii ministrului de interne, aproape toti fratii de cruce au fost adusi la Alba-Iulia. Mai ramasesera si la Aiud. La Târgu-Ocna de asemenea mai erau frati de cruce, unde regimul de detentie era mai aspru. Aici au fost adusi toti cei care aveau si pedepse disciplinare.

Închisorile din tara, cu detinuti politici, erau conduse de magistrati militari. La Alba-Iulia era colonelul Musca, un om mic de statura, gras, care vorbea ragusit. Era destul de sever si absurd. A fost numit comandantul închisorii din Transilvania. La Aiud, comandant era maiorul Munteanu. Generalul Petrescu era comandantul închisorilor pe tara. Deci la vremea aceea, anul 1943, închisorile cu detinuti politici aveau ca directori magistrati militari. Ar fi trebuit sa stapâneasca simtul dreptatii în închisori, pe acea vreme. Dar... parca era un facut, tocmai atunci s-au comis cele mai mari nedreptati. S-au calcat în picioare drepturile omului, exact ca-n timpul comunismului. Desi erau judecatori, întotdeauna au fost la dispozitia Maresalului, care declansase lupta pe viata si pe moarte cu legionarii. Se înscaunase un regim de teroare. Nu se mai respecta regulamentul închisorilor. Detinutii politici aveau multe drepturi în plus fata de dreptul comun. Cu toate acestea, regulamentul nu s-a respectat, instaurându-se teroarea. Se batea pâna la lesin.

Am gasit închisoarea de la Alba-Iulia într-o atmosfera destul de încarcata, ca dupa o grea batalie. Spiritele mai erau înca agitate, fratii de cruce înca timorati. Cei care ne-au pus la curent cu cele întâmplate au fost lugojenii, care ajunsera cu un an înaintea noastra — 1942. Printre ei era Itu Nicolae si Iacob Toma, de la Liceul Coriolan Brediceanu din Lugoj. În grupul hunedorenilor eram câtiva banateni: Rista Gheorghe, Murarescu Alexandru si eu, Berzescu Atanasie. Îi cunosteam pe lugojenii mei de afara.

Ca organizare, între detinuti, închisoarea de la Alba-Iulia avea un sef consimtit si nu ales. Acolo ascultam de un legionar mai batrân, Suciu Ion, din Vintu de Jos, tâmplar de meserie. Îl adusesse colonelul Musca de la Aiud pentru a-i lucra mobila pentru el si conducerea închisorii. Noi toti ascultam de el, de badia Suciu, cum îi spuneam. Pe lângă badia Suciu, mai era cineva dintre fratii de cruce care se impunea si conducea toata închisoarea, nu ales, ci consimtit: Iosif Ripan, din grupul lugojenilor. Când am venit eu la Alba-Iulia, iulie 1943, nu l-am mai gasit acolo. Nicolae Itu si Iacob Toma, mi-au povestit totul, cu de-amanuntul.

Fratii de cruce de aici, prin luna mai 1943, protestasera energic împotriva conducerii închisorii, ca nu se respectau drepturile lor, scrisori, pachete, vorbitor. Mâncarea se înrautatisa, bataile se întetisera. Toti se grupasera în jurul lui Iosif Ripan. La ora protestului, toti ascultau de el. Conducea efectiv închisoarea. Avea acest dar de a polariza lumea. Cu echilibrul lui interior, îndemna lumea la disciplina si rabdare. Voia ca pe calea dialogului, a tratativelor sa rezolve acest conflict cu administratia. Ca-n tot locul si-n orice închisoare, mai erau si informatori. Cei de la administratie stiau ca Ripan conduce. Detinutii au trecut la amenintare cu greva foamei. La rândul ei, administratia a trecut la represalii. Isoleaza un grup de detinuti în frunte cu Ripan. Vine la fata locului generalul Petrescu de la Bucuresti. Cei izolati sunt adusi în curtea închisorii si-n fata detinutilor si a conducerii, în frunte cu colonelul Musca si generalul Petrescu, li se aplica pedeapsa de 25 de lovituri la spate. Fusesera întinsi la pamânt pe o rogojina, iar doi gardieni aplicau loviturile. Când a ajuns rândul lui Ripan, aplicându-i-se loviturile, nu s-a auzit nici un cuvânt de durere. Strângând din dinti, a rabdat. Biruise. Înfuriat, gen. Petrescu a strigat ca

un nebun:

— “Acesta-i seful lor, n-a scos nici un cuvânt de durere, sfidându-ne. Sa-l trimeteti la Târgu-Ocna cu regim sever.”

Asa a ajuns Iosif Ripan mutat disciplinar de la Alba-Iulia la Târgu-Ocna. Eu nu l-am mai întâlnit decât afara. Dupa aceasta demonstratie de forta, lucrurile s-au mai linistit. Atmosfera, totusi, asa cum am descris-o, era destul de încarcata si fratii de cruce, putin timorati. Am ajuns sa cunosc destul de bine si detinutii si gardienii care ne pazeau.

De dimineata, când suna deșteptarea la ora 5, ne faceam programul de camera si ieseam afara în curtea închisorii. Acolo stateam pâna seara, când ne urcam în camerele noastre, pentru program. Curtea în care noi aveam acces era cea din mijloc, nr. 2. Prima curte era cea care ducea la administratie, a doua era a noastra, unde stateam toata ziua, iar a treia, cea care ducea la bucatarie si ateliere. Curtea din mijloc, nr. 2, unde noi stateam si ne plimbam toata ziua, avea cam la mijlocul ei, mai mult spre dreapta, un par frumos si mare. La umbra lui, multi ne asezam pe paturi când soarele ardea mai tare. De jur-împrejurul curtii, pe lângă zid, fiecare din noi își gasea câte un loc de odihna. De-a lungul zidului era o alee, loc al nostru de plimbare. Doi câte doi, sau si trei, prieteni fiind, ne plimbam si discutam fel de fel de probleme din multele noastre preocupari. Adesea, în discutiile noastre, mai visam si acasa. De obicei, ne adunam pe grupuri de judet, pe loturi de judecata. Toti eram o familie. Hunedoreni se adunau în jurul lui Traian Palcu si Iuga Petru. Pe lângă ei doi mai eram si noi ceilalti: Traian Bara, Atanasie Berzescu, Gheorghe Rista, Grigore Muresan, Alexandru Murescu, de la Scoala Normala. De la liceul Decebal erau Adrian Mihut si Constantin Iancu. De la Gura-Barza era Gâlea Vasile. Din Hunedoara oras, erau Ion Almajan si Iuliu Bumba. Între noi era o strânsa prietenie si buna înțelegere. Ne devenise acea curte de mijloc, a parului, cum o numeam noi, destul de primitoare. Era locul nostru de odihna, locul nostru de taina, locul de unde, plimbându-ne doi câte doi, buni prieteni între noi, visam la mai bine. Dupa plecarea lui Iosif Ripan, ca sef al închisorii a ramas tot badia Suciul tâmplarului, sfatuitorul nostru de taina Mateescu, soferul Capitanului la Bucuresti. Acum era soferul col. Musca. Ei doi erau ca parintii nostri, ascultam de ei. Dupa multe framântari ale noastre am ajuns sa-l consimtim ca sef al închisorii pe Sotirescu Stefan, din Bucuresti.

Se parea ca pacea si armonia se realizasera în rândurile noastre. Legasem prietenii cu atâtia din fratii de cruce din toata tara. Era anul 1943. Aveam pe atunci 22 de ani. În afara de fratii mei de cruce din judetul Hunedoara, ma împrietenisem cu Nicolae Itu si Iacob Toma de la Lugoj.

Si asa, ducându-ne amarul prin glume si plimbări, a venit si iarna pe capul nostru. La plimbare când ieseam, în loc de palton aveam o suba, care semana a suman. Se purta la noi la Teregova în timp de iarna. De fapt, când eram copil, la scoala primara, suba era cea care ma scotea din iarna. Pâna când am ajuns la Caransebes ca elev la Scoala Normala am purtat aceasta suba.

În acest timp m-am apropiat mult de bucovineni. Era printre ei un tânăr, cam de vreo 17 ani, Mitica Oniga. Purta în timp de iarna, aruncat pe umeri, un suman bine croit, ca si stapânul. Fata-i era luminata de zâmbetul tineresc. Sufletul si fizicul se armonizau. Mai târziu, în timpul regimului comunist, la Aiud, Noua-Culme, Periprava, am stat cu el, cot la cot, visând si acum ca-n tineretile noastre. De atunci, de la Periprava, nu l-am mai întâlnit decât în 14 sept. 1994, la Aiud, când s-a oficiat o slujba religioasa de pomenire a mortilor din temnita Aiud. Si unul, si altul ne-am bucurat mult de întâlnirea aceasta din Aiud.

Tot de atunci, din vremea aceea, a parului de la Alba-Iulia, l-am cunoscut si pe Ion Gavrila, din grupul Fagaras. De la Alba-Iulia nu l-am mai vazut pe Ion Gavrila decât în 1 sept. 1994 la Timisoara, cu ocazia conferintei tinuta la Universitatea de Vest în legatura cu rezistenta din muntii Fagarasului.

Pentru mine, el a fost un îndemn la rezistenta si o speranta în ridicarea neamului nostru. În timpul anilor de temnita, a fost o nadejde de mai bine, ca mai este cineva liber si lupta pentru salvarea neamului nostru, crezând în Hristos.

Printre lugojeni au mai fost Dabici Valeriu si Pop Aurel. Din grupul jud. Mehedinti i-am cunoscut pe Stanica Mihaiescu, seful grupului, Ticu Mihaiescu, fratele lui mai mic, Marian Bejat, Mircea Bejan, Emil Cizmarescu, acum cunoscut sub numele de Emil Manu, scriitor, si pe Nicolae Ciovârname, student la Stiintele Economice.

Dupa acel conflict dintre conducere si detinuti s-a aprobat câte o scrisoare si vorbitor. Asa am luat legatura cu familia. Eu, dupa un timp, am patruns în atelierul de tâmplarie. Am început sa lucrez la sculptura. În felul acesta ne treceau zilele fara sa ne dam seama. Era spre sfârșitul lunii iulie 1943, nu mult dupa ce venisem noi de la Sibiu. Cald peste masura. Parul nostru, acum încarcat de roada, își apleca crengile tot mai mult spre pamânt. Din zi în zi, perele erau tot mai frumoase. Trecând zilele, ne trezim în luna august, tot frumos si cald. De data aceasta, parul nostru devine ispititor. Perele se aratau acum mai frumoase si mai îmbietoare. Erau coapte de-a binelea. Noi, copiii de atunci, lipsiti fiind de fructe, cadeam tot mai mult în ispita. Perele ne tentau tot mai mult. Pomul nu era pazit de nimeni. Si nimeni n-a fost sfatuit sa nu se atinga de vreo para. Ne plimbam unul dupa altul, trecând fiecare pe sub coroana lui. Mai târziu, nu cu mult, au început sa cada, una câte una, la pamânt. Erau coapte. De la prima para cazuta la pamânt, coapta fiind, se apropia unul dintre noi si ridica para cazuta, punând-o lângă tulpina, ca si cum asta ar fi porunca. De la acest prim gest, destul de important, toti care observam ca vreo para a cazut o luam si o asezam lângă tulpina parului. Seara, când ne retrageam la camere, parul ocrotea lângă tulpina o buna gramada de pere. Trebuie retinut un lucru, ca pâna când toate perele s-au copt si au cazut, nimeni dintre noi n-a mâncat o para. Stiam ca nu este al nostru. Acest fapt a uimit lumea. Administratia, cu col. Musca în frunte si gardienii care ne pazeau a ramas uimita de gestul nostru. Au comunicat evenimentul iesit din comun la Bucuresti. De la interne au venit generalul Petrescu si generalul Pichi Vasiliu, ministrul de interne. S-au convins la fata locului. De aici a fost informat si Maresalul Ion Antonescu. Prin Bucuresti circula aceasta fapta, iesita din comun, de la unul la altul. Parintii care veneau la vorbitor ne confirmau acest lucru. — Istoria parului de la Alba-Iulia.

Fara sa ne dam seama, noi, fratii de cruce din toata tara, trecusem un examen si înca unul din cele mai mari din viata noastra. A fost primul dintre examenele pe care le-am dat în fata neamului. Am demonstrat ca am fost crescuti în scoala Fratiilor de Cruce, unde am învățat sa fim cinstiti si corecti, crezând cu tot sufletul nostru în Hristos Iisus, sa nu furam.

Atunci am câștigat o batalie în fata istoriei. Am dovedit, în acea vreme, ca Fratiile de Cruce, ca scoala în domeniul educational, nu sunt o utopie.

Sa aruncam acum o privire generala asupra istoricului Fratiilor de Cruce si asupra scopului acestui fenomen în revolutia spirituala începuta de generatia de la 1922. Constatam ca acest fenomen se impune ca o necesitate în scoala româneasca. Dupa anul 1918, când visul de secole al natiunii române — “Întregirea neamului nostru în granitele lui firesti” — se realizase un nou grupaj de necesitati pentru mentinerea acestui vis înfaptuit — România Mare. La vremuri noi, se cereau oameni noi, altfel, visul unirii, înfaptuit acum, se va destrama în fata pericolului din afara ca ceata în fata soarelui. La rasarit ne pândea pericolul rosu, comunismul. Începând cu Lenin, toti aveau ochii atintiti asupra noastra, a României Mari, pe care Lenin si toti ai lui ca si pâna-n prezent n-au vrut s-o recunoasca. Asa se explica faptul ca azi, desi Pactul Ribbentrop-Molotov este anulat, urmarile lui nu sunt reparate. Nu vor sa ne recunoasca drepturile noastre asupra Basarabiei, Nordului Bucovinei si Tinutului Hertei. Si azi acelasi pericol comunist ne ameninta.

Elev fiind, Corneliu Zelea Codreanu sesizeaza acest pericol. O mâna de elevi, adunati în padurea Dobrina în 1919, se decid sa lupte pentru apararea neamului împotriva pericolului de la Rasarit. De aici si pâna în 1922, lucrurile iau amploare. Se declanseaza revolutia spirituala. Telul final era ridicarea si apararea neamului românesc.

La 4 mai 1924 ia fiinta prima Fratie de Cruce din tara, la Iasi sub conducerea lui Alexandru Butunaru.

Fratiile de Cruce nu au facut altceva, în acei ani de început, decât au pregatit aparitia

fenomenului legionar prin înființarea Legiunii Arhanghelului Mihail, din 24 iunie 1927.

ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA

În 1944, după lungi ezitari, Maresalul Ion Antonescu se decide să elibereze o bună parte din tinerii săi, cum le-a spus el înaintea executării din 1946, “copiii aia”, frații de cruce aruncați în închisori pe nedrept. Se da un decret de amnistie, sub numele de “Legea 70”.

În 13 mai 1944 am fost pus în libertate, împreună cu Bumba Iuliu și Ion Almăjan, din Hunedoara amândoi. Ajuns acasă, nu după mult timp, mă trezesc cu o citație de la Curtea Martială din Timișoara. Eram dat în judecată pentru nesupunere la încorporare. Fac întâmpinare prin postul de jandarmi din Teregova, formând un dosar cu actele necesare de justificare, ca nu m-am sustras de la încorporare, fiind condamnat politic. Am alăturat raportului șefului de post o copie după foaia de eliberare și o copie după decretul de amnistie.

În timpul cât eu îmi faceam dosarul pentru Curtea Martială, primesc și ordinul de încorporare. Iată-mă și soldat, în luna iunie 1944, la Regimentul 96 Infanterie din Caransebeș, cantonat la Valea-Boului. Nu fac nici o luna de zile, de catana neinstruită, ca-mi vine și ordinul de lasare la vatră, pentru a fi trimis la Școala de Ofiteri de rezervă. Prin Biroul de mobilizare din Lugoj sunt încorporat la 5 Vânători Timișoara, cantonat la Sacalaz. Acolo mă întâlnesc cu Emil Cizmarescu, acum scriitorul Emil Manu. De la 5 Vânători sunt trimis la Școala de Ofiteri de rezervă din Ineu. Aici dau de toți foștii colegii mei de la Școala Normală din Deva. Toti erau în anul II. Eu cu Bara Traian eram în anul I. Printre ei și Ion Bohotici, elev în anul II. Prin el am luat legătura cu unitatea legionară. Din această unitate mai făcea parte și Stoleru, sublocotenent. Facuse Școala de Ofiteri în Germania. Era comandantul meu de pluton. Își schimbase atitudinea față de mine, după ce luase legătura cu Ion Bohotici.

Se scursese mai bine de o luna de când venisem în această școală. Iată că ne prinde și 23 August 1944.

Asa cum eram, neinstruiți, plecam pe front cu toată școala. Echipați de război, cu ranita și tot echipamentul necesar, am ocupat o poziție de luptă. Cei din anul II au ocupat o poziție pe dealul Mocrea, un mamelon pe care noi adesea făceam instrucție. Era în fața comunei Mocrea.

Se dau acum lupte grele între armata maghiară și elevii de anul II. Acolo erau toți colegii mei de clasă. În aceeași zi au fost respinse 12 atacuri ale ungurilor. I-au dat peste cap. Pe linia frontului, între poziția ocupată de școala noastră și Școala de Ofiteri nr. 2 Bacău, era regimentul 5 Vânători Timișoara. Pe acolo frontul a fost spart, încercându-se o învaluire a scolii noastre. Din timp ne-am retras spre Buteni. Cu noi veneau din plin și civilii, cu carutele pline de bagaje, târându-și după ei și traistile pline cu te miri ce. Era un exod al disperatilor din iadul frontului. Eram în apropierea comunei Gurahont. Cu infanteria motorizată, rușii i-au respins pe unguri, fugărindu-i până aproape de Chisineu-Cris. O parte din elevii noștri au fost luați de ruși în linia întâi a frontului. Cu multă greutate au scăpat de ruși, întorcându-se la Oradea la școală. În 20 octombrie, toată școala s-a întors în cazarma.

Cât timp am stat la Ineu, mă întâlneam zilnic, după program, cu Petru Hamat. Era elev la Școala de Ofiteri nr. 2 Bacău. Refugiata din cauza frontului din Moldova, a ocupat două pavilioane alături de noi, în Ineu. Eram, deci, două scoli de ofiteri în Ineu. Ne întâlneam la cantina scolii lor, împreună cu Petru Maranu, țaran din Teregova, care era ordonanta la un capitan de la ei, la un pahar de vin.

În februarie 1945, se desființează ambele scoli, pe noi trimitându-ne la Școala de Ofiteri de rezervă nr. 1 din Ploiești. În toamna anului 1945 reușesc să fiu lasat la vatră, după doi ani de școală militară. Eram student anul I la teologie. Aparuse un decret care scutea de armată pe toți studenții în teologie. Pe baza acestui decret am fost lasat la vatră.

Deci în toamna anului 1945 eram student la teologie. Din acest an se începe reorganizarea Miscării Legionare. Venise Filon Verca din Germania, parasutat fiind în 1945. Alături de Ion

Iliescu, Petru Hamat, Lazar Tiberiu si altii, lucram sub ordinele lui Filon Verca. El era seful judetului Severin. Se stabilise în Caransebes, ca profesor de limba româna la Liceul "Traian Doda".

Rezistenta armata din BANAT

Suntem în anul 1946, an de hotarâri, de luari de pozitie.

Parasutarile din 1945, cu scopul de a organiza rezistenta împotriva comunismului, au scos în evidenta o multime de probleme, atât de ordin strategic cât si de ordin tactic în lupta poporului român împotriva lui Satan de la rasarit. Gasindu-ne fata în fata cu inamicul. Am intuit faptul ca lupta va fi de lunga durata si cu multe sacrificii. Niciodata neamul românesc n-a fost mai mult hartuit ca-n lupta cu SATAN, la sfârșit de secol XX.

Acum, când aparent caderea comunismului s-a realizat pe plan mondial, loviturile lui din agonie sunt cele mai periculoase si cele mai perverse, izbind cu o putere de necrezut, cum mintea omului nu-si poate imagina. Sub masca democratiei, a credintei în Dumnezeu, a libertatii, egalitatii si fraternitatii, pervers ne lovesc din umbra. Si acum, ca si-n 1946, lupta este tot atât de acerba.

Odata întors în tara, Filon Verca ia în mâna reorganizarea Miscarii Legionare. Dupa o aparenta liniste pe plan politic, la noi în tara, organizarea rezistentei prinde viata. Ne dadeam seama de pericolul comunist. Filon Verca este ajutat de prof. Ion Iliescu, pe atunci student la teologie si seful grupului FDC nr. 72 Severin. Fratiile de cruce erau deja organizate. Petru Cojocaru era seful regionalei Banat la FDC. Eu eram ajutorul lui Ion Iliescu. Din pozitia aceasta lucram îndeaproape cu Filon Verca. Deseori mergeam trimis de Filon la Teregova, Domasnea, Luncavita, Armenis si alte comune din jur. Cunosteam legionarii din aceste comune. Asa am ajuns sa lucrez si cu Spiru Blănuș.

Din 1947 eram seful grupului FDC 72 Severin. Ca ajutor l-am avut pe Petrica Dragulete. Activitatea mea se desfasura pe tot cuprinsul jud. Severin. La Lugoj îl aveam pe Iosif Ripan, care la aceea vreme conducea partea de nord a judetului Severin, la grupul politic. Cu el ma sfatuiam în bunul mers al Fratiilor de Cruce. El cunostea bine oamenii din Lugoj, precum si elevii de la liceele de acolo. Iosif Ripan lucra sub directa comanda a lui Filon. La Timisoara era Ion Constantin.

În cursul anului 1945 are loc un act între Miscarea Legionara, prin Nicolae Petrascu si Vica Negulescu, si Partidul Comunist, prin Ana Pauker si Teohari Georgescu. Din acest act reiese, fara dubiu, ca nu a fost vorba de colaborare cu comunistii. Aici este conditionata eliberarea legionarilor din închisori, respectând urmatoarele trei obligatii:

- 1). Ca legionarii aflati în clandestinitate sa se prezinte autoritatilor.
- 2). Sa predea armamentul pe care-l detin.
- 3). Sa nu participe la activitatile electorale (cele din 1946).

N-a fost vorba aici de nici o colaborare. Aici se cade sa amintesc dialogul lui Filon Verca cu Iosif Ripan la Lugoj. În ruptul capului, nu-l credea pe Filon ca acest act este o realitate.

— "Filoane, eu nu-mi tradez oamenii. Daca este numai o manevra a lor de a ne prinde? Atunci ce ma fac? Ei sunt în paza mea."

— "Iosife, tu stii ca si eu sunt pâna acum tot în clandestinitate, mergi cu mine la politie si eu sunt primul din judet care fac acest pas. Zis si facut. În acea zi a mers Filon Verca la politia judetului Severin, prezentându-se conform actului încheiat între parti. Îndata i s-au facut formele de legalitate, primind în mâna un act semnat de Seful politiei judetului Severin.

Numai dupa acest gest al lui Filon, demonstrativ, Iosif Ripan s-a lasat convins. De aici încolo, toti oamenii lui au venit la casele lor.

Dar, de aici si pâna la respectarea înțelegerii, a actului, a fost o cale lunga si plina de surprize. La mijloc erau comunistii cu caracteristica lor de oameni crescuti în scoala minciunii,

dispusi oricând la crime.

Din istoria evenimentelor se știe că legionarii n-au fost eliberați din închisori. Actul a fost încălcat de către comunisti, ei continuând cu arestările.

După cum vom vedea, acest act, la vremea aceea, a generat și-n rândul legionarilor o confuzie. Așa s-a simțit nevoia de a se trece la lamurirea lucrurilor. Iată din ce a constatat această confuzie:

1). Unii, mai puțini la număr, erau pentru încetarea activității legionare, până la trecerea urgiei comuniste, cu expresia — cu capul la pământ —

2). Alții, cei mai numeroși, erau pentru continuarea activității în lupta de rezistență împotriva comunismului.

CONFERINȚA DE LA LUGOJ

Suntem martorii unui fapt de o mare importanță. În luna octombrie 1946, la Lugoj, prin grija și oblăduirea lui Iosif Ripan, timp de trei zile, Comandamentul Miscării Legionare ține o conferință, într-o casă bine pazită, spre Dealul Viilor, hotărându-se linia pe care trebuia să o adopte în fața Comunismului.

La conferință au luat parte, Nicolae Petrascu, Radu Mironovici, Nistor Chioreanu, Nicolae Lupu și Vica Negulescu, după câte am reținut din cele spuse de Iosif Ripan.

În cadrul acestei conferințe, o singură problemă s-a dezbătut și anume cea a activității în lupta de rezistență împotriva comunismului. Asupra acestui punct erau două păreri:

1). Radu Mironovici susținea să se înceteze orice activitate a Miscării. — Cu capul la pământ —.

2). Nicolae Petrascu era de părere să se continue lupta de rezistență împotriva comunismului.

Până la urmă a biruit punctul de vedere al lui Nicolae Petrascu, de a continua activitatea și lupta de rezistență împotriva comunismului.

În organizarea luptei de rezistență s-a mers fără sovaieli. Eram toți uniți sub comanda lui Filon, la grupul politic și sub comanda lui Ion Sadovan la FDC. Peste tot era o unitate de vederi. Eu, deși eram șeful grupului FDC 72 Severin, mergeam și curier trimis de Filon în sudul județului.

În nord, la Lugoj, lucra Iosif Ripan.

Abaterile erau tot mai evidente din partea comunistilor. Au continuat cu arestările. Au înscenat abateri din partea Miscării legionare, acuzând-o de intervenție vădită în favoarea lui Iuliu Maniu la alegerile din 1946, pe care le câștigaseră țăraniștii cu netă superioritate.

ANUL 1948

Se dezlantuise marea prigoană legionară. Data de 15 mai 1948 este cea când sunt arestați cei mai mulți legionari din țară. O parte din ei iau calea codrului, nelăsându-se prinși de comunisti.

La Teregova, cei care au scăpat de arestările din 15 mai au luat calea codrului și ei, cum au fost Martin Copaceanu-Rica, Petru Anculia-Miloi, Romulus Anculia-Miloi, Petru Grozavescu-Maranu și Ilie Cojocaru-Moceă. Mai târziu au mai venit și alții. Unii dintre ei au mai dat și pe acasă, când li se părea că-i liniște. S-au înșelat însă, că securitatea a pus mâna pe ei.

LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERA

Mai, luna florilor a anului 1948, îi alungase de acasă pe o parte din legionarii de la Teregova, sus, sus, pe dealurile de sub Semenici. Acolo, stând la pândă, haituiti ca vânatul din pădure, după o vreme se obisnuiseră cu codrul. Se adaptaseră legilor de apărare ale jivinelor din pădure. Auzul li se ascutise, privirile li se oțeliseră, iar instinctul lucra din plin.

Și acum mi-aduc aminte cum îmi povesteau când mă duceam la ei, de cuvintele însufletite ale lor, mai ales de ale lui Martin Copăceanu-Rica:

— “D-le professor, nu știu cum să-ți spun, dar parca ne-am salvaticit. La orice mișcare, fără să-mi dau seama, pun mâna pe arma, trezindu-mă în poziție de tragere.”

Martin Rica nu voia să-mi spună pe numele de botez, ca doar sub ochii lui am crescut. Eram vecini cu casa. Întotdeauna îmi spunea:

— “Nu pot să-ți spun pe nume. D-ta ai școala multă. Eu sunt un țaran prost. Trebuie să te respect.”

Și așa am rămas pentru ei tot și-n ziua de azi, care mă trăiesc, “Domnule profesor”.

Se înfrățiseră cu codrul tot cei care, după arestările din mai, scăpasera liberi.

Iată că a venit și luna iulie, vremea coasei. Fânul trebuia cosit. N-avea cine să-l taie, decât ei. Se ortaceau, cosind fânul tot la un loc. Se duceau de la unul la altul, fiind nedespartiti. Și așa s-a creat această legendă pentru mai târziu, pentru nepoții și strănepoții noștri, deși azi, ea este o realitate, un adevăr istoric. — LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERA.

În răsărit de soare, fiecare cu coasa pe umăr, cu cucia în cioc și pistolul mitralieră în banduliera, plecau unul după altul la postata de fâneată.

Era parca o ceremonie înaltătoare, cu semnul crucii făcut înainte de începerea lucrului; chemau pe Dumnezeu cu ei într-ajutor.

Să fi stat numai deoparte și să-i fi văzut pe acești adevărați haiduci ai zilelor noastre, cum de-abia-n răsărit de soare, de dimineața tare, ascutindu-și coasele, ca la o comandă, cucile mângâiau apasat ascutitul coaselor, realizând acea fantastică simfonie a lor în contactul cu metalul stralucitor în bataia razelor soarelui răsare. Se așternea atunci un fâșâit de coase în fânul ud de roua diminetii.

Doamne, ce dumnezeiesc era acest neuitat tablou. Se realizase un paradox. Oamenii ostracizați, fugiti de urgia satanicului regim comunist, liberi în mijlocul naturii, strajuiți de codrul des, realizau dumnezeiescul în frumosul tablou: *La coasa*.

Mergeau unul după altul, în cadenta coaselor, cu brazda alcatuită atunci de fiecare din ei, scaldată de razele soarelui răsare. Deși se gaseau într-o lume de iad, prigoniti de Satan, realizau atunci un petec de rai pe pământ, cu fânul de curând cosit.

Cu urechile ciulite, schimbând cuvinte mai mult în șoaptă, se desfasurau unul după altul. Nu sunt în stare să vă redau cele povestite și trăite de ei, povestite mie în zilele de închisoare. Dacă ați ști cât de frumos povestea Romulus Ancușia-Miloi. Era un țaran cu multă carte. Un autodidact. A scris opt caiete din memoriile lui. Moartea l-a luat înainte de 1989. Eu n-am reușit să ajung la acele caiete, care în mod sigur ascund o sumedenie de adevăruri și fapte petrecute. Cineva este interesat ca acestea să nu iasă la iveală. În mod cert, comunistii.

Îmi mai povesteau haiducii mei că ori de câte ori, în timpul coasei, se auzea câte un zgomet neobisnuit, aruncau coasele în fâneată și cu pistolul în mână se aruncau la pământ, în poziție de tragere. La urmă se alegeau cu un râs și voce bună, că s-au speriat din senin.

Pe la orele nouă, când soarele se ridicase bine pe cer, venea prânzul gătit de familia cu fâneată. La umbra unui pom sau a unui arbore, în marginea de pădure, se așezau cu grijă la masa asternută pe un masai (fata de masă) anume făcut din cânepă. Cum stăteau ei în fata castronului cu mâncare, pe genunchi era așezat pistolul mitralieră, fiind gata oricând să pună mâna pe el.

Așa au lucrat ei, acești cavaleri ai Crucii, acești haiduci ai zilelor noastre, în toată acea vară fierbinte a anului 1948.

Grupul de legionari, totți recrutați de Horia Sima, când era la Caransebeș ca profesor, a

alcatuit nucleul grupului de rezistenta care avea sa se formeze când Spiru Blanaru avea sa vina pe dealurile Teregovei în noiembrie 1948, de pe dealurile Domasnei, cu oamenii lui.

De acum încolo îi vom urmări pe toți, desfășurându-se în sânul grupului condus de Spiru Blanaru, înfăptuind acte de eroism, drept marturie nepieritoare a istoriei neamului nostru, căci Spiru Blanaru a fost o realitate, și nu o fantasmă.

GRUPUL DE REZISTENTA ARMATA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI DIN COMUNA TEREGOVA-BANAT (1948-1949)

O dată cu actul de la 23 august 1944, poporul român își pierde libertatea, cazând în robia comunismului. Rusii, cu o extraordinară abilitate și cu o perversiune neîntrecută în politica mondială, cu consimțământul Apusului, la Ialta, pun stăpânire pe Estul Europei. De comun acord, Stalin, Churchill și Roosevelt determină sfera de influență a fiecărei puteri în Europa. Așa ajungem noi, neamul românesc, sub jugul sovietic.

Cu trupul țării sfârtecat, cu capul plecat în semn de rob, resemnați, așteptăm parca barda calaului să ne taie capul.

Și de data aceasta, ca-ntotdeauna, neamul românesc găsește soluția de a ieși din criza social-politică, dar mai ales spirituală. Se organizează în luptă de rezistență împotriva comunismului.

Românii din pribegie, fugiti de urgia comunistă, iau atitudine în fața actului din 23 August. Sub comanda lui Horia Sima se înființează GUVERNUL DE LA VIENNA în toamna anului 1944.

Tot acum, în 1944, se organizează ARMATA NAȚIONALĂ. Se face apel la toți românii din exil ca să se înroleze în această armată națională pentru a lupta împotriva Rusiei, care ne rapise Basarabia și nordul Bucovinei.

După terminarea războiului, 9 Mai 1945, ARMATA NAȚIONALĂ se desființează. Tancurile rusești pun stăpânire pe întregul popor român. Comunistii, la vremea aceea, erau puțini la număr, în jur de 1000, dar, cu puterea moscovită în spate, au calcat și supus toată țara.

Pe rând, grupuri, grupuri de români, din fosta ARMATA NAȚIONALĂ, vin în țară și se organizează în rezistență pentru apărare. Intuiseră că primejdia era mare. Era în joc însăși ființa neamului.

Acum au loc parasutări în toată țara. În Banat a fost parasutat profesorul Filon Verca. Odată ajuns pe pământul țării, începe organizarea de rezistenței, de comun acord cu puterile din Apus. Nu la întâmplare s-a pornit lupta împotriva comunismului.

Centru de organizare în Banat a fost Caransebeșul. Aici Filon Verca a fost ajutat de prof. Ion Iliescu, care tot timpul era alături de el, fiind student la Teologie. Pe atunci, grupul FDC al jud. Severin era condus de Ion Iliescu. În acea vreme, eu, Atanasie Berzescu, ca student la Teologie, am luat parte activă la organizarea rezistenței, totodată fiind și ajutorul lui Ion Iliescu. Țin să menționez că eram sub directă conducere a lui Ion Sadovan, seful regionale Banat.

Filon Verca a fost ajutat și de Petru Hamat, profesor la liceul "Traian Doda", de Ion Chirila, Nicolae Balanescu, Adam Andrei și alții.

La Lugoj l-a avut colaborator pe Iosif Ripan, care conducea rezistența din nordul județului Severin. În partea de nord a județului se angajaseră în luptă de la tinerii frați de cruce până la cel mai bătrân luptător.

Nordul Banatului, care a cuprins și Aradul, l-a avut ca organizator pe ing. Ion Constantin, ajutat de Ion Sadovan, seful regionale Banat F.D.C. I-a mai avut alături pe Gheorghe Brahonschi, Constantin Pascu, C-tin Florescu, Teodor Roman și alții. Țin să menționez că, după trecerea lui Moroaica în Germania, care de fapt fusese numit în locul lui Ion Constantin, rămâne

Constantin Pascu la conducerea regionalei Banat. La rândul sau, Ion Sadovan, a fost ajutat de Petru Cojocaru, Virgil Procapovici, Constantin Munteanu, Viorel Gheorghita, Ion Godea si altii.

În sudul Banatului, prof. Verca a mai fost ajutat de Nicolae Horascu si Spiru Blanaru, în plasa Teregova. În garnizoana Teregova i-a avut pe Horia Anculia, sef de garnizoana, pe Petru Grozavescu si Romulus Anculia.

În plasa Orsova, ca organizatori au fost Zaharia Marineasa, Comandorul Petru Domasneanu si Gogu Cristescu.

Pâna acolo se ajunsese cu actiunea dusa împotriva poporului român, ca la Moscova, în cadrul ministerului de externe, functiona o directie speciala pentru România. De acolo, deci, era condusa România. O multime de rusi, care cunosteau bine limba româna, au primit cetatenia româna, au ocupat mari functii în stat.

Poporul român se gasea deci într-unul din cele mai grele momente din istoria lui. Era în pericol existenta lui.

Ne aflam în anul 1946.

Se pregateau alegerile parlamentare. Preocupati, cei de la conducere, de acest lucru, noi ne-am desfasurat mai liber în organizarea rezistentei.

Dintr-un loc într-altul, razlet, mai lua nastere câte un grup de partizani, mai ales în nordul Moldovei, prin Bucovina. Se impune un lucru de luat în seama. Toti cei care au facut parte din Armata Nationala, ajunsi în tara, s-au înrolat în grupurile de partizani. Aici au luptat cu dârzenie. Ajunsi la acest moment, se cuvine sa mentionam un lucru:

— Când grupurile de partizani au luat fiinta de-a lungul muntilor Carpati, angajându-se în lupta cu comunismul, adevarata armata a neamului românesc, cu arma în mână, o formau luptatorii din aceste grupuri de partizani. Aceasta era adevarata armata a poporului român. Numai ei luptau pentru neam si legea lui Hristos. Cealalta era armata rosie care secera cu necrutare sutele de mii de români.

Istoria ne mai marturiseste ca pe vremea lui Avram Iancu — 1848-1849, neamul românesc s-a gasit într-un mare impas. Singura armata lui Avram Iancu, de 6000 de ostasi, reprezenta neamul românesc. Prin ei, neamul traia si se afirma.

Asa si acum, în vremea anilor 1948-1949 si pâna la desfiintarea ultimului grup de partizani, luptatorii din rezistenta formau adevarata armata a neamului românesc.

Atunci când, la alegerile din 1946, se furasera voturile, comunismul era considerat cel mai mare dusman al nostru. Trebuia luptat împotriva lui chiar cu pretul vietii.

Dupa ce în tara se fixeaza la teren, sprijiniti de tancurile rusesti, ei își desfasoara planul de atac împotriva rezistentei românești. Cu experienta de lupta a Moscovei, ei încep treaba.

Din 1947, alegerile din 1946, U.R.S.S.-ul, prin armata sa, a trecut la organizarea comunismului la noi în tara. Își înfaptuiau planurile, tavalugind lumea. L-au alungat pe regele Mihai în mod necinstit si dictatorial. Au urmarit din aproape pe ofiterii monarhisti, partidele istorice si pe toti cei care se gaseau luptând pentru apararea neamului românesc.

Portile închisorilor s-au deschis. Au intrat cu miile, cu zecile de mii si chiar cu sutele de mii. Muntii nostri au început sa gazduiasca o multime de români, constituiti în grupuri armate. Erau partizanii. Asa au luat fiinta grupurile de partizani, printre care cel al lui Spiru Blanaru din Teregova si al colonelului Ioan Uta.

Când Gheorghe Ionescu, notar public, organizeaza comuna Teregova în formatiune de lupta, jurământul fiind luat de Parintele Alexandru Nicolici, Spiru Blanaru era deja organizat la munte în grup armat de partizani. Gheorghe Ionescu face aceasta organizatie pentru a veni în ajutorul celorlalte grupuri de partizani din munte.

În vremea aceea nu se mai facea deosebire între taranisti, liberali, militari sau legionari. Toti erau români, frati între ei, cu o singura datorie, de a apara neamul de dusmanii de la rasarit, comunistii.

Tin sa mentionez un singur lucru, în partea aceasta a Banatului nu au fost trei grupuri de partizani, ci numai doua: Spiru Blanaru si Colonelul Ioan Uta. Gheorghe Ionescu a organizat

com. Teregova numai pentru a putea sustine si aproviziona cele doua grupuri din munte. Nu a avut grup separat. Când a trebuit sa fuga în munti, el s-a dus în grupul lui Spiru, a luptat alaturi de comandantul grupului.

La sfârșitul lui 1948 si începutul lui 1949, Spiru Blanaru, cu grupul sau, se gasea pe dealurile Teregovei, organizându-se si aprovizionându-se. Iarna aspra se napustea tot mai naprasnic. Frigul nu cruta pe nimeni. Se gândeau tot mai mult la greutatile care vor veni. Aprovizionarea cu arme si alimente devenea o problema. Aveau arme, dar nu erau suficiente. În munti fugeau tot mai multi români.

Acum securitatea se organiza pentru a înabusi actiunile grupului de partizani.

LUPTELE DE LA TEREGOVA

Era acalmie. Ca-ntotdeauna înainte de furtuna, oamenii erau nelinistiti. Așteptau sa se întâmple ceva. Adesea, ieseau din case si plecau prin comuna, fara nici un rost. Un du-te vino peste tot.

Dupa Sfântul Ioan, în ianuarie 1949, cam pe la 9-10 seara, securitatea îi aresteaza pe Grigore Ianosiga-Ionescu si pe Moise Anculia-Pasule, membri activi ai organizatiei din comuna. Toata Teregova se afla în alerta. Cei din organizatie se temeau de un denunt al celor doi arestati, în cazul în care ar fi cedat la ancheta. Aflati în aceasta situatie, destul de periculoasa pentru existenta grupului si a organizatiei, oamenii lui Spiru Blanaru se hotarasc sa atace primaria comunei, unde se afla postul de jandarmi cu cei doi arestati.

Dupa orele 22,30 începe atacul asupra primariei din Teregova. Se arunca mai multe grenade în curtea primariei, producându-se panica. Se deschide foc de mitraliera în geamurile imobilului. Toti ostasii si jandarmii au fugit care-ncotro, împreuna cu ofiterii de paza. Partizanii au intrat în postul de jandarmi si i-au eliberat pe cei arestati, Grigore Ianosiga si Moise Anculia, care a plecat cu ei. Grigore Ianosiga s-a dus singur în padure.

De acum furtuna se declanseaza. A doua zi, în comuna Teregova, securitatea a adus un batalion de ostasi pentru lupta. Erau decisi sa lichideze cu partizanii. Noi, cei de jos, care aveam misiunea de a coordona grupurile, am început lucrul. Aprovizionam cu arme si alimente. Zilnic faceam drumul în padure pe cai ocolite. Unul câte unul, cei din comuna se duceau acolo, la grupul lui Spiru Blanaru.

În 16 ianuarie 1949, apare legea care prevedea pedeapsa cu moartea pentru toti aceia care se dovedeau ca lupta împotriva statului, cauzând moartea în rândurile securitatii. Nu ne-a ramas decât lupta pe viata si pe moarte.

În 23 ianuarie 1949, eu am fost la Spiru Blanaru pentru a ne înțelege asupra a ceea ce aveam de facut. Ne așteptam, fara îndoiala, la un atac de proportii mari din partea securitatii. Am ajuns acolo condus de Tudor Ruset, curierul meu. Grupul își avea locul fixat pe dealul Tomnacica, la nord-est de Teregova. Pâna acolo sunt aproximativ 7 km. Slatina-Timis se afla la o distanta de 15 km. În toate comunele din jur se înstapânise o atmosfera grea.

Un neastâmpar ne cuprinsese pe noi toti, cei care ne angajasem în lupta. Era multa speranta si nestramutata credinta ca vom birui. Toti ne rugam si nadajduiam în mai bine. Cale de întoarcere nu mai aveam. Lupta împotriva comunismului trebuia dusa chiar cu pretul vietii. Simteam cu totii ca moartea ne da târcoale. Noi eram putini. Ei erau multi. Stalin, prin armata lui, era în spatele lor. Noi, cei putini, aveam credinta în Dumnezeu si în misiunea noastra de a apara credinta, neamul si tara. Dupa lungi discutii, am cazut de acord cu tot grupul, în frunte cu Spiru Blanaru si cu Petru Domasneanu, sa nu se dea un atac frontal. În cazul când vor fi surprinsi, atunci se vor apara luptând.

Tot acum tin sa va încreditez si mesajul lui Spiru catre neamul românesc. Stând de vorba cu el, acolo sus, în mijlocul padurilor care frematau a bejenie, pe îndelete mi-a încredintat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarna, nu prea frig, desi albastrul cerului vestea ger, soarele

scalda bolta cereasca de un pitoresc nemaivazut, zapada nu se topea. Miriade de stelute albe reflectau albul scanteietor al omatului. Era o feerie. În masura zbuciumului din sufletele noastre, în aceeași masura creștea farmecul naturii, cu albul zapezii scanteind în soare. Contrastul acela izbitor al colinelor de deal învesmântate în mantia alba, ne trezea la realitate. Așa cum am mai spus, ei erau multi, sprijiniti de tancurile rusești, iar noi eram puțini și fără arme. În lupta aceasta cu raul, cu noi era numai Dumnezeu. Vânați din toate partile, într-o iarnă grea, ne zbateam să găsim o ieșire. În această atmosferă de zbucium sufletesc, Spiru începe marturisirea lui. Baierele inimii lui se dezleaga și zice:

— “Mai frate Tase Berzescu, suntem prinși ca-ntr-o mângâie. Nu știu care va scăpa din noi doi cu viața. Cred totuși că tu o să scapi. Este bine să știi unele gânduri ale mele. Stând așa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zapada, ascultam la ce-mi spunea Spiru. Aparuse deja legea care prevedea pedeapsa cu moartea.

Iată ce-mi spune Spiru:

A). — “De când stau aici în grup cu acești oameni, hotărâți să lupte până la unul, am observat un lucru extrem de important în felul lor de comportare. Deși suntem, ca apartenența politică, diferiți, ne înțelegem ca frații. Nu facem diferență între noi. Aici, după cum știi, sunt mulți legionari, țăraniști, liberali și militari. Suntem de atâta timp la un loc, nu i-am auzit o dată să facă deosebire între ei după apartenența politică. Toți suntem români și trebuie să fim uniți în fața dușmanului. Deși cel mai mare păcat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am reușit să realizăm, în ciuda păcatului, unitatea între noi.

B). — “În fața primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu toții ne rugăm ca să scăpăm din draceasca înclătăre între bine și rău. S-a realizat o prietenie, liantul fără de care nu va fi niciodată biruința.

C). — “As dori ca, la momentul potrivit, să știe și ai mei, de acasă, familia mea, prin ce am trecut și care au fost condițiile de viață și șansele de biruință asupra comunismului. Ne-am împăcat cu gândul că va trebui să murim până la urmă. Eu, frate Tase, am certitudinea că voi muri și-ți încreditez aceste gânduri ale mele, nu ca pe un mesaj, ci ca unele frământări ale mele ca om. Fiul meu, dacă va mai apuca să scape cu viața, la fel și soția mea, as vrea să cunoască prin ce am trecut.

D). — “Îmi este dragă țara noastră, neamul nostru românesc. As dori ca odată să fie liber, mare și unit. Dumnezeu să fie cu el. Dezmembrările de partid să dispară. Poporul român s-a născut creștin. Avem obligația morală față de copiii noștri să le lasăm moștenire dreaptă credința a strămoșilor noștri și răspunderea față de strabunicii noștri, crescuți în legea creștină. Față de acest lucru, fratele meu, și este de ajuns pentru mine. Cei care vin după noi să știe ce-am făcut și ce-am gândit și noi, în “toiul beznelor adânci”.

După această încredințare de gânduri și vrei a urmat un moment de tăcere, de liniște, de tăcere interioară pentru amândoi. Știam că ne hârjонim cu moartea. Când treziți dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri și nădejdi, ne-am îmbrățișat și sărutat, despărțindu-ne. De atunci nu ne-am mai văzut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blănuș, încredințate mie. El n-a avut pretenția unui mesaj. Eu însă îl consider mesaj către toți românii, către țară, mai ales asupra unității, care nici în prezent nu este.

După ce m-am despărțit de Spiru am stat de vorbă cu Petru Domasneanu, aproape o oră. În mare, aceleași lucruri și doruri mi le-a spus și Comandorul, încredințându-mi pentru viitor cele spuse de el.

Amândoi și-au iubit neamul și legea creștină, jertfindu-se pentru ele.

La despărțirea mea de oamenii din grup și de Spiru, de comun acord cu ei am fixat ziua de 28 ianuarie 1949, zi de o nouă întâlnire. Plecând spre casă, la Slatina-Timis, m-am întors încă o dată cu privirea spre Spiru, făcându-i semn cu mâna de bun-ramas. Avea să fie ultimul ramas bun dintre noi.

Spre Slatina-Timis, peste coclauri înzăpezite, pe cărări de noi știute, am fost condus de

unchii mei Petru si Ion Berzescu, de Martin Copaceanu si de Martin Moatar, care era din Slatina-Timis. Pe înserate am ajuns acasa.

La Teregova, în vremea aceea, Gheorghe Ionescu se ocupa de aprovizionarea cu arme si alimente pentru grup.

În 25 ianuarie 1949, eu am fost arestat de catre securitate, de la catedra. Eram profesor la Slatina-Timis. Pâna seara, grupul a fost informat de caderea mea. Personal, Spiru a coborât în Slatina-Timis si a stat de vorba cu sotia mea, informându-se de cele petrecute cu mine. Si-au dat seama ca nu-i de glumit. Se pregateau de retragerea spre muntele Semenici.

Arestat fiind, sunt predat maiorului Aurel Mois, la Caransebes, unde era centrul de actiune al securitatii împotriva rezistentei. Seful centrului era chiar Aurel Mois.

Ajuns în fata lui Mois si luat în zeflema, acesta începe o ancheta sumara si de forma numai. Nimic serios. Dupa doua zile, în 27 ian. 1949, îmi spune sa ma pregatesc pentru a merge cu armata sa-l prinda pe Spiru Blanaru. Eu refuz, declarând ca nu stiu nimic de Spiru. Mois însa era la curent cu cele întreprinse de mine în legatura cu grupul lui Spiru. Nu-mi puteam da seama de unde stie aceste lucruri. Mult mai târziu, în închisoare, când am stat de vorba cu Martin Moatar, care a facut parte din grupul lui Spiru, am aflat ca Samfiiu Banu, gazda mea unde locuiam la Slatina-Timis, în timpul când am fost profesor, era informatorul securitatii. Sotia, fiind în bune relatii cu el, i-a spus ca m-am dus la Spiru. De aici avea toate datele Mois.

În seara zilei de 27 ianuarie, Mois ma obliga sa merg în urmarirea lui Spiru Blanaru cu compania de securitate. Daca refuz, ma vor duce legat, cu gândul de a ma împusca. Singur în celula, în plina iarna, îmbracat sumar, ma rugam lui Dumnezeu sa ma scape din acest impas. În miez de noapte vine Mois la mine în celula si-mi spune sa-l urmez. În biroul lui îmi da urmatoarele instructiuni: Eu voi fi prezentat armatei drept ofiter de securitate, de la centru, din Bucuresti, cu numele de Ionescu si voi fi tratat ca atare. De acest joc stia numai el si cu capitanul Schnellbach, care ma însotea. Pe tot timpul urmaririi eu am fost încadrat de Schnellbach si înca un ofiter.

Coloana de masini a plecat din Caransebes la orele 2 din noapte catre Teregova. Eu cu cei doi ofiteri, într-un jeep în urma coloanei. Mois era în frunte. Tot drumul l-am strabatut fara sa-mi dau seama. Eram preocupat de jocul pe care trebuia sa-l fac. Spiru nu trebuia descoperit si tradat. Am mers pe ultima carte. Am acceptat jocul cu moartea. În mintea mea încoltise o iesire din acest joc satanic. Daca nu-mi reuseste planul de a-i duce, prin viclenie, în alta parte decât la locul de taina al lui Spiru, atunci, hotarât, voi merge la moarte. Voi simula o evadare, smulgându-ma dintre cei doi ofiteri, care tot timpul ma tineau de brate. Vor trage în mine împuscându-ma. Si cu pretul vietii mele îl voi salva totusi pe Spiru. La tradare nu voi ajunge în nici un caz.

Ajungând la Teregova, ca dintr-un facut, m-am linistit. Eram hotarât sa-i înfrâng prin viclenie, chiar daca ma împusca, numai sa-l scap pe Spiru. Înaintea lui Tudor Ruset l-am avut curier pe Martin Copaceanu zis Rica. Acum el era în grupul lui Spiru. Martin Copaceanu avea un frate mai mic, cu numele de Miluta. Era bolnav de nervi, nebun. Nimeni nu-i avea grija. Toata lumea din comuna îl cunostea asa. Pe mine ma stia foarte bine. Eram vecini cu casa bunicilor din Teregova. Mai traia si batrânul, tatal lor, Mihai Copaceanu zis Meila Rica, batrân de tot, dar se tinea bine înca. Era plin de viata.

Ma cheama Mois în biroul postului de jandarmi si-mi spune:

— “Asculta, mai Berzescule, de tine depinde reusita noastra. Sa ni-l dai pe Spiru Blanaru în mâna daca vrei sa nu fi împuscat!”

— “Domnule maior, în situatia în care ne aflam noi acum, dupa trei zile de la arestarea mea, Spiru Blanaru nu mai este acolo, a plecat cu tot grupul. Ei stiu unde, noi nu putem sti. Sa stiti ca si el este ofiter, nu numai dvs. Cu el este si un comandor, Petru Domasneanu, iar Gheorghe Ionescu este un ofiter mai bun decât toti la un loc.

— “Ce vrei sa spui cu asta?”

— “Plecati de la o premisa falsa si nu puteti concluda just.”

— “Nu-i nimic, sa ma duci la el. Tu stii unde este. Tu trebuie sa ai un curier si aici în

comuna.”

Acum când ma gaseam în momentele cele mai grele, Cel de Sus m-a luminat. Am declarat ca nebunul de Miluta este curierul meu.

— “Cine-i curierul tau de aici?” — ma întreba Mois.

— “Miluta Copaceanu zis Rica”, raspund eu. Imediat, Mois trimite pe seful de post dupa el. Eu îmi faceam planul de bataie, stabilind drumul care trebuia parcurs cu armata. Atunci eu nu mai stiam unde se afla, de fapt, Spiru cu tot grupul. Credeam ca va fi plecat asa cum ne-am înteles. Mai târziu, în închisoare, am aflat ca ei nu s-au miscat de acolo. Deci erau tot la vechiul loc. Ma hotărâsem sa duc armata în punctul opus al dealului Tomnacica, pe dealul Poeni, de la nord spre sud, catre Herculane.

O data cu Miluta este adus si tatal sau, mos Mihai Copaceanu. Mois îl întreba pe Miluta daca ma cunoaste pe mine.

— “Da, domnule, este profesorul nostru, domnul Atanasie Berzescu, doar cu el am crescut.”

În vremea asta îmi batea inima de sa-mi sara din piept. Îi sugeram parca prin gând lui Miluta sa spuna ce-i dictez eu. Ma uitam în ochii lui si repetam mereu dealul Poeni.

— “Mai Miluta, tu esti om zdravan la minte si serios. Fratele tau Martin, mai stii unde este acum?”

— “Da, domnule maior, ca doar eu am fost la el cu mâncare, la coliba noastra.”

— “Unde este acum?”

— “Apoi, d-le, este acolo sus pe dealul Poeni. Si sunt acolo multi.”

Fratilor, când am auzit asta, pacea s-a coborât în sufletul meu. Daca voi scapa cu viata, mi-am zis, îmi garantam o batalie câstigata. Miluta nebunul primise mesajul meu. Dar, cu adevarat, ne jucam de-a moartea. La cele declarate de Miluta, mai vine si mos Meila Rica, tatal sau, cu precizarea ca fiul sau Martin se afla acolo sus, pe dealul Poeni, aproape de Bradu-Mosului, împreuna cu toti partizanii.

Gânduri limpezi se depanau în mintea mea. Teama disparuse. Urmaream pas cu pas desfasurarea expeditiei. Daca voi scapa cu viata din aceasta urmarire, stiu ca voi plati-o cu vârf si îndesat.

Noapte de iarna, cu frig si zapada scârtâind la fiecare pas al nostru, cu un cer senin si mii de stele, cu o luna care lumina ca ziua pe cerul tremurând parca a ger. Noi ne foiam întruna în jurul orelor patru dimineata. Era 28 ianuarie 1949, ziua când eu trebuia sa ma întâlnesc cu Spiru Blanaru, acolo sus la Tomnacica. Mois îmi da ultimele instructiuni. Ma prezinta armatei:

— “Dumnealui este tov. locotenent Ionescu de la Bucuresti. Mergeti cu el si sub supravegherea lui. Sa fiti cu bagare de seama la orice miscare. Banditii sunt peste tot si bine înarmati.

Curierii mei, Miluta si mos Meila Rica, erau în fruntea coloanei. Îi duceau în fata, stiind ca nu trag în ei. Eu eram la urma, încadrat de doi ofiteri, Schnellbach si încă unul.

Si acum la drum, pe carari în sus, mergând unul dupa altul. Luna plina ne lumina drumul si ne arunca umbrele noastre miscatoare când pe zapada înghetata, când pe negrul pamânt dezgolit si înghetat. Atenti ca pasarea de prada si tremurând la orice fosnet de padure, la adierea vântului întepator, ca niste iepuri tremurând a spaima, ne miscam spre o tinta imaginara. Daca vântul se întetea pe alocuri si facea ca zgomotul sa fie mai tare, noi auzeam comanda în soapta de “culcat”. Ne trânteam pe burta la pamânt. Cu inimile zbatându-se în piept, cu rasuflarea întretaia, iepureste ciuleam urechile la alte zgomote sau miscari ale inamicului din spaimale bietilor ostasi ai securitatii. Parca era armata din Tiganiada lui Budai-Deleanu. Tot în salturi am urcat dealul Poeni, pâna sus pe culmea careia i se spune Cracul lui Daucu.

Mi-am dat seama ca ostasii acestia din securitate nu aveau nimic comun cu vitejia ostasului român. Satan pusese stapânire si pe sufletele lor.

În fruntea coloanei erau cei doi, Miluta si mos Mihai Copaceanu zis Meila Rica, iar încheietor de coloana eram eu, profesorul lor, cum îmi spuneau ei în comuna, al lui Berda. Eram

târâți sa ne vindem fratii nostri care, pe buna dreptate, pe vremea aceea erau cei ce reprezentau neamul românesc. La vremea aceea neamul românesc a trait prin grupurile de partizani din tot lantul de munti ai tarii noastre. Sus, sus, la munte sus, era apararea neamului, iar jos, jos, jos de tot, era tradarea, Comunismul. Se miscau în urma tancurilor comuniste, venite din stepele rusesti.

Urcând Cracul lui Daucu, pe dealul Poieni, am ajuns pe o zi senina, cu soare scânteietor. Miriade de stelute faceau ca zapada sa scânteieze în soare. Unul dupa altul, pe culme de deal, în bataia soarelui, mergeam obositi pe drumul în urcus, epuizati de salturile iepuresti ale vitejilor ostasi de sub ocrotirea rosiei armate din rasarit. Frica își batuse joc de ei în mod caraghios. În bataia soarelui se vedea numai aburul fiecarui viteaz din coloana. Mergând asa, încadrat de cei doi ofiteri, ma uitam în dreapta mea, spre dealul Tomnacica, la locul unde stiam ca-i lasasem în 23 ianuarie pe toti cei din grupul lui Spiru. Nu-mi venea sa cred ochilor. De la doua colibe ieseaa fum. Erau ei. Nu plecasera de acolo, desi ne întelesesem sa plece daca eu voi fi arestat. Am aflat asta când am stat de vorba cu ei la închisoare.

Rupt de oboseala, ud la picioare, dupa atâtea culcari în zapada, mergeam fara încetare pâna la punctul unde ei își vor da seama ca s-au înșelat si n-au facut nimic. Mergeam stapânit de un curaj supraomenesc. Credeam cu tarie ca pe Spiru l-am salvat. Pâna la ei, unde se vedea fumul iesind, ne trebuia cale lunga si nu ne ajunge nici ziua. Dupa cum vom vedea, asa s-a si întâmplat.

Batrân si cu bastonul în mâna, mos Meila Rica sufla tot mai greu în fruntea coloanei. El a prins jocul meu si mergea si el cu multa încredere în acest joc.

— “Mosule, mai avem mult?” îl întrebau ofiterii.

— “Mai avem, taicule, ca nu-i asa aproape Bradu-Mosului, acolo este si copilul meu.”

Bradul-Mosului este alt deal legat de dealul Poieni, spre muntele Semenice. Aici se formeaza o padure deasa, de brazii înalti, cu putini fagi în margini de poiene, falnici si ei, scaldati în lumina soarelui, o podoaba a naturii.

Pe la orele 14 am ajuns si noi la Bradu-Mosului. Ne-am oprit la coliba lui Radu Besari, un consatean si colegul meu de clasa la scoala primara. Acum era padurar. Avea o gospodarie frumoasa. De la coliba lui, care era asezata într-o poiana, cu amestec de fag si brad, dar nu lipsea nici stejarul, în dreapta acesteia se facea o panta destul de lunga, dar blânda. Se sfârșea jos de tot, în marginea unei întunecate paduri de fag si brad. Eu ramasesem lângă un fag înalt, razlet, în plinul poienii, sus, aproape de culme si ma uitam cum se desfasoara armata de securitate. De lângă mine disparusera cei doi ofiteri care tot timpul m-au însoțit. Era în stânga mea, la vreo zece metri numai, seful de post din Teregova. Obosit si el, se apropie de mine cu rasuflul greu, rugându-ma:

— “Domnule locotenent, vedeti d-voastra ce greu este când urmaresti niste banditi? Sa nu uitati când faceti raportul acolo la Bucuresti. Sa amintiti si de mine, de lupta mea împotriva dusmanului de clasa. Va rog sa nu uitati.”

Eu înregistrasem acest lucru si-mi dadusem seama ca jocul meu luase proportii. Ma gândeam ce voi pati eu când își vor da seama ca i-am învins.

În timpul acesta se deschide foc de arme înspre culme. Soldatii din jurul poienii trageau acum spre noi. Seful de post striga la mine:

— “Domnule locotenent, dati-va dupa fag, ca va împusca nebunii aia!”

Eu am auzit, puiuuu, puiuuu... glonte pe la urechile mele. Dintr-un salt am si fost dupa fag, care era destul de gros. Trageau în mine. Plutonierul, la zece metri de mine, în stânga mea, era culcat în zapada. Drept tinta eram numai eu.

Dumnezeu m-a salvat. Eu, deci, trebuia sa mai traiesc. De-abia atunci mi-am dat seama de ce cei doi ofiteri au disparut de lângă mine si m-au lasat în paza sefului de post, care nu stia cine sunt. Dupa încetarea focului a venit Schnellbach la mine, luându-ma de brat, m-a dus la coliba. În gluma, îmi spune:

— “Era sa va împuste soldatii astia.” Se facea ca nu stie nimic.

În gândul meu, din tot sufletul multumeam lui Dumnezeu ca m-a salvat de la moarte. Am intrat împreună în coliba. M-am așezat pe un scaun la masă. Toti mâncau din pachetele lor. Eu cu Miluta și mos Meila Rica, curierii mei, nu mâncam nimic. Am uitat să vă spun că în timpul cât trageau soldatii cu armele spre mine, din adâncul pădurii, aduceau un om. Îl prinsesera într-o colibă din desisul pădurii. Era mos Grigore Ianosiga-Ionescu, cel pe care Spiru Blănuț îl salvase de la postul de jandarmi, împreună cu Moise Ancușă. El refuzase să meargă cu Spiru. A fugit de unul singur. Acum cazuse în gura lupului.

Într-un târziu, soția lui Radu, gazda noastră, mă întreaba dacă vreau să mănânc ceva. Schnellbach mă îndeamnă să mănânc. Femeia, care se făcea că nu mă cunoaște, îmi aduce un blid de lemn, plin cu lapte și mamaligă caldă. Doamne, ce bun a fost. De abia prinsesem și eu puteri. Mi-am dat seama, în sinea mea, că totuși Cel de Sus are grija de mine. Asta mi-a fost mănărea pâinea a doua zi, când am ajuns la Caransebeș.

Se apropia seara. Eram sigur că totul s-a terminat. Eu câștigasem o batalie. I-am învins. Cu ce pret, nu stiam atunci, dar voi afla pe pielea mea mai târziu.

Afara, deodată aud comanda șefului de expediție că ne întorcem acasă. În gândul meu, am multumit iarăși lui Dumnezeu că totul se terminase cu bine.

În plină noapte ne-am întors acasă pe valea Teregovitei. Deci pe o altă cale.

Ajunși la Teregova, mă ia în primire Mois. Nu mai eram locotenentul Ionescu.

— “Dumnezeii tăi de bandit! Ți-ai batut joc de mine. Lăsa că ai să-ți iei tu plata!”

— “Domnule maior, v-am spus de la început că ei, după caderea mea, vor pleca. Să nu-i credeți așa de prosti, că nu sunt.”

La cele auzite, Mois s-a liniștit. Mă ia de mână și mă duce în fata lui Nikolski, care venise și el la Teregova pentru a savura o victorie a lor. N-a fost să fie așa. Mi-a pus câteva întrebări, la care n-am voit să răspund. Mi-am dat seama că-mi întinde o cursă. Văzând că-l înfrunt, a sărit în sus, strigând la Mois:

— “Du-l de aici!”

M-am trezit aruncat într-o cameră, singur la postul de jandarmi. Aici, alta trasnaie pe capul meu. Vine la mine șeful de post, care mă luase drept locotenentul Ionescu și mă înjură:

— “Mai banditul, ți-ai batut joc de mine. Dumnezeii tăi, lăsa că iei tu. Eu vin și mă plâng că la un om cinstit și tu răzi de mine.

Doamne, îmi ziceam eu, dar eu nu m-am prezentat drept locotenent, ci ei m-au făcut ofiter. Cu toate acestea, ei au fost înfrânți. Eu am câștigat o batalie și încă una mare. L-am salvat pe Spiru Blănuț.

De la Teregova, îmbarcați în mașini, am plecat la Caransebeș. Lui Miluta Copăceanu i-au dat drumul acasă, dar l-au arestat pe tatăl său, mos Meila Rica, alias Copăceanu. Cu noi este adus și mos Grigore Ianosiga-Ionescu.

Pe mine mă ia în mașina maiorul Zoltan Kling, comandantul securității județului Severin, împreună cu doi ofiteri. Da la o parte pe șofer și conduce el mașina. Eu eram pe banca din spate, între cei doi ofiteri. Înainte de a pleca, Kling, cu vocea tare, le spune celor din mașina:

— “Să știți, că dacă vom fi atacați, eu voi mână mașina cu toată viteza, fără să opresc.”

Frica intrase bine în bițele oase ale viteazului maior de securitate Kling.

Trecuse mult de miezul nopții. Într-o goană nebună, au pornit spre Caransebeș. Ajunși la centru, ne arunca pe toți trei într-o celulă, mos Mihai Copăceanu, Grigore Ianosiga și cu mine. Stând jos pe o rogojină unul lângă altul, mos Meila Rica, alias Copăceanu, se întoarce cu fata către mine și-mi spune:

— “Să multumesc lui Dumnezeu că a ieșit așa și copiii aia, domnule profesor, au scăpat cu bine. Să știi un lucru, eu am priceput jocul făcut de dumneata. De aceea eu te-am ajutat.”

Dumnezeu să-l odihnească pe mos Mihai Copăceanu, zis Meila Rica. A fost un om viteaz și bun luptător, cu dragoste de neam și țară.

Dupa un timp arestarile s-au întetit în comuna Teregova.

Gheorghe Ionescu s-a dus si el în munti, împreuna cu mai multi din comuna, în grupul lui Spiru Blanaru.

La începutul lunii februarie 1949, grupul Spiru Blanaru avea urmatoarea componenta:

TEREGOVA

1. Spiru Blanaru — avocat — mort
2. Petru Domasneanu — comand. — mort
3. Gheorghe Ionescu — n. public — mort
4. Pavel Stoichescu — taran — mort
5. Ion Stoichescu — taran — mort
6. Moise Anculia — taran — mort
7. Petru Berzescu — taran — mort
8. Ion Berzescu — tâmplar
9. Iacob Cimpoca — taran — mort
10. Tudor Ruset — taran — mort
11. Petru Anculia — taran — mort
12. Iovan Berzescu — taran — mort
13. Gheorghe Ivanici — macelar
14. Ilie Ghimboasa — fierar — mort
15. Ianas Grozavescu — taran — mort
16. Gheorghe Smultea — student — mort
17. Horea Smultea — taran — mort
18. Romulus Maritescu — taran — mort
19. Nicolae Ghimboasa — taran — mort
20. Iancu Ghimboasa — taran — mort
21. Martin Copaceanu — taran — mort
22. Gavrilă Stoichescu — mecanic — mort
23. Nicolae Ciurica — meserias — gr. Uta
24. Romulus Anculia — taran — mort

DOMASNEA

25. Nicolae Horascu — taran — mort
26. Anispara Horascu — studenta — mort
27. Vichente Puschita — taran — mort
28. Petru Puschita — taran — mort
29. Gheorghe Urdareanu — taran — mort
30. Ilie Cristescu-Voica — taran — mort gr. Uta

FENES

31. Ion Caraiman — croitor — mort

SLATINA-TIMIS

32. Martin Moatar — cojocar — mort

PRIGOR

33. Vasile Valusescu — ofiter

Acestia au fost partizanii care s-au angajat în lupta pâna la dezmembrarea grupului în 12 martie 1949.

*

Acum urmeaza tabelul cu oamenii care au sustinut lupta în padure si cei care au facut închisoare, angajându-se în lupta de rezistenta împotriva comunismului.

TEREGOVA

1. Alexandru Nicolici — preot — mort
2. Dumitru Stoichescu — preot — mort
3. Ion Iliescu — prof. —
4. Petru Cojocar — inginer
5. Nicolae Cojocar — taran
6. Horea Anculia — taran — mort
7. Ion Lazarescu-tatal — taran — mort
8. Ion Lazarescu-fiul — taran — mort
9. Toma Grozavescu — taran — mort
10. Atanasie Berzescu — prof.
11. Corneliu Costescu — avocat — mort
12. Romulus Copaceanu — medic — mort
13. Petru Ruset — taran — mort
14. Horea Librimir — taran
15. Nicolae Iacobescu — taran — mort
16. Gheorghe Grozavescu — taran
17. Pavel Bona — taran
18. Ilie Grozavescu — taran
19. Dumitru Popescu — taran — mort
20. Petru Stepanescu — taran
21. Traian Stepanescu — taran
22. Nicolae Burai — taran
23. Iacob Niculescu — taran
24. Petru Grozavescu — taran — mort
25. Ion Bica — taran
26. Petru Stoichescu — taran — mort
27. Traian Smultea — taran — mort
28. Ion Coltan-fiul — taran — mort
29. Petru Coltan-tatal — taran — mort
30. Ilie Pârvulescu — taran — mort
31. Petru Bumbacila — taran — mort
32. Ion Iacobici — meserias — mort
33. Ion Velea — taran — mort
34. Mihai Copaceanu — taran — mort
35. Traian Stoichescu — taran — mort
36. Octavian Stoichescu — taran — mort
37. Ilie Dragulescu — taran

38. Petru Grozavescu — taran
39. Petru Maran — taran — mort
40. Ilie Cojocaru — taran — mort
41. Roman Grozavescu — taran
42. Horea Stoichescu — taran
43. Grigore Ianosiga — taran — mort
44. Felicia Stoichescu — înv.

LUNCAVITA

1. Mircea Vladescu — taran — mort
2. Petru Vuculescu — taran — mort

DOMASNEA

1. Gheorghe Munteanu — taran — mort
2. Nicolae Românu
3. Maria Cristescu
4. Grigore Cristescu — economist
5. Cală Cristescu
6. Vichenta Puschita — mort
7. Petru Duicu — taran
8. Tudor Cristescu
9. Gheorghe Cristescu
10. Petru Românu
11. Constantin Românu
12. Toma Românu
13. Ion Buru
14. Ion Duicu
15. Nistor Duicu
16. Dumitru Cristescu
17. Boba Petcu
18. Eftimie Soimu
19. Dumitru Isfanut
20. Ion Isfanut
21. Stefan Jubereanu
22. Ion Pepa
23. Iosif Pepa
24. Ion Inga
25. Dumitru Benghia
26. Petru Dragan
27. Moise Jurchescu
28. Atanasie Serafim
29. Gheorghe Danescu
30. Petru Ionescu

RUSCA

1. Gheorghe Novac — taran — mort
2. Ion Banda — taran — mort
3. Ion Nicoara — taran — mort
4. Traian Banda — taran — mort
5. Ion Stepanescu — taran — mort
6. Petru Gherga — taran — mort
7. Ianas Gherga — taran — mort
8. Petru Gherga — taran — mort

FENES

1. Gurgu Mihai — colonel — mort
2. Ilie Ghinescu — taran — mort
3. Arsenie Marchescu — taran
4. Ilie Ponoran — taran — mort

VERENDIN

1. Toma Suru — preot
2. Ion Pârvulescu — taran

ARMENIS

1. Ianas Fenes — înv.
2. Ion Vela
3. Ion Dragomir
4. Nistor Vela
5. Ion Berzescu
6. Gheorghe Fenes

CORNEA

1. Ion Sadovan — ing. silvic — mort
2. Ion Draganescu — mecanic
3. Nemes
4. Sabaila

CARANSEBES

1. Veniamin Nistor — episcop — mort
2. Ion Brânzei
3. Adam Andrei — preot
4. Manole Vlad — ing. — mort
5. Ion Matei — ing. — mort
6. Petru Hamat — prof.
7. Tiberiu Lazar — prof.

8. Petru Matei — medic
9. Traian Anderca-tatal — mort
10. Traian Anderca-fiul — jurist — mort
11. Iosif Tocaci — ofiter — mort
12. Filip Naia — ofiter — mort
13. Silvestru Trica — mort
14. Pantelimon Cristescu — prof.
15. Patrichie Puraci — înv.
16. Petru Aldea — înv.
17. Mihai Buracu — prof.
18. Petru Delurintiu
19. Ion Obrejan — mort
20. Toma Lintu — înv. — mort
21. Ion Petrovici — prof. — mort
22. Isaia Suru — preot — mort
23. Traian Dobromirescu — preot
24. Nicolae Orbulescu — prof. — mort
25. Victor Târu — impegat — mort
26. Mihai Popovici
27. Gavrilă Dumitru — mort
28. Mihai Suciuc — mort
29. Cornel Olaru — preot
30. Busu Busuioc — înv. — mort
31. Achim Crâșnic
32. Dragu Grozavescu
33. Petru Grozavescu
34. Ion Boldea — mort
35. Dumitru Guia — mort
36. Francisc Nimu — mort
37. Ion Popescu
38. Zărie Raut — mort
39. Pavel Raut — mort
40. Ștefan Sipca — mort
41. Filip Pop — mort
42. Petru Iana — preot — mort
43. Alexandru Cucu
44. Ion Chetu
45. Drăgan — mort
46. Ion Udrea — înv.
47. Aurel Vernichescu — ing. — mort
48. Gheorghe Iovanescu
49. Miron Iovanescu
50. Filimon Liuba
51. Nicolae Liuba
52. Petru Jumanca
53. Constantin Jumanca
54. Ion Jumanca-tatal
55. Ion Jumanca-fiul
56. Nicolae Stângu
57. Ion Dalea
58. Gheorghe Zgaverdea

59. Simion Gheorghe
60. Gheorghe Cristea — econom.
61. Cristea C. Cristea — economist
62. Ion Jumanca
63. Frant Alexandru — mort
64. Costi Vasilescu — mort
65. Nicolae Cristoi

BORLOVA

1. Miron Ivanescu
2. Nistor Bocicai

VALISOARA

1. Petru Tocaci — mort
2. Mihai Spunei — mort
3. Toader Oprea — mort
4. Mihai Anderca

PETROSNITA

1. Manase

OTELUL-ROSU

1. Petru Dragulete
2. Pamfil Dragut — mort
3. Pavel Dragut — mort
4. Moise Roi
5. Andrei Moraru — mort
6. Petru Unguras — mort
7. Ilie Turcin
8. Petru Oprea — mort
9. Alexandru Gaina
10. Martin Munteanu — mort
11. Nicolae Marian — mort
12. Traian Caciulat — mort
13. Mihai Zarafu
14. Gavrilă Marta
15. Iova Zgârcea — mort
16. Simion Margan — mort
17. Remus Faur
18. Virgil Molin
19. Mihai Novac
20. Ion Lenghel
21. Ion Cerna — mort
22. Mihai Ciobanu — mort
23. Brândusa Târziu — mort

CIRESA

1. Atanasie Boldea — mort

MAL

1. Gheorghe Suciu — mort

MARGA

1. Mihai Beg
2. Anton Buciuman

VAR

1. Sârbu Bujor — mort

BOUTAR

1. Aureliu Târziu (Ciuntu)
2. Sabin Varan — mort

RUGI

1. Pavel Bilca — preot — mort
2. Toma Tantu — mort
3. Petru Ilca — mort
4. Petru Tantu — mort
5. Ion Rada — mort
6. Martin Guia — mort
7. Toma Gogoasa — mort
8. Martin Rada

ZORLENTUL-MARE

1. Ion Vucu — medic — mort
2. Martin Mezin
3. Beg
4. Antoniu Atnagea — preot
5. Virgil Atnagea

OHABA

1. Vasile Menescu
2. Lazar Menescu

RUGINOSU

1. Liviu Achim

JDIOARA

1. Aurel Craciun

CARPA

1. Vasile Izverceanu

GLIMBOCA

1. Lazar Maghet — preot
2. Matei Mătu — mort
3. Constantin Munteanu
4. Petru Ambrus — mort
5. Remus Ambrus
6. Nicolae Munteanu — mort
7. Ion Eremia
8. Avram Mătu (Brangiu) — mort
9. Ion Murariu — mort
10. Matei Gaspar
11. Alexandru Crâșnic
12. Gheorghe Dragulete — mort
13. Matei Crâșnic
14. Pavel Sorinca — mort
15. Pavel Luca — preot — mort
16. Ion Mătu — mort
17. Victor Lisi — mort
18. Simion Boaru

Luptatorii împotriva comunismului din comunele: Cuptoarele, Iablanita, Mehadica, Petnic, Plugova si Baile-Herculane.

Protestul curajos al luptatorilor împotriva comunismului ramâne ca o faclie luminoasa pentru generatiile care vor veni. Actiunea de represiune a regimului comunist se declanseaza în forta, în anul 1948, fara a diminua arestarile din anii anteriori. În vara anului 1948, dupa cum am mai amintit, se organizeaza rezistenta în muntii Banatului. Pentru sustinerea luptelor, cei din Cuptoare se organizeaza în jurul mecanicului Paun Stolojescu. Activitatea este descoperita si sunt arestati în ziua de 19 februarie 1949.

Iata luptatorii arestati din comuna **Cuptoare**:

1. Paun Stolojescu — mecanic — mort
2. Petru Jurescu
3. Ion Juca — mort
4. Tudor Iliescu — mort
5. Andrei Jurescu — mort
6. Petru Lupulescu — mort
7. Nistor Lazarescu
8. Timotei Lazarescu
9. Stefan Cristescu — mort
10. Andrei Iliescu — mort

11. Moise Stolojescu — mort
12. Petru Teregovan
13. Sabin Cristescu
14. Moise Cristescu — jurist
15. Ion Stolojescu
16. Gheorghe Cristescu — mort
17. Victor Goanta — jurist
18. Ion Iliescu — prof.

Iablanita, Mehadica, Petnic, Plugova, Baile-Herculane:

1. Nicolae Târziu — înv.
2. Ratec Iosif — preot — mort
3. Tudor Sârbu — dentist
4. Saracovan Gheorghe
5. Nicolae Trica
6. Grigore Vetanescu
7. Gheorghe Golopenta
8. Ilie Velcan
9. Petru Dragan
10. Tudor Vadraru — brig. — mort
11. Pavel Vadraru
12. Petru Guran
13. Ion Târziu
14. Petru Grozavescu
15. Ioana Laitin
16. Samoila Martinescu
17. Martin Radoi
18. Luca Dragulescu

*

Consemnam în mod deosebit comportarea demna și curajoasă a fetelor care au fost arestate și condamnate, Anisoara Horascu, Felicia Stoichescu din Teregova, care a rezistat în anchete în mod eroic, și Ioana Laitin, ca de altfel și celelalte soții, mame, surori și fiice. De asemenea nu trebuie uitată dragostea și ajutorul populației comunelor respective, care au fost alături de luptătorii anticomuniști.

Mentionăm ca primele forme de organizare a luptei anticomuniste pe aceste meleaguri apar în anul 1946, iar primele ciocniri au avut loc la începutul anului 1948, în partea de sud a Banatului, la Baile-Herculane.

Cei care urmează au scăpat de pedeapsa cu moartea, întrucât nu era apărută legea de condamnare la moarte.

1. Zaharia Marineasa
2. Stefan Dumitrescu
3. Ioan Petchescu
4. Toma Marasescu
5. Gogu Spataru-Bacila
6. Gheorghe Popovici
7. Constantin Ismana
8. Ion Tomescu

9. Pavel Ciucur — preot
10. Alexandru Dorobantu
11. Cornel Lacatus
12. Alexandru Domasneanu
13. Ilie Vulpes
14. Ion Dârpes
15. Stefan Matasaru
16. Talpes ?
17. Ion Spataru
18. Moise Popescu
19. Ion Ghilezan
20. Gogu Cristescu
21. D-na Domasneanu, sotia comand.
22. Rudolf Cristin
23. Ion Bacila
24. Lazar Miutescu
25. Nistor Draghicescu
26. Mugurel Simian
27. Ilie Ciucurel
28. Gheorghe Stoicovici
29. Ion Costescu
30. Nicolae Taranu
31. Aurel Chera
32. Ilie Marascu
33. Gheorghe Marascu
34. Ion Bulbucan
35. Gheorghe Damsescu
36. Petru Belovici
37. Dumitru Petchescu — elev
38. Petru Domasneanu — student
39. Petru Nicoara
40. Tica Artimescu

Tin sa mentionez ca Gogu Cristescu si Tica Artimescu au fost arestati dupa un an si executati la Lugoj în 1950. Tot în 1950, la Timisoara, a fost executat Ilie Domasneanu, var primar al comandorului Petru Domasneanu.

Din grup a facut parte si d-na Domasneanu, sotia comandorului. Numai dupa trei sau patru luni de la arestarea ei, comandorul este obligat sa ia drumul muntilor. Desi aceste grupuri au cazut pe rând, la intervale de timp, ele au facut parte din aceeasi organizatie, sefii si majoritatea membrilor fiind vechi prieteni sau camarazi.

*

Fete care au aprovizionat cu alimente si medicamente pe partizani:

1. Neli Miulescu Domasneanu
2. Stela Blidaru
3. Sofia Roseti Bacila
4. Ana Vulpes
5. Ica Hategan

*

A existat în Banat si grupul condus de colonelul Ioan Uta, taranist. Acest grup actiona în raza altor comune. Pentru a avea o capacitate de miscare si aprovizionare mai usoara, partizanii

au optat pentru solutia de separare în grupuri mai mici. Aceste formatiuni urmau sa se uneasca în clipa declansarii luptei generalizate împotriva comunismului.

Din marturiile depuse de luptatorii care au scapat din încercuire si din rapoartele securitatii, desprindem urmatorul fapt:

Atacul a fost dat de un grup de peste patruzeci de ostasi ai securitatii care au luat cu asalt salasil din apropierea comunei Mehadica, în data de 7 spre 8 februarie 1949, în care era colonelul Uta, împreuna cu alti opt partizani. Au luptat eroic în acea coliba. Dupa o ora de aparare îndârjita, cad colonelul Uta, Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu-Voica si E. Careba.

Colonelul Uta si cei din grupul sau si sunt veritabili martiri ai poporului român.

În timp ce sudul Banatului, mai bine zis judetele Severin si Caras, se organizeaza si se angajeaza în lupta de rezistenta, alcatuind grupuri de partizani, nordul Banatului, în special Lugojul, sustine lupta de rezistenta prin arme si alimente.

Tot aici, în muntii Poiana-Rusca, activa si rezista grupul de partizani al maiorului Duma, despre care încercam sa adunam date.

Oamenii care au luptat în rezistenta din jurul Lugojului si chiar din Municipiul Lugoj

LUGOJ

1. Iosif Ripan — sef-cont. — mort
2. Valeriu Streinu — avocat — mort
3. Tiberiu Mitar — prof. — mort
4. Dumitru Moise — librar — mort
5. Corneliu Zaslotzi — preot — mort
6. Rusalin Olaru — prof. — mort
7. Alexandru Peta — avocat — mort
8. Cornel Duma — mort
9. Gheorghe Duma — mort
10. Ioan Duma — mort
11. Grigore Ripan — croitor — mort
12. Silviu Stoicovici — medic — mort
13. Dumitru Jura
14. Ion Gaspar — comert
15. Gheorghe Marinescu — inv. — mort
16. Petru Orbulov — croitor — mort
17. Ion Boldureanu-tatal — mort
18. Ion Boldureanu-fiul — prof.
19. Ion Murariu — ofiter
20. Dumitru Ilin — sef-cnt.
21. Traian Isfanescu
22. Iacob Toma — econom. — mort
23. Coriolan Belgia — medic — mort
24. Ion Cristescu — prof. — mort
25. Petru Vasilescu — preot — mort
26. Stefan Ilca — ing. — mort
27. Valeriu Dabici — avocat
28. Zevedei Moraru — prof. — mort
29. Ion Popovici — prof.
30. Toma Lintu — înv. — mort
31. Caius Petric
32. Pavel Micsa

33. Gheorghe Rista — înv.
34. Iosif Lazarescu — comert — mort
35. Ilean Lazarescu — comert — mort
36. Cornel Hoban
37. Ion Boncila — prof. — mort
38. Ion Petrutescu — dentist — mort
39. Iosif Vancea — taran
40. Petconi Aurel — muncitor
41. Semenica Moraru — medic
42. Xenia Mamaliga
43. Aurora Peta — înv.
44. Felicia Stoichescu — înv.
45. Atanasie Berzescu — prof.
46. Traian Stanescu
47. Bulzan
48. Victor Sudresan
49. Ioachim Tarlie
50. Nicolae Voin — prof. — mort
51. Lazar Tinca — mort
52. Petru Civig — medic
53. Nicolae Cardas — preot
54. Ion Lupulescu
55. Ioan Marcu — comert — mort
56. Ion Hercu
57. Eugen Hodos — mort
58. Liviu Bireescu — ing.
59. Ovidiu Hodos — mort
60. Lazar Cadia — econom. — mort
61. Nicolae Munteanu
62. Emil Ghilezan — jurist
63. Tiberiu Sevici — notar public — mort
64. Ion Târziu — avocat — mort
65. Ion Cristea
66. Ion Paul — mort
67. Ion Sârbu
68. Ion Carapantea
69. Ion Lazarescu
70. Cornel Lacatus
71. Dandu Jucu
72. Damian Amariei
73. Petru Serban
74. Dumitru Samson
75. Ionita Bratu
76. Ion Tomescu
77. Ana Tomescu
78. Gheorghe Radivoievici
79. Tiberiu Târziu

FARLIUG

Mustetea Ion

CAPRIOARA

Eugen Spineantu

GRUNI

Liviu Barboni

CAPÂLNAS

Ion Cristea

Tin sa mentionez ca din cei notati la Lugoj, Ion Murariu are o contributie deosebita în cadrul rezistentei din Banat. Ca ofiter activ, face legatura dintre regiunea Cluj, si Banat.

Oamenii care au luptat în grupurile de rezistenta din jud. Caras.

I. GRUPUL DORAN-POPOVICI

1. Nicolae Doran — comisar — mort
2. Nicolae Popovici-Ionescu — mort
3. Ilie Dancea
4. Martin Balan
5. Nicolae Caragea
6. Nicolae Caragea-Boanta
7. Nicolae Garu
8. Pavel Cotârla
9. Vasile Martin
10. Vasile Maran
11. Pavel Brânzei
12. Maxim Pircea
13. Vichentie Dancea
14. Pavel Andrei
15. Cornel Lazar
16. Nicolae Zarcu
17. Nicolae Irimia
18. Adam Maran
19. Nicolae Murgu
20. Gheorghe Stoica
21. Stefan Luca
22. Valeriu Lazar
23. Andrei Ion
24. Constantin Coniac
25. Damaschin Luca
26. Ioan Botosan
27. Paul Cojan

28. Paul Dica-Botos
29. Strein Olaru
30. Remus Groza
31. Puiu Rosu
32. Ion Chirila
33. Octavian Botos

II. GRUPUL ORAVITA

1. Traian Blaj
2. Doru Blaj
3. Coriolan Buracu — preot — mort
4. Gheorghe Bogoievici — preot
5. Alimpe Aldescu — preot
6. Petru Babeu
7. Maxim Radovan
8. Ilie Rusmir
9. Eugen Cârdu
10. Gheorghe Talescu
11. Bubu Vonea
12. Petru Tunea
13. Alexandru Rusmir
14. Traian Puia
15. Gheorghe Baiescu
16. Ion Bubuiescu
17. Carol Breiceanu
18. Pavel Tamas
19. Ion Nicola
20. Pavel Raica
21. Gheorghe Linta
22. Nicolae Penta
23. Ioan Goian
24. Petru Negovan
25. Iosif Bentura
26. Ioan Ciocu
27. Ioan Chetrinescu
28. Viorel Pistrila
29. Ion Micicoi
30. Alexandru Eva
31. Nicolae Popistas
32. Traian Schiopu
33. Mircea Cârmaciu
34. Costea
35. Tunei
36. Gheorghe Munteanu — economist
37. Ion Munteanu — medic

LUPTELE DE LA PIETRELE ALBE

Februarie 1949. Iarna grea, cu multa zapada. Gerul nemilos se arata din ce în ce mai aspru. Asteptau cu înfrigurare atacul securitatii. Partizanii patrulau si pândeau din locuri ascunse,

cunoscute numai de ei. Se înfratiseră cu muntele, cu hatisurile, cu locurile tainuite, de unde în voie puteau să observe orice mișcare a inamicului.

Duminică, 21 februarie 1949, au fost prinși doi agenți ai securității. Erau din Teregova, cu numele de Munteanu Gheorghe zis Jura și de Pavel Cherciu. Au fost arestați de Maritescu Romulus și de Martin Moatar de la Slatina-Timis. În grup au fost cercetați de Gheorghe Ionescu și Spiru Blănuș. Cu cei doi agenți a mai fost fiul lui Munteanu. Acesta a reușit să fugă. Ajuns în Teregova, a informat securitatea de cele întâmplate.

Spiru Blănuș și Gheorghe Ionescu se așteptau acum la un atac din partea securității. S-au pregătit de luptă. Se aflau pe dealul Cârciobati, sub muntele Semenici. De aici s-au deplasat spre Pietrele Albe. Ajunși acolo, s-au așezat în linie de apărare. Nu mai aveau timp să se ascundă.

Era ziua de 22 februarie 1949. Zapada mare, gerul aspru. Securitatea a deschis focul cu toate armele în flancul stâng al grupului. Din această poziție partizanii au respins atacul securității cu un foc nemilos de arme automate. La mitraliera, în cadrul grupului se aflau Ion Berzescu-Berda, tragător și Petru Berzescu-Berda încarcător, frați. Spiru Blănuș conducea lupta. Au căzut mulți morți din partea securității. De la partizani nici un mort. Atacul a fost respins. Armata s-a retras încercându-și morții în caruta. Văzând că flancul stâng este bine fixat la teren și înzestrat cu armament bun, securitatea a deschis un alt foc, atacând flancul drept al grupului. Aici au făcut o bresă. Doi partizani au căzut în luptă, Petru Ancușia-Miloi și Ghita Urdăreanu din Domasnea.

Se apropia de înserat. Am uitat să menționez că atacul securității a fost declanșat la orele 15 și 30 de minute. Grupul a făcut o manevră de retragere organizată, derutând securitatea prin susținerea retragerii cu foc continuu de către centrul de apărare a liniei de luptă. Lupta a durat până noaptea târziu. Armata era hartuită din toate părțile de grupuri de câte trei partizani. În adâncul nopții, partizanii au reușit să scape de urmărire. Se așteptau la un alt atac mai bine pus la punct.

De comun acord cu grupul, Spiru Blănuș, Petru Domasneanu și Gheorghe Ionescu hotărăsc să împartă grupul în mai multe părți și să dispară din raza de acțiune a armatei. Astfel, Gheorghe Ionescu pleacă spre Orsova, Petru Domasneanu, spre Iablanita, iar Spiru Blănuș se retrage spre muntele Tarcu, la Feneș.

Era începutul lui martie 1949. Ninge fără încetare. Zapada creștea mereu, îngreunând tot mai mult retragerea luptătorilor din rezistență.

În urma înfrângerii de la Pietrele Albe, securitatea a organizat urmărirea în întreaga zonă a Teregovei, extinzând-o până la Domasnea, Cornereva, Mehădia. Înspre Caransebeș au cuprins toate comunele din jurul Slatinei-Timis.

LUPTELE DE LA FENEȘ

Spiru Blănuș, cu grupul, lui s-a retras de la Pietrele Albe către Feneș. Între Rusca și Feneș, la locul numit Târșătura, se organizează iarăși în apărare, pregătindu-se de luptă.

Aici voi adăuga unele fapte care mi-au fost aduse la cunoștință în ultimul timp de la martori oculari ai acelor vremuri.

Un grup în frunte cu Spiru și cu Ion Caraiman pleacă spre Feneș, pentru informații și alimente. Ajunși la Feneș, în casa lui Ion Caraiman, își dau seama că securitatea stă la pândă. După un schimb de cuvinte cu socrul lui Caraiman, ei pleacă înapoi spre locul lor, Târșătura. Când au ajuns la Târșătura, au intuit primejdia vânzării. Ion Caraiman își cunoștea socrul. Se așteptau la o vânzare. Așa stând lucrurile, s-au hotărât să plece de acolo. Au ajuns la un alt loc, într-o colibă la Valea de Pești, unde s-au instalat, organizându-se în apărare. Au stat ca pe spini și la locul acesta, Valea de Pești, în jur de o săptămână. Acum Spiru formează o echipă din: Ion Caraiman, Petru Berzescu și Iacob Cimpoca și pleacă cu ei la Feneș. Acum, în intervalul de la prima vizită a lui Spiru la Feneș și până la a doua, socrul lui Caraiman pregătește vânzarea. Spre

seara, în ziua de 12 martie 1949, ajung aproape de Fenes. La Valea de Pesti, pe pozitia de aparare, au ramas Nicolae Horascu, Anisoara Horascu si Ion Berzescu. Târziu în noapte, s-au întors de la Fenes Petru Berzescu si Iacob Cimpoca. Ei au adus vestea de cele întâmplate în lupta de acolo.

În casa lui Ion Caraiman au fost primiti cu o prefacuta caldura de catre socrul lui Caraiman, Spiru si-a dat seama ca ceva nu-i curat la mijloc. Socrul, plecând afara, a disparut. În aceasta situatie, Spiru cu Caraiman au iesit repede din casa, fugind prin gradina spre padure. Securitatea le-a luat urma, deschizând foc asupra lor. Ei au raspuns cu foc. În timpul acesta, Petru Berzescu si Iacob Cimpoca s-au retras spre padure. În aceasta lupta a cazut mort Ion Caraiman, iar Spiru Blanaru a fost ranit la picior.

Era 12 martie 1949. Albul zapezii de pe colinele Fenesului se înrosise. Sângele lui Ion Caraiman curgea în aceeasi iarna cu zapada mare, sânge varsat în apararea neamului de urgia comunista. Sângele lui Spiru Blanaru se înfratea cu sângele lui Ion Caraiman în omatul mare.

Spiru Blanaru a fost arestat si dus la Securitatea din Caransebes. Nu a încercat nici o sinucidere cu grenada.

*

Dupa luptele de la Fenes, grupul s-a retras spre Teregova si Domasnea. Aici au fost înconjurati si prinsi cei din Teregova. Nicolae Horascu si cu Anisoara Horascu, fiica sa, au fost mult mai târziu prinsi, de abia peste câteva luni.

În tot timpul luptelor de la Fenes au fost urmariti si cu aviatia. Zapada fiind mare, extrem de mare, partizanilor le-a îngreunat retragerea si chiar lupta de aparare. Pentru a deruta urmarirea, au încaltat opincile cu gurguiul la spate. Asa au mai reusit sa scape de urmarire.

*

Pe dealul DORANIE, dupa Tomnacica, spre nord-est de Teregova, a mai fost o încercare de rezistenta din partea lui Iovan Berzescu-Micsescu si Horea Smultea-Crisu, în zilele de 13-14 martie 1949. Ei au cazut în lupta, murind pentru lege si neam.

Grupul lui Spiru Blanaru înscrie o pagina în istoria neamului românesc ca luptatori cu arma în mâna împotriva comunismului.

În analele O.N.U.-lui sunt mentionati de catre ministrul de externe al U.R.S.S.-ului, ca: “Banditii de pe dealurile Teregovei, care lupta cu arma în mâna împotriva comunismului”.

Si era anul 1949...

LUPTATORII MORTI PE CÂMPUL DE LUPTA

I. PIETRELE ALBE — 22 FEBRUARIE 1949

1. Petru Anculia-Miloi — Teregova
2. Gheorghe Urdareanu — Domasnea

II. SALASUL de lângă MEHADICA — Noaptea de 7/8 febr. 1949

1. Colonelul Ioan Uta — Lugoj
2. Ilie Cristescu-Voica — Domasnea
3. Pantelimon Erimescu
4. E. Careba

III. FENES

1. Ion Caraiman — Fenes

IV. DORANIE

1. Iovan Berzescu — Teregova
2. Horea Smultea-Crisu — Teregova

LUPTATORII CONDAMNATI LA MOARTE SI EXECUTATI

Timisoara — Padurea Verde — 16 iulie 1949

1. Spiru Blanaru
2. Petru Domasneanu
3. Ion Tanase
4. Puschita Petru-Mutascu
5. Romulus Maritescu

Timisoara — Padurea Verde — 2 august 1949

1. Aurel Vernicescu
2. Gheorghe Popovici
3. Teodor Ungureanu
4. Gheorghe Smultea-Crisu
5. Petru Puschita-Liber
6. Nicolae Ghimboasa-Miclut
7. Gheorghe Luminosu

Timisoara — 1950

1. Gheorghe Ionescu — Teregova — notar public

UN OSTAS AL IANCULUI

Dupa o suta de ani de la revolutia lui Avram Iancu, trei stranepoti ai luptatorului din armata Iancului, 1848-1849, Gheorghe Berda Berzescu, se gaseau cu arma în mâna, luptând pentru credinta si neam împotriva comunismului. Petru Berda Berzescu, Ion Berda Berzescu, frati, si Atanasie Berda Berzescu, nepot de frate, faceau legatura cu strabunicul lor, mos Gheorghe, ostas al Iancului, aflati la datorie, aparând fiinta neamului românesc.

Pe vremea aceea, 1848-1849, mos Gheorghe facea parte ca ostas în termen din compania de granicieri de la Teregova a regimentului de granicieri din garnizoana Caransebes. Toti locuitorii comunelor din raza Comunitatii de Avere se bucurau de multa libertate prin faptul ca erau constituiti în unitati militare, înfiintate de Maria Tereza pentru apararea granitelor imperiului. Asa se face ca strabunicul meu, mos Gheorghe Berda se afla pe vremea aceea, a revolutiei lui Avram Iancu, ostas al Regimentului de Granita din Caransebes.

Dupa adunarea poporului român de pe Câmpia Libertatii din Lugoj, 15-17 iunie 1848,

prezidata de Eftimie Murgu, Regimentul de granicieri, o parte din el, s-a dus în armata lui Avram Iancu, în Munții Apuseni. În aceasta unitate se aflau douăzeci de tineri din comuna Teregova. Printre ei se afla și mos Gheorghe Berda Berzescu.

Aceasta frumoasă istorie de familie este înregistrată de mine, strănepotul lui mos Gheorghe, de la mos Simion Leican, unchiul bunicii mele după tata, Elena Berzescu. Eu cu Ion, unchiul meu, copii fiind, pasteam oile pe dealul Poieni, unde aveam pământul nostru. Eram vecini cu mos Simion Leican. Fiind nepotii lui, ne povestea multe lucruri. Printre altele ne spune și această legendă:

— “Mai copii, să știți că voi, din neamul vostru, al lui Berda, ați avut un strabunic care a luptat în armata lui Avram Iancu. Pe vremea aceea, când el era bătrân, eu eram copil mai marisor și-l țin bine minte. Era un om mai mult mic de statură, dar bine legat, îndesat și brunet. Datoria voastră este să nu-l uitați. Să mergeți pe urmele lui, în apărarea poporului nostru românesc. Vedeti voi, că și acum toți vor să ne sara în cap și să ne sfâșie.”

Iată deci, un mesaj al lui mos Gheorghe pentru noi cei de azi. Cuvintele de atunci, ale lui mos Simion Leican, au dospit în sufletele noastre. În adâncul ființei noastre, ele și-au găsit loc, așteptând clipa de a țâsni. Au țâsnit din ființa noastră exact după o sută de ani de la lupta Iancului. În arc peste timp, lupta Iancului de atunci se lega cu lupta vremurilor noastre, pe viața și pe moarte împotriva comunismului.

Parcă era ca acum. Ma vad cu pistolul în mână pasind în sus, pe coasta dealului Tomnacica, alături de uica Patru și uica Ion, frații tatălui meu. Ma conduceau spre Slatina-Timis, împreună cu Martin Moatar și Martin Copaceanu, prietenii și camarazii mei. Fusesem la o întâlnire cu Spiru Blănuș și Petru Domasneanu. Ore întregi am discutat cu ei despre ceea ce trebuia să facem în lupta noastră de apărare.

Era 23 ianuarie 1949. Neaua era mare și frig. Pasind la vale prin omăt, ne-am înfrățit cu duhul lui mos Gheorghe Berda, ostasul Iancului din 1848. Unitu-s-au atunci Duhul Iancului cu Duhul Codreanului, punte de legătură, Duhul neamului lui Berda Berzescu. De aici și credința că neamul nostru românesc, poporul nostru are o misiune de la Dumnezeu. În măsura în care-și îndeplinește misiunea, în măsura aceea își va găsi un loc în fața divinității. Un lucru am învățat din tot zbuciumul acesta de luptător de o viață:

— “Dacă în tot ceea ce faci nu ești curat ca lacrimă, atunci totul este cenușă.”

O POLITA PLATITA

În neastâmpărul animalului de pradă, maiorul Aurel Mois, șeful securității, mă aștepta în camera de anchetă. În fața lui Nikolski, comandantul suprem al securității pe țară, suferise o înfrângere. Și-a dat seama de acest lucru numai după ce prinsese pe Tudor Ruset, curierul meu. Auzind cele declarate de Ruset, că exact în ziua de 28 ianuarie 1949, eu aveam o întâlnire cu Spiru Blănuș, pe vechiul loc la Tomnacica și că trebuia să fiu condus tot de curierul meu, la Spiru, Mois de data asta s-a pierdut. Înfrângerea lui din 28 ianuarie era o realitate și încă una din cele mai mari din viața lui de până atunci. Vom vedea mai târziu și vom concludă aceasta în urma declarațiilor lui în timpul crizei de nervi.

Era prin luna martie, ziua 16, 1949. În sinea lui se considera înfrânt, mai ales că avea toate datele care conduceau la acest adevăr, pierderea unei batalii. Expediția pentru prinderea lui Spiru Blănuș s-a făcut tocmai în ziua în care eu trebuia să mă întâlnesc cu el acolo în pădure. În mod evident și pentru Mois, eu stiam precis unde se găsea Spiru, mai ales că ei nu se mutasera din locul acela după arestarea mea, așa cum a declarat Tudor Ruset. Eu am mers pe ultima carte, jucându-mă cu moartea. Mi-am riscat viața. Cu prețul vieții mele trebuia deci să-l salvez pe Spiru Blănuș de a cădea în mâinile securității. Și l-am salvat. Iar pe Mois l-am înfrânt în acea zi de 28 ianuarie 1949.

În cele ce urmează va voi desfasura așa cum s-au întâmplat lucrurile, între mine și Mois,

în acea zi memorabila de 16 martie 1949. Zapada era mare atunci, atât de mare pe pamânt, ca parca încerca sa acopere durerile provocate de impactul cu Satan. În ziua aceea, eu unul am trait iadul pe pamânt. Într-adevar, de abia acum își dadea seama maiorul Mois, dupa declaratiile lui Tudor Ruset, ca în fata generalului Nikolski suferise o înfrângere. Acest lucru l-a durut mult de tot.

Eu n-am recunoscut nimic din cele declarate de Ruset. De data aceasta pe Mois nu-l mai interesa ca eu nu recunosc cele declarate de Tudor. El era convins de un lucru. Eu, în mod vadit, am condus securitatea în punctul opus fata de locul unde se aflau partizanii, riscându-mi viata. Acest lucru pentru Mois era o certitudine. Acum trebuia sa înfrunt dezlantuirea unui nebun. Nu mai putea vorbi. Gemea. Era ravasit pâna la nebunie. Racnea. Era ca un animal salbatic ranit. Înjurându-ma, mi-a zis:

— “Nu trebuie sa declari nimic. Ti-ai batut joc de mine cum nimeni n-a facut-o pâna acum. Te bat pâna ma satur. Nicolae Petrascu, pe care l-am anchetat zile în sir, nu si-a batut joc de mine asa cum tu ai reusit s-o faci.”

Era un om înalt, voinic, blond si cu ochii albastri. O fire impulsiva. Striga la mine cu ochii iesiti din orbite:

— “Tu stiai precis unde este Spiru în data de 28 ianuarie, când am fost cu armata în urmarirea lui, pe dealurile Teregovei. Tocmai atunci aveai întâlnire cu el. De ce ai facut asta?” Eu cautam sa-i spun ca nu-i adevarat, el ma oprea zicând:

— “Nu vreau sa te aud! Nu vorbi nimic, ma auzi? Acum am sa te omor.”

Si, dintr-un salt, fiara dezlantuia a fost lângă mine. Cu amândoua mâinile înfipte în pieptul meu, ma ridica deasupra capului si ma trânti în casa de bani. Fiind îngramadit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa de bani si sari cu cizmele asupra mea, ma melita de la cap la picioare si de la picioare la cap, ca pe cânepa. Cu mâinile îmi ocroteam pe cât puteam capul. Ma uitam cu coada ochiului la fata lui. Era îngrozitor de turbat. Îi curgeau balele din gura. Congestionat la fata, gemea. Acum era de-a binelea nebun. În gândul meu ziceam: — “Doamne, scapa-ma!”

Extenuat, rasufla sacadat. De abia ajunsese la scaunul de la biroul sau. Desfacut la haina, cu parul vâlvoi, de parca era o gramada de paie pusa cu furca, sprijinit cu capul pe mâna dreapta, se uita la mine. Inima-mi batea în piept ca un ciocan pneumatic. Ajunsesem o mogâldeata de om, care semana cu o zdreanta. Începusem sa ma misc; scotându-mi capul de sub brat si uitându-ma numai cu un ochi la el, am ramas înmarmurit de sinistrul tablou din fata mea. Curgea apa de pe el, de parca atunci ar fi iesit din râu. Când m-a vazut ca ma misc, a sarit ca un nebun la mine, strigând:

— “Uite-l, ma, ca n-a murit, gângania dracului! Ma, n-ai murit? Dumnezeuii ma-ti de nemernic. Tu râzi de mine si acum? Nu-ti pasa ca te-am melitat ca pe un snop de cânepa? Mai ai oase întregi? Tu-ti bati joc de mine, de un om întreg la cap si serios? Tu o gânganie, o jigodie ordinara, ma învârti dupa degete?”

Ambalându-se, din nou sari pe mine. Calauzit de acelasi duh satanic, cu mai multa truda, cu mai multa patima dorea sa ma omoare.

Nu stiu cum s-a întâmplat, dar am simtit ca Dumnezeu ma ocroteste si ma ajuta. Oasele mele parca erau elastice. Nu se frâneau. Se îndoiau parca, asa ca nuiielele de alun si-si reveneau la loc în ciuda lui. Si iar striga si iar ma înjura. Iata cum din tragic realizam comicul. Atunci parca primeam tarie si suportam mai cu sânge rece durerile, care erau mari de tot. Multumesc lui Dumnezeu ca nu l-am tradat pe Spiru. Din contra, l-am aparat, asa cum de altfel fac si acum. Mereu îl apar si-l fac cunoscut lumii întregi ca erou si martir al neamului nostru românesc.

Toate acestea începusera pe la orele 11 din 16 martie 1949. Grupul lui Spiru Blanaru se dizolvase.

Naucit de pumni, cu dintii rupti si zdrobit cu cizmele, nu mai puteam sta prea bine pe picioare. Fata mi se umflase, vânataile la ochi se accentuasera, buzele îmi crescusera, iar sângele îmi siroia din gura si din ranile de pe corp. Oricât s-ar fi dezlantuia asupra mea, rusinea

înfrângerii n-o putea sterge. Generalul Nikolski era martorul înfrângerii lui. Era umilit.

În camera vecina erau mai multi teregoveni. Îngroziti, au trait acele clipe de spaima, de iad adevarat. Erau niste colegi de ai mei de scoala primara. Unul mai traieste si acum, Gheorghe Grozavescu-Mutu.

Dupa ce a obosit, Mois m-a trimis la închisoare, unde era depozitul securitatii. N-au trecut doua ore si m-au dus iarasi la Mois. Acum, cu mai multa furie ma lovea. Ma ridica si ma izbea de podele. Tipa la mine sa nu scot o vorba, ca ma omoara. Lesinând, am fost transportat din nou la închisoare. Asa s-au petrecut lucrurile pâna la orele 23 din noapte. De cinci (5) ori am facut drumul de la închisoare la securitate, dus-întors.

Directorul de atunci al închisorii, Litera, era un om mai bun, cu mai mult suflet. Fusese directorul închisorii înainte de a veni comunistii la putere. Ultima data, seara la orele 23, vine la mine speriat si ma întreaba:

— “Ce au astia cu dumneata, domnule? Te omoara.”

Plecând, si-a facut cruce. În celula, pe prici, unde era numai o rogojina ca asternut, ma astepta cu sufletul la gura parintele Alexandru Nicolici din comuna Teregova. Era arestat ca luase jurământul teregovenilor din organizatia de lupta. Mirat de halul în care ma vazuse, ma întreaba:

— “Ce-i cu tine? Doamne, astia vreau sa te omoare.”

Cu un prosop ud, începe sa ma linisteasca, stergându-mi sângele de pe fata si de pe corp. Ma batusera si la talpi. Dupa câteva zile, cam prin 18 martie 1949 seara, au venit o multime de oameni arestati. Nu mai aveau loc în celule. Erau asezati pe jos, pe coridor. Ma uit prin vizeta. Îi recunosc, sunt teregovenii. Îi arestasera pe toti cei care facusera parte din organizatia lui Gheorghe Ionescu, notar public în Teregova. El a înfiintat aceasta organizatie cu scopul de a ajuta grupul lui Spiru Blănuș si al colonelului Ioan Uta cu arme si alimente.

Sa ne întoarcem la Mois. Încă nu se potolise fiara din el. Am mai fost chemat si anchetat. În acest timpul am vazut multe lucruri înspăimântătoare. În localul securitatii era învalmaseala. Barbati si femei, arestati cu totii, erau înghesuiti în camere pâna la refuz. Au fost batute femei în mod bestial. Printre ele erau mama lui Ion Matei si cea a lui Vlad Manole. Voiau sa stie unde se ascund copiii lor. Tot atunci a fost arestat si domnul Talpes cu sotia, fostul proprietar al fabricii de tigla din Caransebes.

Asa se încheiase un trist, dar glorios episod din marea înfruntare a neamului nostru cu Comunismul. Cei aserviti lor, comunistilor, își permiteau totul, sub scutul legii însa, pentru a ucide omul însusi, destramând sufletele, înlocuind dragostea cu ura, adevarul cu minciuna. Porniti sa distruga totul în calea lor, au început cu Biserica.

Setea cu care s-a dezlantuie Mois asupra mea este setea caracteristica comunismului în totalitate. Si de la Revolutia din Decembrie 1989 încoace, aceeasi sete îi devora pe nostalgicii rosii, care cei mai multi dintre ei erau în functii superioare de stat.

În încheiere, tin sa informez asupra unui lucru:

— În “România libera” de vineri 8 octombrie 1993, nr.1073 (serie noua) a aparut un articol semnat de d-l Marius Ghilezan. “Cazul Apateu — un tortionar al securitatii se apara în spatele usii întredeschise. — Calaul din Cristian Tell 31 —

Este vorba de maiorul Mois Aurel, pe atunci maior de securitate, care în prezent locuieste pe str. Cristian Tell 31, Bucuresti. Astazi este un om în etate, imobilizat într-un scaun. Are coxartroza, fiind operat în urma cu doi ani. Despre crimele pe care le-a facut spune:

— “Nu-mi amintesc de acele vremuri. A trecut prea mult de atunci... am uitat.”

În dreapta articolului apare fotografia lui. Parca-l vad si acum, în felul cum sarea pe mine cu cizmele. El nu-si mai aduce aminte de acele vremuri. Dar... nici cei de la Revolutia din 1989, mult încoace, aflati la putere, nu-si mai aduceau aminte ca mai trebuie sa fie si un proces al Comunismului. Îl ocroteau pe Aurel Mois, cum l-au ocrotit si pe Nikolski. Neocomunistii de azi îi apara pe comunistii de ieri.

D-l Marius Ghilezan încheie asa:

— “Prin atitudinea d-lui Mois Aurel am regasit atitudinea securistilor mai noi sau mai vechi.”

Noi trebuie sa înțelegem un lucru. Sa ne unim cu totii în spiritul dragostei crestine, iertatori, dar nu tradatori, înțelegatori, dar nu delasatori si sa realizam mai departe apararea poporului român. Sa iubim omul în lumina lui Hristos, indiferent de etnie, de confesiune, de apartenenta politica.

Dragostea în Hristos este mai mare ca toate.

CERCETARILE

O data cu acea polita platita se încheie jocul nefast al lui Mois cu mine. Era la începutul lui aprilie 1949. În mintea maiorului, cu siguranta, se desfasura acel plan de lucru — anchetele. Material prea destul. Gemeau camerele securitatii si ale închisorii din Caransebes de atâtea suflele haituite.

Se intra din plin în cercetari. Loturi, loturi se formeaza în vederea deferirii în justitia înrobota tancurilor rusesti. Adesea nu se tinea seama ca ai fost sef sau nu în alcatuirea loturilor. La întâmplare, de multe ori, se trezea câte unul ca-i sef de lot. Satanic se lucra peste tot. Telul final era anularea personalitatii fiecarui ins în parte si atacul la fiinta neamului. Pentru rusi am ramas si vom ramâne înca multa vreme inamicul numarul unu, noi, neamul românesc. Dictionul englezesc: “Struggle for life” — exprima de minune fenomenul românesc în lupta.

În mod aparent, arestarea mea s-a facut datorita faptului ca eu eram seful Fratiilor de Cruce pe judetul Severin, dar... cunoscând, mai târziu, fondul problemelor, eu am fost implicat în actiunea de lupta în rezistenta din Banat, în grupul lui Spiru Blamaru. Numai dupa aceea, în planul doi, se punea problema activitatii mele în cadrul FDC-ului în jud. Severin. Mois, în mod vadit, se dezlantuise împotriva mea. Ma voia implicat cu Spiru Blamaru. În timp însa, anchetele, în desfasurarea lor, aveau sa nu dea câstig de cauza lui Mois, în implicarea mea în procesul lui Spiru Blamaru. Se vede ca în planul iconomiei divine, Dumnezeu voise ca eu sa mai traiesc. Aceasta, zic eu, ca în timp mai aveam de vorbit, marturisind cele vazute si traite în iadul comunist.

La sfârșitul anului 1948, cade Petru Cojocaru. Se trecuse la arestarea Fratiilor de Cruce în Banat. Desi actiunea mea se rezumase numai la lupta de partizanat în grupul lui Spiru, totusi eu contam ca organizator al Fratiilor de Cruce, sef de grup al jud. Severin.

Zoltan Kling, fiind seful securitatii din jud. Severin ma avea în planul lui de ancheta ca o piesa rara. Securitatea, din Banat, prin informatiile detinute de la agentii sai ma stia de curier al lui Spiru Blamaru cu Bubi Roman. Kling însa, în evidenta lui, ma considera seful Fratiilor de Cruce din judet. Nu dadea nici o importanta actiunii mele în grupul lui Spiru.

Asa stând lucrurile, sortii de izbânda erau în favoarea mea. Vom vedea la momentul potrivit, când voi reda cu amanunte conflictul dintre Mois si Kling, care-si disputau sefia în actiunea împotriva grupurilor de partizani.

În cursul lunilor aprilie si mai se fac arestarile masive în rândul fratilor de cruce din judet. Rând pe rând, unitatile mele, de elevi, cad în mâinile securitatii. Mois si Kling au toata retea de organizare a FDC-ului în mâna.

Dupa caderea lui Spiru Blamaru se aresta zi si noapte. Din toate comunele din jurul Teregovei erau ridicati oameni. Au umplut pâna la refuz celulele închisorii. Erau îngramaditi si pe coridoare. Se dezlantuise taurul rosu. În aceste conditii, eu am fost lasat la o parte, în repaus, ducându-mi necazul pe petecul de rogojina, rupt si el de atâtea necajiti ca si mine sau poate mai rau. Ne întrebam cu totii ce se va întâmpla cu atâtea arestati. Erau sute de oameni, ba chiar mii. Pe rând, în timp, lucrurile au fost lamurite. Oamenii au fost izolati în grupuri mai mici sau mai mari, dupa cum aprecia securitatea gradul lor de vinovatie.

În aprilie si mai 1949 au fost arestati, dupa cum am mai spus, fratii de cruce din jud. Severin. Cu ei de asemenea au fost arestati si multi studenti. Securitatea i-a implicat si pe ei în

înscenările de uneltire contra statului și a ordinii sociale. Tot atunci au fost ridicați și o parte din profesorii de la școlile secundare din județ. Pe lângă profesori au mai fost și învățători ridicați din comunele din jurul Caransebesului. Toți acești oameni au fost împărțiți în loturi. Se lucra intens pentru formarea dosarelor în vederea deferirii în justiție.

Pentru mine, de abia acum încep cercetările. Se cautau capete de acuzare. Capetele de acuzare abundau în jurul acțiunii de partizanat. Uneltire împotriva statului.

Anchetele se desfasurau, fără excepție, pentru toată lumea în același fel diabolic — batai, schingiuri, torturi, neodihna, foamete și sete. De la cei din rasărit învățaseră sisteme de tortură și chin satanic. În camera în care se batea era un anumit mobilier, potrivit pentru tortură. Erau două mese masive de stejar, așezate paralel, cu un loc între ele cât ar putea intra un om. Ele erau plasate la mijlocul camerei. În jurul lor se învârtteau batausii sau calaii, cum vreti să-i numiți, ca tot acolo ajungem, la calai. Ei erau supravegheați de anchetatori. Sistemul acesta de tortură se numea “Prepeleac”.

Iată cum funcționa: Arestatul era dezbrăcat la pielea goală sau numai în cămașă și chiloți. Măinile erau petrecute peste genunchi, adică îmbrățisau genunchii și legate o dată cu gleznele. Omul era adunat ca o minge, cu fruntea ajungând la genunchii îndoiți. Se introducea un drug de fier în latul format de mâinile legate și glezne și așezat între cele două mese. Cel legat se balansa pe drugul de fier cu talpile picioarelor în sus. Talpile și fundul erau expuse la o bataie satanică până la lesin. De multe ori tâsnea sângele din talpi și din fund. Cei care erau la pielea goală și batuți de mai multe ori se trezeau cu sângele curgând din spate și talpi. În timp ce se batea, pe o masă cânta un aparat de radio. De obicei era câte o simfonie, dată la maximum. În felul acesta am fost și eu anchetat în luna aprilie la Caransebes, sub directă supraveghere a maiorului Kling Zoltan. Ca batausi, care s-au întrecut pe ei, au fost Zabaila, fratele preotului de la Luncavita, Cristescu de la Orsova și uneori Mircu, fiul doctorului Mircu de la Lugoj. Dar, de cele mai multe ori, el lucra la formarea dosarelor, lăsând pe alții să-și facă datoria de batausi.

La Caransebes, Kling lucra sub comanda lui Mois, deși orașul Caransebes era sub ordinea lui Kling. În mod vădit își disputau întâietatea la comandă.

Mois voia, cu tot dinadinsul, să mă implice în procesul lui Spiru Blănuș, acțiune careia el îi dădea amploare. Nu-l interesa pe ce rețea eram eu arestat. Lui Kling însă, care era șeful jud. Severin, îi revenea sarcina de a se ocupa de Frățiile de Cruce. Era sectorul lui. Se ducea luptă între Mois și Kling, chiar în vâzduhul lumii.

În anchetă, norocul meu a fost că nu am recunoscut întâlnirea mea cu Spiru și nici el, ulterior, n-a recunoscut nimic că am fi colaborat. La fel, nici comandorul Petru Domanescu n-a recunoscut vreo întâlnire cu mine. După multe încercări, în anchetă, de a ajunge la o declarație definitivă, au renunțat și m-au lăsat în pace pentru un timp. Se străduia Mois să mă implice în lotul lui Spiru Blănuș, dar nu avea date suficiente. Kling se opunea. A fost interceptată o discuție a lui Mois cu Kling asupra mea. Kling voia să mă transfere la Lugoj, împreună cu un lot de elevi din Caransebes. Mois însă se opunea. Până în cele din urmă au căzut de acord prin faptul că maiorul Kling i-a promis lui Mois că la Lugoj va pregăti dosarul întregului lot FDC-Severin și ne va expedia pentru proces la Timișoara. Acolo vom fi la dispoziția lui Mois. Să facă ce vrea el cu mine, dar să termine odată cu acest cosmar.

Ajunși la Lugoj, prin luna august, ne-a lăsat în pace, o bună bucată de vreme, fără anchetă.

Înainte de a trece la descrierea timpului petrecut în Lugoj, mă voi opri la a prezenta închisoarea din Caransebes.

ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBES

Caransebesul anilor 49-50 era cel al frământărilor, al contradicțiilor, al paradoxurilor. De aici, din regiunea de sud a Banatului s-a pornit din plin și de mare rasănet rezistentă armată împotriva Comunismului.

Închisoarea se înscrie pe aceeași linie de comportament, de confruntare a noului cu

vechiul. Vremurile se anuntau a fi noi, iar personalul, în frunte cu directorul, Litera, era format din cei cu mentalitate veche. Faptele petrecute în aceasta închisoare pledează pentru acest paradox.

Gemea închisoarea de oameni adusi din toate partile. Te uitai la ei când, după 18 martie se întetiseră arestarile, cum erau claie peste gramada, pe coridoare, ca-n camere nu mai aveau loc, cu caciulile lor tuguiate și date pe o parte, ca ale dacilor, cu subele tinute pe umeri, cu privirile pierdute în zare, scrutând parca viitorul, destul de sumbru, al bietului neam napastuit de cei de la rasarit, calare pe tancurile aducatoare de moarte. Îți dadeai seama că învolburările erau mari. Atmosfera era tensionată. De la sine, peste câțva timp, lucrurile s-au domolit. Se părea că am intrat într-un fagas normal. Asta aparent numai, că ce-a urmat o să vedem nu peste mult timp, când a început iadul anchetelor. Zbârnaiau zi și noapte jeepurile securității, ducând și aducând oameni de la schingiuirile satanice.

În camere, fiecare om își găsise locul. Înghesuit de nu-ți mai puteai trage sufletul, te prosternai în fata sortii. Pe prici, noaptea dormeau numai pe o dungă, ca pe spate nu aveau loc. Mai erau oameni care dormeau și pe sub prici și pe intervalul de la prici la perete. Camera noastră avea numărul 52 — etaj II.

În camera eram împreună cu parintele Alexandru Nicolici și cu parintele Dumitru Stoichescu din Teregova amândoi. Eu dormeam lângă parintele Sandi Nicolici acesta fiind lipit de peretele care era un pic mai cald, fiind lângă cuptorul camerei iar eu lângă el. Ma ocrotea mult de tot. Mai ales după întâmplarea cu Mois, care-și platise polita. Îmi oblojise ranile și-mi pusese comprese cu apă rece la picioare, unde talpile erau vinete în urma batailor de la securitate. Cu noi mai era și Tibi Lazar, profesorul de la “Traian Doda”. La un așa colorit de oameni, securitatea în mod sigur că a bagat și oamenii lor, informatorii. Așa am ajuns să stau cu Milos Gavrilă, renumit informator al lor. Mai bine de două luni am stat cu el în camera. Pe vremea aceea nu-l stiam cine-i și ce hram poarta. Îl vedeam însă că nu-i tace clontul și se ducea de la om la om cu vorba. Tot la două zile era scos afară din camera de un ofiter, în jurul orei 11 ziua. După două ore cel puțin, apărea în camera, cu buzunarele pline de chistocuri de tot felul de țigari. Se îmbulzeau, care mai de care la chistoacele lui. Deși eram fumător, niciodată nu m-am dus la el după un chistoc. Ma provoca mereu la discuții, dar eu nu-i răspundeam la nimic. Cu toate acestea, la anchete am fost luat la rost de cele vorbite în camera. Era opera lui Milos Gavrilă. Insista mereu asupra grupului Spiru Blănuș în discuțiile pe care le avea cu mine. Cereau date și asupra lui Domasneanu. Am aflat mai târziu că era finul lui, al Comandorului. Erau zile când lipsea din închisoare. Facea teren cu securitatea. În urma informațiilor lui au fost arestați oameni cu dușmă din toate comunele din jurul Domasnei. El era domasnean.

Pe atunci și-n Caransebeș, ca de altfel în toate închisorile din țară, circula zvonul că: “Vin americanii.” Era o psihoză ce ne cuprinsese pe toți. Securitatea, adesea lansa zvonurile că “Vin americanii”, prin dreptul comun din închisoare. Aceștia comunicau cu noi prin diferite mijloace. Ei erau în curte toată ziua. Geamul nostru dădea în curtea închisorii. De aici vedeam și-n oras peste casele din fata noastră. Vedeam bine când veneau familiile noastre să ne vadă.

De la acest geam am văzut-o pe soția mea care venise cu fiul nostru, Tibi. Când am fost arestat de lângă el, a avut patru luni. Acum, când îl zăream în brațele soției, era trecut de șase luni. Soția lui Tibi Lazar stia care-i geamul de la camera noastră. Le pândeam la geam. Zăindu-le, scoteam mâna afară și le faceam semne. Marioara, soția mea, fiind cu copilul în brațe, îmi făcea și ea semne cu mâna. Lua mâna copilului și-o misca în sus și în jos. Eu îi răspundeam la fel, la semnele ei. Noi le vedeam pe ele, dar, la rândul lor, nu ne vedeau decât numai mâinile scoase printre gratii.

Tot prin acest geam culegeam stirile de la dreptul comun. Era unul care ne transmitea în limba franceză. Tibi Lazar le primea. Din partea gardienilor n-aveam necazuri. Mereu se amuza securitatea pe seama speranțelor noastre că vin americanii. Venea adesea câte un ofiter și ne întreba:

— “Ce mă, nu vin americanii să vă scoată de aici? Mai așteptați mult și bine până vin ei.”

Asupra acestui fapt, a psihozei ca vin americanii, se pot spune multe lucruri. Analizând acea vreme, când comunismul stapânea aici ca le el acasa si când America ne vânduse pe cel puțin 50 de ani la Ialta, ajungi la concluzia, deloc placuta, asupra unor adevaruri graitoare întru condamnarea celor de la Ialta. Un vot de blam pentru SUA, cât si pentru Anglia, fara îndoiala, istoria îl va da. Au facut jocul Comunismului, sacrificând zeci de milioane de oameni. În prezent, Occidentul face acelasi lucru cu statele din estul Europei, facând jocul Moscovei.

Sa ne întoarcem la închisoarea noastra din Caransebes. Vestile primite pe geam erau alarmante, promitatoare. Din când în când mai treceau avioane sau elicoptere noaptea. Se trezeau oamenii din somn, ridicându-se în sezut, soptind extaziati: “Vin americanii! Îi auziti? Vin cu avioane, mâine vom fi liberi, mai fratilor, vom fi liberi!”

Si asa, cu zâmbetul pe buze, în betia libertatii, adormeau la loc pe amarâta de rogojina, toata ferfenitita. Asa se scurgeau zilele în sir, cu speranta în suflète, ca doar, doar o fi ceva.

De atunci si pâna acum am vazut cu totii ce-a fost.

Iarna am petrecut-o tare greu. Frig peste tot. Foc se facea de catre plantoanele de pe coridor. Sobele aveau usa afara. Ne încalzeam unii de la altii. Vara, în schimb, era o zapuseala nemaipomenita. Geamul nu ajungea petru aerisire.

Tot aici cu mine a fost si Martin Copaceanu-Rica. Zacea bolnav pe patura zdrentuita de vreme. Stateam lângă el. Febra era mare si-l epuiza. Nu stia ce sa mai faca. La ancheta l-au dezbracat la pielea goala si l-au batut. Atunci a racit, facând meningita. Mereu îmi spunea:

— “Domnu professor, eu nu mai scap. Am sa mor.”

— “Lasa, nea Martine, ca ai sa scapi de boala si o sa mergem si acasa” — îl încurajam eu. “Roaga-te la Dumnezeu sa-ti ajute. Sigur ai sa scapi.”

— “Eu nu mai scap de aici. Am sa mor. Nu mai pot de durere de cap.”

L-au tinut asa, fara nici un tratament. A fost scos si dus la infirmerie, târziu de tot, unde a si murit peste câteva zile. Un martir printre sutele de mii, ce aveau sa fie dupa aceea, ai neamului românesc. A cazut ca un erou pe câmpul de lupta, nadajduind poate si el ca “Vin americanii”.

Aici la Caransebes ne-am întâlnit cu toti cei din grupul Spiru Blanaru, la etajul II.

Ziua ma duceau la camera 54, unde erau si unchii mei, Petru si Ion Berzescu. Lotul pentru proces se formase. Nu erau cu noi. Împreuna cu Spiru, erau jos la etajul unu, într-o camera. Nu peste mult timp au fost dusi la Timisoara pentru proces. Se pregatise un mare proces, cu rasunet în toata tara, chiar si pentru întreaga lume. Toate ziarele vorbeau doar despre procesul lui Spiru Blanaru. Au ajuns si pe la noi ziarele din luna iunie 1949, cu procesul lui Spiru. Pe coloane întregi era redat acest proces. Toti eram nauciti de înscenarile securitatii la proces.

Tot la etajul unu erau si elevii mei din grup. N-am reusit sa ma întâlnesc cu ei decât la Lugoj, la închisoare, dupa ce se încheiasera dosarele.

În luna august, într-o buna zi, si pe la început, au fost scosi toti elevii mei, cu mine împreuna, si transferati cu masina la Lugoj, unde ne luase Kling în primire.

ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL

Ajungi la Lugoj, cetatea lui Eftimie Murgu, ne conformam obiceiului locului, ca doar fiecare securitate își avea specificul ei. Fara îndoiala, toti cei care se încadrau în fenomenul de tortura si conduceau dupa bunul plac erau tortionari. Se întreceau în a schingiui si tortura lumea. Sediul securitatii era pe str. Traian Grozavescu nr. 10. Eu am fost dus într-o camera cu mai multi lugojeni. Printre ei l-am cunoscut pe d-l Moise Dumitru, fostul librar la Lugoj. Îsi avea libraria în fostul Bazar lugojean. Mai înainte fusese vânzator si la libraria Diecezana, în cadrul episcopiei greco-catolice din Lugoj. A mai fost parintele Balan, consilierul episcopului Balan al Lugojului, unit si el. Traian Stanescu de la Faget. Era tânar pe atunci, bine facut, voinic si frumos. Se dovedise cu mult suflet si credinta puternica în Dumnezeu. Se lua la harta cu toti gardienii.

Regimul de camera era foarte sever. O data pe zi primeam mâncare, o asa-zisa ciorba de

varza, în care nu prea vedeai varza si nici uleiul. Ici-colo, câte o steluta de ulei si o frunza ratacita de varza. Pe lânga ciorba mai primeam si 250 gr. de pâine, tare ca o caramida. Era buna ca ne astâmparam foamea. Asteptam ora mesei asa cum asteapta un câine legat în lant sa-i aduca stapânul mâncare. Ne miscam prin camera ca niste stafii. Eram slabi si prapaditi, palizi si cu obraji de ceata, mergeam unul dupa altul, la plimbare, prin curtea securitatii. Din când în când, ne mai scoteau si la plimbare, dar numai pentru putin timp. Camera noastra avea geamul spre curte. Îi vedeam pe toti cei care se plimbau. Asa ne-am putut da seama cine se mai gasea arestat. În vremea aceea era cu noi si actualul episcop unit al Lugojului, P.S.S. Ioan Ploscaru. Pe atunci era canonic. Zilnic îl vedeam de unul singur, scos la plimbare. Statea într-o celula de unul singur. Celulele acelea erau de curând construite si cu ciment pe jos. Peretii erau umezi. În acelasi corp de cladire era si W.C.-ul. Celula avea o ferestruica deasupra usii. Pentru noi toti cei arestati, P.S.S. Ioan Ploscaru era un om ales, un model de viata. Când îl vedeam, primeam curaj si nadejdi de mai bine. Se ruga tot timpul. Privin-du-ne-n ochi, de la el parca ne venea linistea si pacea.

Tot în acea curte, zilnic, o mai vedeam si pe Felicia Stoichescu. Era eleva la Scoala Normala din Lugoj. Lucrasem, deci, cu ea. Ma vedea si ea cum ma uitam la geam, privind-o cum se plimba. Îmi facea semn din cap ca totul merge bine. N-a declarat nimic. Ma bucuram de curajul si daruirea ei. Deseori ne facea semne. Dupa un timp s-a eliberat.

Grupul nostru era tinut acolo pentru formarea dosarelor în vederea procesului. Paza era formata din ostasi ai securitatii. Aveam un sergent, Gherga Ion din Rusca, aproape de Teregova. Venea la mine si, zeflemitor, ma întreba:

— “Ce, d-le professor, ati vrut sa ajungeti ministru? Vedeti ca nu v-a mers. Acuma stati ca un catel în lant.”

Nu eram suparat pe el. Era un biet taran, fara acel echilibru si bun simt la taranului român, caracteristic, de altfel, întregului popor. Facea o exceptie de la regula, fiind usor manevrat de comunisti, de securitate în special.

Într-o zi am fost chemati la camera de ancheta pentru completarea dosarului. Au început cu mine, mi-au întins o declaratie pentru semnat. Era batuta la masina. Am protestat. La protestul meu, anchetatorul, care nu era altul decât locotenentul Mircu Vasile, îmi spune, atragându-mi atentia ca, daca nu semnez, voi fi dus din nou la Caransebes, unde voi lua de la capat tot procesul de ancheta, trecând prin toate fazele de torturi. Pâna la urma am fost obligat sa semnez. Cu asta, adica cu obligatia de a semna declaratiile masluite de ei, am fost lasati toti în pace pâna la proces. În luna septembrie 1949, de la securitate am fost dusi la penitenciarul din Lugoj. Aici viata ni se parea mai linistita. Primeam mâncare de trei ori pe zi si aveam o ora de plimbare. Ne bucuram de conditii de viata mai omenesti. Aici, în închisoare, i-am întâlnit pe Ion Boldureanu si Ion Petrutescu. Cu ei au mai fost si alti lugojeni.

În octombrie am fost dusi la Timisoara, la închisoarea militara. Aici era lume multa, din toate partile Banatului, pentru proces.

Viata se parea ca se desfasoara normal. Se juca aceeasi piesa cu alti oameni. Gemeau închisorile tarii de atâtia fii ai neamului românesc.

ÎNCHISOAREA MILITARA TIMISOARA

Era pe strada Popa Sapca nr. 7. Zilele de octombrie, catre sfârșit de luna, dar si de an 1949. Desi toamna, totusi cald ca-n zilele de vara, si frumoase de parca-ti parea rau sa mori si cu atât mai mult sa nu fii liber.

O frâna pusa puternic, o smucitura de sa te dai peste cap, în camionul care ne adusese de la Lugoj. Se opreste salbatic în fata portii castelului de pe Popa Sapca nr. 7. Nedumeriti, ne dam jos din camion, încolonati în graba, ne fac vânt în “Castel”. Urcam pe niste scari la etaj, în fata camerei nr. 17. Usa se deschide si patrundem cu totii, claie peste gramada, în camera. Avea parca lumina mai multa ca la Lugoj. Fereastră era mai mare.

Iata-ne si la Timisoara. Cu bune si rele, de aici, ne dam seama cum zilele se scurg. Acomodati cu camera, începem sa studiem si sa observam paturi, pereti, usa si tot ce era în camera. De fapt nu erau paturi, ci priciuri, dupa câte îmi amintesc. Sunt multi ani de atunci, dar observ ca memoria încă ma mai ajuta. Undeva pe lemnul ferestrei era scris numele lui Romulus Maritescu. Deci aici statuse bietul Romulus Tranda din Teregoava. Lui îi mai spuneau oamenii si Fiert.

Parca era un facut. Ne tragea ata, pe noi teregovenii, unul dupa altul. Ma trasese ata si pe mine sa stau în camera în care statuse Romulus Maritescu înainte de executia din 16 iulie 1949, la Padurea-Verde, cel despre care aveam sa scriu, peste multi ani, despre eroismul si jertfa lui pentru neam si tara.

Mâncarea era putin deosebita fata de Lugoj, parca mai buna. Fiind închisoare militara, armata ne pazea. În fata camerei noastre era o camera de izolare, numita "neagra", de care am avut parte de mai multe ori. Nu peste mult timp apare si Ianas Fenes de la Caransebes, aici la Popa Sapca. A fost învatator la Armenis, de unde si este de nastere. Este si astazi prietenul meu de o viata. A colindat toate închisorile din tara. Nu pica bine aici la Timisoara si degraba, ce face, ce nu face, reuseste sa ajunga la neagra. Se tinea raul de el ca scaiul de oaie. Eu, la rândul meu, n-am de lucru si ies pe coridor, cu o bucata mare de pâine în mâna. Deschid repede vizeta de la neagra si-i arunc pâinea lui Ianas. În timpul asta ma vede plutonierul de pe coridor. De unde o fi aparut, asa deodata, nu stiu, destul ca si eu, dupa Ianas cazui în plasa. Numaidecât, plutonierul îl scoate pe el de la neagra si ma vâra pe mine în locul lui. Dupa trei zile sunt scos de la neagra. Camera noastra, nr. 17, era situata la capatul coridorului scurt. Nu prea veneau paznicii pe acolo. Aici am stat pâna dupa proces, care a avut loc începând din 6 decembrie 1949 si pâna în 9 decembrie inclusiv.

Procesul a fost o mascarada moscovita. S-a desfasurat dupa indicatiile si sub ochii securitatii. A fost doar o formalitate. Securitatea ne condamnase deja, dându-ne fiecaruia din noi anii de temnita. Eu promisem 10 ani de temnita grea. Dupa proces am fost scosi din camera 17 si bagati în alta camera mai mare si cu mai multi oameni, condamnati deja. Erau fost tarani de la Cornereva, Canicea si Domasnea.

Intrati aici, am avut parte si de alte drepturi, ca vorbitor si pachet o data pe luna. De multe ori venea pe la noi parintele Iosif Ratec de la Mehadica. Stateam de vorba, amintindu-ne din trecutul nostru cu nostalgie. Adesea venea însoțit de Tudor Sârbu, un tehnician dentist tot din Mehadica. Parintele Ratec a murit de mult. Dumnezeu sa-l odihneasca în pace.

Va dau mai jos componentii grupului FDC 72 Severin care au fost condamnati la ani grei de temnita pentru lupta de rezistenta împotriva comunismului.

1. Seful grupului FDC 72 Atanasie Berzescu
2. Ajutor sef de grup Petru Dragulete

CARANSEBES

Scoala Normala

1. Sârbu Bujor
2. Aldea Petru
3. Radoi Martin
4. Craciun Aurel
5. Izverceanu Vasile
6. Dragulescu Luca
7. Lazarescu Victor

Liceul Traian Doda

1. Obrejan Ion
2. Buracu Mihai
3. Delurintiu Petru
4. Crâșnic Achim

LUGOJ

Liceul Brediceanu

1. Hoban Cornel
2. Târlie Ioachim
3. Sudresan Victor

Liceul Comercial

1. Boncila Ion
2. Faur Remus
3. Mustetea Ion
4. Cristea Ion
5. Spineantu Eugen
6. Barbosu Liviu

LANTURILE

În Timisoara, sfârșitul de an 1949 îmi aduce condamnarea așa cum am scris mai sus, de 10 ani de temnița grea. Procesele își urmau cursul lor de parodii, de scenete jucate cu multa artă, regizată de Moscova. Justiția militară a făcut un pas de neînchipuit în adâncul mocirlei comuniste. Nicaieri în lume, slujitorii justiției militare n-au plecat capul în fața comunismului ca-n România. “Lingai aplecați de sale” îi califică foarte bine Radu Gyr. Toti, fără excepție, eram judecați și condamnați de securitate. Tribunalele militare jucau teatru. Nu faceau altceva decât regizau festivitatea procesului — formă, realizau o mascaradă. Fondul era de competența securității. Eu am fost judecat ca șef de lot de colonelul magistrat Mihai Stefanescu. În anul 1952 este și el condamnat la 7 ani închisoare, criminal de război. S-au folosit de el până la finalizarea proceselor politice în Banat. Când n-au mai avut nevoie, l-au aruncat în temnița. M-am întâlnit cu el în fabrică la Aiud, în 1952. Lucra în curtea fabricii, la stivuit scânduri. Când l-am văzut, noi, toți cei din Timisoara, l-am înconjurat și care mai de care îl întrebam de toate. Ne cunostea pe toți, ca doar de el eram condamnați. La început s-a speriat de noi. Se temea de moarte. L-am liniștit, spunându-i că nu-i facem nimic. Până la urmă l-am ajutat, dându-i mâncare din porția noastră. De-abia atunci ni s-a confirmat ceea ce noi banuiam, că pe noi securitatea ne-a judecat și condamnat. Iată ce ne declara fostul președinte al Tribunalului Militar din Timisoara, Mihai Stefanescu:

— “Domnilor, vă rog să mă credeți, eu, ca magistrat militar, de când s-a instaurat comunismul la noi în țară, n-am dat nici o sentință cu de la mine putere. Toate mi-au fost ordonate în scris pentru fiecare om în parte. Dumneavoastră toți ați fost judecați și condamnați de securitate. Eu nu am făcut altceva decât am jucat teatru, regizat de ei. Acum, că sunt condamnat și eu, nu-mi mai este frică și va spune adevărul curat. La noi în România, justiția este anulată. Dreptatea este a celor mai tari și venali, a celor fără Dumnezeu.”

În aceste momente, în sufletele noastre, ale celor care-l înconjurasem pe Stefanescu, aparuse un noian de întrebări. Era ceva uluitor. Se contura fenomenul cunoașterii, al dezvăluirii uneia din tainele înclăstării dintre oameni. Se misca acum sufletul omului pe un registru atât de

mare si de urias. Era lupta omului cu omul. Vesnica lupta dintre bine si rau.

Un lucru mi se pare acum contradictoriu, când privesc retrospectiv derularea evenimentelor.

a). De ce atunci, la început de era comunista, la noi în tara, justitia militara, de formatie democrata, în spiritul libertatii, la caldura credintei în Dumnezeu, s-a modelat atât de repede conceptiei de viata atee, a comunismului? Ei erau formati de scoala româneasca, în spirit crestin. De ce acest lucru? De ce aceasta miscare abisala a justitiei românesti din aceasta perioada a anilor 1947-1960?

Alta întrebare se pune acum, în 1992.

b). De ce acum, când, dupa Marea Revolutie din Decembrie 1989, s-au pus pe rol atâtea procese împotriva comunismului, justitia militara, crescuta si formata în concepie atee de viata a comunismului de aproape 50 de ani, nu s-a modelat dezideratelor Marii Revolutii din 1989, de înalta spiritualitate crestină? De ce în toate procesele intentate comunismului si celor care au ucis în decembrie 1989, justitia militara acum îi apara si-i elibereaza pe cei vinovati de genocid? De ce nu se mai produce acelasi fenomen de modelare dupa noua concepie de viata, dupa noua orânduire, cu pretentie de tânara democratie în spiritul libertatii? Ce proces psihic se petrece? A fost atât de tare si bine înfipt în constiinta poporului Comunismul, cu tot arsenalul lui de cuceritor al lumii? Sau ce altceva se petrece?

Ramâne ca timpul sa raspunda la aceste întrebări.

În concluzie:

1). Justitia militara din anii de început a comunismului, la noi în tara, dupa anii 1946-1960, formata în spirit crestin, dar modelata orânduirii de atunci, condamna la ani grei de temnita pe cei nevinovati, numai pentru faptul ca erau români, luptând pentru Hristos si neamul lor.

2). Justitia militara de acum, formata în spirit comunist, nemodelata conceptiei noi de orânduire democrata, dupa 1989, libera fiind, achita aproape în întregime pe cei care se fac vinovati de genocid, în toata epoca comunista, din 1945 si pâna în 1989. Deci si-ntr-un fel, si-n altul, comunismul, si dupa revolutia din 1989, câstiga teren. Justitia își apara mentorul. Iar noi, care am facut ani grei de închisoare, suntem în perspectiva de a mai face alti ani de temnita. Sa speram însa ca nu va fi asa.

Sa ne întoarcem la Timisoara. Acum, sentinta ne-o comunicasera. Ne pregateau lanturile pentru mâini si picioare, în vederea transferului nostru la locul de osânda al diferitelor închisori din tara. Dupa comunicarea sentintei, toti cei din lotul meu se linistisera. Asteptam ca viata sa-si urmeze cursul ei, asa cum ne-a fost rânduit.

În asteptare, eram în camera nr. 40. Asa cum am mai scris, ne bucuram de mai multa liniste si de oarecare libertate dupa proces. Acum aveam dreptul la vorbitor, ne mai puteam întâlni cu familia. Numai unul singur din familie avea dreptul sa vina la vorbitor. În zilele acestea de vorbitor era mare vânzoleala prin camera, cu multa uitare de sine si cu multa bucurie. Care de care veneau cu vesti de la ai lor, de la casele lor. În camera erau peste 60 de oameni, fiind destul de mare. Cei mai multi erau tarani din Cornereva, Canicea, Domasnea, Rusca, Verendin si Luncavita. Ne înțelegeam bine unii cu altii. Cautam sa ne toleram si sa nu ne certam între noi. În timpul zilei se formau grupuri-grupuri si discutau multe lucruri si bune si rele. Multi dintre tarani erau descumpaniti. Nu puteau înțelege de ce au fost condamnati. Judecau lucrurile într-un mod extrem de simplist. Era acea curatenie sufleteasca specifica taranului român. În simplitatea lui, acesta își punea nadejdea în Cel de Sus. Din adâncurile fiintei lui tâsnea, în vremuri grele, acel mare echilibru sufletesc, acea potentă spirituala, care-l facea sa reziste si chiar sa biruie.

Fusesem numit seful camerei. Ascultau toti de mine. Cautam sa nu le fac zile grele si, daca pot, sa-i scot de la necazuri. M-am înțeles cu elevii mei din lot, ca sa avem grija de toti taranii nostri din camera. Sa le dam întâietate în toate serviciile din camera. La masa îi rugam sa manânce ei primii. Asa s-a ajuns la o buna înțelegere între noi. Cu toate acestea, mai apareau si

suparari.

Ferestrele camerei dadeau spre curtea si poarta închisorii. Se puteau observa intrarile si iesirile din curtea închisorii. Se vedea foarte bine si vorbitorul cu toti cei care veneau la vorbitor. La unul din aceste vorbitoare s-a comis un act de indisciplina din partea oamenilor mei din camera. La vorbitor erau chemati în ordinea intrarii familiilor noastre la locul de vorbit. Eu am fost printre primii chemati. Terminând cu vorbitorul, am venit la camera. Dupa mine terminasera si o buna parte din elevii mei. Cei mai multi însa dintre tarani n-au fost la vorbitor. În camera, la una din ferestre, învatatorul Ion Nicoara din Canicea facea semne spre vorbitor. Îi atrag atentia sa înceteze cu semnele ca va face rau celor care n-au fost la vorbitor pâna acum. Se va suspenda vorbitorul. N-a voit sa asculte, dându-i înainte cu semnele. În acest timp este observat de paza si reclamat. Comandantul pazei vine în camera si cerceteaza înfuriat cazul de indisciplina. Insistent întreaba cine a facut semne. Nicoara al meu, învatatorul, nu vrea sa iasa în fata si sa recunoasca greseala. Suntem amenintati cu suspendarea vorbitorului. Într-o fractiune de secunda mi-am dat seama de pericol. Am iesit în fata si am declarat ca eu am facut semne, pentru a salva camera de la pedeapsa.

Pe loc, am fost luat din camera si dus la izolare, într-o camera fara lumina si cu rogojini pe jos. Asta era vestita “neagra” cu care de altfel facusem cunostinta în primele zile când venisem de la Lugoj. Am stat o saptamâna încheiata la izolare, fara mâncare, decât o bucata de pâine si apa. Salvasem camera. Învatatorul Ion Nicoara n-a mai venit sa-si ceara scuze si nici sa-mi multumeasca ca l-am salvat. Mi-am dat seama ca nu este padure fara uscaturi. Cei care au învatat ceva din viata de la mine au fost elevii mei si o buna parte din tarani, care-l condamnau pe învatatorul lor. Când m-am întors de la izolare, comandantul pazei se arata mai dur cu mine. Într-o zi, când mi-a venit bine, am stat deoparte si am vorbit mai mult cu el:

— “Domnule comandant, sa stiti ca aici se intra foarte usor, dar se iese foarte greu.”

A stat câteva clipe si a meditat. Apoi mi-a raspuns pe un ton conciliant:

— “Da, aveti dreptate, domnule professor, nu m-am gândit la asta.”

De atunci m-am împacat cu el. M-am bucurat de mult respect din partea lui.

În ianuarie 1950 am fost transferat cu tot lotul meu la închisoarea civila din Timisoara. Acum începe peregrinul nostru prin închisorile tarii. Începe odiseea noastra, cu necazurile, suferintele noastre, dar si cu straniile noastre fericiri, prin cunoastere, asa cum spunea N. Steinhardt în **Jurnalul Fericirii**, ca în lantul închisorilor, cutreierate prin tara, au fost si clipe fericite, traite prin diferite camere si celule ale închisorilor. Acolo am întâlnit si ascultat multi oameni de cultura. La închisoarea civila din Timisoara am fost cazati claie peste gramada. Ne-am gasit locul, care pe unde am apucat, cu o parte din elevii mei. Era o camera mica, cu plafonul jos si lumina slaba. Pe prici, cei nou veniti n-au avut loc. Am ajuns, deci, sub prici, la “serparie”, cum îi spuneau în limbajul închisorii. Acolo, pe o rogojina, pe cimentul camerei, în plina iarna, ne-am gasit culcus. Aveam în camera cu noi pe inginerul silvic Emil Câmpeanu, fost inspector general de vânatoare regala. În jurul lui, ascultam seara de seara o multime de povesti si întâmplari traite. Ne mai povestea din când în când si romane. Aceasta închisoare civila a Timisoarei facea parte din vechile constructii ale cetatii. Zidurile erau masive, camerele mai mari, cu arcade interioare, plafoanele joase si ferestrele mici, cu gratii destul de groase. Era o constructie cu multa igrasie si insalubra. Curtea, prin înfatisarea ei, aduce mai mult a han medieval, destul de mica. Acolo ne faceam plimbarea în cerc, cu mâinile la spate si cu capul în pamânt. Parca eram niste cai rapciugosi, treierându-ne zilele. Ora de plimbare trecea repede. Cu mult suflet ne îndreptam, unul dupa altul, în sir, la camera. Grupuri, grupuri, ne adunam si începeam discutiile lasate neterminate la anuntul plimbării. Puneam cu totii mult suflet la aceste discutii, la aceste povesti si întâmplari ale fiecaruia din noi.

Acum, când scriu aceste lucruri, îmi dau seama ca omul ca entitate spirituala este foarte rezistent. Potentele lui latente, subconstientul, depozitul fortelor spirituale ale lui fac saltul spre lumina, salvând omul ca existenta. Nu am întâlnit pe nimeni din miile de oameni cu care am stat, în locurile de detentie, sa le fi jucat memoria vreo festa. Toti ne aduceam aminte, cu multa

claritate, ca-ntr-un film, viata noastra de zi cu zi traita pâna-n prezent. Posibilitatile omului sunt covârsitoare, ca si credinta lui în mai bine si nadejdea în dragostea lui Dumnezeu. Numai acest mister ne-a salvat. Credintei si sperantei le datoram totul. Am fost permanent în dialog cu Dumnezeu. A fost singurul fir de care ne puteam agata în recile temnite. Traiesc din nou aceste emotii prin care am trecut, acum când va povestesc. Le traiesc cu multa intensitate. De multe ori mi-e teama ca nu sunt capabil sa va redau clipele traite asa cu au fost, cu tragismul din ele.

Acum, când termenii de comparatie sunt la îndemâna, perspectiva asupra acelor vremuri este alta. Istoria se va scrie abia acum cu adevarat. Atunci eram tânar, aveam 29 de ani. Speram si rezistam. Sperând, traiam. Intrând într-o lume lipsita de libertate, ne fauream o lume a noastra de vis. Visul era carapacea noastra care ne apara de moarte. Eram ancorati în viitor. Numai asa am reusit sa strapungem zidurile nevazute ale utopiei comuniste. În aceasta lupta au cazut multi. Mlastina deznadejdii si-a luat tributul prin înecarea a sute de mii de frati de-ai nostri, români si alte multe nationalitati. Fiecare etnie si-a dat tributul ei. Nimeni n-a scapat sa nu plateasca. De aceea se impune cu necesitate ca în sânul poporului nostru, pozitia de cetatean sa fie sfânta. Ea trebuie sa se înfrateasca si sa ne uneasca. Comunitatea de idei sa fie liantul nostru în România de mâine, si cu aceasta, într-o Europa unita, respectând însa specificul fiecărei natiuni. De-abia atunci, pacea si linistea se va instaura la noi în tara.

Cu fiecare zi care trecea, noi ne pregateam sa înfruntam neprevazutul. Zilnic plecau din închisoare loturi, loturi de detinuti spre alte închisori. Auzeam cum le bateau lanturile la picioare. Ferestrele noastre de la camera dadeau spre curte. De cu noapte pregateau lotul de plecare.

Într-o buna zi, cu noaptea în cap, se deschide cu zgomot usa camerei si ne anunta sa ne luam bagajele si sa iesim afara. Acum ma despart de copiii mei. Desi îi pregatisem din timp pentru acest eveniment, totusi ne-am despartit tare greu. Unul câte unul, cum eram strigati dupa tabel, eram condusi la butucul cu lanturi. Nu toti au fost legati în lanturi. Numai aceia care erau considerati mai periculosi si sefii de loturi. Eu am fost legat în lanturi împreuna cu parintele Ioja Sineziei, din comuna Ranusa, jud. Arad. Era un om blând si bun, cu multa dragoste fata de om si cu multa credinta în Dumnezeu. Suntem amândoi ferecati în lanturi grele. Catusele erau groase si late, reci, ca-n timp de iarna. Eram pe la sfârșitul lui ianuarie 1950. Parintele Ioja Sinezie era legat de piciorul stâng. Trebuie sa fim foarte atenti si sa pasim deodata amândoi, ca altfel ne împiedicam, sau ne trageam unul pe altul. Asa ne-am dus zilele, legati în catuse si lanturi grele. Asa am dormit, asa am mers împreuna la WC. Ne uitam unul la altul cu resemnare si cu speranta ca odata vom scapa. Blândețile priviri ale parintelui Sinezie ma încurajau. Era mai batrân ca mine. Avea peste 40 de ani.

În catuse si lanturi grele strabateam în timp spre temnita grea Aiudul, spre Aiudul nebunul din blestemul lui Radu Gyr.

Lotul nostru era de 30 de oameni. În drum spre masina-duba, se realiza simfonia lanturilor grele. Si acum pastrez în suflet zornaitul lor de metal ucigator. Am trait zile de urcus greu de moarte, urcus greu spre zari de alta lumina, lumina libertatii pe care acum o platim scump. Altii au platit-o cu viata. Ajunsi la duba, ne urcam foarte greu cu lanturile la picioare. Împinsi si înjurati de gardieni, ne-am suit zdrelindu-ne pielea de pe picioare. Catusa, fiind grea, rodea prin ciorapii subtiri. Cu chiu, cu vai, intram în masina. Ajunsi la gara, ne astepta vagonul-duba. Era un vagon special construit pentru detinuti, prevazut cu usi metalice grele si cu geamuri cu gratii solide. La gara a fost un alt chin pentru noi, trebuind sa ne dam cu greu jos si sa urcam în vagonul-duba. Ne ajutau înjuraturile si pumnii gardienilor. De acum, spre necunoscut. Nimeni nu ne spune un cuvânt despre tinta drumului. Era un secret al lor. Facea parte din mijloacele de tortura. Cu parintele Sinezie lângă mine, pe scaun, în vagon, ne ducem amândoi amarul. Avea o voce blândă si cu multa bunatate în ea. Îți descretea fruntea si mai uitai de necazuri. Era înzestrat cu darul preotiei. Dupa o zi si o noapte de mers pe drum de fier, am ajuns într-o gara. Era Aiudul. De la gara ne-am urcat într-o masina-duba. Ne mai învatasem cu lanturile. Uneori ne mai si amuzam. Ajunsi la Aiud, ne conduc o droaie de gardieni într-o curte mica. Tot timpul ni

se adresau cu “banditule, banditilor”.

Pe rând, unul dupa altul, ajungem la un butuc, unde un detinut de drept comun, fierar de meserie, cu o dalta si un ciocan în mâna, ne taie lanturile de la picioare. Dupa fiecare lant cazut jos se auzea câte un oftat de eliberare. De aici, în coloana de câte doi, ajungem într-o sectie cu multe camere mai mari. Era sectia a II-a din Aiud.

Iata-ne si-n vestitul Aiud, locul de osânda al nostru pentru multi ani.

AIUD, 1950 - Sectia a II-a

Sfârșit de ianuarie si început de februarie 1950. De-abia dezmortiti de lanturile grele de la picioare, parându-ne ca plutim, mergem câte doi în rând, încolonati spre sectia a II-a, asa cum am spus mai înainte.

Într-o camera mare, cu priciuri etajate, ne gasim fiecare locul pe niste rogojini, cam ferfenitite de atâtea oase trudite, zilnic vânzolinindu-se pe ele. Copiii mei, elevii, aici în Aiud, au fost cazati în alta parte, pâna când au luat drumul spre locul de executie a pedepsei — Târgsor. Iata si pe cei de care mi-am adus aminte ca au fost cu mine în sectia a II-a Aiud:

1. Emil Câmpcean — ing. silvic
2. Aurel Popa — ing. prof. univ.
3. Constantin Bodea — ing. asist.
4. Nicolae Cristetiu — ing. asist.
5. Pavel Cristetiu — secretar pol.
6. Dumitru Crihana — ing.
7. Iuliu Daba — ing.
8. Sinezie Ioja — preot
9. Mihai Temus
10. Viorel Damian — ing. asist. univ.
11. Corneliu Hobincu — medic
12. Dragomir ? — contabil
13. Mihet ? — ing.
14. Atanasie Berzescu — professor
15. Ion Constantin — ing.

Ca-n oricare loc, de curând ajunsi, ne vânzoleam care-ncotro, de-abia gasindu-ne starea. În ochii fiecaruia din noi se citea nedumerirea si haul în care ajunsesem. Resemnati, cautam sa fim cât mai linistiti si împacati cu ce ne-a fost dat sa înduram. Nici n-ajunsesem bine în camera, ca vecinii nostri ne si cheama la perete, luând legatura cu noi. Erau cei din dreapta. La locul unde bateau în perete puneam gamela si ascultam. Se auzea foarte bine tot ce ne comunicau. Asa ne-au pus la curent cu toate cele ce se întâmplau la Aiud. Nu dupa multe zile încep sa vina mici biletele de hârtie cu poeziile lui Radu Gyr, cu concursul plantoanelor de pe sala. Asa am început si noi sa ne bucuram de aceste valori spirituale din cultura româneasca.

Tin minte ca acum cât de mult m-am bucurat învățând aceste poezii. Începutul l-am facut cu “Balada clopotarului din stele”. Înghiteam la strofe ca gaina boabele. În felul acesta treceau în zbor zilele, una dupa alta, fara sa ne dam seama, asteptând de fiecare data sa ne apara alte biletele, cu câte 4-5 strofe. Dupa ce am învățat-o, ma chemau colegii de camera sa le-o recit. Stând pe priciul de jos turceste, în mijlocul lor, le-o recitam si celor care nu s-au ostenit s-o învete. Fara sa simtim, viata de rob își urma cursul ei. Aiudul, cu ciudateniile lui, ne învățase bine de tot. Mâncarea era extrem de slaba. Frigul era parca mai tare ca de când venisem. Pe nesimtite, puterile ne paraseau. Într-un colt, pe priciul de jos, în dreapta catre geam, aveam eu locul lângă Mihai Tomus, un mot cu multa dragoste. Ma împrietenisem cu el. Inginerul Câmpceanu si aici pornise, seara de seara, sa ne povesteasca din ispravile lui si din atâtea carti citite. Prin luna martie, fac un icter de toata frumusetea. Nu mai puteam sa manânc. Ce eram eu

slab si pâna acum, dar de data asta devenisem o stafie. Ramasesera numai ochii de mine, mari si boldanosi, iar în jurul lor, galben ca turta de ceara.

În situatia aceasta, gardianul de pe sala raporteaza conducerii de boala mea. Dar, nici o miscare. Eu pe mai departe îmi duceam amarul de osândit. Resemnat, cu tinta în necuprins, nadajduiam în Dumnezeu. Pe vremea aceea la Aiud se murea pe capete. Asistenta medicala era aproape inexistentă. Nu era celula sa nu fie bolnavi în ea.

Asa se anunta anul 1950 în Aiud.

LA CELULAR

Nu dupa multe zile se deschide usa de la camera noastra. Un sanitar în halat alb ma anunta sa-mi fac bagajul si sa ies afara. Nedumerit si pierit de tot, îmi iau ramas bun de la toti ai mei, cu care venisem de la Timisoara si, cu bocceaua sub brat, ies afara. Cu multi dintre ei aveam sa ma mai întâlnesc în fabrica. Dar, cu unii din ei, n-aveam sa ma mai vad, cum au fost parintele Ioja Sinezie si Tomus Mihai.

Ajuns pe sala, cu bocceaua sub brat, balabanindu-ma mergeam dupa sanitar. Iesim din sectie, traversând drumul, intram în Celular. Nu mai fusesem niciodata aici, cum de altfel nici în Aiud.

În fata ochilor se desfasura grandiozitatea iadului sofisticat, iadul secolului XX. Infernul lui Dante. M-am cutremurat. Se parea ca-i un colos, haotic dimensionat si construit. Arata ca un infern fara sfârșit, cu nenumarate usi zavorâte mestesugit, cu plasa de sârma între etaje si un târsâit de pâslari al pazei si plantoanelor de pe sala. Nu era voie sa bocaneasca pe coridoare. Ca furii, spionau fiecare usa, ascultând si vizionând pe dracescul ochi al usii.

Dupa sanitar, cu sufletul la gura, urc etaj dupa etaj. Credeam ca nu se mai termina. Ne oprim la etajul III, celula 309. Pe aripa scurta, cu fata spre sectia a II-a. Gardianul deschide usa si-mi face vânt în celula.

În fata mea, trei stafii, stând pe prici sub geam, se zgâiau la mine. În urma mea, zdrrannng... si usa se închise cu un scrâșnet de zavor. Cum oi fi aratat eu la înfatisare, nu pot sa mai stiu, dar cert este ca cei trei se uitau la mine ca la altceva. Parca eram din alta lume, galben, galben la fata ca sofranul.

Primul din stânga vine la mine si se prezinta — Nicolae Mares, fostul ministru al agriculturii în timpul lui Antonescu. Era inginer constructor de cai ferate. Al doilea se scoala în picioare si se prezinta, Ioan Arbore, general, fost ministru al economiei în timpul lui Antonescu. Înaintea lui Iacobici a fost seful Marelui Stat Major. Al treilea vine si el la mine, prezentându-se Turcu Nicolae, elev de liceu, prapadit si slab ca vai de el. Ei trei erau locatarii celulei 309 de la vestitul Celular al Aiudului. Am mai venit si eu, alt prapadit, sa sporesc numarul la patru. De-abia încapeam pe prici. Locul meu era între generalul Arbore si Turcu. Fiind cel mai prapadit, ma primisera la mijloc. Pe prici, niste rogojini tocite de vreme si de bietele noastre oase osândite erau singurul asternut al nostru în vreme de iarna si fara caldura în celula. Tevile de calorifer erau mai mult reci decât calde. Drept învelitoare aveam niste paturi roase si ele ca bietele rogojini si cu mai multe gauri. Asta ca sa stim ca ne puteam încalzi acoperindu-ne cu ele. Stateam mai mult pe prici, cu patura în spate.

Strain printre ei, colegii mei de la 309, gândul îmi zbura la cei pe care i-am lasat în sectia a II-a, timisoreni mei. Acum, departe de ei, parca-i vedeam mai bine pe fiecare în parte. Mai mult, îmi amintesc de ing. Ion Constantin, stând pe priciul de jos, în mijlocul nostru, si povestindu-ne. Era cunoscut de toti, mai ales de grupul de ingineri din Politehnica Timisoara, asistenti si profesori universitari. De multe ori, cu durere în suflet, dar în lumina adevarului, ne punea la curent cu multe greseli întâmplare în Banat, însa în acelasi timp scotea în evidenta si lucrurile bune. De la el am aflat o multime de lucruri întâmplare în organizarea rezistentei din Banat. Cu spirit critic, își asuma multe din greselile facute de noi toti, necunoscând îndeaproape

inamicul din fata - comunismul. Parca si acum îl aud cum ne spunea, revoltat ca noi nu ne dam seama, ca toti comunistii, comunismul mai bine zis, nu renunta la telul lor final, ori de câte ori ar fi înfrânti. O iau de la capat cu lupta lor. Încă mai mult, chiar daca nu reusesc sa obtina o victorie într-o generatie, o predau la cei ce vin dupa ei. Era convins si constient de diabolismul din ei si de vointa ferma de a câstiga teren. Concluzia era ca noi ne gasim cu ei într-o lupta pe viata si pe moarte.

Asta se întâmpla în anul 1950 la Aiud. A trebuit ca timpul sa dovedeasca, în mod cert, ca cele afirmate de Ion Constantin sunt si azi de actualitate. Acum, când scriu, trecut de 80 de ani, Ion Constantin este tot lucid su cu multa seninatate, ne îndeamna la unitate si lupta cot la cot. Si acum, în fata noastra, Comunismul lupta cu aceeasi tenacitate. Din pacate, unitatea noastra nu mai este aceeasi. S-a destramat. Orgoliile, reaua credinta i-au luat locul. Neînțelegerea lucrurilor, incapacitatea omului, uneori fac loc dezmembrarii. Goana dupa marire duce la neunitate.

În concluzie, Ion Constantin ne sfatuia atunci sa nu desconsideram inamicul, comunismul de fapt, ci sa-l luam asa cum este el, diabolic, tenace si neîndurător. Sa nu uitam, ne spunea el, ca ei, rusii, fac politica mondiala. Pun la bataie vagoane de aur pentru a-si face drum în telul lor. Trebuie sa stim ca în fata noastra este un colos. Acest colos ne vrea noua moartea cu orice pret. Si-n prezent am ramas, noi românii, dusmanul numarul unu pentru rusi.

Aceste lucruri auzite atunci, în anul 1950 la Aiud, de la Ion Constantin, aveam sa le mai aud, peste ani, în 1960, de la Ion V. Georgescu, care facuse 11 ani de lagar în Siberia, la Vorkuta si Verhoiansk, polul frigului. Îi cunoscuse la ei acasa pe rusi.

Azi, când vremurile sunt atât de grele, când neamul românesc este la grea cumpana, când toti se napustesc asupra noastra ca lupii, noi suntem dezbinati. Orgoliul si veleitatile ne pustiesc sufletele. Ura a luat locul dragostei si minciuna locul adevarului. Ba mai mult, ne pretam unii dintre noi sa denigram pe cel ce a mers în rând cu noi pe baricada. Stiut este ca la vremurile grele, vremuri mari, trebuiesc oameni mari. Azi... vremurile sunt mari, dar... oamenii sunt mici.

Singura cale de salvare este sa ne întoarcem la Icoana. Sa ne întoarcem de unde am început lupta pentru ridicarea neamului. Numai în jurul altarului gasim calea spre biruinta. Uniti în jurul Bisericii sa cautam biruinta.

În singuratatea mea, pe priciul de la 309, gândul îmi zboara la ing. Nicolae Cristetiu. Cu el si cu tatal sau legasem o prietenie. Tatal sau, Pavel, a fost secretarul Politehnicii. Înaintea lui, ca secretar a fost unul Ioan Berzescu din Teregova. Noi, în comuna îi spuneam Bârsascu. A fost nepot al învâtorului Petru Berzescu de pe timpul Austriei. În comuna lumea îi spunea Patru Dascalul. De la familia lor a ramas si cartierul nostru din comuna cu numele de "Bârsesti". Un fiu al lui cu numele de Ion Berzescu a fost delegat la adunarea de la Alba-Iulia în 1918, când s-a facut Marea Unire. De fapt, cei mai multi cu numele de Berzescu, în comuna, locuiesc în acest cartier, unde de altfel m-am nascut si eu. Auzind Pavel Cristetiu de numele meu, m-a întrebat daca nu sunt cumva ruda cu fostul secretar al Politehnicii. I-am spus ca nu sunt ruda apropiata cu el, dar am locuit pe aceeasi strada. Cu Nicolae Cristetiu ne-am gasit cunostinte comune. Era prieten bun cu o fata de la Teregova, Bica Felicia. *Liti* îi spuneam noi în comuna. Studiase conservatorul la Timisoara, sectia Canto. Am copilarit si am crescut cu ea împreuna. Suntem chiar rude. Mama mea a fost din familia lor, Bica. Nicolita Cristetiu îmi povestea de prietenia lor, iar eu de copilaria noastra.

Demn de retinut este un lucru extrem de important, povestit de Nicolita. Ne spunea el, cu mult haz, ca dupa terminarea facultatii, ajungând inginer, era putin dezorientat. Nu stia ce-i de facut ca sa poti câstiga si tu un ban mai mult. Deodata îi vine inspiratia sa se duca la scoala de instalatori de apa. Zis si facut. Se înscrie la una din aceste scoli cu durata de trei ani. Iata-l si ucenic pe Nicolita al nostru, ditamai inginerul. La terminarea cursurilor de trei ani, directorul scolii îi cere diploma de bacalaureat pentru a-i putea face diploma de meserias instalator de apa. Cristetiu îi duce diploma de inginer. Directorul, când vede treaba asta si anume ca-i inginer, intrigat cumva, îi spune:

— "Pai, bine domnule, de ce nu mi-ai spus de la început ca esti inginer?"

— “Nu v-am spus pentru ca am vrut sa învăț meserie. Dacă-ți fi știut lucrul acesta, m-ai fi corcolit și n-ai fi învățat meserie. Așa, iată-mă și instalator de apă, cu diploma la mână.”

Se împlinesc acum aproape 50 de ani de când am trăit acele vremuri în blestematul acela de Aiud. Și acum traiesc parca din plin acele clipe de iad. Dintre cei de la camera 28, secția a II-a, numai cu ing. Viorel Demian și cu ing. Ion Constantin m-am întâlnit în 1994, la Aiud, în ziua de 14 septembrie, la sfîntirea monumentului.

Stînd tacut pe prici, lînga generalul Arbore Ion și Nicolae Mares, gîndurile mele zburau hat departe, peste mînti și vai, dealuri și vîlcele, la cei de acasă, care, de bună seamă, cu lacrimi în ochi se gîndeau la noi, cei naclaiți în sânge și roși de atîtea boli abatute asupra capului nostru. Stînd pe prici, mai mult turcește, lînga generalul Arbore, cu boala în oase, îmi duceam amarul și osînda-n spinare.

În fiecare zi pe la orele 10 venea un sanitar cu un planton și-mi aducea laptele într-o gamelă. Fiind bolnav de icter eram trecut la regim. Laptele pe care-l primeam era preparat din praf de lapte. Mîncarea o primeam tot de la regim, separat. Era parca fără nici un gust. Asta poate că de unde eram bolnav, nu aveam nici o poftă de mîncare și nici ea nu avea vreun gust.

Nu după mult timp, în celula noastră mai este vîrât pe usă un om mai mult înalt decît scund, brunet la față. Părea puțin adus de spate. Dacă bine-mi amintesc, se prezentase cu numele de Nedelcu, locotenent. Pe prici nu mai avea loc. Se aciuieste și el pe podea, lipit de peretele din dreapta cum intri pe usă. De acum eram cinci în celula. Spre norocul nostru, al celor de la celula 309, nici unul din noi nu era cu artag. Nu eram puși pe ceață. Era multă liniste. Toată ziua ascultam la cele povestite ba de generalul Arbore, ba de Nicolae Mares. Ca mai bătrîni, pe lînga faptul că au fost miniștri în timpul lui Antonescu, mai aveau de povestit și cele petrecute într-o viață de om. De multe ori uitam de mine și de boala mea, ascultînd-i cu nesat. Așa se face că noi, cei mici și de jos, ne faceam acum intrarea în lumea care odată a condus destinele acestei țări.

Cînd venea vorba de maresalul Antonescu, îl priveau dintr-un unghi cu totul aparte, în mod critic. Acum îi gaseau toate pacatele. Istoria începuse să-l judece. Că fosti apropiați colaboratori, cunosteau multe lucruri și bune, și rele.

1. Dintr-un început condamnau actul de la 23 august 1944. Condamnau atitudinea regelui Mihai I față de Antonescu.

2. Au optat pentru inițiativa Maresalului de a ieși din război. Din timp, ei și-au dat seama că Germania va pierde războiul. Voiau desprinderea de Hitler, dar nu prin trădare.

3. Acum, în perspectiva istoriei, conflictul dintre generalul Iacobici, Ministrul de Război și fostul Șef al Marelui Stat Major al Armatei și Maresalul Antonescu îl vedeau cu alți ochi. Îi dădeau dreptate lui Iacobici. Cît a putut, generalul Iacobici a frînat trimiterea pe front de noi trupe. Trăgea de timp. Nu voia să sacrifice armata pentru o cauză deja pierdută.

Zilnic, noi cei mici din camera ascultam la cele povestite de cei doi miniștri antonescieni. Pe rînd, erau trecuți prin sita lor toți foștii miniștri și generali ai armatei române. Așa am reușit și eu să ascult și să-mi dau seama de tot ce s-a petrecut în drumul parcurs de Maresalul Antonescu în timpul guvernării lui. Cert este că el trebuia tratat ca un erou și luptător împotriva comunismului. Nu trebuia prins printr-un ieftin siretlic și predat rusilor. Cei care s-au pretat la această scamatorie vor fi judecați de istorie și-n mod sigur condamnați.

Din povestirile generalului Ion Arbore am înțeles multe lucruri. Era fiu de preot, ceea ce s-a și văzut în tot comportamentul lui. Se ruga tot timpul în celula. Privea lumea din jurul lui cu multă îngăduință și dragoste. Ne ocrotea cît putea pe noi, cei din apropierea lui, ca pe niste copii. La rîndu-ne, fiecare din noi ne-am istorisit trecutul nostru, cu toate neajunsurile și pataniile noastre. Generalul Arbore și-a petrecut copilăria în Dobrogea, în apropierea Deltei, la Sarinasuf, unde tatăl său era preot. Mai avea un frate, profesor de limba română la Focsani. Ne povestise mult despre el, cu lucruri bune și frumoase. Avea o bibliotecă mare și temeinică, de peste 10.000 de volume. Era un om de mare sensibilitate. Spre deosebire de aproape toți cei cu care el a lucrat afară, în mari funcții de stat, era de o modestie rară. El credea cu toată căldura în

Dumnezeu. A murit la Jilava îngrijind bolnavii. Le spala rufe de pe ei, murdare de atâta boala, rugându-se lui Hristos. Nu știu cum o fi fost în libertate, dar aici în temnița l-a găsit pe Dumnezeu. A fost un om de o mare ținută morală. Nu l-am auzit o dată bârfind pe cineva. De câte ori Nicolae Mares se mai scapa de mai vorbea de rău pe cineva, el îi spunea:

— “Mai Nicolae mai, nu vorbi cu păcat de oameni, că numai Dumnezeu știe ce-o fi fost în sufletul lor, de-or fi greșit. Nici noi n-am fost mai buni.”

Adeseori ne povestea lucruri din copilăria lui, de felul cum a reușit să răzbătă în viață. A parcurs drumul, în cariera lui de ofiter, de la sublocotenent și până la gradul de general prin puterile lui, fără a fi ajutat de cineva din afară.

CARE VREI MURI

Era prin luna aprilie 1950. Pe Nicolae Mares, într-o bună zi, de dimineață, după deschidere, îl striga un ofiter cu lista în mână să-și facă bagajul și să iasă afară. Tăpîl, puțin adus de spate, destul de firav, cu bocceaua sub brăț, își ia rama bună de la noi și iese afară. Târziu am auzit, când deja eram liber, că a fost dus la Sighet, unde a și murit. De la plecarea lui am rama iarăși patru. Vizita medicală se făcea o dată pe săptămână de către medicul civil al închisorii, într-o celulă special amenajată.

Pe sală, ca planton era și unul, Giury pe numele lui, ungur de origine. Înainte de vizită umbla ca o vijelie, de la celulă la celulă, strigând cât îl țineau plămâni:

— “Care vrei muri! Care vrei muri! Care vrei muri!”, trăgând zăvoarele de la usă, de să le rupă, nu alta. La început nu știam ce-o fi cu asta. Generalul Arbore îmi spune însă că-i vizita medicală. Cine vrea să meargă la medic se îmbracă și iese pe sală. Mă ridic și eu și mă iau după ai mei. În față era generalul și după el eu. Când am ieșit pe sală, deja coada se formase. Ne așezăm și noi la coadă, încheind rândul. Rezemați de perete, oamenii vorbeau între ei. De-abia ne mai vedeam unii cu alții, din celulele vecine. Erau scoase cam 5-6 celule deodată. În timpul asta îl vad pe Arbore că-l ia de mână pe un bătrân, mai mic de statură ca el, brunet, și-i spune:

— “Mai Iacobici, vino să-ți prezint pe un banatean de-al tău de la Teregovă, profesor de meserie și-i tânăr de tot.”

Eu, sfios din fire, dar mai bine zis timid, dau mână cu el. Cu multă afecțiune mi-o strânge, bucurându-se că mă vede pe cineva dintr-ai lui, din acel colț de țară, care a avut curajul să înfrunte urgia comunistă.

— “Mă bucur mult de tot că vă cunosc, d-le Berzescu. Eu sunt din Armeniș de naștere. Numele d-tale mi-e tare cunoscut. Pe tatal d-tale nu cumva îl cheama Gheorghe?”

— “Ba da, d-le general, Gheorghe îl cheama.”

— “Șa știi, frate dragă, că o verisoară de a mea, Iconia, a fost căsătorită cu unul Ion Berzescu din Teregovă. Eu sunt varul ei primar, părinții noștri, frați.

— “D-le general, o cunosc foarte bine pe matusa Iconia. Doar în brațele ei am crescut. Sotul ei, uica Ion, a fost varul primar al bunicului meu, Ion. Tatal meu, Gheorghe, tot în brațele ei a crescut. Locuiam în aceeași casă mare, făcută din cărămidă din timpul Austriei.”

Mă mai întrebam de mulți oameni din Teregovă, pe care-i cunosteam bine. I-am mai spus că atât bunicul meu, Ion, trăiește, cât și uica Ion, sotul Iconiei, trăiește. I-am lasat în viață. S-a bucurat nespun de mult. Așa l-am cunoscut și eu pe generalul Iosif Iacobici, fostul ministru al Apărării Naționale și înainte de asta Șeful Marelui Stat Major. De atunci, de fiecare dată când Giury ne scotea la vizită medicală, ne întâlneam pe sală.

După mai mult timp de regim alimentar, fără nici un medicament, icterul meu dispărea. Am trecut cu masă la comun.

Scapasem eu de neșagul bolii de ficat și cade fratele meu de suferință, Turcu. Se îmbolnăvește de plămâni, începe să facă febră mare, să tusească și să nu mai poată mânca. Bătem în ușă, raportăm că-i bolnav destul de grav, dar nimeni nimic. Nici n-au venit să-l vadă,

cel puțin. La vizita medicală, medicul se multimea cu consultul. În rest, nimic. Fără nici un fel de tratament, își ducea boala cu resemnare. Noaptea transpira și tusea întruna. După cum am mai spus, pofta de mâncare nu avea. Sub ochii noștri, la sfârșitul lui aprilie 1950 s-a stins. A murit întins pe prici lângă mine. Dimineata am văzut că nu mai misca. Întepenise sub patura zdrentuită.

Înca unul, pe lângă cei mulți, trecuse în vesnicie, fără ca Administrația să miste un deget, să ia o măsură. Cu bună știință au săvârșit crima. Se înscrie în planul lor de asasinare a întregului neam românesc. Rușii, cu premeditare, urmăreau exterminarea neamului nostru.

Pe la început de mai 1950, rămânem în celula 309 numai trei oameni: generalul Ion Arbore, locotenentul Nedelcu și cu mine.

Nu după mult timp, prinseră să umble un ofiter și un civil, din celula în celula, și întrebau pe fiecare ce meserie are. Nu știam de ce fac lucrul asta. După o vreme, generalul Arbore ne spune ce credea el despre treaba asta și anume că ei vor să scoată oameni cu meserie în fabrică. Stând și gândind, deodată-mi vine-n minte o idee. Când mai vin prin celule, întrebând de meseriași, eu voi declara că sunt tâmplar. Cunoșteam destul de bine tâmplăria. Nu aveam teama. Speram că-o să fie bine.

Erau zile de mai, când soarele cu razele lui începuse să razbata și-n celula noastră. Soare de mai cu nădejdi de mai bine. Într-o zi se deschide iarăși usa celei și întreaba de meseriași. Eu ies în fața și le spun că sunt tâmplar. Ma notează și închid usa.

— “Ei, acum să te pregătești de fabrică. Pe toți care-i notează îi scot în fabrică”, îmi spune gen. Arbore.

În zilele următoare ne muta pe toți cei din celula noastră într-o altă celula, tot pe partea scurtă, dar în partea cealaltă a Celularului. De acolo, de pe geam, se vedea curtea fabricii. Era o vânzoleală de oameni. Se auzea destul de bine vuietul de ciocane în tabla de metal. Era atelierul de tinichigerie. Albastrul cerului văzut din celula era atât de îmbietor și de liniștitor, încât pentru o clipă uitam că suntem în temniță. Razele soarelui ne scaldau fața îngălbenită și stafidită de atâta lipsă de lumină și libertate. Toate concureau la o imagine de mult râvnită de noi, osândiții, libertatea și sănătatea.

Într-o zi, gen. Arbore îmi spune iarăși:

— “În curând vei merge la acel vuiet de fabrică și-ți vei găsi o liniște oarecare.”

În celula noastră, 309, se făcea curățenie. Se varuia peste tot. După terminarea varuitului ne-am mutat la locul nostru, 309.

Florarul parca ne mai potolea dorul de libertate. Ne miscam mai vioi și-n celula. Speram în mai bine. Ne rugăm Celui de Sus să ne întărească.

În fiecare zi, gen. Arbore se ruga cu multă căldură, stând pe prici la locul lui. Senin, le primea pe toate câte veneau pe capul lui. Niciodată nu l-am auzit vaicarindu-se. Că dreptul Iov, multimea lui Dumnezeu de tot ceea ce se întâmpla.

Într-o bună zi, usa se deschide și un ofiter îmi spune să-mi fac bagajul și să ies afară. Îmi iau rama bună de la generalul Arbore și de la Nedelcu și ies afară. Gen. Arbore îmi urează mult noroc. De atunci nu l-am mai văzut. Aveam să aflăm că a murit la Jilava, îngrijind bolnavii. Dumnezeu să-l odihnească în pace, că a fost un mare român și un bun creștin.

ÎN FABRICA

De la etajul III, după ce ies din celula 309, merg în urma ofiterului cu bagajele sub braț. Cobor de-abia rasuflând scarile, cu ofiterul în fața. Ajungem la etajul I, în fața unei celule, pe aripa lungă, pe partea dreaptă a Celularului. Nu mai știu bine ce număr avea celula, parca 31, dar sigur nu mai sunt. După noi era și seful secției, un gardian cu cheile în mână. Îmi deschide usa invitându-mă să intru în celula. Acolo era altfel decât la 309. Erau patru paturi de fier cu saltele curate, cearceafuri, perina și paturi bune. Mi-am lasat bagajul pe patul de jos, din dreapta

camerei si am iesit afara dupa ofiter.

La iesirea din Celular erau mai multi detinuti încolonati, toti ca mine, pentru fabrica. Afara ne astepta un civil, de statura mijlocie. Statea linistit, cu un bat în mână si cu privirea tot în pamânt. Parca ar fi cautat ceva. Când m-am atasat grupului, a zis:

— “Hai sa mergem!”

Mai târziu aveam sa aflu ca era Mares, directorul fabricii. El, în fruntea coloanei, iar noi, dupa el, spre fabrica. Intram pe poarta în fabrica. De cum am intrat, ne-a si luat în primire o zumzaiala, un du-te-vino al oamenilor, cu treaba si fara treaba. Arata curtea aia ca un furnicar. Se miscau în toate partile. De la intrarea în fabrica, în stânga, un gater, cu doua pânze, scrâsnea ritmic la un bulvan de brad, taindu-l în scânduri la dimensiunea ceruta. În dreapta, mai la distanta, erau birourile fabricii, unde lucrau de zor o multime de ingineri proiectanti. Cu gaterul în continuare era sala strungurilor în lemn. Acolo zbârnâiau daltile înfipite în lemn, mânuite de buni mesteri strungari. Erau colegii nostri, fratii nostri de lupta. Acolo lucra si prietenul meu bun Mihai Puscasu, azi trecut într-o vesnice. De la strunguri intrai în atelierul de rotarie, unde aveam sa lucrez eu multi ani de fabrica. Legate de rotarie erau atelierele de tâmplarie, cu specificul lor de lucrat în lemn, usi, ferestre, mobila si tapiterie. Pe partea dreapta, cum intrai în fabrica, dupa birouri, se desfasurau atelierele de fierarie, tinichigerie, paturi, forja si altele. Dupa aceste ateliere venea si atelierul de jucarii.

Dupa ce toti am intrat în fabrica, aproape de poarta, Mares se opreste în fata noastra, cu lista în mână. Eram numai ochi si urechi. Asteptam sa vedem care-ncotro va merge la locul de munca. Pe lângă Mares erau mai multi gardieni, sefi de ateliere. Asteptau si ei repartitia. Eu ajung la atelierul de jucarii, cu încă vreo câtiva ca mine. Ne preda unui detinut, mai rasarit parca, îmbracat si el în zeghe ca toti detinutii. Sunt repartizat la o masa unde se confectionau jucarii. Cel care ma luase în primire se si ocupa de mine, arătându-mi ce trebuie sa fac. De prima data îmi da niste placute de lemn pe care trebuie sa le slefuiesc. Zis si facut. M-apuc de lucru. Cel care m-a luat în primire era un detinut de drept comun, cu numele de Movila. Era un om tare bun si echilibrat. Si-a dat seama pe loc ca noi de-abia am apucat sa scapam de Celular si sa mai prindem un pic de libertate, schimbând mediul satanic de oprimare. Acest Movila era seful atelierului de jucarii. Toti cei din atelier îmi erau necunoscuti, desi erau toti politici. De fapt n-aveam de unde sa-i cunosc, ca, de la Timisoara, n-am mai iesit niciunde din celula ca sa-i pot cunoaste. Aceasta a fost, de luni de zile, prima mea iesire din celula, printre oameni, afara de iesirile la vizita medicala pe Celular.

Totul parea nou pentru mine, necunoscut. Adesea ma întrebam pâna unde se poate merge în nesiguranta asta si ce-o aduce ziua de mâine. Nu-mi dadeam seama atunci ca de fapt aceasta-i o caracteristica a gulagului, cu mijloacele lui de oprimare. Toate încercările de suprimare a omului de catre om nu sunt altceva decât consecintele înclestării în lupta dintre bine si rau.

Fabrica lucra în trei schimburi. Cei de la jucarii lucrau numai în schimbul întâi, de la orele 6 la 14. La iesirea din fabrica, luam masa de prânz. De acolo, liberi fiecare dupa luarea mesei, ne îndreptam spre Celular. Ajuns la celula mea, gasesc încă doi detinuti, la patul lor, punându-si traista cu gamela la capul patului. Nu-mi mai amintesc cine erau acei colegi de camera dintr-un început. Mi-am pus si eu traista la capul patului. Eram patru oameni în fiecare celula. Ce n-am observat de la început a fost faptul ca în celula nu era tineta pentru nevoile noastre. Fiecare mergea la WC-ul din capul coridorului. Usa de la camera era permanent deschisa, zi si noapte. Dintr-o data, alt regim de camera si alte conditii de viata. Ne apropiam de cele normale, spre deosebire de animale.

Ma preocupa lucrul din fabrica. Asa ajunseseam la o oarecare libertate. Ma ducea mereu, gândul la generalul Arbore, pe care-l lasasem în celula, slabit de tot, de de-abia-si tineea sufletul. Ridicam ochii din curtea fabricii si priveam acel colt de Celular, unde stiam ca-l lasasem pe Arbore. Vocea lui blajina si dragostea fata de om îl defineau ca pe un adevarat parinte. Ajuns la un oarecare confort, adesea ma gândeam la el, care dormea tot pe prici, cu o rogojina ferfenita si o patura, veche de când lumea, roasa de vreme si gaurita.

La atelier, dupa o vreme, de la slefuit am trecut la confectionat piese pentru jucarii. Timpul trecea repede, repede de nu-ti venea sa crezi. Mâncarea în fabrica era mult mai buna. Începusem sa cunosc lumea de acolo. În fata mea, la jucarii, slefuia de zor un om, slab la fata, de statura mijlocie si cu privirile vii de tot. Era numai viata în el. Destul de comunicativ, se uita insistent spre mine. De la o vreme, ma întreaba cine sunt si de unde vin. Cu o oarecare retinere, îi raspund la întrebările lui. La rândul-i, îmi spune si el cine-i si de unde vine. Era parintele Dumitru Mitoiu, care fusese preot în comuna Bacesti, judetul Vaslui. În legatura cu numele meu de botez, Atanasie, face o gluma, nesarata un pic, dar fara rautate în continut.

— “Cum de porti numele unui mare sfânt, Atanasie cel Mare, patriarh al Alexandriei? Tu nu-l meriti.”

M-am uitat lung la el, fara sa-i raspund. Nu stia ca terminasem si eu teologia. Si-a dat seama de gafa facuta, încercând sa se poarte frumos cu mine. Îmi cauta prietenia. Aveam sa devenim buni prieteni. Avea un suflet mare si curat. Eram ca doi frati, de ne spuneau cunoscutii nostri ca suntem de nedespartit. Era cu 5 ani mai mare ca mine, nascut în 1916. Facuse teologia si dreptul la Bucuresti. L-a avut ca professor pe Ion V. Georgescu, caruia studentii îi spuneau: “Hunul”. I-a mai avut profesori pe Nichifor Crainic, pe Tudor Popescu, Nae Popescu si altii.

În mai 1950, intrasera multi detinuti în fabrica. Ca-ntotdeauna, când se faceau miscari mari de oameni, dintr-un loc într-altul, ofiterul politic avea activitate intensa. Zilnic erau chemati la el câte 2-3 oameni din fabrica. Se recrutau informatori. Mereu altii si iar altii. Învatasem un lucru, sa nu leg discutii cu nimeni pe linie politica si nici sa-mi dau pareri asupra conducerii de stat. S-au facut destule încercari asupra mea. Nimanui nu i-am vorbit despre activitatea mea din libertate.

Am uitat sa va spun o întâmplare de-a mea, cât eram la Celular cu generalul Arbore, la 309. Într-o zi, pe la sfârșitul lui aprilie, vine frizerul sa ne tunda si sa ne barbiereasca. De fata tot timpul era si gardianul, seful sectiei. Peste cizme avea încaltati niste pâslari, ca sa nu faca zgomot când se deplasa de la usa la usa, ascultând cele vorbite în celula. Aici, în timpul tunsului, stând de vorba cu noi, învârtea niste chei pe dupa deget. Deodata se întoarce spre mine si ma întreaba de unde sunt si cu ce am cazut. Îi raspund ca am cazut cu Spiru Blanaru din Teregova. Când a auzit de Teregova, a sarit în sus spunând:

— “Ce ma, tu esti din Teregova? Acolo banditii aceia au tras în oamenii partidului si i-au omorât? Voi ati luptat împotriva partidului comunist? Ma, voi trebuia sa fiti toti omorâti. Stii tu asta?”

Numaidecât, iese afara pe sala si-i cheama repede pe mai multi gardieni din Celular, strigând:

— “Mai, tovarasi, mai, ia veniti repede aici sa vedeti si voi un bandit din Teregova, care a tras în noi sa ne omoare pe toti. Sa vedeti si voi cum arata un mare bandit.”

Atâta mi-a trebuit. Tin-te acum la scandal. Generalul Arbore ramasese consternat. Vin repede vreo trei gealati, toti cu pâslari în picioare, si se holbau la mine ca la alta aratare. Unul dintre ei, ca sa se afle în treaba, îmi pune întrebarea:

— “Ce ma, voi ati vrut sa darâmati Comunismul? Aici o sa-ti putrezeasca oasele. Sa stii!”

S-au uitat la mine ca la urs si s-au dus. Nu stiam peste ce am dat. Asa din senin, belelele curg pe capul tau, numai prin faptul ca esti român si crezi în Dumnezeu. De abia atunci mi-am dat seama si am observat ca într-adevar luptele de la Pietrele Albe au avut un mare rasunet în lume.

Politicul ma cunostea însa foarte bine dupa dosar. De aceea a si insistat prin altii sa ma capteze în rândul informatorilor. N-au reusit. La jucarii am stat un an de zile. Ajunsesem sef de echipa, bucurându-ma de aprecierea lui Movila, seful de atelier. În anul 1951 începusera sa nu mai confectioneze asa multe jucarii. Numarul muncitorilor s-a mai redus. Atât eu cât si parintele Mitoiu, nefiind agreeati politic, am fost dati la munca cea mai grea din fabrica, sectia de prelucrare a lemnului, la Rotarie. Asa se face ca am ajuns eu împreuna cu Mitoiu sa lucram la roate.

Ma întorc iarasi pentru o clipa la jucarii, marturisind trairi interioare, de o mare cuprindere sufleteasca, tinând de cruda realitate, Libertate-Robie. Lucrând cu migala la jucarii, gândul meu zbura adesea la cei dragi de acasa. Aveam un fiu de trei ani, la ora când, prin mâinile mele, treceau jucarii, una mai frumoasa ca alta. Ma întrebam de multe ori daca si copilul meu avea în mâinile lui vreo jucarie din cele facute de noi, ca sa se joace cu ea? La ora aceea, nu numai eu gândeam asa, ci toti care aveau copii acasa. Gândul nostru zbura la ei, vazându-i cu traista plina de jucarii.

La vremea aceea, noi toti, cei întemnitati, eram niste jucarii în mâinile destinului, parca. Viata se juca cu noi atât de crud. Cu noi care am îndraznit sa zicem NU raului, sa ne opunem cu pretul vietii puhoiului din rasaritul satanizat.

LA ROTARIE

Daca am îndraznit sa ma opun si sa nu primesc a lucra cu politicul, am ajuns la Rotarie, unde se muncea din greu. Puteam sa ajung la tâmplarie, unde se lucra mult mai usor, sau la mobila fina, unde multi din prietenii mei lucrau. Acolo lucra si Ion Bohotici, Dumnezeu sa-l odihneasca în pace, ca el a fost primul care a venit la mine si m-a încurajat.

La rotarie am fost dat împreuna cu parintele Mitoiu. Nea Mitu, îi spuneam eu. S-a apropiat de mine ca un frate mai mare. Era o fire iute la mânie, dar si cu multa dragoste fata de om. În închisoare s-a purtat cu multa demnitate.

Atelierul de rotarie era legat de sala strungurilor în lemn. Acolo erau asezate tot felul de tejghele si cai de confectionat rotile. Toate se desfasurau de la cele mai simple piese pâna la roata data gata pentru fierarie, la încaltat, cum îi spuneau ei în limbajul tehnic al lor, unde se puneau sinele de fier. Ne-am asezat si noi la o tejghea, unde ni s-au dat niste spite de roata, sa le finisam, gata pentru batut în butuc.

Seful atelierului era Nicolae Pitaru din Negresti, jud. Vaslui, deci moldovean. Nicolae al nostru era un om foarte bun, rob ca si noi, crezând cu multa putere în Dumnezeu. Era rotar de meserie. De fapt, cei care conduceau rotaria erau cei doi maistri civili: Crisan, seful rotariei, si Dragomir, ajutorul lui. În felul cum se purtau cu noi, erau la locul lor. Întotdeauna ne aparau în fata conducerii. La începutul activitatii noastre la acest atelier, nu era fixata vreo norma. De-abia acum se aranja atelierul în plina forma.

Se primise o comanda de 10.000 de carute din partea armatei. Pe lângă acestea, înca 2500 de sarete. Comanda era mare. Asa stând lucrurile, rotaria se organizeaza în trei schimburi. Pitarul Nicolae, maestru rotar detinut, ramase seful rotariei. Lucra numai dimineata.

Coordonator al atelierelor, de strunguri în lemn, gaterul si al rotariei era ing. silvic Iosif Roescu. El a fost judecat în lotul lui Auschnit, Resita. De nastere era din comuna Rusca, aproape de Teregova. A mai avut un frate învatator, Ion Roescu. L-am avut si eu învatator la Teregova. Ing. Roescu s-a purtat bine în tot timpul cât a condus aceste ateliere în fabrica. Dupa aproape un an a fost schimbat. În locul lui a venit ing. Ioan Tonea, tot silvic de meserie. Noi nu prea aveam tangenta cu coordonatorul, decât numai când lua, de la sefii de sectii, rapoartele cu lucrul executat în timpul schimbului de lucru. Cel care era mereu cu noi si conducea era Pitarul Nicolae, rotar de meserie. M-am bucurat de multa încredere din partea lui. Îl cunostea foarte bine parintele Mitoiu, fiind vecini cu comunele. Comuna Bacesti, unde Mitoiu era preot, era aproape de Negresti, jud. Vaslui.

Dupa ce ne-am obisnuit cu lucrul, fiind stapâni pe meserie, s-a instaurat o atmosfera de mult calm si de prietenie. De la batutul spitelor în butuci, împreuna cu Mitoiu, trecem la alta operatie, la facutul rotilor. Asta însa, numai dupa sase luni, cam spre sfârșitul lui 1951. Atelierul era destul de mare. Era o vânzoleala si o harmalaie de-ti tiuiau urechile. De la izbitul barosului de 5 kg. în obezile care trebuiau montate pe spite, la lovitul ciocanelor în daltile care pregateau butucii pentru montat spitele, la râscailul ferastraului care taia spitele la dimensiunile cerute,

apoi slefuitul spitelor, toate la un loc realizau simfonia muncii. Ca sa te înțelegi cu vecinul, trebuia sa te apropii de urechea lui sau sa strigi. Ajunsesem deja la facutul rotilor. Montarea obezilor pe spine era ultima operatie a rotii, dupa care mergea la forja, unde i se monta panta de fier. Mai bine zis, se încaltau rotile. Eu lucram lângă parintele Mitoiu.

Tot în toamna acestui an, la rotarie, a fost adus și Lae Orbulescu, nea Lae, cum îi spuneam noi, apropiatii lui, banatenii, mai ales. Era numai os și piele, tare slab ca fizic. Umbla greu de tot. Îi fusesera degerate picioarele. De aici și reumatismul. Parca-l vad și acum, finisând un butuc de roata. Asta-i era lucrul lui. Cu dalta și ciocanul ajusta spațiile de la butuc, unde veneau batute spinele. Mai mult vorbea decât lucra. Pe atunci, norma se cerea pe echipa, nu pe om. Mai târziu, în anii 52-53, lupta de clasa se ascutise, administratia încalcându-ne cu normele. Vom vedea ce am realizat și cu normele când voi ajunge la anii respectivi.

Pe lângă Lae, mai era și Nelu Cristea, și Gheorghe Ungureanu. Destul de des venea la el Aurel Cadareanu de la strunguri în lemn. La începutul lui 1952, Mitoiu ajunsese seful echipei de rotarie. Devenisem buni rotari. Tot aici, cu noi, mai venise și Petru Hamat. Toti trei eram în același schimb. Lucrul de la executarea rotilor cerea multa atentie. De multe ori mai venea și câte un control de calitate, unde de obicei ieșeam bine. Întotdeauna ne faceam un plus de roti peste norma. Asta, pentru a avea rezerve, când nu realizam norma pe echipa. Lucrul acesta nu-l stia nimeni, decât numai noi trei, Hamat, Mitoiu și cu mine. În fiecare zi, la terminarea lucrului, venea ing. Tonea și lua situatia. Nea Lae însă, niciodata nu-si facea norma la butucii lui. Cu toate astea, se simtea tare bine în echipa. Cât am putut, l-am ocrotit. Adesea îi spuneam sa fie atent numai când vine vreun gardian sau altii mai mari, când va trebui, în cazul acesta, sa dea de zor cu ciocanul în dalta, sa mearga, ca de restul ne îngrijim noi.

Eram ca-ntr-o familie. Realizasem o unitate de credinta și de fratietate între noi. Aveam multi vrânceni printre noi, fiii Vrâncioaiei din legenda. Le-am uitat numele. Numai de Toader Bahna mi-aduc aminte, un flacau frumos, înalt și destul de voinic. Nu după mult timp, Mitoiu ajunge la operatie de apendicita la spital. În timpul acesta, eu îi tin locul de sef de echipa. Cât a fost în spital, m-am descurcat destul de bine cu normele. Cu ing. Tonea m-am înțeles.

Comenzile, fiind mari pentru noi la rotarie, nu puteam sa le facem fata. Eram 105 oameni la rotarie, acesta fiind unul din marile ateliere din fabrica. Totul se facea din mâna. Cel mai greu era la finisatul rotii. După ce se bateau obezile, roata trebuia curatita pe cant, ca sa fie un cerc bun. Urma după aceea curatatul fetelor. Obezile, fiind facute din lemn de esenta tare, se curatau tare greu. La rindea nu se lasau prea usor la curatat.

Dupa o mai îndelungata chibzuinta a inginerilor în frunte cu Tonea, au facut doua freze de curatat, una pentru cant și alta pentru fete. La început mai sareau aschii cam prea mari din roata, dar pâna la urma, totusi, s-a reusit. S-a facut, un pas mare pentru rotarie. Cât despre cei care lucram la facutul rotilor, numarul nostru a crescut. În schimb, o data cu realizarea frezelor, cei care bateau obezile am fost scosi din atelier. Platiseram deci facutul frezelor. În locul nostru au fost instalate frezele și strungul pentru butuci. Tot ce tine de rotarie se instalase în locul nostru.

De acolo, de la scut, unde iarna, de bine, de rau, mai aveam putina caldura, ne-am mutat afara, într-o baraca, facuta numai pentru depozitarea materialului. Peretii erau din scândura. Distanta dintre scânduri era mare. Puteai baga și mâna pe unele locuri, printre scânduri. În mijlocul baracii era instalata o soba mare din tabla, unde puneam lemne cu nemiluita, pâna se rosea. Dar... ce folos? În fata te pripeai, iar în spate înghetai. Asa am lucrat o parte din iarna lui 1951-1952 și cea din 1952-1953 în întregime.

În schimbul nostru la roate, lucram numai noi trei, Mitoiu, Hamat și cu mine. În vremea aceasta, în Aiud, din partea biroului politic se încerca o reeducare. Se luasera după Pitesti, unde în mod drăcesc s-a recurs la anulara tuturor potentelor spirituale ale omului. Cum de altfel s-a actionat și la Gherla, cu tot arsenalul satanic de la Pitesti.

Din partea conducerii, însărcinat era unul Dorobantu cu actiunea de reeducare. Iar din partea detinutilor era Pânzaru Constantin.

Ca oriunde, și aici la Aiud, reeducarea era precedata de organizarea rețelei de informatori.

Aceasta functiona ca acele de ceasornic, mai ales ca cei mai multi venisera de la Pitesti. În fabrica, o multime de informatori aveau functii de raspundere, de control al muncii de calitate si al productiei. Ba, mai încercasera sa se strecoare si-n fiecare atelier, cu scopul de a sparge normele, obținându-le din zi în zi tot mai mari. Cu un cuvânt, începusera lupta împotriva noastra. Noi, la rândul nostru, cei care ne uniseram în lupta împotriva lor, reactionam prompt la fiecare încercare a lor de patrundere si perturbare a sistemului de munca si a armoniei din cadrul echipei.

La rotarie mereu ne dadeau târcoale. Parca ne studiau în vederea unei anulari sau chiar a disparitiei unuia dintre noi.

Pe la sfârșitul anului 1951, vin o multime de noi oameni în fabrica. Printre ei erau multi studenti de la Pitesti. Stiam prin ce trecusera ei si înca mai îndurau si acum. Ma cheama, prin octombrie 1951, Ion Bohotici la el, în timpul liber de masa dupa prânz. El lucra la mobila fina, unde sef era Ordeanu. Stau de vorba cu el asupra atitudinii ce trebuia luata în fata studentilor veniti de la Pitesti. Îmi spune sa fiu atent si rezervat. Sa nu dau curs liber sentimentului de prietenie. Daca vreun vechi cunoscut sau fost prieten vine la mine, sa fiu întelegator, dar rezervat.

LA OFITERUL POLITIC

În acest timp, când fabrica fierbea în organizarea reeducarii si când reseaua de informatori se structura, eu sunt chemat la ofiterul politic, cam pe la orele 10 înainte de masa. Era o toamna cu mult soare. Si ziua se anunta frumoasa si calda. Parca era o vara târzie. La ofiterul politic am stat vreo doua ore. Cauta sub toate formele sa ma recruteze ca informator. Îmi oferea toate avantajele în fabrica. Ba chiar si libertatea sub o forma oarecare. A încercat sa ma convinga de orientarea sanatoasa a regimului comunist. În cazul când eu nu voi primi, atunci se anunta sumbra perspectiva de a nu mai iesi din închisoare, pe lânga faptul ca mereu voi face izolari, voi primi batai si chiar promisiuni de moarte.

Tin minte ca acum raspunsul pe care i l-am dat la sfârșitul discutiilor:

— “Domnule locotenent, daca ar fi fost cazul sa colaborez cu regimul, cu securitatea, atunci înțelept era sa fi facut acest lucru pâna a nu intra în închisoare, si nu acum dupa atâta ani de temnita si privatiuni de strictul necesar unui om. Ce rost are, d-le locotenent, sa ma terfelesc acum, dupa atâta suferinta.”

— “Bine, domnule, d-ta o sa suferi, nu eu. Ai sa simti tu lucrul acesta cât ai sa stai în închisoare.”

Asa se face ca, dupa aceasta solicitare a politicului, la mine au început sa curga belelele. Când m-am întors în fabrica, se apropia masa de prânz. În repausul de masa vine Ion Bohotici la mine si ma întreaba ce a vrut politicul. I-am spus totul cum a fost si cum au decurs discutiile între noi. Iata ce ma sfatuiește Ion:

— “Mai Tase, acum sa te tii la belele pe capul tau. Bine ai facut ca l-ai respins si l-ai pus la punct în felul asta, dar sa fii cu mare bagare de seama la cele ce faci si ce vorbesti. Cât mai putina vorba.”

Ma întreaba si nea Lae Orbulescu de vizita mea la politic. A râs si mi-a spus sa nu-mi pese si sa-mi vad de treaba. El își face datoria si meseria de politic, iar noi suntem obligati sa ne aparam. Ma întâlnesc si cu nea Victor Târnu, caruia îi spun totul cum a fost. Ma încurajeaza si el ca toti ceilalti. Dar... un adevarat consiliu de familie l-am tinut cu Petru Hamat si cu parintele Dumitru Mitoiu. Ei erau cei mai apropiati prieteni ai mei. Zi de zi, cu ei eram împreuna.

Trec zilele si eu uit de conflictul cu politicul.

IARASI LA ROTARIE

Ne bagam în iarna cu perspectiva de a lucra tot în baraca aceea afurisita, unde în acelasi timp te frigeai, dar si înghetai. Burta ardea si fundul îngheta. De multe ori, când batea vântul tare si ninge, prin golurile dintre scânduri, zapada s-asternea pe noi. Repede cu lopetile si maturile aruncam zapada afara. Altfel ne confruntam cu umezeala si noroiul în baraca. Iata ca timpul nu sta pe loc. Începutul de iarna si sfârșitul de an se savârsesc. Prindem si anul 1952, an care avea sa aduca unele schimbari în organizarea muncii în fabrica.

Pâna a nu trece, de fapt, în anul 1952, tin sa va spun unele lucruri mai importante petrecute în fabrica.

În cursul anului 1951, spre toamna, s-a initiat un curs de rotarie de catre conducerea fabricii, prin directorul ei, Mares. Dupa orele de lucru în schimb, cei care urmam aceasta scoala ramâneam si schimbul II în fabrica, asistând la cursuri. Profesori îi aveam pe maistrul Crisan si pe Dragomir, civili, si pe Nicolae Pitaru, detinut. Am urmat aceste cursuri, aceasta scoala, timp de 6 luni. Este drept ca la dosarul nostru este trecuta aceasta scoala si calificarea de rotar.

Începând cu martisorul anului 1952, noi, cursantii scolii de rotarie, am intrat în fabrica drept muncitori calificati, meseriasi. Cu toate acestea, politicul îmi purta sâmbetele. Cauta sa ma plaseze la muncile cele mai grele. În oala asta erau si Petru Hamat, si parintele Mitoiu. Maistrii civili ne mai strecurau câte ceva din cele vorbite la administratie împotriva noastra.

Într-o zi, ofiterul politic îi cere lui Mares sa ne dea pe mine si pe Mitoiu la cea mai grea munca din fabrica. Nu era de prima data când îi cerea lucrul acesta. Nici nu ne cunostea bine Mares pe noi. Vine la noi la atelier, întrebând pe fiecare cum îl cheama. Ajunge la mine si la Mitoiu. Ne întreaba de nume si zice:

— “A, voi sunteti Mitoiu si Berzescu? Bine, nu-i nimic. Voi sa fiti linistiti si sa lucrati pe mai departe aici. Îl ia mai la o parte pe Pitaru si-l întreaba de noi doi. Era si Crisan acolo. Dupa discutia asta vine la noi Pitaru si ne spune despre cele discutate cu Mares. Noi, în timpul acesta, urmam cursurile de calificare. Deci, acum, când Mares ne cunostea, îi spune politicului, care iarasi insista sa ne dea la o munca grea:

— “Tovarase ofiter, oamenii acestia sunt la munca cea mai grea. Alt loc nu mai am, asta-i. Iata, lângă noi este tov. Crisan, care îi are în primire.”

Ofiterul politic, însa, de noi n-a uitat. Era îngerul nostru pazitor. Nu ne scapa din ochi. Vine si 23 August 1952.

PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURA

Era vara anului 1952, o zi calduroasa de august. Vuietul de ciocane, zanganitul de tabla, scârtâitul gaterului ce despica nemilos lemnul de brad, scrâșnetul strungurilor de lemn, geamatul obezilor de la rotarie, izbite de baroase grele, însoteau 24 de ore din 24 de ore viata cruda si nemiloasa a condamnatilor politici. În închisoare, fabrica nu se oprea din lucru. Un furnicar de oameni desculți sau lipaind în galenti de lemn se misca febril, mânat de treburi prin ateliere. Îmbracati sumar, în echipamentul vargat al închisorii, își îndreptau privirile spre cerul albastru, gândind la libertate. Petecul acela de cer, cu puritatea lui, ne îndemna la rezistentă.

În lupta de zi cu zi, de acolo de sus primeam noi tarie si dârzenie. Pe fetele noastre se citea suferinta si durere. Ne rugam Domnului ca din suferinta sa ne faca puncte spre biruinta.

În jurul prânzului, la atelierul de rotarie, unde lucram, își face aparitia un gardian si întreaba:

— “Cine-i Mitoiu Dumitru? Dar Berzescu Atanasie?”

Asa, îmbracati sumar, în pantaloni si camasa, încaltati numai în galenti de lemn, ne cere sa-l urmam. Ne uitam nedumeriti unul la altul, nu mai înțelegeam nimic, nu facusem nimic rau.

Dupa el, cu inima tremurânda, mergem la Celular. Acolo coborâm pe scari în jos, la beci. Pe coridor, în fata noastra, se deschide o usa de fier. Cu satisfactia vizibila, gardianul ne împinge înăuntru si trânteste usa dupa noi. Ne trezim în bezna. Camera nu avea nici o fereastră si nici bec. Pe jos era apa pâna la glezna. Nu eram singuri, mai se aflau si altii. Aerul era greu mirositor si umed, zapuseala ne strivea. Stateam rezemati de pereti, cu picioarele în apa. Noroc cu galentii, ne tineau de cald si ne protejau talpile picioarelor. Lipsa de aer se facea tot mai simtita. Parintele Mitoiu si cu mine, fiind lângă usa, ne vâram nasul în crapatura acesteia, sorbind aer mai curat. Pe jos, lângă perete, am gasit bucati de caramida. Le-am pus una peste alta si ne asezaram cu rându-l ca sa ne odihnim cât de putin. Toti eram nedumeriti. De ce ne-au adus aici? Ne rugam lui Dumnezeu sa ne ajute sa trecem cu bine si peste aceasta încercare. Parintele Mitoiu se ruga pentru noi toti. Eram nouasprezece oameni. Când s-a deschis usa, la lumina becului de afara am vazut peretii celulei. Erau tencuiti cu ciment si stropiti cu pete mari de sânge. Cine stie câti or fi murit în chinuri, izbiti cu capul de pereti. Moartea își lasase pictata fata pe zidul celulei, care nu era altceva decât o camera de tortura. În întuneric, cu fetele brazdate de sudoare, cu gurile cascade dupa un pic de aer, ne rugam în tacere sa ne ajute Cel de Sus.

Tot mai mult simteam lipsa de aer. Nu mai puteam respira si rezista. Un aer înecacios de urina si de fecale se simtea tot mai puternic. De la o vreme, începusera sa ne chinuie setea si foamea, dar mai ales setea. Usa se deschidea si aparea câte un ofiter, întrebându-ne ce mai vrem. Ceream apa. Pe loc, ordona unui gardian sa aduca doua galeti cu apa. În fata noastra, la ordinul ofiterului, gardianul se apropia de usa, cu vadra în mâna, ca sa putem bea. Când ne apropiam, arunca apa pe jos la picioarele noastre, înjurându-ne si îndemnându-ne sa bem apa de pe jos. Fripti de sete, priveam cum apa era aruncata pe jos. Acolo unde pluteau fecalele. Satisfacuti, ofiterul si gardianul, cu un sadism extrem, zâmbind, închideau usa.

Umiliti, cu capetele plecate, ne rugam lui Dumnezeu sa ne dea tarie. Si ne-a dat. Am rezistat patruzeci de ore, fara apa, fara mâncare, fara aer, fara lumina. Am crezut si am biruit. Am învățat un lucru.

— “Daca ai credinta si te rogi cu toata caldura sufletului tau, vei birui.”

Dupa patruzeci de ore, în ziua de 24 august 1952, la orele 7 dimineata, a venit directorul închisorii, capitanul Dorobantu, ne-a scos din camera, ne-a asezat pe un singur rând, a trecut prin fata noastra, a fiecaruia, măsurându-ne de sus pâna jos, si ne-a spus:

— “Acum mergeti în fabrica si sa le spuneti detinutilor ce ati patit în ziua de 23 August!”

A fost o demonstratie de forta comunista împotriva noastra. Ne uitam unul la altul zâmbind. Am rezistat. Pielea s-a zbârcit pe picioare, soldurile si spatele erau întepenite, ne durea capul, dar aveam puterea de a zâmbi. Fiecare, în gând, multumeam lui Dumnezeu ca ne-a ajutat sa iesim cu bine din aceasta încercare.

Tinerii de atunci suntem batrânii de azi. Nici nu mai stim cum am trecut prin viata. Radu Gyr a cântat suferintele noastre ca nimeni altul. Îndemn tinerii de azi sa preia stafeta de la noi, pentru a duce pe mai departe lupta noastra împotriva comunismului.

DIN CAMERA DE TORTURA LA ROTARIE

Asa se explica faptul ca politicul, din toata fabrica, demonstrativ, ne-a luat numai pe noi de la rotarie si înca 17 oameni din fabrica. Era un plan al lui de a ne purta sâmbetele. Dupa izolarea aceasta din beciul celularului, eu cu Mitoiu deveniseram foarte atenti la tot ceea ce se întâmpla în apropierea noastra. Se încearca o actiune de reeducare, de care ne dam toti seama ca ia amploare. Nu stiau însa de unde s-o apuce. La Pitesti esuase, la Gherla era în toi, iar la Aiud nu putea prinde teren. Pânza informatorilor se întinsese peste tot în fabrica. Acum în toate sectiile se voia majorarea normelor. Oamenii politicului ajunsesera normatori. La rotarie era un student, banatean de origine, Petrica Iosif, o aratare parca, si nu om, cu ochelari, înalt si putin adus de spate, subtirel. Avea o voce cam ragusita, de betivan.

În timpul acesta, în toamna anului 1952, sef de echipa era tot Mitoiu. În cadrul echipei,

fiecare din noi trei, Mitoiu, Hamat si cu mine, în medie faceam câte 15 roti. Norma era de 8 roti. Faceam rezerve. Acest lucru ne ajuta la realizarea normei pe echipa. Faptul acesta, cu norma de 8 roti, nu prea le venea la îndemâna normatorilor. Ei, cu tot dinadinsul, o voiau majorata. În secret, ei ne-au cronometrat, ascunsi fiind dupa stiva de roti. Cu toate acestea, nu puteau mari norma pâna nu vor realiza o cronometrare pe fata, cu martori. Astfel, de repetate ori am fost cronometrați la facutul unei roate. Niciodata n-am facut-o în mai puțin de 60 de minute. În schimb, roata asta cu gâlceava era facuta parca pentru expozitie, nici o greseala la executie. Nu stiu cum s-o fi întâmplat treaba, dar parca eram înțelesii noi trei, Mitoiu, Hamat si cu mine, ca sa nu putem face roata în mai puțin de 60 de minute. Oricâta stradanie din partea normatorilor, de a urca norma, n-au reusit sa depaseasca numarul de 8 roti pe schimb.

Petrica Iosif stia ca si eu, cu Hamat împreuna, suntem banateni si-n particular ne-a cronometrat pe ascuns, dupa stiva de roti. Am realizat 15 roti în timp de 8 ore. De ce acum nu vrem sa facem acest lucru, sa recunoastem ca se poate mai mult. I-am raspuns, de data asta, ca tot el a gresit. Fiind ascuns dupa stiva de roti, n-a vazut bine ceasul, fiind întuneric. Ori la lumina zilei, tot el fiind, nu s-au putut realiza mai multe roti. La acest raspuns nu se asteptase de la mine. Cât am mai ramas în fabrica, pâna în mai 1953, când am fost internat în spital, tot la 8 roti a ramas pe schimb ca norma.

Aducerile aminte despre rotarie si anul 1952 ma fac sa zabovesc mai mult si sa povestesc tot ce stiu. Poate ca, odata, când eu n-oi mai fi, marturiile mele vor prinde bine unui istoric, bun român, la realizarea unei adevarate istorii a Golgotei noastre.

O istorie a Aiudului, cetatea suferintelor, dar si a satanismului în anulara omului ca valoare spirituala. Cu toate pornirile de iad ale Aiudului, totusi a fost si o cetate a spiritualitatii neamului nostru, de-abia acum se va înscrie, când cercul luminos al cercetarilor istorice va insista asupra lui.

Pot sa spun ca-n timp ce Apusul se ridica realizând un maximum de civilizatie, un maximum de nivel de trai al omului, ajungând poate pâna la idolatrizarea insului, a omului ca entitate, ba se ajunsese chiar la un cult al omului, aici, sub cortina de fier, omul era ucis, anulat ca valoare morala. Aici, unde jertfele omului au ajuns de ordinul zecilor de milioane, s-a ajuns la o spiritualitate înalta, la o traire întru Hristos pâna la muceniecie si sfintenie.

În Aiud, Radu Gyr a adus pe Iisus în celula. L-a coborât de pe Cruce si L-a adus alaturi de noi pe rogojina cu libarci, spre îndumnezeirea omului.

Iisus în Celula poate fi considerat un imn al îndumnezeirii omului.

Deosebirea între Vest si Est este mare.

1). În timpul când Vestul a ajuns la un grad mare de prosperitate, când omul ca entitate a fost idealizat, pierdea pe Hristos din sufletul lui.

2). Estul, cu statele din spatele cortinei de fier, cu cei din imperiul gulagului, satanic organizat, se ridica pe plan spiritual. Omul de aici îl gasea pe Hristos. Se înalta.

În concluzie. În timp ce Vestul aluneca în abisul necredintei, se îndeparta de Hristos, Estul se ridica în înaltimile spiritului, traînd întru Hristos Iisus.

Ne punem, pe buna dreptate, întrebarea fireasca: Cine este cu adevarat în Europa, la vreme actuala? Cei care L-au pierdut pe Dumnezeu, făcându-si din om Dumnezeu? sau cei care, mucenicind L-au gasit pe Dumnezeu? Cei care, în celula, L-au avut pe Iisus lângă ei, culcat pe rogojina cu libarci?

Va veni vremea când Vestul va cersi intrarea în spiritualitatea noastra, a Europei spiritualizate, gasindu-l numai aici pe Dumnezeu, asa cum noi, azi, cersim cu caciula în mâna intrarea în Europa necredintei, în lumea Mondialismului, a Ateismului, neglijând sau chiar uitând cu premeditare de fratii nostri din Basarabia, tinutul Hertei si Bucovina.

SALUPA

Tin sa amintesc si de acest episod destul de important în viata de rob al Aiudului. Securitatea a speculat pâna la sânge toate posibilitatile de creatie ale detinutilor politici. Desi Aiudul se afla la mare distanta de un fluviu navigabil, cum este Dunarea, sau de mare, cei de la interne au socotit sa construiasca o salupa pe Dunare. Cum specialisti aveau, de ce nu? Îl aveau pe Vasile Arama, maistru constructor de nave de la Constanta, si pe fiul sau, inginer specialist în constructii de nave. L-am cunoscut bine pe nea Vasile. Era un om cinstit si corect, cum de altfel era si fiul sau.

În urma tratativelor duse cu cei de la Interne si cu Mares, directorul fabricii, Vasile Arama se prinde sa construiasca o salupa. Nea Vasile, ca mai batrân si cu experienta, îsi alege oamenii. Asa îsi face o echipa de lucru, formata din oameni foarte buni, unul si unul, corecti si cinstiti. Se apuca de lucru. Dupa o luna de zile, salupa prinde contur. Si asa, în curtea fabricii, pe partea atelierelor de fierarie, în câteva luni, salupa-i buna de dat la apa. Vopsita, asteapta sa-si ia zborul. Într-o buna zi, este asezata pe un car, special amenajat, dupa care, cu multa pompa, o duc la gara.

Cei din conducerea închisorilor, de la Interne, vazându-se cu o salupa data la apa, prinsesera gustul constructiilor navale. Asa se face ca mai comanda la înca o salupa. Spre toamna, si a doua salupa prinde contur. Dupa un timp, în toamna aceluasi an, 1952, Vasile Arama si fiul sau au fost chemati la politic. Chemarile s-au repetat, fara nici un rezultat. La salupa se lucra de zor.

Într-o buna zi, nea Vasile Arama si fiul sau nu mai vin în fabrica la lucru. Disparusera. Unde? Nimeni nu stie. Lucrul de la salupa a fost întrerupt. Nimeni nu se prindea sa duca lucrul mai departe. Au încercat sa-i angajeze pe altii, dar n-au reusit. Printre cei care au fost solicitati s-a gasit si ing. Dumitru Crihana de la Timisoara. Cu toate amenintarile la adresa lui, n-a primit sub nici o forma sa lucreze mai departe la salupa. Crihana îsi dadea seama ca, la construirea salupeii, conducerea se afla într-un impas. Era bun prieten cu Vasile Arama, n-a vrut sa-l umileasca. Se stie însa ca dupa o luna de anchete ale politicului, nea Vasile si cu fiul sau dispar din Aiud.

Totusi, cu o mare întârziere, a doua salupa a fost terminata.

ROTARIA PE FIR

Mitoiu si cu mine ne facuseram obiceiul ca, atunci când intram în fabrica, sa trecem mai întâi pe la prietenii nostri de la alte ateliere. De fiecare data, întâi treceam pe la nea Ghita Brahonschi. El lucra aproape de birourile fabricii. Ne primea cu multa bucurie. Întotdeauna avea câte ceva de spus. Ne încuraja, facându-ne sa ne simtim si noi mai tari si încrezatori în destinul nostru. A fost unul din conducatorii miscarii de rezistenta din Banat, alaturi de Ion Constantin si Ilie Ghenadie. Ne trata ca pe fratii lui mai mici, ocrotindu-ne parca. De la Brahonschi mergeam la Sebastian Mocanu, pe care tineam neaparat sa-l vedem în fiecare zi. Eu cu Mitoiu aveam dreptul la tigari. Cumparam fiecare câte 700 de tigari. Din ele îi duceam de fiecare data si lui Ianu Mocanu. Eu uitasem treaba asta, acum când trecusera atâta ani. Ianu, însa, n-a uitat. Drept semn al prieteniei, mi-a trimis cu dedicatie un exemplar din cartea lui **Mântuirea**. A ramas acelasi om cinstit, demn si corect. Un carturar de seama si un mare român. De fiecare data îl vedeam si pe Victor Târu. Cu el aveam multe de vorbit. Era în închisoare din 1941, de pe vremea lui Antonescu. În drumul nostru spre atelier, ne mai întâlneam cu mai multi prieteni si cunoscuti. Printre ei era si Petconi Aurel, din Lugoj si el. Lucra la tinichigerie. Adesea, în vorba cu el, ne aduceam aminte de Lugojul nostru si de vremuri mai bune.

Normatorii, care în acelasi timp erau si informatori, erau mereu în jurul nostru, la rotarie. Într-una din zile, ne sunt repartizati patru oameni în echipa noastra. Sef de echipa era tot Mitoiu. Prin fabrica, prietenii si cunoscutii nostri îi spuneau "Popa Rotila". El se amuza, tinând la stors. Era o fire extrem de prietenoasa si cu multa disponibilitate. Cu repartizarea celor patru oameni în

echipa noastra, nu stiam ce sa facem. Cumva îngrijorati. Ne fusesera bagati pe gât, cu tot dinadinsul. Voiau sa sparga blocul nostru, unitatea noastra de la rotarie. Pitaru ne ajuta mult de tot. Nu iese din cuvântul nostru, dar mai ales al lui Mitoiu. “Trio Rotaria”, cum ne spuneau cei din fabrica, Mitoiu, Hamat si cu mine, tinem un consiliu de familie. Ce facem cu ei? ne întrebam noi. Ne uitam la ei, cei patru veniti erau destul de tineri si voinici. Fac eu o propunere, ca sa-i dam la batut bucese, la rotile venite de la atelier, gata pentru forja. S-a aprobat propunerea mea, picând pe mine sa-i instruiesc în aceasta operatie. Era cea mai grea munca din rotarie. Trebuia multa forta si rabdare. Zis si facut. Ma duc cu ei la locul unde se bateau bucele. Acolo erau doua baroase mari si cu toate uneltele necesare acestei operatii. Le arat ce trebuie sa faca. Bucsa din fonta era cu doi milimetri mai mare în diametru decât gaura butucului. Ea trebuia batuta ca sa mearga fortat în butuc. Prin bataia ei își facea loc de intrare. S-au apucat oamenii mei de lucru. Se schimbau la baros, unul dupa altul, vlaganii mei. Broboanele de sudoare începeau sa curga pe fruntile lor. Bucsa blestemata, mai mult sarea în sus decât sa intre în butuc, care era din lemn de ulm, câltos. Când am batut noi bucele, Pitaru ne-a aratat o smecherie, ca sa mearga mai repede, dar nu prea era corect. În cazul asta, faceam cu burghiul loc de intrare pâna la doua treimi din butuc. Mai ramânea o treime, pe care bucsa trebuia sa o strapunga fortat. În felul acesta, noi reuseam sa facem norma, dincolo absurditatea normatorilor din fabrica. Erau prietenii lor si ai politicului. Tot schimbul, de-abia au reusit sa bata bucele la doua roti. Norma era de 8 roti pentru ei patru. Cât au realizat, atât le-am trecut pe situatia data de ing. Tonea.

Hei..., azi asa, mâine asa, treaba tot nu mergea. Spargatorii mei de norma nu faceau fata. De protestat, nu puteau protesta. Acesta-i lucru, altul nu-i pentru ei. Noi îi urmăream, dar nu le ziceam nimic. Se framântau de nu-si gaseau locul. Transpirau, si înca ce mai transpirau, ca lucrul tot nu-l realizau asa cum trebuia. Lucrurile se desfasurau în favoarea noastra. Voiam, cu tot dinadinsul, sa scapam de ei. Si-am scapat. Dupa o saptamâna de truda, oamenii mei n-au mai venit la lucru la rotarie. Vine Pitaru la noi râzând si-i spune lui Mitoiu:

— “Parinte Mitoiu, ce-ati facut cu oamenii aia de la bucese, ca nu mai vreau sa vina la rotarie?”

— “Mai Nicolae, mai, ce sa facem cu ei? Nu-s buni de nimic. Nu fac treaba. Lasa-i sa se duca. Astia numai ne-au încurcat.”

— “Mai parinte, da frumos ati scapat de ei. Ati facut o treaba buna.”

De aci încolo, la bucese au ramas tot cei ce au fost înainte, care stiau cum sa lucreze. Aveam niste oameni din Vrancea în aceasta echipa. Erau de-ai Vrâncioaiei, toti unul si unul.

Când eram în schimbul de dimineata I, venea la noi mereu, la Petrica Hamat si la mine, în repausul de prânz, Vasile Valusescu, fost ofiter de meserie, care a luptat în grupul lui Spiru Blanaru. Ne împrietenisem bine de tot cu el.

Tot în acest timp, în fiecare zi ma întâlneam cu Iosif Ripan, de care ma lega o sincera prietenie si o dragoste de frate. Deseori, vorbeam de Lugojul nostru, de muntii prin care am umblat ca frati de cruce. În Aiud s-a bucurat de mult respect.

La rotarie viata pulsa si prietenia se încheaga tot mai mult. Cu cât normatorii ne presau, cu atât noi strângeam rândurile. Eram ca o cetate, ca o reduta greu de cucerit. Asa eram când ne pregateam sa înfruntam înc-o iarna, cea din 1952-53, tot în baraca, unde pe-o parte ne frigeam, iar pe alta înghetam. Iata-ne în luna decembrie, apropiindu-ne de Nasterea Domnului. Începuseram sa uitam de câte ori am petrecut în închisoare Sfântul Craciun. De unul singur îmi aduc aminte mai bine. Acela a fost anul 1952.

CRACIUNUL ANULUI 1952

A venit si-n Aiud Craciunul

(articol publicat în saptamânalul "Lugojul" nr. 19 din 18-25 Decembrie 1991)

Iisus se naste si-n spatele zidurilor reci si groase, în spatele gratiilor si usilor ferecate.

În ajun de Craciun lucram în fabrica. Asteptam cu înfrigurare scurgerea timpului, ca sa mergem în Celular. Ne pregateam cu totii de colindul ce avea sa fie în noaptea de Ajun. Îl asteptam cu neastâmpar de copii.

Asa cum se întâmpla în toate închisorile din tara, si-n Aiud se iau toate masurile de paza si de aplicare a unui tratament aspru asupra detinutilor. În toate zilele marilor sarbatori crestine sau în zilele sarbatorilor comuniste, ne aplicau un regim de teroare, cu perchezitii, suspendarea plimbarilor, mâncare slaba si paza dubla, atât în cordonul de paza al închisorii, cât si pe coridoarele Celularului. Îsi faceau loc din plin înjuraturile, bataile, ba chiar mai mult, punerea în lanturi sau izolarea în camera de tortura a celor mai periculosi detinuti. Ofiterul politic avea un cuvânt greu de spus în alegerea celor care urmau sa fie izolati. Cu cât era însa prigoana mai mare, cu atât noi ne înaltam mai sus în spiritualitate si rezistam mai mult.

Cum am iesit din fabrica, ne îndreptaram cu mai mult îndemn spre celulele noastre cele de toate zilele. Ne pregateam de sarbatoare, de parca am fi fost liberi sa mergem cu colindul. Înțelegi fiind cu totii, ca dupa ora închiderii (21), prin alfabetul "morse", ne dam de stire unii la altii, în toate cele peste 300 de celule, ca putem începe colindul.

Închiderea s-a facut, usile s-au ferecat. În sfârșit, semnalul de colinde s-a dat. Noi, toti cei din celula, patru la numar, cu expresia fetei din copilarie, cu inima zvâcnind în piept, cu mâinile înfipite în zabrele, cu ochii aprinsi, scânteind în noapte, începem colindul "O, ce veste minunata", continuând apoi pe aceeasi melodie, "A venit si-aici Craciunul", versuri de Radu Gyr.

Colind sfânt, din stramosi mostenit, vestind si preamarind pe Noul Nascut, în scutece înfasat, Pruncul Sfânt Hristos Iisus. Colindul, la început abia auzit, apoi din ce în ce mai tare, parca venea de peste veacuri, din glasurile stramosilor nostri, laudând si preamarind pe Cel prea Înalt si Sfânt.

Era un cer senin, cu infinitul numar de stele. Cu ochii pironiti în ele, extaziat, cântam colindul de care vuia tot vazduhul. Gardienii bateau disperati în usi cu pumnii, sa încetam. Dupa ora închiderii, regulamentul nu mai permitea deschiderea usilor, decât în prezenta ofiterului de serviciu. Ori, fiind peste 300 de celule, practic ofiterul nu putea face nimic. În noaptea aceea nu s-a deschis o usa. Populatia civila s-a adunat în jurul închisorii. Ascultau uimiti colindul, ca la sfârșit sa cânte si ei cu noi.

În aceste momente de înaltare spirituala si de traire adâncă a fiintei noastre, de undeva, dintr-o celula, Radu Gyr sigur colinda si el cu noi. La fel, înfipt cu mâinile în zabrele, traia din farmecul colindului. Era creatia lui. El ne spunea ca nu mai este al lui, ci al neamului nostru românesc. A cunoscut în aceste clipe cele mai coplesitoare sentimente de multumire si de omagiu adus celui mai mare poet care a cântat durerile celor din închisoare. Este poetul patimirii noastre, a neamului românesc. Nu cred ca a fost vreun scriitor care sa cunoasca o mai mare satisfactie si multumire sufleteasca si un adânc respect pentru opera lui, ca Radu Gyr. Am avut fericirea sa stau cu el mult timp. Simt si azi cum, strângându-ma la pieptul lui, cu caldura sufleteasca de parinte, ma coplesea, ma fascina. El era patriarhul nostru si comandantul nostru, al Aiudului întreg. Din gura lui am cules laude si îndemn la rezistentă. Îl pastrez în minte si-n suflet pâna la moarte.

În noaptea aceasta de Craciun, cu ochii înfipiti în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, cu obrazul siroit de lacrimi, al tatalui albit si îmbatrânit de vreme, al sotiei cu fata brazdata de durere, strân-gându-si la piept pruncul parasit de mine la patru luni, al bunicilor

albiti si ei de timp, al fratilor si surorilor, al unchilor si verisorilor si al prietenilor cinstiti la suflet. În aceste marete clipe, noi, cei din spatele usilor ferecate, prin colindul nostru din marginire, faceam saltul în nemarginire, în dumnezeire. Eram extaziati. Am simtit si trait adânc aceste momente sublime. În acele clipe, puteau sa se deschida usile toate, gardienii sa ne ucida, ca noua nu ne mai era frica de nimic. Eram în Dumnezeu si Dumnezeu în noi.

Tin sa mentionez ca împreuna cu noi în celula, era si un ungur, Polgar Stefan si un evreu, Tauber Carol. Cu noi împreuna au trait acele clipe fericite de Sfântul Craciun. Eram oameni cu totii în fata lui Dumnezeu, egali în drepturi si-n obligatii, cu multa disponibilitate unii fata de altii, nu precum cei din parlamentul tarii noastre, de azi. Pacea si dragostea ne-au fost chezasie. Toti aveam impresia, în noaptea aceea, ca cetatea infernului, Aiudul, zbura în înaltul cerului, ca un castel fermecat, de o energie nestiuta luminat. Parca-l purtau îngerii si nu diavolii.

A doua zi, noi, cei fericiti în timpul colindului, ne-am luat plata. Conducerea ne-a platit politile. A început ancheta. Îi voiau pe cei care au organizat colindul. N-au gasit nimic. Ne-au suspendat plimbarile. Mâncarea s-a înrautatit simtitor, iar noaptea, perchezitiile si înjuraturile îsi facusera loc. Se dezlantuise un regim de teroare. Înduram în tacere. Traim înca acele clipe fericite din miez de noapte, de Sfântul Craciun.

În fabrica, de ziua Craciunului nu s-a lucrat aproape nimic. Maistrii civili ne respectau si nu ne faceau zile grele. Simteau si ei, ca si noi, ca traiau împreuna cu noi maretia Nasterii Domnului. Clopotele Aiudului, prin dangatul lor, acordate într-o armonie cereasca, asa cum nu sunt multe azi în lume, ne mângâiau surghiunul. Realizau simfonia clopotelor din stele.

Cu ele se încheie maretia sarbatorilor Sfântului Craciun din Aiud.

*

În baraca noastra, unde noi, rotarii, lucrând de zor la realizarea rotilor, în timp de iarna, pe de o parte ne frigeam, asa cum am mai spus, iar pe cealalta, înghetam, am ajuns, cumva, sa iesim si din iarna asta grea. Cum a trecut peste capul nostru, numai noi stim. Prin aprilie 1953, în plina primavara, boala da peste mine. Încep sa fac febra si sa tusc. Noapte de noapte, transpir tot mai tare. Pofta de mâncare nu mai aveam. Se uita Petrica Hamat la mine si-i parea rau ca-s bolnav. La fel si parintele Mitoiu. Eram ca fratii între noi. Dintre noi, cel mai mare era Mitoiu. Era nascut în 1916.

Se realizase “Trio-Rotaria”, condusa de “Popa-Rotila. Asa ne ramasese numele în tot Aiudul. În repausul de masa, de la prânz, când ne mai duceam pe la unii sau altii, strigau dupa Mitoiu:

— “Mai Popa Rotila, mai, unde te mai duci?”

Cu alta ocazie, când ne vedeau pe toti trei împreuna, îsi spuneau unii altora:

— “Uite-i, ma, ca a plecat “Trio-Rotaria” prin fabrica!”

Ceea ce pot sa va mai spun despre aceasta unitate a noastra este faptul ca se baza pe dragostea frateasca dintre noi si pe hotărâre în fata dusmanului, a primejdiei.

În mai 1953, drumurile noastre se despart. Eu apuc drumul spitalului, unde aveam sa stau patru ani si câteva luni, pâna în 27 noiembrie 1957, când ma eliberez din Aiud pe baza conditionalului de munca.

Sa ne întoarcem pentru o clipa la anul 1952, în fabrica.

În aceasta vara, a acestui an, când lucram în schimbul III, într-o buna noapte, pe la orele 23, sunt adusi de la Zarca mai multi detinuti în fabrica, pentru o corvoada, si anume sa faca curat, cât se poate, în curtea fabricii. Se adunase mult rumegus de la gater, mult talas de la strunguri în lemn. Acesta trebuia scos din fabrica. Totul se încarca în carute, la care împingeau oamenii. Dupa miezul noptii, pe la orele 1, ies din baraca, pentru putin timp, în curte. Nu departe de unde am iesit era grupul de oameni de la Zarca. Încarcau rumegusul în carute si-l scoteau afara din fabrica. Ma apropii mai mult un pic de ei, dar nu prea tare, ca erau paziti de multi gardieni. Cu mine erau mai multi curiosi. Unul de lângă mine-mi spune:

— “Uite, ala cu fruntea lata este Nicolae Petrascu.”

M-am uitat bine si l-am vazut. Era îmbracat în haine vargate. Si acum îi pastrez imaginea vie în sufletul meu a acestui om cu figura de dac, cu fata brazdata de gânduri si dureri, într-o lupta fara egal. Pe ceilalti nu mi-i mai amintesc cum aratau si cine erau.

DIN FRAMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I. MAI APROAPE DE RADU GYR.

Aiudul anului 1953, prin luna mai, ma arunca pe un pat al spitalului. Lucrul din fabrica, în trei schimburi, în conditii precare, ma sleieste de puteri. Munceam la rotarie. Munca aceasta era din cele mai grele. Nu mai puteam face fata lucrului. Febra era destul de mare si pofta de mâncare mi se taiase de tot. Asa am ajuns sa fiu internat în spitalul din Aiud. Ajuns acolo, dupa examenul medical si controlul la raze, se constata ca am un infiltrat TBC la plamânul stâng. Aveam, deci, tuberculoza pulmonara. Uluit, m-am retras în mine pâna la mutenie. Ce eram eu mai mic de statura, acum ajunseseam si mai mic si prapadit. Doamne, mi-am zis, dar câte trebuie sa mai fie pe capul meu? Nu-mi venea sa cred. Si totusi, lucrurile asa stateau.

Pe patul de spital, zacând, nu primeam aproape nimic din cele ale tratamentului, doar câte 3 aspirine si ceai neîndulcit. De mâncare, nici nu mai puteam vorbi, ca pofta nu aveam deloc. Era mai slaba ca-n fabrica. Salonul unde eram internat era plin de bolnavi. Când ma uitam la ei, Doamne, ce rau aratau, slabi si galbeni la fata ca turta de ceara!

Oare, mai apuca-voi sa ies eu de aici? ma întrebam în deznadejdea mea. Tuseam care mai de care mai tare. Parca concerta moartea în salonul acela. Cu spaima în suflet, m-am trezit de-abia pronuntând cuvintele: — “Scoate-ma, Doamne, din iadul acesta!” Dupa câteva zile m-am mai paciuit un pic. Începusem sa ma regasesc. Speranta în Dumnezeu îmi dadea noi puteri. Ma rugam mereu, si-n neputinta mea, nadajduiam în mai bine.

În curtea spitalului era locul de plimbare. Ne scoteau în zilele senine mai mult timp la aer curat. De obicei ne plimbam. S-a scurs o luna de zile destul de repede. Febra începuse sa mai cedeze. Paream mai linistit. Pofta de mâncare însa nu mi-a revenit. Mâncam în sila. Arpacasul acela, Doamne, îmi statea în gât. Era un canon pe capul meu pâna ce terminam gamela. Alta data n-o mai terminam.

La început de iunie 1953, febra a mai scazut pâna în jur de 37,4. Într-o dimineata ma anunta sa-mi fac bagajul. Îmi iau bocceaua cu mine si-l urmez pe sanitarul spitalului în grad de plutonier. Ajunsi la sectia a II-a, seful sectiei , un gardian, ma ia în primire si ma vâra într-o camera. Aici erau priciuri cu etaj. Ajung si eu la un loc pe prici, sub geam. Cu multa bagare de seama ma instalez la locul meu. Schimbând locul si oamenii de la spital, aici parca eram picat din luna. Din nou aceeasi stare de spirit, dezolanta. Tacut, cu ochii holbati, priveam în jurul meu descumpanit. Nici în ruptul capului nu ma puteam împaca cu gândul ca sunt bolnav de tuberculoza pulmonara. Nu cunoasteam pe nimeni din camera. Pe rând, veneau la mine ca sa ne cunoastem. Raspundeam la întrebările lor, spunându-le ca vin din fabrica, trecând si prin spital. Ei stiau ca asta-i drumul fiecarui bolnav, din Celular sau din fabrica.

Dupa un timp intra în camera un detinut de statura mijlocie, cu un halat alb. Vine la mine si-mi spune sa fiu linistit. Sa nu ma sperii, ca totul se va termina cu bine. Ma vedea timorat. Era doctorul Constantin Uta, condamnat din 1941 de catre Antonescu. Era medicul sectiei a II-a. Avea multa disponibilitate sufleteasca. Din sufletul lui radia dragostea întru Hristos pentru om, desi aparentele îl defineau mult mai sever. Era blând, blând de tot si cu o inima unde încapea toata lumea. Asa era Uta. Îl stapânea o fire dispusa la dialog, avea vocea de tenor, îmbietoare. Ma pune la curent cu felul de cum trebuie sa ma port si ce trebuie sa fac pentru ca sa nu avem de-a face cu paza, cu gardienii. Aici, în sectia aceasta, atmosfera era mai blânda. Aveam sa-mi dau seama mai târziu ca doctorul Uta conducea sectia. De doisprezece ani, cât avea de Aiud,

gardienii îl cunosteau bine de tot. La el erau toate fisele medicale ale secției. Ne cunostea pe totii după aceste fise. Medicul șef al Aiudului era doctorul Ranca, un om în vârstă și destul de blând în aparență. Venea destul de rar în secție. Pe la ora unu sosea masa de prânz. Aici am luat în primire o gamelă și o lingură. Cu mâncarea în față, trebuia să fac ceva. Pofta nu aveam deloc. Îmi primesc porția de mâncare, arpacas gros și o bucată de pâine. Pe marginea prierului, cu gamela aburindă pe genunchi și cu lingura în mână, priveam pierdut biata gamelă. Ma umpluse gheata și parca-mi venea să o iau la fugă. Doctorul Uta ma urmărea cu atenție. Era obișnuit cu comportările noastre. Vine la mine și cu blândete îmi spune:

— “Mai Berzescule, ascultă-mă ce-ți spun. Eu știu că ți-e gheata și nu poți mânca. Asta-i boala. Tu trebuie să știi un lucru. Ai obligația morală față de tine și cu toată voința ta trebuie să mănânci tot ce primești, dacă vrei să mai ajungi la ai tăi acasă. Să știi un lucru, comunistii asta și vor, să nu mănânci și să mori. Vrei să le faci voia? Să îngenunchezi în fața lor? Ești obligat să lupți, ca de aceea ai ajuns aici. Te-ai angajat în luptă. Acum luptă, nu te lasă să dai înapoi. Aici în închisoare nu avem alt tratament împotriva bolii, decât credința în Dumnezeu și voința de a lupta. Și vom răzbi. Eu te oblig să mănânci tot, chiar dacă broboane de sudoare curg de pe fruntea ta. Eu te ajut, dar ajută-mă și tu pe mine.”

Buimac parca, începusem să mă trezesc la realitate. Până acum, în fața lui Uta, nu intuiseam atât de bine, că eram într-adevăr pe baricadă. Târâs-grapis, trebuia să luptăm. Speriat la început, înfuriat după aceea de realitatea destul de sumbră, m-apucă să mănânc din gamelă. Doamne, ce greu era! Cu fiecare lingură dusă la gură, se ridica un nod în gât, de-mi venea să dau afară totul. Broboane de sudoare curgeau pe frunte, ochii înlăcrimați, înfuriat, înghețam în sila fiecare duminică. Ma luptam cu boala, dar și cu cei care-mi vroiau moartea. Îmi venea să plâng. În sfârșit, am terminat totul din gamelă. Nu știam că Uta mă pândeste. Vine la mine și zâmbind îmi spune:

— “Ai terminat? Mă bucur că ai înțeles. Ești ud tot pe frunte și cămașă. Să te schimbi! Dacă vei face tot așa, tu vei ajunge cu certitudine acasă.”

N-am să-l uit pe doctorul Uta toată viața mea. M-a ajutat să birui și să traiesc.

După ce luăm masă de prânz, liniștea puneă din nou stăpânire pe secție. În programul de după masă avea loc și plimbarea. Se deschideau ușile camerei și ieșeau în voie, fiecare, la plimbare. Ma iau și eu după ei.

Ajung în curte, unde mă opresc. Eram în dreptul ușii, la ieșirea în curte, spre WC-ul secției. Aratăm speriat și destul de timid. În mijlocul curții era WC-ul, prevăzut cu mai multe cabine.

Deodată vad că se apropie de mine un om mai înalt, puțin adus de spate, cu ochelari pe un nas destul de mare, pe cap cu o bonetă vargată și cămașă cu mâneci scurte. Zâmbind, întinde mâna dreaptă spre mine, mă ia după cap și-mi spune:

— “Hai, colegă, cu mine la plimbare. Nu te speria, totul va fi bine. Și eu am fost așa la începutul bolii.”

Ma strânse la pieptul lui și plecară la plimbare. Eu mă pierdusem de tot. mergând în dreapta lui, începuse să-mi vorbească. Mă încuraja sfătuindu-mă să fiu mai senin și să iau lucrurile așa cum sunt ele, bune și rele.

— “Să nu uiti că noi trebuie să credem cu tărie că vom ieși afară. Să-l avem pe Dumnezeu în noi tot timpul.”

Strâns la pieptul lui, îi simteam căldura corpului. Eram copleșit. O bucurie neîncercată pusese stăpânire pe mine. Îmi simtea timiditatea și se străduia să mă liniștească. Uitasem de boală. Acum, parca eram în alt nouălea cer. Că un copil traia sentimentul bucuriei. Ajunsesem la pieptul lui Radu Gyr. Parca și acum îi simt bratul drept petrecut după capul meu. În plimbarea noastră, îmi prezenta o mulțime de colegi de suferință, ca: pe Relu Stratan, la care ținea foarte mult, pe Alexandru Virgil Ioanid, pe Gheorghe Dutchievici, Traian Petrescu și mulți alții, pe care eu nu-i mai știu. Așa au trecut zilele la rând, când, la începutul fiecărei plimbări, mă lua după cap și ne plimbam roata în jurul WC-ului. Mi se dezlegase și mie limba. Așa l-am întrebat

odata:

— “Domnule professor, D-voastra tot îmi spuneti “colega”, dar eu am fost un biet si amarât de professor începator, iar D-voastra poet si professor universitar. Sunt atât de mic si prapadit.”

— “Nu te necaji, ca si eu am fost odata tot asa un biet professor. D-ta esti aici alaturi de mine în blestematul acesta de Aiud. Esti egal cu mine. Asta s-o retii si nimic mai mult.”

Dupa aceasta lamurire, duhurile noastre parca s-au unit. Doamne, ce bine ma simteam! Paseam în rând cu Radu Gyr, desi el era atât de mare, iar eu atât de mic.

Astazi, când scriu aceste rânduri, ma întorc cu gândul si sufletul la anii de zbucium ai lui Radu Gyr — 1961-1962 — când colonelul Craciun, comandantul Aiudului, îi smulge declaratia de retractare a tot ce-a scris.

Acel zvâcnet de sfintenie al lui în pornirile de iad ale Aiudului nu l-a facut în fata noastra, a celor care acum mai traim, mai mic. Nu. El este pentru noi si neamul nostru tot uriasul de la Aiud. Reeducarea nu l-a putut desfiinta. El a ramas tot Radu Gyr al neamului românesc, poetul patimirii noastre.

Într-o zi, plimbându-ne tot asa, îl întreb:

— “D-le professor, cum compuneti poeziile, asa fara hârtie si creion?”

— “Pai, uite cum! Stau în pat pe spate si ma uit în plafon. Fiind alb, mi-l închipui hârtia mea. Acolo, în fata ochilor, scriu versurile asa cum vin ele din inspiratie. Si asa, strofa cu strofa, pâna termin poezia. Când ies afara, la plimbare, îl iau pe unul dintre voi si-i spun poezia facuta în camera. Cel care m-ajuta mai mult este Relu Stratan. El este biblioteca mea. El stie toate poeziile mele de aici. Mai sunt si altii care le învăta, cum este Gili Ioanid. Daca se întâmpla sa moara unul, sa ramâna altul care sa le scoata afara.

Dupa câteva zile vine la mine doctorul Uta si-mi spune sa-mi iau bagajul si sa vin cu el. Îmi iau bocceaua si-l urmez. Ma бага într-o camera cu alti bolnavi. Putin încurcat, îmi iau patul meu în primire si tac din gura. Fac cunostinta cu toti colegii de camera. Locul meu de dormit era pe peretele din stânga cum intrai în camera, tocmai sub geam, pe prici.

Din prima zi ma ia în primire Traian Comanescu, nepotul maiorului Comanescu, care fusese mult timp aproape de Capitan. Si-mi povestea, si-mi povestea Traian Comanescu al meu despre toate si de toate. Nu mai avea parca timp nici sa respire. Norocul meu ca din pozitia sezând turceste pe prici rezistam. Stând el la picioarele patului, se simtea foarte bine povestind. Mie mi se parea ca totul merge bine în camera noastra. Lucrurile se desfasurau normal, credeam eu. Observ pe fetele colegilor un zâmbet, la unii poate chiar ironic, la altii de multumire. În camera era însa multa liniste. Traian al meu era, de cum se scula si pâna la plimbare, la mine pe pat cu sacul de povesti. Vrând-nevrând, îl ascultam. Am uitat sa va spun ca, atunci când Uta m-a mutat din camera mea, care era lângă Radu Gyr, nu prea mi-a picat bine, dar nu puteam face altceva. Si asa, zi de zi, Traian era tot la mine în vizita pâna când suna stingerea. Eu aveam darul de la Dumnezeu sa pot înghiti multe, vrute si nevrute. Nu repezeam omul cu usurinta. Se apropiase mult de mine, Traian al meu. În camera, ce sa spun, era o liniste cum nu mai fusese acolo niciodata. Toti își dadeau seama de acest lucru, numai eu nu stiam nimic. Dupa o saptamâna, când iesim la plimbare, vine la mine Radu Gyr si ma ia iar dupa cap si pornim la plimbare.

— “Asculta, Berzescule, acum pot sa-ti spun ca eu te-am mutat în camera cu Comanescu. Stii de ce?”

— “Am intuit ca esti omul care va aduce linistea în camera aceasta. Si am avut dreptate. S-a realizat o liniste desavârsita. Asta numai tu ai facut-o. Si-ai facut-o foarte bine.”

Am încercat sa-i spun ca eu nu am contribuit cu nimic, decât ca îl ascultam tot timpul pe Traian Comanescu.

— “Dar asta-i cel mai important lucru. L-ai neutralizat pe Comanescu. Pâna aici, în fiecare zi era scandal facut de Traian. Sa nu fi suparat pe Uta ca te-a mutat. A fost ordinul meu. Cred ca m-ai înteles.”

— “Am înțeles, D-le professor și sunt multumit că am reușit să fac și eu un lucru bun.”

Radu Gyr, bucuros că lucrurile au ieșit bine, m-a luat la plimbare prin curte și-mi povestește o întâmplare hazlie a lui, petrecută tot în Aiud.

— “Eram la celular, la etajul III, într-o camera pe partea dinspre secția asta a noastră, cu generalul D-tru Popescu, fost ministru de interne în timpul lui Antonescu. Toată ziua stateam pe prici și mai povesteam. Amândoi stiam multe din viața noastră. Era vară și destul de cald. Geamul îl tineam deschis pentru aer curat. De aici auzeam toate trenurile care treceau într-o direcție sau alta. În fiecare după-masă, în jurul orei patru, credeam noi, se auzea un tren care pleca din gară cu un fluierat lung, lung de tot și întrerupt din când în când. După acest fluierat, d-l general se ducea la tineta și urina. Și așa în fiecare zi. După mult timp, nu știu nici eu cât o fi trecut, nu mai auzim acest fluierat. Iritat și scâncind, d-l general se plimba nervos prin celula. Se vedea că este neliniștit și chiar nervos. Îl întreb de ce este supărat.

— “D-le Radu Gyr, sunt necajit că nu mai aud trecând trenul acela care fluiera lung de tot. Atunci mă duceam și eu la tineta. M-am învățat așa și nu mai pot urina dacă nu mai aud fluieratul trenului.”

— “Nu-i nimic, d-le general, fac eu ca trenul și o să fie bine.”

Și încep eu atunci să fac așa ca trenul: puf, puf, u-u-u-u-u-u-u-u...

În timpul acesta, generalul mergea la tineta. De aci încolo totul decurse bine. Așa că, vezi, dragul meu, că și eu am avut parte de unul ca Traian Comanescu.”

Acum când scriu cele petrecute cu mulți ani în urmă, parca le traiesc mai intens. Mă consuma și ard în mine mai mult. Pas cu pas, retraiesc viața de atunci, cea ferecată în lanțuri.

Imaginea lui Radu Gyr și acum este vie în fața ochilor. Copleșit, retraiesc acele clipe fericite. I-am simțit din plin căldura sufletului său, bun și drept.

Până la urmă m-am acomodat cu viața din secție. Timpul trecea și lucrurile au început să se schimbe.

Spre sfârșit de august și început de septembrie, în Aiud se schimba conducerea. Procesul de schimbare a luat o cale lungă și lentă. Capitanul Dorobantu, fostul comandat al Aiudului, da în primire colonelului Ștefan Collier conducerea închisorii. Au fost necesare mai bine de trei luni de predare. A început să se strângă surubul. Gardienii și-au schimbat atitudinea. Devin mai duri decât au fost.

Dintre noi, primul care pleacă este Radu Gyr. După el, doctorul Uta. Aveam să-mi mai aduc aminte de el de multe ori în viața.

Mi-a rămas în minte cum mi-a tratat ochii. Aparuse la amândoi ochii o albeata. Când mă vede, îmi spune:

— “Ma, tu trebuie să faci un tratament la ochi, ca altfel vei orbi. Te tratez eu. Zis și făcut. A și început cu praf fin de zahăr, suflat în ochi printr-o pâlnie de hârtie. În fiecare zi făcea operația aceasta. Mă ustureau ochii de nu mai stiam ce să fac. Alături de mine mai era și parintele Bumbac de la Constanța, tot cu tratamentul pentru ochi. Până la urmă, ochii mi s-au limpezit, scăpând de orbire. Lui, doctorului Uta, îi datorez lumina ochilor.

Sita lui Collier începuse să cearna și-n rândul nostru, al celor rămași la T.B.C., secția a II-a. Ne înghesuie pe mai mulți într-o camera, reducându-se numărul lor.

În locul doctorului Uta este adus doctorul Gheorghiu — profesor universitar la Iași. Cu el vine și fiul lui, Mihai, student la medicina la Iași. Primul lucru pe care l-am pierdut a fost plimbarea pe timp îndelungat. Aveam acum numai câte o oră. Încet, încet, Collier se făcea tot mai simțit. Craciunul îl petrecem sub domnia lui.

Doctorul Ranca este schimbat cu un alt doctor mai tânăr, Bogateanu, cu grad de maior.

A început să bata asupra Aiudului vântul bejeniei, al prevestirii de furtună. Paza devenise destul de irascibilă. Izolarile erau mereu tixite cu detinuti din vini imaginare. Speriați și noi că jivinele din pădure, când codrul freamata a furtună, ziceam: — “Ce-o mai fi, Doamne, cu noi? Ce mai vine pe capul nostru? Ce mai vreau de la noi?”

Peste doi ani, în 1955, vară, aveam să mai aud de Radu Gyr, că se internase în salonul 5 al

spitalului. Eu eram în salonul 10, salonul mortii, tintuit la pat. Radu Gyr era într-o stare grava de boala. De sus i-am trimis o pijama pentru dormit. Nu avea nici haine.

Ca un sfânt rabda si se ruga lui Dumnezeu sa-l ajute.

O data cu toamna anului 1953, asupra Aiudului se abate furtuna. Collier preia conducerea închisorii.

De acum pentru Aiud începe CALVARUL.

SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE

Luni de zile i-au trebuit lui Stefan Collier sa preia conducerea. Se pregatea pâna în cele mai mici amanunte la dezlantuirea unei noi torturi.

Din toata tara, canal, mina si alte colonii de munca, legionarii erau adusi la Aiud. Locul de unde, în 1961, avea sa se declanseze o noua reeducare, ca de altfel si la Periprava, tot în 1961, avea sa se pregateasca si sa se încerce o reeducare gen Aiud. Este bine stiut ca Aiudul si Periprava erau cele doua locuri unde se depuneau legionarii. În mod special numai pentru ei era pregatita reeducarea care avea sa se încerce în 1961. De buna seama ca legionarii constituiau un real pericol pentru comunism.

Sa ne întoarcem la Aiudul anului 1953, toamna. Pe sectia a II-a, care înainte era toata a bolnavilor T.B.C., acum, în octombrie, bolnavii erau înghesuiti numai pe aripa de catre morga. În învalmaseala de reorganizare a închisorii, era o oarecare libertate pe sectie. Ziua ne întâlneam cu cei veniti de la canal, care erau cazati în camerele de pe aripa lunga a sectiei. Asa m-am întâlnit cu o multime de prieteni si cunoscuti, ca prof. Ioan Iliescu, nasul meu, Romulus Copaceanu — medic —, Ianas Fenes — înv. si prof. Nicu Boscaiu, în prezent academician. M-am bucurat mult de tot de aceasta întâlnire. Nu-i mai vazusem din 1948, din libertate. N-a tinut mult aceasta vânzoleala de reorganizare — sistem Collier —, c-au si pus biciul pe noi, realizând planul satanic de reprimare.

La sectie, acum, se închid usile cu zavorul, când în mod obisnuit le aveam toata ziua deschise, fiind liberi prin curte. Ce-o mai urma acum? ma întrebam. Prin curte se înstapânise tot mai mult pustiul. Izolarile deveneau tot mai neîncapatoare. Frigul din noiembrie se simtea tot mai mult. Desi eram bolnavi, nu se mai respecta programul prevazut de regulamentul închisorii. Mâncarea, pe timp de trecea, era tot mai slaba. Doctorul Gheorghiu, cât putea, ne ajuta. Se urmarea sa fie schimbat. Prin ianuarie 1954, iarna se asternuse de-a binelea în Aiud, cu zapada mare. Se anunta sa fie una foarte grea. Dupa cele auzite de noi, ca vesti dinafara, aveau sa moara multi oameni liberi, sufocati de nametii mari de zapada, în toata tara.

Nu trece mult si doctorul Gheorghiu este schimbat cu un alt doctor si anume Cureleanu. Parea ca de data asta si-au gasit omul si doctorul. Era pe masura lor, un om mic de statura, butucanos, blond la înfatisare si negru la suflet — naravit. Aveam sa-l cunosc bine pe pielea mea. Era omul politicului. Dupa câte am auzit, Gheorghiu a ajuns la Zarca, ca de altfel toti cei curati la suflet si cinstiti. Ma înțelegeam bine cu Mihai, fiul sau. Nu stiu daca mai traieste, dar a fost un om bun si cinstit, ca si tatal sau, prof. Gheorghiu.

O data cu venirea lui Collier se primenise toata lumea, alt politic, alti gardieni, alti detinuti pe sala, care serveau si ciripeau, alt medic pentru noi. Cu un cuvânt, se primenise totul, totul. Când ieseam la barbierit, pe sala, deschidea usa la doua camere deodata. Asa ne mai întâlneam unii cu altii, schimbând câte o vorba. Cu ocazia asta l-am întâlnit pe Cornel Costescu, un avocat din Teregova, taranist. Ne-am îmbratisat si ne-am sarutat bucurându-ne mult de tot. Era si el bolnav de T.B.C. Printre altele-mi spune:

— “Mai Tase, sa stii ca pe sala la noi a ajuns om de serviciu si Ion Stoichescu al lui Cica. Sa te pazesti de el ca-i omul politicului. El se face ca nu ma vede. Tu sa ai grija!”

— “Bine ca mi-ai spus, Cornele, ca si eu l-am vazut pe sala făcând serviciu. Sa traiesti si-ti multumesc ca mi-ai spus.”

Doamne, mi-am spus, si aici si-a vârât coada? Ion al meu, din grupul lui Spiru Blanaru, a ajuns coada de topor, informator ordinar. A înfruntat atunci moartea si acum si-a vândut sufletul. Aveam sa aflu mai târziu de toate potlogariile facute de el în închisoare. Ba mai mult, în 1993, aveam sa-l gasesc în documentele secrete ale securitatii, ca era omul lor de informatii printre luptatori. De câte ori ma vedea la Aiud, fugea de mine. Din partea lui n-am avut nici o neplacere.

Spun si eu acum, ca foarte multi oameni cinstiti si corecti, fie ei mari carturari sau mari luptatori din toate timpurile, ca “padure fara uscaturi nu exista.” În toate vremurile, imperfectiunea implica necinstea sufleteasca — uscatura. De aceea, omul permanent se confrunta cu acest mare pacat: ura fata de semenul sau. Adesea cade victima celor stapâniti de duhul raului.

Dupa eliberarea noastra din 1964, am aflat cu certitudine ca Ion Stoichescu al lui Cica era informatorul securitatii. De multe ori ma provoca, dar nu-i raspundeam. A murit înainte de 1989.

În sectia a II-a, începutul de an 1954 ne strânge tot mai tare în chingi pe noi, bolnavii de T.B.C. Plimbarea aproape ca nu era. Din când în când îsi mai aducea aminte câte un gardian de noi. Iarna grea, cu omatul mare, ne facea sa ne adunam tot mai mult în noi, sa tacem si sa înduram jugul robiei tot mai greu.

O data cu venirea, pe sectie, a doctorului Cureleanu parca venise si urgia. Mic si îndesat, cu ochelari pe nas, cu mersul ca de ratoi, când deschidea usa de la camera, ne privea tacut, dar insistent. Ne facea impresia ca voia sa ne rapeasca, sa ne ia gaia în gheare.

La sfârșit de februarie 1954, suntem dusi pe rând, camera cu camera, la un control radiologic la spital. Acolo, la rezezeala, suntem vazuti la aparat de catre doctorul Costin, profesor de radiologie la Facultatea de Medicina de la Iasi. Era condamnat pentru crima de razboi. Dupa acest control, o parte din noi am fost scosi afara din infirmeria sectiei a II-a. Printre ei eram si eu, desi faceam febra de peste 38 de grade.

Într-o zi, dupa deschidere, un gardian vine cu o lista în mâna si ma striga sa-mi fac bagajele si sa ies afara. În ciuda parca, sunt aruncat într-o camera tot pe sectia a II-a cu fata spre Celular.

Acolo, oameni multi, bagati unul într-altul de frigul iernii si al urgiei din Aiud. Toti ma priveau întrebator. Nimeni nu spunea o vorba. Deodata, însa, aud o voce în soapta:

— “Mai Tase, tu esti? Vino aici la mine!”

Ma uit mai bine si-l recunosc pe parintele Sandi Nicolici de la Teregova, cel care luase jurământul în organizatia lui Gheorghe Ionescu în 1948. Bucuros, m-am dus la el pe prici si ma întreaba:

— “Cum de ai ajuns aici?”

— “M-au dat afara din infirmerie, desi am febra de peste 38 de grade”, îi raspund eu.

— “Lasa ca trece si asta. Dumnezeu are grija de noi.”

Nu luase bine conducerea în Aiud, Col. Collier a si început atacul. Se napustise asupra bolnavilor, parându-i-se ca aici se ascunsesera cei mai mari dusmani ai clasei muncitoare. Premeditat, conducerea ne-a scos pe noi, cei bolnavi de T.B.C., deci în stare de contaminare, aruncându-ne pe câte unul în mijlocul celor sanatosi. Iata cum se realiza genocidul.

Stiau ca un flagel al tuberculozei face ravagii în mijlocul maselor de oameni neajutati. Asistenta medicala era inexistenta cu rea intentie. Se petreceau crime împotriva umanitatii. Ce cautam eu cu tuberculoza evolutiva în mijlocul unor oameni sanatosi?

Acum când scriu eu, colonelul Collier Stefan se afla bine si sanatos în SUA. Iar colonelul Craciun, la un serial al “Memorialului Durerii”, declara:

— “Cei patru mii de legionari, niciodata n-au trait mai bine ca-n Aiud.”

Iata paradoxul. Mureau cu duiumul legionarii, iar în presa se scria ca nu mai moare nici un legionar.

Sa ne întoarcem la camera unde am fost aruncat în 1954, la Aiud, bolnav de T.B.C. În aceasta camera mi-am gasit locul sus pe prici, tot sub geam, în partea stânga. Nu stiu nici eu, dar parca era un facut. În orice camera eram aruncat, nimeream tot sub geam. Era locul cel mai

ocolit de detinuti. Am ajuns sa-mi spun: “Unde-i rau, hop si eu; unde-i bine, nu-i de mine.”

Aici, sef de camera era parintele Sandi Nicolici. Cât am stat aici, el a avut grija de mine. Tot timpul ma servea la masa. Desi mâncarea era slaba, eu nu puteam sa manânc. Nu aveam pofta de mâncare. Boala îsi spunea cuvântul. Noaptea transpiram si nu puteam sa dorm. Stateam ud sub patura pâna ma zvântam. Asa treceau zilele, fiecare cu greul ei. Venise luna martie si iarna nu se lasa dusa. Noapte de noapte, tot ud de transpiratie îmi duceam calvarul. Când aveam o camasa zvântata, ma schimbam, dar de cele mai multe ori erau amândoua ude. Luasem drumul spre moarte. Din ce trecea timpul, eu slabeam tot mai tare. Febra crestea. De la o vreme, parintele Nicolici, alarmat, batu la usa si chema medicul. La insistenta lui venei gardianul cu medicul dupa el. Se uita din rama usii, doctorul la mine, cântarindu-ma din priviri si pleca. Stia cine sunt. Dispozitiile ofiterului politic trebuiau îndeplinite. Medicul Cureleanu îsi facea datoria si de turnator. Eu trebuia sa dispar. Usa se închide, tacere peste tot, ca si când nimic nu s-ar fi întâmplat. Eu îmi duc mai departe calvarul meu. Calculat, conducerea astepta, din zi în zi, un raport al medicului ca eu am disparut, am decedat. Eram planificat sa dispar. Zilele trec si nimeni nu ma întreaba ce fac. Iarna trece si eu ma simt tot mai rau. Acum, cu febra mare, fara pofta de mâncare, ajunseseam sa nu ma mai pot misca din pat.

Parintele Alexandru Nicolici era tot timpul lângă mine. Ma încuraja si se ruga tot timpul pentru mine. A fost ca un adevarat frate pentru mine. Preotul din el îl îndemna sa stea la capatâiul unui bolnav în surghiun. Stia ca-i încins si cu sabia neamului. Prin tot comportamentul lui din închisoare a dovedit ca a fost un mare român. Febra mare si tusea ma chinuiau tot mai mult.

Venise primavara. Pe la începutul lui mai 1954, într-o buna zi, vine la mine doctorul Cureleanu si ma scoate afara pe sala, unde erau mai multi detinuti încolonati. Ma alatur lor si plecăm. Ajunsi la spital, ma supune unui control radiologic. În urma acestui control sunt internat în spital, unde aveam sa stau mai mult de doi ani în acelasi pat de suferinta.

SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT. SALONUL MORTII NR. 10

Cum venise Collier, parca venise moartea în Aiud. Zilnic morga era plina cu trupuri firave, os si piele numai. Stihiile mortii fâlfâiau deasupra Aiudului. Se declansase furtuna în iad. Aici era iadul pe pamânt.

În urma controlului radiologic, doctorul Costin ma interneaza în spital, asa cum am mentionat mai înainte. Cu bagajele în mâna ma duce la salonul 10. Ma instalez în patul al doilea, situat pe peretele opus usii de la intrarea în salon. Ca nou venit, bulversat parca, îmi aranjez patul. În dreapta mea, pe perete, era patul unui bolnav de la Medias cu numele de Lungu, dupa câte-mi amintesc. Între noi era o noptiera. În stânga mea, lipit de patul meu, era inginerul Gheorghe Dragon din Ploiesti.

Ce eram eu mic de statura si brunet, acum devenisem o mogâldeata de om, slab si prapadit de tot. Ramasesera numai ochii de mine, ca la broscoi. Tacut, în pat cu patura trasa pâna sub barbie, ma uitam pe rând la fiecare bolnav. În fata mea erau alte paturi, puse într-un rând pe peretele usii de la intrare.

Afara era atât de soare si cald. Pentru luna mai, parca era prea cald. Razele acelea de primavara târzie, încercau parca sa ne încalzeasca bietele noastre trupuri galbejite de boala. Eram toti în ghearele mortii. Pe undeva în adâncul sufletului meu, credeam cu tarie ca vom ajunge sa mai fim liberi. Pe deasupra ne mai luptam si cu moartea.

La un moment dat vine la mine doctorul Costin. Ma consulta cu multa atentie, întrebându-ma cum a evoluat boala. Se purta frumos si cu multa caldura fata de mine. Am înteles ca voia sa ma ajute. Stia el ce stia. Contribuise si el la agravarea bolii mele, într-o masura oarecare. Aveam sa aflu mai târziu, din gura lui, adevarul. Ne împrietenisem bine de tot. A facut

pentru mine tot ce se putea face la vremea aceea de catre un medic detinut.

Îmi face fisa medicala si-mi prescrie medicamentele necesare. Faceam febra mare, peste 39 de grade. Pusese stapânire pe mine o stare de somnolenta, de sfârseala totala. Simteam cum inima îmi batea ca un ciocan, realizând o stare de sufocare, un nod în gât. Nu mai puteam sa merg singur. Eram ametit. Doctorul Costin ma încuraja ca va trece aceasta stare grea de boala. Când venea masa, era un chin pe mine. Nu puteam mânca nimic. Îmi aduceam aminte ce-mi spusese doctorul Uta, la începutul bolii, în 1953. Cu gândul la cele spuse de el, am început sa manânc cu noduri în gât. Dar... nu reuseam sa manânc totul niciodata. Ma uitam cum altii reuseau s-o faca si se miscau destul de vioi prin camera. La fel ma uitam dupa ei, cu jind, când ieseau la plimbare prin curtea spitalului. Eu eram tintuit la pat si pace. Se apropiase de mine mult de tot Constantin Voichin, bolnav si el, dar nu asa de greu. Era înalt, voinic si cu multa dragoste de om. Cel care ma ajuta mai mult era inginerul Gheorghe Dragon, vecinul meu de pat. Zilele treceau si boala mea avansa. Ma simteam, pe zi ce trece, tot mai rau. A venit la mine si Bogateanu, medicul oficial al Aiudului, cu grad de maior. S-a uitat atent la mine, fara sa ma întrebe un cuvânt. S-a uitat pe fisa mea de la doctorul Costin, discutând ceva în soapta, apoi îndepartându-se de patul meu. Ce-or fi discutat nu stiu. Intrasem în luna iunie 1954. Era de-a binelea cald si mult soare. Bolnavii care puteau merge ieseau la plimbare, îmbracati în halate de spital. Eu ramâneam pe loc, tintuit la pat.

Într-unul din paturi, de pe rândul opus mie, era doctorul Ion Zeana, bolnav si el de T.B.C. Afara fusese directorul sanatoriului de la Bisericiani din Moldova. Era medic primar.

Ori de câte ori mergeam la control, la raze, el venea cu mine. Îmi cunostea bine plamânii. Mie nu-mi spunea nimic. La vremea aceea eu nu stiam cât eram de bolnav. Simteam ca am febra mare si-mi era rau de tot. Aveam sa aflu mai târziu tot adevarul despre mine, tot de la Zeana.

Catre sfârșitul lui iunie nu ma mai putui ridica din pat. La tineta ma ducea Voichin. Nu puteam sta mult în picioare. Slabisem de tot. Febra mare ma chinuia. Seara faceam peste 40 de grade, iar dimineata în jur de 39 de grade. Nimeni nu voia sa-mi spuna ce febra aveam. Când îmi luau temperatura, se adunau toti în jurul meu. Uitându-se la termometru, plecau capul în jos si se îndepartau de patul meu. Singur, Voichin, îmi spunea ca nu-i mare, în jur de 38 numai. În realitate, ea era trecuta de 40 de grade. Simteam ca ma sfârșesc. De sub patura mea, parca dadeau vapai de foc, ma ardea. Sufletul parca mi-l frigea. Gâtul, permanent uscat, ma întepa la fiecare înghititura în sec. Gustul apei nu-l mai simteam, era lesietic si salciu. Se scurgeau zilele, unele dupa altele, si eu eram tot mai sfârșit si aproape fara glas. Simteam cum din corpul meu, prin mâini si picioare, se scurgea un foc mare. Parca totul ardea în jurul meu. În clipele acelea, când moartea tinea sa ma prinda, nesatula, în ghearele ei, neputincios ma rugam Celui de Sus, sa ma ajute sa scap de suferinta. Sa-mi dea putere sa rezist, sa depasesc boala.

Bietul Lungu, de lângă mine, în pesimismul lui, ma întreba atunci daca mai ajungem acasa vreodata? Cu fata catre el, îi spuneam de-abia soptind:

— “N-ai frica, noi nu murim aici, noi vom ajunge cu siguranta acasa.”

Tot mai târziu aveam sa aflu ce zisesem de la el, când învinsesem boala. Ramasesem si eu uimit de optimismul meu de atunci. Cum putusem sa cred si sa afirm cu atâta tarie si credinta ca noi vom ajunge liberi acasa, când eu eram mai mult mort decât viu?

Si-n clipele acestea când scriu, va marturisesc cu toata curatenia sufleteasca, eu am crezut cu tarie, tot timpul si prin toate închisorile si lagarele pe unde am trecut, ca voi ajunge acasa si voi fi liber. Si-am ajuns. Asta datorita numai si numai credintei în Dumnezeu si-n neamul meu românesc.

Pe lângă Dragon si Voichin, mai eram ajutat si de Ion Cristea, din Dobrogea si de Ionel Zeana, medicul ftiziolog. De altfel, toti cei care erau în camera si puteau, ma ajutau. În dogoarea din pat, ma gândeam mereu când voi ajunge sa ma mai fac si bine. Aveam certitudinea ca voi supravietui. Asteptam aceasta clipa fara sa ma gândesc la moarte, desi eram de-a binelea în ghearele ei.

Într-una din zile, pe la orele 10, suntem dusi la control, la raze. Acolo, dus mai mult pe

brate, de-abia sunt asezat la aparat si tinut de Voichin. La raze erau doctorul Costin si Ionel Zeana. Dupa control sunt luat pe sus si dus la patul meu. Dupa mine vin si ceilalti colegi de salon.

Dupa acest control s-a asternut o liniste de mormânt în salon. A doua zi vin medicamentele pentru fiecare bolnav. La mine nu vine nimeni cu nici un medicament. Eu parca nu mai aveam nevoie de nici un tratament.

Trec doar câteva zile si din nou sunt dus la raze, singur cu Ionel Zeana si Voichin, care ma purtau mai mult pe sus. De la raze, tot asa pe tacute am fost dus la pat.

Afara era cald. Era iulie, luna lui cuptor. Ce aveam eu febra mare, dar si iulie dogorea.

Dupa acest control am cazut într-o amorteala totala. Eram pierdut de tot. Mi se parea ca alunecam într-o alta lume, nu cea reala, ci una de vis, cu senzatia de plutire spre o alta existenta. Constient însa, nu ma desprindeam de existenta mea reala. Ma încapatânam sa traiesc. Si trebuia sa traiesc.

Toata noaptea m-am zbatut între viata si moarte. Dimineata, când s-a dat desteptarea, intrând gardianul în salon, eu am ridicat capul putin de pe perina, aruncându-mi privirea asupra camerei. Parca la o comanda, toti bolnavii au ridicat capul sus si se uitau la mine ca la alta minune.

Eu traiam.

În ciuda mortii, ma miscam. Se petrecuse o minune. Fara medicamente, din acea dimineata de început de iulie 1954, aveam impresia ca ma simt mai bine. O rumoare în tot salonul. Susoteli si întrebări tainuite între unii si altii. Toti stiau, numai eu nu stiam nimic. Despre acest lucru aveam sa aflu adevarul de la Ionel Zeana, ca medic ftiziolog.

Dupa desteptare vine la mine doctorul Costin. Când ma vede ca ma misc si vorbesc, bucuros îmi zice:

— “Ma Berzescule, tu mai traiesti? Te simti mai bine? Mai, mai, tu n-ai sa mai mori. Tu ajungi acasa.”

Bucuria lui m-a întarît si pe mine. Inima îsi spunea cuvântul. Batea, batea a viata. Biruise. Dumnezeu a întarît-o cu puterea dragostei Lui si a neamului nostru românesc. Medicamentul care m-a salvat de la moarte a fost CREDINTA în DUMNEZEU.

Se facuse o minune.

Înainte de prânz vine la mine în salon si Bogateanu, medicul oficial, împreuna cu Costin. Ajunsi la patul meu, Bogateanu ma întreaba zâmbind:

— “Ce, nu mai mori?” S-a uitat lung, lung la mine, contrariat cumva. A vorbit ceva în soapta cu Costin si a plecat. Asa cum am mai spus, se petrecuse o minune cu adevarat.

Dupa ce a plecat Bogateanu din spital, vine repede la mine doctorul Costin si bucuros îmi spune cum stau lucrurile:

— “Mai Berzescule, acum îti spun totul cum a fost. Ieri când te-am vazut la raze, împreuna cu Zeana si Bogateanu, tu aveai o diseminare totala. Nu mai aveai de trait decât câteva ore. Am facut raportul pentru administratie ca ai murit. Bogateanu l-a semnat si l-a predat administratiei. Azi dimineata, când trebuia sa fii dus la morga, tu, în ciuda mortii, traiesti. Ai învins moartea. Eu ma bucur mult de acest lucru. În fata lui Dumnezeu ma condamn pentru ca, în martie 1954, eu te-am scos din infirmerie cu 38 de grade. Erai trecut pe lista politicului pentru a fi scos din infirmerie. Când colo, tu nu mai mori. Pentru mine este o minune, mai ales ca din cauza mea tu ai facut o recidiva.”

Din aceasta zi, a minunii petrecute cu mine, parca se schimbasese totul în salon. Sperantele în mai bine îsi facusera loc în sufletele noastre. Eu ramasesem de tot uluit de cele întâmplate. Speram si credeam ca va fi bine. Împreuna cu Zeana, doctorul Costin m-a dus din nou la raze. Plamânii mei se limpezisera, nu mai aratau ca înainte cu o zi. Nu-si puteau explica cum de n-am murit. A doua zi, vine Ionel Zeana la mine, la patul meu si-mi spune totul ce credea el:

— “Mai Tase, eu sunt medic ftiziolog batrân, medic primar. Am fost directorul Sanatoriului de la Bisericiani. În chirurgie pulmonara am fost ucenicul lui Carpinisanu, primul

chirurg din tara în bolile de plamâni. Eu cu doctorul Rosu am fost primii ucenici ai lui. Deci ma numar printre primii medici specialisti în chirurgie pulmonara. Dar... ceea ce am vazut la tine si un caz ca al tau nu am întâlnit în viata mea. Toti care faceau diseminari totale mureau a doua zi fara nici o exceptie. Ori pe tine eu te-am vazut la raze, împreuna cu Costin si Bogateanu. Mi-am dat avizul ca tu vei muri pâna dimineata. De câte ori ma trezeam, ridicam capul sa vad daca mai traiesti. Pentru mine, tu esti un miracol. Stiintific, nu-mi pot explica acest lucru, cu tine, categoric, s-a petrecut o minune.”

Acum când scriu aceste lucruri, doctorul Zeana mai traieste, trecut de 80 de ani. El poate sa confirme cele scrise de mine.

— Doamne, din ghearele mortii m-ai scos si mi-ai lasat viata, prin marea Ta dragoste fata de om. Catre Tine, Doamne, îmi plec fruntea si Tie ma rog tot restul vietii, multumindu-ti — Amin.

De-abia acum îmi explic, de ce pentru mine nu mai scoteau medicamente. Eram sortit mortii. Nu dupa mult timp ma prinsese si o tuse seaca. Nu puteam expectora. Tusea ma îneca. Într-o seara, dupa o criza puternica de tuse, am început sa dau sânge pe gura. Fulgurator, Voichin sare din patul lui, îmi ia gamela de la capatâi si mi-o pune la gura. Tâsnea sânge proaspat din plamâni, cu spuma. Facusem o hemoptizie.

— Na, ca mai facui una cruda, mi-am zis în gândul meu. Asta îmi mai trebuia acum. Slabit eram. Febra mare înca mai faceam. Cu asta, le aveam pe toate acum pe capul meu.

Se facuse închiderea. Pâna sa vina medicul era târziu. Cei din salon, din jurul meu, îmi dau o lingura de sare cu putina apa. Tin-te acum la necaz. Sarea a început sa ma arda pe esofag. Nu mai stiam ce sa fac. Zeana era lângă mine. Alta solutie nu avea nici el. De la o vreme, sângele s-a oprit. A doua zi, Costin, auzind cele întâmplare, îmi face niste injectii de coagularea sângelui. A durat acest proces al hemoptiziei multe zile la rând, dar din ce în ce mai putin.

De la o vreme s-a oprit. Eu aratam ca o stafie, slabit si pierit de tot. De-abia mai puteam vorbi. Nu mai îndrazneam sa ma ridic din pat, de frica hemoptiziei. Când s-au linistit de tot plamânii mei, am fost dus la control din nou. Plamânii se limpezisera, dar în schimb a aparut la stângul o caverna de toata groaza. Iata cauza hemoptiziei. Na, mi-am zis eu, acum sunt un om aranjat. Nu mult dupa aceea începe expectoratia. Febra a mai cedat un pic, dar se tinea tot în jur de 39 de grade. Cu toate astea pe capul meu, intrasem bine în luna august 1954.

Se apropia toamna. Doctorul Costin avea o grija deosebita si se apropiase mult de tot de mine. Cum eram eu mai mic de statura, destul de brunet, slab si pricajit, ramasesera numai ochii de mine, boldanosi. Stând turceste în pat, aratam ca un broscoi cu ochii mari.

— “Ma, tu arati acum ca un broscoi!”, îmi zice Costin într-o zi când intra în salon. Atât i-a trebuit vulgului, c-a si prins-o din zbor. De atunci, broscoi mi-a ramas numele cât am stat în spital, pâna în toamna anului 1956, când am fost dus la sectia a II-a T.B.C.

Dar raul, asa cum este el, nu se lasa de om cu una, cu doua, ci se tine de capul lui pâna-l darâma de tot daca-i posibil. Dupa un alt control la raze, îmi descopera o alta caverna, la dreptul de data asta, dar mai mica. Aveam deci doua caverne. Tot timpul eram în pericol de moarte. La medicamente nu prea aveam acces. De la o vreme, începusem si eu sa mai prind putere. Cu chiu, cu vai, mâncam si eu ce primeam, gândindu-ma mereu la doctorul Uta.

Cu adevarat Dumnezeu facuse o minune cu mine. M-a scos din ghearele mortii. Se vede ca voia Lui a fost sa mai traiesc. Ma mai tine în viata ca sa pot povesti si scrie ce s-a întâmplat în aceasta împaratie a mortii, iadul comunist. Cât pot, ma ostenesc. Va cer iertare daca nu reusesc sa va redau tot ce s-a petrecut în domnia lui Satan.

Am ajuns sa merg singur prin camera, cum de altfel si la control, la raze, tot singur mergeam. Viata începuse tot mai mult sa-si spuna cuvântul. Desi eram în salonul mortii, eu ma încapatânam sa traiesc. De aici, din acest salon erau dusi la morga o multime de oameni, pe care eu i-am vazut murind.

Doamne, câta durere era. Te uitai la câte unul cum se stinge ca o lumânare. Nu-l puteai ajuta cu nimic, decât cu o rugaciune.

În secolul XX, sa faci închisoare, sa mori aici, sa fii înmormântat fara haine, aruncat ca un câine, pentru ca ti-ai iubit tara si neamul, crezând cu caldura în Hristos Iisus, trebuia sa-ti dai viata.

Iata, deci, ca domnia lui Collier începe cu acest tribut de lacrimi si sânge.
Furtuna se dezlanțuie tot mai tare.

SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORTII LA VIATA

Usor ca fulgul, numai ochii de mine, în urma lor, ma plimbam si eu prin curtea spitalului, sorbind viata din soare. Eram ca o umbra miscatoare dupa ei, camarazii mei din salonul mortii. Era o vara târzie cu mult soare, înfipta în drepturile toamnei. Cald, cald de tot pentru luna septembrie a anului 1954. Ca o gâza trezita la viata, ma faleam si eu în rândul lor, cu fata luminata. Era lumina vietii din mine pe care Dumnezeu mi-o daruise în acea tainica noapte, sortita, pentru mine, mortii. Hotarât, de acum, voi pleca cu pasi siguri spre viata.

Eram convins ca Dumnezeu m-a învrednicit cu darul vietii si ca eu traiesc numai din supliment pâna la capatul vietii mele.

Plamânii mei gauriti, îmi dadeau de lucru. Medicamente nu primeam, decât aspirine. Într-un târziu, încep sa ne aduca si noua Hidrazida si Pass, care la vremea aceea faceau mare vâlva în lumea T.B.C.-ului. Nu prea stiau nici medicii sa le dozeze. Luam pe zi câte 7 buc. Hidrazida si 14 buc. de Pass, dupa fiecare masa.

Într-o zi vine la mine doctorul Costin cu un gram de Streptomicina din Anglia, spunându-mi:

— “L-am luat de la dreptul comun, pe ascuns. Hai sa-ti fac acum o jumatate de gram si mâine cealalta jumatate. Poate-ti ajuta.”

La vremea aceea, streptomicina, ca si penicilina, la noi în tara, era o raritate. Bucuros, primesc oferta si-mi face injectia. Era prima streptomicina din viata mea. Nadajduiam sa fie bine. Doctorul Costin se apropiase mult de mine sufleteste. Îmi spunea multe lucruri si bune. Mi-a atras atentia sa ma feresc de doctorul Cureleanu de pe sectia a II-a. Era omul politicului. Saptamânal ne ducea la raze. Acolo ma vedea pe mine primul si dupa aceea ma chema la el la aparat. Îmi arata imaginea plamânilor la fiecare bolnav din salonul meu. Îmi explica amanuntit tot ce se vedea. Dupa câteva sedinte, ma invita sa citesc eu ce vad. Timid, am început sa citesc asa cum facea el. Bucuros, îmi spune:

— “Vezi ca ai înteles si ai început sa vezi la raze. Ma bucur ca ai progresat. Doctorul Cureleanu nu stie sa citeasca asa cum citesti tu.”

Na, mi-am zis, sa vezi acum pe capul meu alta dandanaie. Si asa a si fost. Dupa fiecare control radiologic, când ajungeam în camera, toti erau gramada pe mine, sa le spun la fiecare ce am vazut la el. În timpul acesta, Zeana nu mai era cu noi. L-au scos din spital. Cât a fost el cu noi, ca specialist, ne spunea la fiecare ce a vazut. Numai în cazurile grave nu spunea nimic, asa cum a fost cazul meu, când am fost pe moarte. Acum eu eram doctorul lor. Venea Costin cu fisele la patul meu si-mi spunea sa le trec ce medicamente le trebuie. Îl întrebam pe fiecare ce-i trebuie si-i treceam pe fisa. De cele mai multe ori se aprobau cele trecute de mine.

Mai târziu, când Costin avea sa plece acasa, în anul 1955, eu aveam sa platesc, cu vârș si îndesat, apropierea si intimitatea la care ajunseseam cu Costin. Cineva din salon informase politicul ca eu fac fisele, citesc la raze pentru fiecare bolnav în parte si prescriu medicamente. De la o vreme, ma duceam singur la raze si numai dupa aceea veneau colegii de camera. Nu mai puteam face nimic. Doctorul Marcoci, care venise în locul lui Costin, s-a purtat bine, dar nu era asa de apropiat fata de mine.

Am uitat sa va spun ca în acest timp au murit multi din salon. Nu-i mai retin pe toti cum se numeau. Altii au fost scosi din spital, desi erau grav bolnavi. Au fost dusi la Zarca. Îmi aduc aminte de Sebastian Danila, un elev din Moldova, aproape de Iasi. A murit de tuberculoza

esofagiana si intestinala. Un muncitor de la Resita, pe numele de Lungu, a murit de ascita T.B.C. Si multi altii pe care eu nu-i mai stiu.

Prin noiembrie 1954, se elibereaza din salonul nostru subinginerul Ioan Cristea, din Dobrogea. Din timp a venit la mine si mi-a luat toate datele si adresa sotiei mele. El fusese unul dintre martorii care au vazut prin ce am trecut eu. Când am ajuns acasa, în 1964, am auzit ca Nelu Cristea s-a tinut de cuvânt si a scris acasa.

Tot acum, în noiembrie 1954, doctorul Costin, cu aprobarea lui Bogateanu, îmi instituie pneumotorax la plamânul stâng. Eu stiam acum din fise ca aveam caverne la ambii plamâni. Deci eram cavitatar bilateral. Îmi baga câte 500 cm. cubi de aer. Prima senzatie pe care am avut-o, atunci la instalare, a fost cea de sufocare. Tare greu mi-a fost pâna la acomodare. La o luna dupa plamânul stâng, îmi baga si la dreptul aer. Eram acum umflat ca un butoi, la ambii plamâni. Respiram tare greu. A trecut mult timp pâna m-am obisnuit cu noua mea stare de lucruri, pneumotorax bilateral. Mergeam la control destul de des, pentru a vedea cum evolueaza boala. La plimbare ma tineam si eu dupa ceilalti, cu chiu, cu vai, dar ma tineam si nu ma lasam. La instituirea pneumotoraxului a fost si doctorul Octavian Nitu, dentist. Un om exceptional. El i-a comunicat unchiului meu, Ion Berzescu, pe Celular, ca sunt la spital si ma simt mai bine. De câte ori ieseam la plimbare, ma urmarea cu atentie si ma sfatuia sa nu ma las, sa lupt mai departe. Ma supraveghea tot timpul. Locuia cu doctorul Costin în camera, punându-l la curent cu toata odiseea mea. Mi-a tratat toata dantura, care mai ramasese întreaga din bataile lui Mois la Caransebes. În timpul acesta, Collier se facea simtit în tot Aiudul. Din salonul 10 au fost scosi bolnavi nevindecati si dusi pe Celular sau la Zarca, ca apoi la o noua reactivare a procesului pulmonar sa-i aduca înapoi, de data asta pentru a muri. Dar... poporul român are o vorba din batrâni:

— “Nu mor caii când mor câinii!”

Asa a fost cu Zeana, Cepi, Dragon, Voichin si altii. N-au murit, desi fusesera programati pentru asta.

Ofiterul politic, destul de des, se arata prin salonul mortii. Insistent, la fiecare pat, masura si cântarea cu privirea. Parca-si fotografia clientii. Nu-i venea sa creada ca n-am murit. Collier n-a venit niciodata pe la noi. Fugea ca de moarte de T.B.C. Nici nu voia sa auda.

Craciunul se apropia de noi. În sinele nostru, traiam colindele, cântându-le în gând fiecare dupa datina coltului de tara de unde veneam. Am uitat sa va spun ca, prin octombrie, pe Lungu, vecinul meu de pat din dreapta, l-au scos din spital. În locul lui m-am mutat eu, unde am ramas pâna în toamna anului 1956, când am fost aruncat la sectia a II-a, T.B.C. Deci am stat în acelasi pat, în acelasi loc, doi ani. De atunci, de când m-am mutat în patul respectiv, dupa cum vom mai vedea, au trecut multe, si bune, si rele, peste capul nostru. În locul meu s-a mutat ing. Dragon.

Daca am ajuns la capitolul aducerii aminte de cele scapate, sa vi le povestesc acum, spunându-va una buna, tot din timpul lunii mai 1954.

Eu, fiind aici venit din fabrica, din câmpul muncii, veneau la mine camarazii mei de munca sa ma vada. Primeam de la ei ratia mea de tigari pe o luna de zile. Când si când, atunci când ieseam la plimbare, mai aprindeam câte o tigara. N-o puteam fuma. Îmi facea rau. Dar, obisnuit sa pufai, îi dam înainte cu tigara. În vremea asta, în salonul 9, era internat si un bun prieten al meu de la Arad, Petrica Ardeleanu, frizer de meserie. Conducerea spitalului îl pusese pe el sa ne barbiereasca în fiecare duminica, numai pe noi, cei din saloanele 9 si 10. El ma stia din fabrica pe mine ca fumam mult de tot si cu patima, cum spunea el. În dimineata de 9 mai 1954, în jurul orei 10, vine cu sculele de barbierit la noi în salon. Era la curent cu necazul fiecarui bolnav. Fuma si el destul de mult. Când ajunge la mine, îi spun:

— “Mai Petrica, sa stii ca m-am hotărât sa nu mai fumez toata viata mea. Daca mi-ajuta Dumnezeu, asta vreau sa fac. Nadajduiesc sa pot realiza acest lucru.”

— “Tu vorbești, ma, lucrul asta? Tu, care manânci tigara? Tu n-ai sa poti lasa tigara, numai daca te lasa ea pe tine. Vezi-ti de treaba, ca lucrul asta nu-l poti face!”

— “Vom vedea, Petrica, daca vom trai. Dar eu asta o voi face si pace.”

Acum când scriu suntem în anul 1994. Din acea data de 9 mai 1954, eu n-am mai pus tigara în gura. M-a ajutat Dumnezeu sa-mi tin cuvântul. La ora asta, Petrica Ardeleanu, am auzit ca nu mai traieste. Dumnezeu sa-l odihneasca în pace! Nu mai poate auzi ca eu m-am tinut de cuvânt. Cine vrea sa se lase de fumat se poate lasa, numai sa vrea.

Sa ne întoarcem acum la firul povestirii noastre. În dimineata de Craciun, vine la noi în vizita doctorul Nitu. Trece pe la fiecare, urându-ne din tot sufletul "Sarbatori fericite", dupa datina strabuna. Simteam cum venea din partea lui suflul dragostei întru Hristos. Ne încuraja, ne îmbarbata, îndemnându-ne la rezistentă. A fost un Sfânt Craciun sarac, suferind si nostalgic.

Coller a avut grija sa ni-l faca mai sarac decât oricare alta zi. În inimile noastre inundau colindele. Colindam în noi colindul libertatii.

De la Nasterea Domnului, un pas si ne trezim cu Noul An 1955, îmbiindu-ne la nadejdea în mai bine. Ca si la Craciun, doctorul Nitu vine la noi în salon cu sorcova, dorindu-ne din tot sufletul un an mai bun.

Pentru doctorul Costin era anul eliberarii. Va merge în pace acasa. Pentru unii, putini la numar, noul an a adus si bucuria eliberarii din iad. Pentru cei multi însa, se realizeaza o strategie a terorii.

Din toata tara, pe nesimtite parca, erau adusi legionarii. Se hotaraste de sus ca Aiudul sa fie numai pentru legionari. În decursul anului, mereu soseau loturi, loturi de legionari în Aiud. Câte unul din ei mai venea si la spital. Asa a venit inginerul Viorel Demian, prof. Aurel Visovan si ing. Leonida Lupascu, în salonul mortii. De la ei am aflat si noi multe lucruri. În vremea asta eu ma obisnuisem cu plamânii umflati de aer. Speram si eu în mai bine. Credeam în steaua mea. Nutream aceasta nadejde ca voi ajunge la ai mei.

În legatura cu Leonida Lupascu sunt de spus mai multe lucruri. Se internase destul de bolnav în spital. Era pe rândul meu de paturi, cam în al treilea pat de la mine. Era un om destul de înalt de statura si brunet. Cu o voce de tenor, avea multa caldura si duiosie în exprimare. Se vedea si se simtea, mai ales, omul cu multa dragoste pentru semenul sau. De altfel, a si dovedit acest lucru. El stia sigur ca nu-i nici o scapare. Ca inginer chimist, îsi dadea seama ca stadiul bolii în care ajunsese pleda pentru moarte. Statea de multe ori în sezut pe pat, cu spatele proptit de speteaza patului si glumea cu noi. De multe ori era si taios la vorba. Era stapânit de un scepticism exagerat. Dupa cum am mai spus, tratamentul nostru era Hidrazida si Passul. Înghiteam fiecare din noi ca gaina boabele, aceste pastile binevenite, poate, pentru unii, dar pentru altii nicidecum. Eu înghiteam si speram. Nu-mi puneam problema inutilitatii tratamentului. Leonida al meu însa, dupa o vreme nu mai vrea sa ia medicamentele. Spunea ca nu mai are nici un rost. De acum este târziu. Le aduna si le pune bine cu multa grija. În timpul acesta, la sectia a II-a T.B.C. era internat un tânar fecior, ca un Fat-Frumos la înfatisare, bolnav destul de greu la plamâni, Dumitru Oniga. Aveam sa ma împrietenesc cu el si sa stam împreuna multi ani de închisoare. Acum si el, ca si mine, în ciuda oamenilor rai, traieste, ducându-si batrânetile la Suceava, bucurându-ne cu versurile lui pline de duh si dragoste de tara.

Leonida Lupascu stia ca, la sectie, Mitica Oniga este grav bolnav. Avea grija de el ca de copilul lui. El nu mai avea speranta de scapare de la moarte. S-a hotărât sa nu mai ia pastile si sa i le trimita lui Oniga la sectie. La noi în salon venea pentru tratament un sanitar detinut, Ion Carabulea. Un om tare bun la suflet si cu multa daruire. Leonida îi da Hidrazida si Passul, adunate mai multe la un loc, lui Carabulea ca sa le duca lui Oniga la sectie. Zis si facut. Asa a ajuns Mitica Oniga sa se faca bine si sa se salveze de la moarte. Cei de la sectie nu primeau tratament ca noi, cei de la spital.

Nu dupa mult timp, Leonida Lupascu se stinge din viata sub privirile noastre îndurerate. S-a mai dus un frate de al nostru în vesnicia vietii de dincolo.

De Aurica Visovan m-am apropiat tare repede, legându-ne printr-o prietenie calda. Si azi, la batrânetile noastre, arde în noi aceasta prietenie. Tare m-am bucurat când la sfârșitul lui 1993 am dat de Aurica Visovan. Bucuria a fost mare, mare de tot. El este unul dintre titanii de la Pitesti.

Pot spune ca de ing. Viorel Demian m-am apropiat tot asa de mult ca si de Aurica Visovan, care era destul de speriat de boala lui, pe când venise în salon. Încercam sa-l încurajez. Eram cel mai vechi în salon. Mergeam de la pat la pat si-i încurajam. În vremea aceasta continuam tratamentul cu Hidrazida si Pass. Când îmi venea rândul sa-mi bage aer, ma prindea o neliniste. Doctorul Costin avea un fel de-al lui de a baga aer. Degetele lui erau destul de butucanoase. Acul era si el lung si gros. Ca sa nimereasca în mod sigur între coaste cu acul, apasa cu aratatorul de la mâna stânga între coaste, îndepartându-le putin, apoi, cu stângacie, baga acul în cavitatea dintre pleure. Pârâia acul pâna ajungea unde trebuie. Când intra aerul, simteam cum se umfla cavitatea toracica. Avea un aparat unguresc cu care masura aerul introdus. A doua saptamâna îmi baga si la celalalt plamân. Îmi era tare greu câteva zile cu respiratul.

Când era vorba de perchezitie, nu prea veneau pe la noi. Erau speriasi de mortii care ieseau din salonul acesta si de boala care ne macina plamânii. Si când veneau, se uitau din usa numai si plecau închizând usa. Asa se facea ca aveam la noi fascicule din Noul Testament, pe care le puteam ascunde în saltea mai repede. Învatam pe de rost versete si capitole întregi pe dinafara. Stiam toata Predica de pe Munte. Mai aveam si câte un capat de creion si hârtie, de care faceam rost de la doctorul Costin. Era bun cu noi si ne apara. Tot ce aparea de pe sectie, Radu Gyr si Nichifor Crainic, noi învătam. În felul acesta uitam ca suntem bolnavi si-n temnita.

ÎNCHISORILE – UNIVERSITATILE NOASTRE

Fac o paranteza si va prezint, în mare, ce au fost pentru noi închisorile din timpul comunismului, pe lângă satanismul din ele.

Noi, cei care am trecut prin universul concentrationar, putem spune, pe buna dreptate, ca am absolvit si aceste mari universitati din scoala vietii. Închisoarea poate fi considerata o înalta scoala atât pentru instruire, cât si pentru realizarea unei înalte spiritualitati crestine. Pentru noi toti a fost o universitate. Aici s-au format caractere, având ca dascali elita intelectualitatii interbelice. Aici, în acest univers concentrationar, toti la un loc, maestrul si ucenicul, în aceleasi conditii de viata, în iadul comunist, au realizat si conditii de scoala înalta. Cei setosi s-au adaptat de la cei înzestrati cu izvor nesecat de cultura.

În conditii inumane, am gasit calea de a ne instrui si forma lângă mari dascali ai neamului românesc, asa cum au fost: Radu Gyr, Nichifor Crainic, George Manu, Ioan V. Georgescu, Gheorghe Bratianu, Nicolae Steinhardt, Dumitru Staniloae, Constantin Noica, Mircea Vulcanescu, Nicolae Mares, Traian Trifan, generalii Ioan Arbore, Iosif Iacobici, Pantazi, amiralul Horia Macelaru si multi altii, pe care nu-i mai stiu.

Pentru a ne împartasi din marea cultura am recurs la toate mijloacele necesare, pe care, în mod normal, mintea omeneasca nu le cuprinde.

1. În fabrica si spital am reusit sa avem hârtie si creion.

2. În Celular si Zarca, ne-am însusit alfabetul Morse, prin teville de la calorifer sau prin batai în perete, de la camera la camera. Când vorbeam la perete, noi mai foloseam si gamela, pe care o puneam pe perete, tinând loc de microfon. Puneam urechea pe gamela si ascultam. Se auzea destul de bine. Cel care vorbea apropia buzele de fundul gamelei si transmitea ce dorea el.

Marea noastra biblioteca o constituiau peretii celulelor. Cu un ac sau cu un cui bine ascutit scriam pe peretele alb tot ce ne însuseam de la dascalii nostri sau ce primeam de la unul la altul prin viu grai. Poezii întregi scriam cu vârful de ac sau de cui, în ordine si cu migala, pe peretele alb ca hârtia. Acolo treceam tot ce auzeam, din toate disciplinele. Scrijeleam peretii cu cunostintele noastre pentru a lasa si la altii care veneau dupa noi. Dupa cum pritocirea oamenilor prin camere se facea destul de des, noi ajungeam sa citim pe pereti atâtea lucruri bune, poezii sau alte cunostinte. N-a fost perete din camere sau celule în Aiud sa nu aiba scrise coloane întregi de cunostinte.

De la o vreme, conducerea închisorii se luase de grija. Nu mai stiau ce sa faca. Orice

masura luata de ei, avea o contramasura a noastra. Pâna la gasirea solutiei, noi ne continuam munca în scoala noastra.

Asa s-a ajuns ca oameni simpli, tarani, muncitori, elevi si chiar studenti sa învete limbi straine, matematica, fizica, chimie, istorie, geografie si literatura. Ba de cele mai multe ori îsi puneau la punct gramatica limbii române. Asa au fost unii din teregovenii mei, ca Romulus Anculia-Miloi, care dupa ce a iesit din închisoare si-a scris memoriile în opt caiete. Avea darul povestirii. De asemenea, unchii mei Petru si Ion Berzescu, iesind afara, au continuat studiul, realizându-si fiecare o frumoasa biblioteca si sporind-si darul de a vorbi. Ion Coltan, un alt teregovan, a devenit un foarte bun cioplitor în piatra si zidar. Moise Anculia-Pasule se pregatise în domeniul agriculturii. Afara si-a cultivat pamântul ca un agronom. La fel, Petru Grozavescu-Maranu, Gheorghe Ivanici-Casapu, Petru Maranu-Cornerevintu, Gheorghe Grozavescu-Mutu, Ion Lazarescu, tatal si fiul, zisi But, au dovedit ca, pe buna dreptate, au absolvit o universitate, tot teregoveni si ei.

Asa cum spune N. Steinhardt, fiecare din noi am realizat si clipe de fericire în nefericirea din iadul comunist.

Vazând Collier ca nu mai are ce face cu noi, a recurs la o alta masura, mai diabolica. În toate camerele si celulele din Aiud au stropit peretii cu ciment si var. În felul acesta, peretele nu mai era curat ca hârtia, ci era denivelat prin stropitura. Asa au reusit ca pe peretii camerelor sa nu mai apara scrisul.

Despre aceasta mare scoala se pot spune multe lucruri.

Tocmai acest gulag cu scoala lui, pe buna dreptate, defineste si chiar distinge Rasaritul de Apus în Europa. Estul Europei, cel de dupa cortina de fier, a facut ca omul sa se dezmeticeasca si sa tâsneasca spre o înalta spiritualitate crestina, asa cum bine schiteaza, undeva, Soljeniîn.

Pe masura ce Rasaritul se înalta, Apusul aluneca în haurile ateismului. O criza pe plan spiritual se va aterne asupra lui. Atunci... ei vor ajunge sa bata la portile Rasaritului, cum azi ei ne obliga pe noi sa batem la portile lor, pentru un trai mai bun, nu pentru un suflet mai curat si mai nobil.

I. Caracteristica lor, a Vestului, este o burta plina - materia.

II. Caracteristica noastra, a Estului, este un suflet curat, dragostea întru HRISTOS.

În timp ce noi scrijeleam pe pereti cu acul, prin lacrimi si sânge, pentru a ne pastra identitatea de om si pentru a ne înalta spre cer, crezând în Hristos, iubindu-ne unii pe altii, ei, Apusul, luptau pentru om ca individ, pentru drepturile lui, ridicându-i statuie, decretându-l drept suprem ideal. În jurul omului s-au schimbat constitutii si au fost înngenuncheate popoare.

Telul lor final este omul, pe când al nostru este învierea, îndumnezeirea omului, Dumnezeu. Iata, deci, cele doua profiluri ale Europei, Vestul si Estul. Spre final, cred într-o armonizare si un echilibru între cei doi frati, Vestul si Estul.

Sa închidem paranteza si sa ne întoarcem la episodul nostru.

*

Tot pe acum apare în salonul nostru Octavian Radulescu. Îi spuneam Tavi. Ma împrietenisem bine cu el. Era mai tânar si plin de viata. Vorbea cu toata lumea fiind destul de comunicativ si binevoitor. Se leaga de o întâmplare destul de hazlie. Pe vremea aceea gardian era un ungur, Barabas. Tare rau la suflet era si fricos de mama focului. Într-o zi deschide usa pe neasteptate si-l surprinde pe Tavi Radulescu cu un capat de creion în mâna. Nu l-a mai putut ascunde. Barabas pune mâna pe creion, îl baga în buzunar si pleaca. Nu dupa mult timp vine iarasi în salon. Se apropie de Tavi si-i cere datele. Era cu carnetul în mâna, gata sa-i noteze numele. Nici una, nici doua, Tavi îi spune:

— “Domnule gardian, daca îmi faceti raport eu am sa declar ca D-voastra mi-ati dat creionul. Sa stiti ca asa am sa declar.”

— “Ce, esti nebun? Când ti-am dat eu creionul?”

S-a uitat lung Barabas la el si a plecat fara sa-i mai noteze numele. Gardianul s-a speriat,

iar Tavi al meu a scapat cu fata curata. Aveam sa-l întâlnesc pe Tavi la Aiud în 1994 — 14 sept., când s-a facut sfintirea monumentului. Ne-am adus aminte de sotia asta, bucurându-ne mult de tot.

Iarna lui 1955 n-a mai fost precum cea din 1954, grea si cu multa zapada. A fost mult mai blânda. Se încălzise destul de bine în luna martie, când da peste mine si o hepatita. La ochi apare galbenul. Însoțit si de greturile respective. Nu mai puteam mânca. Vomitam destul de des, mai ales dimineata pe nemâncate. Din stomac ieseaa o secretie verzuie si amara. Era de la fiere. Când ma vede si ma consulta doctorul Costin, îmi spune ca am hepatita. Îmi suspenda tratamentul cu Hidrazida si Pass. Trece la tratarea hepatitei. Spitalul nu avea altceva decât urotropina si sare amara pentru drenarea bilei. Iata ca nu mi-a fost dat sa am liniste, ci trebuia sa mai am si asta pe capul meu. Gura îmi era amara, amara ca fierea. Dadeam numai verde afara. Se îmbolnavise bila. Passul si Hidrazida ma dadusera peste cap. Cu mine în salon mai era si Adrian Carausu, bolnav si el de tuberculoza. Vomita si el, dar mult mai putin. Dupa consultul medical, ma pune la regim alimentar, fara sare si cu ulei crud. Vine si Bogateanu la mine si ma vede. Aproba regimul alimentar, cu pâine prajita si câte un gratar, când se poate. Îl cheama la el pe bucatarul spitalului, care era un criminal de razboi, basarabean de origine, cu numele de Pierdevara.

— “Mai bucatar, uite aici, sa pregatesti si sa aduci la bolnavul acesta regimul pe care ti-l prescriu eu, ai înteles?”

— “Da, domnule doctor, am înteles. Dar va rog un lucru, sa mi-l dati mie în primire, sa fie bolnavul meu si sa am eu grija de el. Sa pot veni la el cu mâncare de regim când pot eu.”

— “Bine, Pierdevara, din momentul acesta este bolnavul tau.”

Din acel moment, parca mi-a pus Dumnezeu mâna în cap. Venea Pierdevara la mine de câte ori avea ceva sa-mi aduca. Când venea, avea grija sa-mi spuna:

— “Mai omule, tu sa asculti de mine, sa manânci, ca eu îti aduc de toate. Eu am sa te pun pe picioare, dar sa ma asculti.”

Ajunsesem slab de tot, numai umbra de mine. Ce mâncam dadeam afara. În timpul acesta doctorului Costin i s-a adus un ajutor. Era doctorul Marcoci, medic militar. Îl introduce în tainele spitalului. Vine cu el pe la toti bolnavii, expunându-i cazul fiecaruia în parte. Se pregatea sa plece acasa. Îi expira pedeapsa. Eu la raze nu mai puteam merge pe picioare. Ma ducea Marcoci în brate la control si apoi iarasi în pat. Îmi balanganea si capul de slab ce eram. De la o vreme, varsaturile se rariseră. Adrian Carausu n-a mai facut hepatita. Începusem sa mai manânc câte ceva. Îmi aducea Pierdevara de toate. Pe la orele zece venea cu pâine prajita si câte un gratar, dar numai când putea. Zaharul îl aducea într-o pungă de hârtie. Pe lângă mine, mai aveam si o oala cu ceai. De câte ori venea, tinea sa-mi spuna, bucatarul meu:

— “Asculta, tu sa faci asa cum îti spun eu, ca va fi bine. Ai auzit ce a spus Bogateanu? Esti bolnavul meu. Eu am grija de tine. Ai auzit?”

Cu acestea zise, pleca de la mine. Întotdeauna venea cu gamela plina. Nu puteam sa manânc tot, era prea mult. Pâinea prajita mi-a prins bine. A tinut-o asa cu regimul acesta pâna în toamna anului 1956. Ma împrietenisem cu el. Tinea sa-mi spuna multe lucruri de-ale lui. Fusese omul politicului, dar pe mine m-a ajutat. Eu stiam de acest lucru si nu-i destainuiam nimic. Si lui îi datorez mult de tot. Poate chiar viata, ca si lui Marcoci, de altfel, si mai târziu si doctorului Cornel Petrasievici.

Iata ca vine si ziua când doctorul Costin trebuie sa plece acasa. Cu o zi înainte este anuntat sa se pregateasca. Vine la mine cu o cutie de lemn plina cu fiole pentru injectii si-mi spune:

— “Mai Berzescule, eu plec acasa. Îsi aduc tie aceste economii ale mele. Le dai tu cui vrei. Sunt pentru voi. Ma bucur ca te las mai bine si sper sa scapi si tu cu bine. Merg acasa cu sufletul împacat ca ai scapat de moarte. Tu stii acum ca eu te-am îmbolnavit a doua oara. Sa ai grija de tine si sa fii cuminte. Sa fugi de turnatori si de gardieni. Dumnezeu sa fie cu tine.” M-a îmbrățisat cu multa duiosie si cu lacrimi în ochi ne-am despărțit.

Luase în primire doctorul Marcoci. Era bun si el. Cât a ramas la spital, ne-a ajutat foarte

mult. A stat cutia cu injectii mult timp la mine sub pat. Am dat la toti care au avut nevoie. Dupa o vreme, a venit Marcoci si a luat-o. Din cauza acestei cutii aveam sa-l supar pe Dragon, care m-a îngrijit mult de tot. Zi si noapte era la mine, ma ajuta. Atunci când nu puteam nici sa manânc, îmi ridica, cu mâna stânga, capul si cu dreapta îmi dadea sa manânc cu lingura. Lui îi datorez extraordinar de mult.

Vine într-o zi la mine si-mi spune sa-i dau niste fiole unui bolnav. Ce mi-o fi venit mie atunci sa-l refuz nu stiu, ca n-am facut-o niciodata. S-a suparat. Nu mi-a zis nimic si a plecat prin salon. Vine la pat, ca era tot vecin cu mine si se aseaza pe el. Eu îi spun sa ia injectiile care i le trebuie. Refuza si nu mai vrea sa vorbeasca cu mine. Îmi parea rau. Gresisem. El nu ma ierta, desi era un suflet mare si bun, cu multa dragoste fata de om, cinstit si corect, dar neiertator cu cei slabi. Tot timpul mi-a parut rau de felul cum m-am purtat cu el. Când a fost luat din camera, a venit la mine si si-a luat ramas bun. M-am bucurat de gestul asta. Cred ca ma iertase. Îmi cer si acum iertare de la el. Aveam sa ma întâlnesc cu el în 14 sept. 1994, la Aiud. A venit la mine cu multa bucurie. Nu l-am mai recunoscut. Era batrân. Când mi-a spus ca-i Dragon, am sarit la el de bucurie, intrând împreuna în închisoare, vizitând tot ce era de vizitat. Cu el am stat cel mai mult de vorba.

Doctorul Marcoci îmi continua tratamentul cu pneumotorax bilateral. Îmi spusese Costin ca am niste gauri de necrezut. El spera sa ma vindec. Am uitat sa va spun ca în timpul lui Costin am facut lichid la stângul. Deci, aveam hidrotorax si la dreptul, pneumotorax. Asa m-a luat Marcoci în primire. Între timp apare din nou Zeana la spital, în salonul nostru. Când ma vede ramâne mirat de ce am putut sa dau eu.

Doctorul Costin plecând mi-a spus:

— “Sa stii ca plamânul tau stâng a ajuns la ramolitie, nu mai lucreaza decât pentru el. Tu numai cu dreptul mai traiesti. Sa ai grija. Din cauza lichidului ai o pahipleurita la stângul.

Acum Marcoci trebuia sa aiba grija de mine sa-mi scoata lichid din când în când. Îmi baga vitamina C fiole în lichid. Asa l-am tinut doi ani, lichidul acesta. Odata era sa dau ortul popii, daca nu era Zeana cu mine în salon.

Ma duce Marcoci jos la raze ca sa-mi scoata lichid. Operatia de pneumotorax o facea acum doctorul Bogateanu. Pâna când a învățat treaba asta l-a luat pe doctorul Zeana pe lângă el. Acum, când m-a luat pe mine la raze, Zeana îi spune lui Marcoci sa fie atent Bogateanu sa nu-mi scoata prea mult lichid, caci îmi poate provoca un soc. Ajung jos, pe masa de la raze, unde Bogateanu îmi vede lichidul. Ma asez culcat pe masa ca sa mi-l scoata. Termina operatia si ma duce Marcoci sus în salon. La un moment dat, dupa scurt timp, eu nu mai pot sa respir. Zeana ma vede, se ridica din pat si bate la usa. Vine Marcoci si Zeana îi spune:

— “Du-l repede jos pe Berzescu si spune-i lui Bogateanu sa-i bage 300 cm. cubi de aer peste lichid. A scos prea mult lichid si a facut un soc.”

Ma duce repede jos pe masa. Bogateanu, speriat, încearca sa bage acul, dar nu nimereste imediat. A treia oara, în sfârșit, reuseste si începe sa bage aer, asa cum i-a spus Zeana. Îmi revin si încep sa respir mai bine. Ma învinetisem la fata. La plecarea de la raze, Bogateanu îmi spune ca trei ore sa stau în sezut cu perina la spate si sa nu ma misc. Daca mi-e sete, altcineva sa-mi dea apa. Si de data asta am sarit peste moarte. Cu noi în salon mai fusese internat si Ghiata Ioan, un sofer din Bucuresti. Plecând Dragon, Ghiata a avut grija de mine. Avea un suflet mare. Se daruia îngrijirii bolnavilor. De altfel, toti legionarii au facut asa, prin toate închisorile pe unde au trecut. Fara exceptie, toti s-au daruit omului, în lumina lui Hristos. Ma vedea slab si prapadit. S-a purtat cu mine ca si cu fratele lui bun. Îi datorez multa recunostinta domnului Ion Ghiata, multumindu-i din tot sufletul pentru tot ce a facut pentru mine.

Se apropia vara lui 1955. Era cald, cald de tot. Eu cu ambii plamâni tot în pioneze, la stângul lichid, la dreptul pneumotorax, iar cu ficatul fixat la regim. Asa-mi petreceam amarul.

Pierdevara se tinea dupa mine. Adesea îmi spunea:

— “Eu te-am facut bine si te-am salvat!”

Ma bucuram sincer. M-a ajutat foarte mult. Doamne, ajuta-l pe unde-o fi, ca, poate, chiar

m-a salvat de la moarte si el. Dac-o fi murit, Dumnezeu sa-l ierte, c-a mai fost si om adevarat. Tot în acest an se elibereaza si el, Pierdevara al meu. Îi venise rândul sa plece acasa. A venit la mine si si-a luat ramas bun. Ne-am îmbratisat si i-am multumit de toata dragostea si grija ce mi-a purtat-o.

O data cu plecarea lui Pierdevara, regimul meu de masa s-a schimbat. Noul bucatar nu se mai ocupa îndeaproape de regimul hepatic. Primeam si pe mai departe fara sare la masa. Hepatita mea nu cedase mult. Cu acelasi regim aveam sa plec în 1956 la sectia a II-a.

Spre toamna, tot în 1955, nu-l mai vedem pe doctorul Marcoci. În locul lui apare doctorul Cornel Petrasievici, un om înalt, desirat parca, de slab ce era, cu fata prelunga, osoasa. Trece prin saloane pe la fiecare bolnav.

O data cu venirea lui, se parea ca atmosfera se îmblânzise.

SPITALUL (V). SI TOTUSI L-AM ÎNFRÂNT PE COLLER

S-au scurs doi ani de când peste Aiud stapân ajunsese Coller. Se simtea cum haturile erau tot mai strânse. În atmosfera plutea parca un început de furtuna. Aiudul se misca pe nesimtite, ca un colos. Seisme se faceau percepute de noi, vietoarele colosului. Ca-nainte de furtuna, adesea aparentele înselau. Parea ca se abatuse si o boare de pace, de liniste. Gardienii pareau mai blânzi, mai domoli, dar destul de vigilenți. Se simtea de la distanta ca ceva se misca, se urzeste. Ca animalul de prada, pititi la pamânt, se pregateau sa sara asupra noastra. Din fabrica începusera sa fie retrasi tot mai multi detinuti politici. Îi înlocuiau cu dreptul comun. Din tara mereu soseau loturi, loturi de legionari. Se faceau pregatiri minutioase în vederea unei mari lovituri, proiectata sa se dea în Aiud.

Scrâsnea Aiudul ca doua falii ale pamântului, când se declansase cutremurul reeducarii. Gemetele miilor de oameni se faceau tot mai auzite ca un cutremur de pamânt.

Sa ne întoarcem la întâmplarile noastre din salonul zece, din spital.

Doctorul Petrasievici își luase în primire sectia lui de bolnavi din spital. A fost adus de la Zarca. În locul lui l-au dus pe doctorul Marcoci. Când m-a consultat si a vazut cum aratam, doctorul Petrasievici s-a speriat. Hepatita era pe sfârsite. Lichidul de la plamânul stâng tot își mai facea de cap. La dreptul îmi baga aer. Mirat m-a întrebat:

— “Cu ce mai respiri, omule? Aveam o respiratie sacadata.

— “Aici trebuie sa facem ceva.” — spune el.

Din vorba în vorba, afla ca sunt din Lugoj. Povestindu-i de familie, îmi spune ca el a meditat-o pe sotia mea la franceza, când era la liceul “Iulia Hasdeu” din Lugoj. Aveam sa ma conving de acest lucru când m-am eliberat din închisoare. De aici încolo a fost extrem de atent cu mine. Îmi continua tratamentul cu pneumotorax la dreptul. La stângul, lichidul începuse sa scada. Permanent îmi introducea vitamina C, injectii, în lichid. O data cu resorbtia lichidului, Petrasievici este de parere sa nu mai continuiam pneumotoraxul la stângul. Îl abandoneaza. El îmi spune ca-mi va dauna sanatatii. Inima se va îmbolnăvi. Asa ca, dupa ce noul an 1956 a venit si la noi, eu faceam pneumotorax numai la dreptul.

Cu toate sperantele de liniste si pace din Aiud, Coller strânge cercul tot mai tare. Perchezitiile se întetisera tot mai mult. Dupa cele spuse de Petrasievici, Zarca era ticsita pâna la refuz. Iar eu, tot la locul meu, în acelasi pat, îmi duceam calvarul. Ma gândeam mult la ai mei de acasa, mai ales dupa cele discutate cu doctorul Petrasievici.

Sa ne întoarcem la început de decembrie 1955, la spital. Într-o dupa-masa vine la mine un plutonier cu halat alb luat numai pe umeri. Se apropie de patul meu si ma întreaba încet, cum ma simt.

— “Nu te speria, eu sunt din Lugoj. Am fost vecini cu casa, unde am locuit. Te cunosc, locuiai cu parintii la nr. 3 pe Libertatii. Eu locuiam peste drum, în fata fântânii. Eu sunt sârb, dar

nascut în Lugoj. Acum sunt frizer aici la administratie. Spune-mi ce vrei sa transmitsi acasa, ce sa spun?”

Am ramas naucit si nu-l credeam. Într-o doara l-am rugat sa comunice ca ma simt mai bine si ca voi veni acasa.

— “Sa stii ca acasa este totul bine. Copilul este mare si are 7 ani. Ai sa primești o fotografie cu ei. Ti-o va da Petrasievici.”

Doamne, parca se pogorâse Duhul Sfânt peste mine. Simteam ca ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe fata si pe cap. Si mare a fost bucuria. A dat mâna cu mine si zâmbind mi-a spus sa fiu cu curaj ca voi pleca acasa. M-am uitat dupa el extaziat. În jurul meu nu era nimeni. Vecinii mei de pat erau speriasi. Credeau ca-i de la securitate pentru ancheta. Nu le-am spus nimic. Mi-era frica. Daca un cuvânt iese din gura mea, eram pierduti, eu, Petrasievici si frizerul. Peste trei zile vine la mine Petrasievici cu o fotografie. Erau sotia si fiul meu, Adrian, la 7 ani. Pe dosul fotografiei a fost ceva scris, dar a sters totul doctorul. Asa, cu scrisul sters, daca ar pica în mâinile gardienilor, nu s-ar întâmpla nimic. Asa s-a si întâmplat. Am declarat ca am luat-o din bagaj, când mi-am luat din haine.

Zile întregi ma uitam la fotografie. De sase ani si mai bine nu-i mai vazusem. Pe fiul meu îl lasasem de patru luni. Îl mai vazusem în decembrie 1949, la vorbitor, la Timisoara, închisoarea militara.

Cu toata vigilenta lui Collier, am reusit sa primesc vesti de acasa si sa primesc o fotografie cu sotia si fiul meu, de atunci facuta, în 1955.

Pe drept cuvânt, mi-am spus atunci, asa bolnav cum eram:

— L-am înfrânt pe Collier.

A fost un act de mare curaj al doctorului Petrasievici si al plutonierului frizer. Ne putea costa chiar viata, mai ales pe frizer, ca era membru de partid. La Dumnezeu toate-s cu putinta. S-a lucrat ca-n cea mai temerara actiune de spionaj, totul pe tacute, numai în soapta si fara martori. Cei din jurul meu n-au stiut nimic si nici n-au aflat vreodata de acest lucru. N-am spus la nimeni nimic, cât am stat în Aiud. Doctorul Petrasievici n-a mai comentat nimic despre acest lucru. Era însa extrem de multumit de bucuria mea. As vrea ca pe aceasta cale sa-i multumesc mult de tot. A facut pentru mine extrem de mult. S-a purtat ca un om adevarat. A avut în el atâta caldura sufleteasca, încât pe multi i-a tamaduit numai cu dragostea din el. În Aiud, pe unde a trecut, a lasat urmele lui de mare caldura sufleteasca. N-a tinut seama de apartenenta politica. Toti au fost fiii acestui napastuit popor. Mai presus de toate a fost medicul întru Hristos. Acum, în 1997, a murit.

La fel îi multumesc si plutonierului-frizer de atunci, dac-o fi în viata. A facut pentru mine extraordinar de mult.

Se plimba fotografia mea de la om la om. Nimeni nu m-a întrebat de unde o am. Dar nici eu n-am spus la nimeni nimic. Asa a patruns în sufletul meu o raza de lumina, de caldura sufleteasca din partea familiei mele.

Pentru cei de afara pare un lucru fara importanta, dar pentru noi, cei de sub zavoare, din întunericul celulei, din mucegaiul podelei, din aerul îmbâcsit al urinei si fecalelor, din durerile ranilor sângerânde, din siroaiele de lacrimi si sânge, este mare lucru. Extraordinar de mare. O minune. Un semn de Sus, de întarire la rezistenta era.

Simteam cum în firavul meu trup patrundeau taria, sanatatea si nadejdea în mai bine. Poate ca gresesc si sunt subiectiv, dar eu am credinta ca acest lucru a fost cel mai puternic medicament. A contribuit la vindecarea mea într-o mare masura.

Acum, navalesc în mintea mea zilele de zbucium în lupta cu moartea. Mi-aduc aminte de vremea când doctorul Bogateanu îmi facuse raportul pentru Administratie ca murisem. Din vremea aceasta mi-amintesc de doua din visele mele mai semnificative.

a). Când ma gaseam între viata si moarte, acel iulie fierbinte din 1954, într-o noapte visez: Se facea ca, asa usor cum eram, într-o camasa lunga de noapte, alba, mergeam pe o carare mai lata, plina de iarba verde si flori de câmp, asa cum era ea, când eu copilarisem pe acolo, la

salasul nostru de la Igeg. Acum, în visul meu, ușor ca un fulg de pasare, stateam în iarba tolanit pe stânga, proptit în mână, lângă o tufa de macris salbatic. Cu dreapta rupeam câte o frunza de macris și o duceam la gura. Era tare bun și acrisor. Seninul cerului albastru, cu razele fierbinti ale soarelui, îmi scaldă fata. Era cald, cald de tot. Ma facea să mă bucur de viața aceea care de-abia mai pâlpâia în mine. Alături de mine, soția mea, cu parul balai, bogat în plete, revarsat pe șanii tineri, zvâcnind a viață și dor, cu seninul cerului din ochii ei limpezi și mari, mă privea în mutenie ei cu multă lacomie. Parcă glas n-avea, dar la fel nici eu. Mă privea lung, lung de tot, fără să-mi spună ceva. Și ea, ca și mine, statea tolanită în iarba moale și verde, pe dreapta. O admiram mâncând la frunze de macris. De la o vreme am încercat să mă ridic, dar n-a fost chip. Cum mă ridicam, cadeam la loc în iarba. La încercările mele nereușite, soția mea sare și mă prinde de mijloc și porneste cu mine pe carare greu de tot, dar totuși merge cu mine mai departe printre florile de câmp și macris.

Asa mergând, m-am trezit din vis, tot transpirat. Mă straduiam să dau o dezlegare visului. În focul meu de peste 40 de grade, îmi talmacesc visul.

— Din tot jocul acesta cu moartea, voi scăpa cu viață și voi ajunge acasă, alături de soție.

Timpul avea să dovedească, din plin, că așa a și fost. Am ajuns acasă și am îmbrățișat alături de soție.

b). Al doilea vis l-am avut după ce trecusem hopul morții.

Se făcea că eram tot la salasul de la Igeg, dar mai cu putere, pe cararea aceea cu macris. Mă straduiam să-l ridic de jos pe bunicul meu, după tata, Ion. Era tare slabit. Nu se putea ține pe picioare. Eu nu reușeam să-l ridic în nici un fel. Îl târam după mine cât puteam. Până la urmă n-am reușit să-l salvez.

Aveam să aflu, după eliberarea mea din 1964, că el murise în 1954, la vârsta de 87 de ani.

Întorcându-mă de la vis la realitate, vă pot spune că după două luni de la primirea vestilor și a fotografiilor de acasă, lichidul meu a început să se resoarba. Pofta de mâncare a reapărut. Simteam la respirație o ușurare. Umblam acum prin salon ca o sfârlează. Clocotea parcă viața în mine și nădejdea de biruință asupra raului.

Îl înfruntasem pe Collier.

SPITAL (VI). SALONUL 9

Că să ajungi în acest salon trebuia să treci prin salonul 10. Nu avea altă intrare decât pe aici. În acest salon, bolnavi mai puțin grav se internau. Au trecut pe aici mulți bolnavi de care eu nu-mi amintesc. Am cunoscut un tânăr bihorean, Petru Sandru, care cocheta cu muza. Scria versuri. Tot aici a fost internat și Constantin Pascu. Aveam să-l cunosc foarte bine și să stau mulți ani cu el în camera, atât la Aiud, cât și-n lagare. Ne-a legat o prietenie curată și multă înțelegere între noi. Pentru noi toți, care mai supraviețuim gulagului românesc, el este unul dintre titanii de la Gherla. Dumnezeu i-a dat tarie să reziste până la sfârșit. Din acest salon avea să audă prin ce am trecut eu în salonul morții, iulie 1954.

Între timp, în salonul meu mai veniseră Tavi Popa, înv., Constantin Butan, ing., Cepi Stere, medic. Din nou a apărut și Ionel Zeana. Suntem în 1955. Era oarecare destindere. Noi ne puteam misca mai liberi prin spital. Ne duceam unii la alții în vizită, mai ales saloanele 9 și 10. Tot timpul eram unii la alții. Cu toate astea au fost cazuri când paza mai lua și măsuri arbitrare, după bunul plac, că doar Collier era stăpân. În salonul 9 a fost internat, dar mai târziu, prin 1956, vara, și Ion Bohotici. Cu el am stat mult de vorbă. Ne obișnuiserăm unii cu alții.

Dar iată că lucrurile se mai și schimbă. Nu întotdeauna merg bine. Ne apropiam de toamna lui 1955, când Petrasievici a venit ca medic la spital. Nu de mult timp, mai venea în vizită prin saloanele noastre un tehnician sanitar, cu gradul de adjutant. Un om mai mult înalt decât mijlociu, subțirel, cu ochii sfredelitori, îmbietori la ura, cu o voce metalică și cam pitigaiată. Se sucea ca un paun printre noi. Avea grija întotdeauna să-i vedem gradele de ofiter

adjutant. Adesea venea cu câte o rigla în mână. Mereu o chinuia, învârtind-o în fel și chip.

Într-o bună zi, după masă, când liniștea se asternuse în spital, vreo câțiva din noi, din salonul 10, duserăm în vizită la cei din salonul 9.

Se realizase un zumbet ușor, parca de stup, în salon, deși se vorbea în șoaptă, dar eram opt înși care veniserăm în vizită. Nepăsători, depanam firul amintirilor. Se părea că lucrurile merg bine. Dar când îi e dat omului să-l ia Sarsaila în cotarită, cum spune o vorbă din bătrâni, îl ia și din usa bisericii.

Cam după orele trei după-masă, când eram siguri că nu-i nici un pericol, hop ca deschide ușa de la salon gardianul Barabas. Ca la o comandă, cei opt din salonul 10 ne ridicăm în picioare. Necuratul l-a adus pe Barabas peste noi. Unul câte unul defilăm prin fața gardianului spre salonul nostru. Ne fixa pe fiecare cu o privire sfredelitoare. Ne fotografiase. Cuminti, cu capul plecat, trecem fiecare la patul lui. În salon, o liniște de mormânt. Barabas închide ușa de la salonul 9, trece agale prin salonul nostru, uitându-se încă o dată la fiecare din noi și iese din salon. Toti taceam mălc. Nu trece o oră și vine cu ofiterul adjutant după el. Se oprește în dreptul patului meu, care era pe peretele cu ușa de la salonul 9 și întreaba:

— “Cine a fost în salonul 9?”

Nimeni nu răspunde un cuvânt. Scos din sarite, mai întreaba încă o dată același lucru. Tăcere. Nimeni nici o vorbă. Începe să se plimbe nervos prin salon. În acest timp eu judec că cineva trebuie să ia această sarcină. Altfel, cade beleaua pe tot salonul. Mă ridic din pat și răspund:

— “Eu am fost, d-le adjutant.” Asta s-a petrecut în timp scurt.

— “Bine, cum te numești?” Îmi notează numele. Acum așteptam să mă scoată din spital. Cineva trebuia să ia asupra lui această abatere, salvând salonul de la pedeapsă. Adjutantul mă întreaba încă o dată:

— “Numai el a fost în salonul vecin, alții n-au mai fost?” El stia câți au fost, ca-i raportase gardianul.

— “Bineee...”, exclamă el. Se întoarce spre mine și-mi spune:

— “Pentru că ai fost sincer și ai avut curajul răspunderii, tu nu patesti nimic. Ceilalți, care s-au ascuns, vor fi scoși din spital.”

Cu carnetul în mână, trece cu gardianul pe la fiecare din cei care fuseserăm în salonul 9. Îi notează și pleacă. După două ore vine cu un tabel în mână și le spune celor șapte bolnavi să-și facă bagajul. Deși grav bolnavi, au fost scoși din spital și duși pe Celular. Au fost extrem de operativi când era vorba de făcut rau, Dacă ar fi fost vorba de a ajuta un bolnav cu medicamente, asta ar fi cerut zile întregi până la aprobare, sau nu se mai proba.

De atunci, nimeni n-a mai intrat în salonul 9 o bucată de vreme.

SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUTIEI DIN UNGARIA ÎN AIUD

Anul 1956 aduce în Europa un nou suflu de viață. Suflul libertății începe să-și facă loc și după Cortina de Fier. Căde ispita acestei vraji de libertate Ungaria, care avea să plătească scump încercarea de a-și cuceri libertatea, cu peste 600.000 de disparuți și deportați în U.R.S.S.

Marile orașe din Transilvania și Banat, ca Tg. Mures, Cluj, Oradea, Arad, Timisoara, cunosc framântări de masă în mirajul libertății. Asupririle Comunismului determină locuitorii acestor orașe să se miste și să sperie. Atât în Ungaria, cât și în România se năște un climat de revoltă împotriva opresorului. Cei de la conducere nu mai erau siguri pe ziua de mâine. Se temeau. Oprimații se miscau. Multi, foarte multi din rândul membrilor de partid, visau la o întoarcere la libertate, la ziua în care vor azvârli la gunoi carnetul de membru de partid.

În Aiud, cu toate că era Collier la conducere, era un climat de pace, de liniște. Se vorbea că ne vor lăsa cu parul mare. Nu va mai trebui să ne tundem la piele. Începuseră să fie uitată ziare

prin W.C.-uri, pe la anumite colturi prin fabrica. Citeam si noi ce apucam. Nefiind siguri de ziua de mâine, gardienii nu stiau ce atitudine sa ia. Prin oras, în mod sigur ca se discuta despre ce se întâmpla în UNGARIA. Speriasi si ei de noile întorsaturi, nu mai aveau grija noastra. Fiecare voia sa scape de un cosmar — cizma ruseasca. Nu numai noi, cei întemnitati si zavorâti, ne voiam liberi, dar si ei, cei care ne pazeau pe noi, doreau libertatea, descatusarea de opresor. Plutea, pe atunci, un duh al libertatii deasupra Europei Centrale si de Est, deasupra celor de dupa Cortina de Fier.

Nichita Hruscirov voia sa fie altfel decât Stalin. Privirile lui se îndreptau spre Apus, spre lumea libera. Probabil, intuise ca drumul cel bun nu este totalitarismul, ci democratia, nu economia dirijata, ci aceea de piata. Cu toate acestea, nu s-a putut desprinde de totalitarism. A mers pe drumul despotilor de la Kremlin, realizând teroarea în rândul popoarelor. Au trebuit sa treaca ani multi pâna când a aparut Gorbaciov, care a semnat sentinta de condamnare la moarte a comunismului.

În Aiud, anul 1956 aduce multa speranta în rândurile noastre, ca si-n cel al pazei, dar si un tragism nebanuit, dupa cum vom vedea în cele ce urmeaza. Plutea nesiguranta însa. Alternanta între teama si nadejde. Nimeni nu stia ce va fi mâine. Asa se scurgeau zilele, una dupa alta, fara sa dai de un capat.

În spital, unde ma aflam pe atunci, tot în acelasi pat, atmosfera era aceeaasi ca-n toata închisoarea. Mergeam zilnic la plimbare, mai degajati parca, asteptam ceva sa vina. Informatii mai primeam de la noii veniti în spital. Cât puteau, ei ne încurajau.

Spre toamna, dupa octombrie, mai bine zis, se simte ca ceva s-a schimbat afara. Se-naspriseră lucrurile. Gardienii devin mai morocanosi si mai putin comunicativi.

În atmosfera aceasta, de tensiune parca, în octombrie, într-o buna zi sunt anuntat sa-mi fac bagajul. Dupa mai bine de doi ani de spital, nu mai eram învatat cu schimbarea de loc si de pat. Surprins, ma pregatesc de plecare. Îmi fac bagajul si-mi iau ramas bun de la toti colegii de camera. Sunt condus de sanitarul spitalului, un plutonier, la sectia a II-a, tot la T.B.C., pe aripa dreapta, cu fata spre morga. În camera în care am intrat erau paturi de fier etajate, pe o parte si pe alta a camerei. Se scosera priciurile. Mi se ofera un pat liber pe dreapta, sub geam, jos însa. Acolo i-am întâlnit pe Vasilica Alupei, un om cu mult suflet, din Moldova, pe Aurica Visovan, pe care-l cunoscusem la spital. Mai târziu a venit si Constantin Pascu, cu care aveam sa stau mai mult împreuna. Au mai sosit, dupa aceea, si Stefan Puscasu si Polgar Stefan. Reusisem, în timp, sa realizam o caldura de adevarata familie.

Intrasem în toamna bine de tot, trecusem de jumatatea lui octombrie. De afara, razbatuse vestea ca revolutia din Ungaria a fost înabusita. Rusii, cu tancurile lor, au trecut peste ei fara mila. Morti cu zecile de mii.

Rusii s-au facut vinovati de agresiune. Erau, deci, declarati de ONU agresori. Dar cu ce pret? Cu un popor decimat.

Pacatul acesta cade si asupra Apusului, asupra lumii libere.

La Ialta au fost negociate natiuni întregi. În Ungaria a fost macelarit un popor, numai pentru a putea declara Rusia ca agresor.

În tara s-au facut arestari si condamnari pentru faptul de a fi simpatizat si manifestat pentru revolutia din Ungaria.

În Aiud, dupa ce regimul comunist din România si-a dat seama ca nimic nu-i poate abate din drum pe cei de la Moscova, au început represaliile. Coller, încet, încet, si-a reluat activitatea, teroarea în închisoare. Hrana ajunsese sa fie slaba de tot. Asistenta medicala - aproape inexistenta. Nu mai primeam nici un fel de medicament. Zaceau oamenii în pat fara sa fie chemat medicul. Mureau pe capete.

Am uitat sa va spun ca dupa ce am fost trecut de la spital la sectia a II-a, a doua zi, unchiul meu, Ion Berzescu a fost internat în spital. Trebuia sa faca operatie de hernie. A ajuns în salonul 9, unde se întâlnește cu Ion Bohotici. Trebuia sa faca mai din vreme aceasta operatie, dar prin faptul ca eu eram în spital, nu voiau ca noi doi sa ne întâlnim. Ne urmareau pas cu pas. Ion

Bohotici îi spune ca eu am fost aici, în salonul 10, dar cu o zi înainte am fost scos din spital si dus la sectia a II-a T.B.C. Nu aveam voie sa ne întâlnim nici în iadul acesta unul cu altul. Le era frica de o familie aruncata acum în închisori. Uica Petru, fratele tatalui meu, ramasese la Gherla, iar Ion, care declarase la mina ca-i legionar, a fost adus la Aiud. La spital, Ion a fost repede operat de hernie si dus pe Celular. Aveam sa ma întâlnesc cu Ion în anul 1964, dupa eliberarea mea de la Periprava.

Un regim de viata inuman, de teroare, într-o colectivitate determina stari incalculabile de tensiune. Aiudul, prin Collier, paseste pe drumul acesta. Mergeam din rau în mai rau. Asa a avut loc cazul lui Popa T. Ioan, legionar condamnat din timpul lui Antonescu. Bolnav fiind de ulcer, ajunsese la capatul puterilor. În toamna lui 1956, dupa consumarea revolutiei din Ungaria, Collier trece la un regim de exterminare. Într-o zi, când Popa T. Ioan nu mai putu suferi durerile, se cere la raportul lui Collier. Dupa multe insistente este scos la acest raport. Collier, dupa ce-l asculta, cinic asa cum era el, îi raspunde:

— “Du-te si arunca-te în sârme!”

Acesta a fost tot raportul. Întors în celula, le spune colegilor cum a decurs audienta. Pe fetele oamenilor se citea o nemaistapânita revolta.

Când au fost scosi la plimbare, Popa nu a mai intrat în tarc dupa colegii lui de camera, ci s-a dus tinta catre sârmele ghimpate din zona interzisa. Ostasul a tras în plin o rafala de pistol mitraliera, trântindu-l la pamânt si omorându-l pe loc.

La acest eveniment, Celularul a reactionat pe loc cu batai în usa si strigate. A tinut aproape o ora aceasta manifestatie de protest. Dupa aceea, lucrurile s-au linistit.

Sarmanul de el. Popa T. Ioan, cât amar o fi fost în sufletul lui noi nu stiam. În mod sigur, numai el a stiut. Dupa câte stiu era de la Vintul de Jos. Atât i-a fost dat lui sa poata duce jugul robiei.

Regimul acesta dracesc, intentionat realizat de Collier dupa revolutia din Ungaria, mai ales prin foame, frig, izolari cu nemiluita, batai pâna la sânge, un regim de tortura, împinge lumea pâna-n pragul nebuniei. În starea aceasta de lucruri, în toamna lui 1956 izbucneste greva foamei la Zarca si apoi pe Celular. Collier numai la asta nu se asteptase. Înnebunisera cu totii cei de la conducere, în frunte cu Collier. Îi depasisera actul de protest al detinutilor.

Detinutii cereau:

- a). Conditii de viata umana, hrana mai buna, caldura.
- b). Legatura cu familia.
- c). Dreptul de a citi si a scrie.
- d). Asistenta medicala conform regulamentului.

S-a încercat în repetate rânduri scoaterea din greva, de catre superiorii veniti de la Bucuresti. Dar, cu toate amenintarile lor, n-au reusit. Grevă continua unicitatea în tot gulagul românesc, ba chiar si dincolo de fruntariile tarii. Tot timpul cei de la Interne se zbateau sa gaseasca o iesire. Peste hotare se vorbea despre acest act îndraznet.

În vremea aceasta, noi, cei de la T.B.C., sectia a II-a, stateam si asteptam cu înfrigurare sa vedem ce se întâmpla cu greva. Ce masuri se vor lua? Pe sectie ne înmultisera bine de tot. Venise si parintele Mitoiu. N-a scapat nici el de necazul asta. Cât am putut l-am încurajat. Au mai venit de la Zarca, tot bolnavi, ing. Gheorghe Jijie si Victor Florea, student la medicina, din Fagaras. Aveam sa stau mult timp cu ei împreuna.

Într-o buna zi auzim un vacarm neobisnuit, venit de catre Celular, strigate repetate:

— “Ne omoara!... Ne omoara!... Ne asasineaza!...”

De aici se aude si din partea Zarci acelasi lucru.

Vin dupa aceea si niste zgomote puternice, de parca s-ar sparge niste usi si s-ar trânti ferestre, urmate de puscaturi de arme. Astea au tinut cam o jumatate de ora. Când s-au trântit însa obloanele de la ferestre, au început si ai nostri de pe sectie sa trântasca obloanele de la ferestre. Ne solidarizassem cu Celularul si Zarca. Urmările le vom vedea mai târziu.

Dupa ce s-au linistit lucrurile, vin niste ofiteri si doctorul Bogateanu. Se uita la noi fara sa

spuna o vorba. Ne asteptam la masuri severe de disciplina.

De la o vreme, tot Aiudul iese din greva. Aveam sa aflui mai târziu ca, în urma renuntarii la greva de catre Nistor Chioresanu, care a fost dus la Cluj, a iesit si Aiudul din greva.

A trecut o buna bucata de vreme de la iesirea din greva si este adus, de pe Celular, Nicolae Popa de la Piatra Neamt, în camera noastra. De la el auzim ce s-a întâmplat cu greva. Era si el bolnav de tuberculoza. Fel de fel de probleme ne puneam între noi, asteptând, cu sufletul la gura, sa se întâmple ceva.

Vine odata Bogateanu la noi si ne spune ca singuri ne-am facut-o. Ce-o mai veni, de aci încolo, pe capul nostru vom vedea. În mod sigur însa, numai bine nu va fi.

Târziu de tot, în toamna lui 1956, mult dupa greva, se hotaraste o mare schimbare de oameni, atât în sectie, cât si în Celular. Sunt vânzolitii oamenii ca-n iad. N-a fost camera sa nu fi fost rasturnata cu fundul în sus.

Începuse Collier sa-si plateasca polita.

Cred ca era pe la începutul lui decembrie 1956, când pe coridorul de la sectia a II-a se aude un ropot de cizme si susuit de soapte. Usa se deschide, în graba parca, si un ofiter apare în camera cu o lista în mâna. Ne anunta pe fiecare sa ne facem bagajele. Pe rând, unul câte unul, suntem scosi toti afara. Când îmi vine rândul, ies si eu pe sala. Acolo ma astepta un gardian care ma conduce spre iesirea din sectie. Dupa el, intru în Celular. Fac la stânga pe scurta Celularului. La camera 3, gardianul sectiei deschide usa si-mi face vânt în camera. Acolo îl gasesc pe doctorul Ionel Zeana, asezat pe patul din stânga jos. În dreapta, nu-mi mai aduc aminte cine era, dar cred ca Stefan Puscasu. Ocup si eu patul de sus din dreapta, deasupra lui Puscasu. Dupa mine mai vine unul, dar nu-l mai tin minte cine era si ocupa al patrulea pat de sus, peste Zeana.

Iata-ne, deci, ravasiti si scosi de la regimul de bolnavi. Aveam parte acum de un regim de teroare si chin, drept pedeapsa pentru obloanele date jos.

În celula aceea am stat aproape un an întreg, pâna la 27 noiembrie 1957, când m-am eliberat cu conditionalul de munca.

Dupa mutarea noastra, viata începe sa se desfasoare dupa tipicul ei, cu sicane si perchezitii nenumarate si chinuitoare, iar pe deasupra mâncare proasta. Ieseam si noi la plimbare în fiecare zi câte 15 minute, într-un triunghi din acela zidit în curtea Celularului. Într-o zi vad o mâna scoasa pe la marginea oblonului si aud o voce strigând la mine:

— “Aici sunt eu, Ion, uica-tu.”

Era unchiul meu Ion Berzescu. Ajunsese la etajul III. În alta zi aud o alta voce; înca mai tare strigând la mine:

— “Aici îi Ion” sau “Aici îi Manole”.

Asa ne treceau zilele în sir, aplicându-ni-se un regim de pedeapsa pentru ca am îndraznit sa protestam împotriva unui regim de exterminare.

În vremea asta, perchezitiile curgeau lant, una dupa alta, numai pentru a fi sicanati.

De la o vreme, mai bine zis cam din luna iunie 1957, începusera sa se elibereze oamenii cu conditionalul de munca. Dosarul fiecaruia trecea prin fata unei comisii. Acolo ti se hotara soarta. Nu prea ma gândeam la eliberare, mai ales cum eu aveam un înger pazitor în Aiud - ofiterul politic. Tot timpul închisorii îmi purtase sâmbetele.

Cu toate astea, în ziua de 27 noiembrie 1957, dupa masa, ma striga un ofiter cu o lista în mâna, spunându-mi sa-mi fac bagajele. Ma scoate din camera pe sala, de unde ma vâra într-o celula de vizavi. De acolo, un gardian ma duce la administratie, într-un antreu. Spre surprinderea mea, acolo îi întâlnesc pe Ion Iliescu, prietenul si nasul meu, si pe Gheorghe Munteanu de la Domasnea. Pe Ghita nu l-am mai recunoscut. Slabise mult de tot. În libertate fusese un om bine facut, putin mai înalt decât mijlociu, blând si frumos la înfatisare. Acum ramasese numai osul si pielea de el. Nu mai bine aratam si eu. Surprinsi, de-abia ne dezmeticiram de întâlnirea si înfatisarea noastra. Ne cheama pe rând la birou, facându-ne toate formele de eliberare. La fiecare ne da câte o foaie în mâna. Când ne uitam mai bine în foile noastre, observam ca noi nu mergem acasa, noi ne ducem în niste comune cu Domiciliul Obligativ. Ni se muiasera picioarele. Eu cu

Ghita Munteanu mergeam în comuna Latesti-Ialomita, iar Ion Iliescu, în comuna Rachitoasa-Ialomita.

Dupa masa, târziu, un militian ne ia în primire si ne scoate afara pe poarta închisorii.
Eram liberi.

De aici ne conduce la militie, unde ni se iau niste date, întocmindu-ni-se dosar. Peste noapte am ramas la un hotel, unde ne facuse rost de camere tot militia.

Dimineata ne-am întâlnit în gara cu militianul nostru. Pâna la Fetesti-Sat, la militia orasului ne-a însoțit militianul de la Aiud. Acolo ne-a predat sefului de militie. Catre seara am plecat fiecare, din raionul Fetesti, catre comuna noastra, însoțiti de militianul respectiv.

Asa am pornit cu Ghita Munteanu spre Latesti.

DOMICILIUL OBLIGATORIU. LATESTI

De la postul de militie din Fetesti-Sat, militianul care era sef de post la Latesti ne ia în primire si ne duce cu o caruta pâna în Latesti. Acolo am ajuns pe înserate. În timpul asta, cât am asteptat la militie, la Fetesti, vine si Aurica Visovan dupa noi, adus de alt militian. Ajunsi pe înserate la Latesti, toti trei, eu, Aurica Visovan si Ghita Munteanu nedumeriti ne trezim pe un mamelon, presarat cu niste mogâldete de case, toate acoperite cu paie. Pe ici, pe colo, mai erau acoperite si cu stuf. Se înserase de-a binelea. La o casa mai aproape de noi licarea o lumina slaba în fereastra. Era destul de joasa.

Seful de post bate la usa discret. I se deschide numaidecât, aparând un om de statura mijlocie.

— “O... D-le sef, buna seara! Ce s-a întâmplat?”

— “Nimic rau, d-le Moise. Te rog, numai pentru noaptea asta, sa gazduiesti oamenii astia care i-am adus acum de la Fetesti.”

— “Bine, d-le sef, s-a facut.”

Si asa intram noi în casa, putin cam stingheriti. Eu si cu Aurica Visovan ramasesem la d-l Moise, iar Ghita Muntean este dus la alt binefacator din sat.

Intrati în camera, la lumina lampii de petrol, d-l Moise ma recunoaste si ma îmbratiseaza. Da mâna si cu Aurica, pe care-l prezint cu multa atentie. Ne ofera cu bucurie doua scaune la o masa asezata la geam. De o parte si de alta a mesei erau asezate doua paturi. În camera mi s-a parut destul de cald. Avea un cuptor facut din caramida si cu plita, unde-si facea de mâncare. Lânga el era cladita soba de paie. La lumina unei lampi de petrol, ne vedeam unii pe altii, bucurându-ne si de acest fel de libertate.

Ca de sfârșit de noiembrie, era destul de frig. Haine pentru iarna nu prea aveam. Speriat, am îmbracat trei camasi pe noi si am luat tot ce aveam, ca sa ne fie mai cald. Eu nu mai știu cum voi fi aratat asa îmbracat, cu hainele acelea ponosite de la Aiud, din bagaj, unde ani de zile au stat îngramadite. Numai bine cred ca nu.

Dupa ce am mai stat de vorba cu d-l Moise, ne-am culcat. Cu Aurica în pat, ne-am odihnit destul de bine. Soba cea mare se încălzea dupa ce o alimentai cu vreo doua cosuri cu paie. Usa de alimentare o avea în antreu. Asa am trecut noi toata iarna, cu d-l Moise împreuna. Deseori ma duceam cu Aurica, la Fetesti, cu câte un tractor. Dadeam câte 10 lei tractoristului si pace. Când veneam acasa, o luam pe scurtatura, peste câmp, 9 km. distanta. Mergeam cam greu. Nu aveam antrenament.

A doua zi, când ne-am sculat, am cunoscut vecinii. În zilele urmatoare ne-am dus mai departe în sat, cunoscând si pe altii. Vecin cu d-l Moise era parintele Nicolae Ciorbaru, din Dobrogea. Statea cu familia împreuna.

De cum am ajuns în Fetesti, am scris acasa, anuntându-i ca m-am eliberat din închisoare si sunt cu domiciliul obligatoriu în Baragan. De Sfântul Nicolae, în 6 decembrie 1957, fiind ziua onomastica a parintelui Nicolae Ciorbaru, am fost invitati la masa, unde ne-am simțit tare bine,

atât eu, cât și Aurica Visovan. A fost prima noastră masă de sărbătoare de când am intrat în închisoare.

Afara, iarna se pusese așa cum de obicei sunt ele în Baragan, cu viscole stârnite de Crivatul pustiiitor. Eram, deci, în țara Crivatului. Tot acum, în decembrie, venise și profesorul Ion V. Georgescu. Era gazduit de un vecin de-al nostru. Avea casa peste drum de părintele Ciorbaru. N-a trecut nici o săptămână și ai mei au venit la mine, tata, mama și soția mea. Nu-i văzusem de mai bine de 8 ani. Ei au dat o telegramă ca vor veni, dar eu n-am primit-o. A doua zi după venirea lor sositese și telegrama. Mare ne-a fost bucuria revederii noastre după atâtea vreme de despărțire. Mi-au adus de toate, haine de iarnă și încălțăminte. Acasă totul era bine. Fiul meu Tibi, acum era mare, trecuse de 9 ani. Nu-l mai văzusem din decembrie 1949, la vorbitorul din închisoarea militară din Timisoara. Acum fiind în toiul iernii, n-au riscat o îmbolnăvire a lui. La fel și surorile mele Anica și Lenuta erau bine, împreună cu nepoata mea, Anisoara. M-am bucurat când am aflat că Anica mai are un fecior, pe nume Mihai. Ei toți îi spuneau Misu.

Domnul Moise îi primise cu multă căldură sufletească. Mai vedea și el oameni din Lugojul lui de altădată. Aurica, prietenul și fratele meu, s-a bucurat și el de cunostința familiei mele. Aurica și d-l Moise și-au găsit altă gazdă pentru timpul cât vor sta ai mei la mine. Părinții și soția mea au rămas cu mine trei zile, timp în care de-abia am reușit să ne povestim atâtea lucruri. Vremea era frumoasă acum. La despărțire i-am condus până la marginea satului, de unde ei au plecat mai departe spre Fetesti. Alt mijloc de locomotivă nu era. Deși era timp de iarnă și frig, s-a nimerit o zi cu soare și pământul uscat.

După plecarea lor, Aurica cu d-l Moise au venit acasă, reluându-ne firul vieții de toate zilele, cu ineditul și farmecul ei. Am stat mult împreună, până aproape de sfârșitul iernii. Așa cum am mai spus, eu cu Aurica, deseori, ne duceam la Fetesti, fie pe jos, fie cu vreo ocazie, mai ales cu câte un tractor. De întors, ne luam traista în mână și veneam pe scurtătura, peste câmp, acasă la Latesti.

Domnul Moise, ziua, mergea la lucru, la I.A.S.-ul Bordusani. Era aproape de noi, nici 1 km. până la birourile fermei, pe malul bratului Borcea. Între timp, acesta, Aurica și-a găsit o casă destul de bună, aproape de locul unde locuiam. S-a apucat și a reparat-o. Spre primăvară s-a mutat în casa lui. Rămăsesem acum numai cu d-l Moise. Când au venit la mine ai mei, i-au adus și d-lui Moise pachet de la ai lui din Lugoj. Din discuții cu d-l Moise am aflat că în casa asta, înaintea d-lui Moise, a locuit un var de-al meu, Gavrilă Stoichescu, fiul lui Traian Hubda, var al doilea cu mama mea, pe numele lui de familie tot Stoichescu, din Teregova. Gavrilă a făcut parte din grupul lui Spiru Blănuș, în munte. A participat la luptele de la Pietrele-Albe. Nu cu mult timp înaintea venirii mele, se eliberase și el. S-a dus acasă la Teregova. N-am mai știut nimic de el. Ajunsesem deci să stau în casa în care a locuit înaintea mea. M-am bucurat când mi-a povestit Moise de el. Acum, varul meu Gavrilă nu mai este printre noi. A murit într-un accident de masină.

Spre Crăciun, iarna s-a așezat de-a binelea peste noi. Zapada mare și vântul dezlantuit din Dobrogea, peste bielele noastre case, pitite de furia lui, voiau parca să ne înghită. Era Crivatul înfuriat. Alerga bezmetic peste câmpia întinsă, mânănd din urma ciulinii Baraganului. În fata casei, câțiva salcâmi destul de mari îndrazneau să i se împotrivescă. Din încleștarea lor se desprindea un geamăt de nebun, un urlat de te scotea din minti. Se aplecau salcâmiile cu crengile la pământ, făcând parca loc nebunului să treacă. Eu și cu Aurica ne uitam pe geam la încleștarea drăcească a Crivatului turbat cu tot ce-i sta în cale, case, pomi sau vreo ființă ratăcită.

De Crăciun ne-am dus la biserică, unde slujea părintele Ioan Sârbu, un preot cu mult suflet și dragoste de om. Biserica era amenajată într-o casă obișnuită, acoperită cu stuf. Zapada era mare, de-abia ne-am făcut loc de mers. Se vedeau carari de la fiecare casă, până la drumul principal ce ducea la Sfânt și de acolo la Biserică și școală. Părintele Sârbu mai era ajutat, de obicei, de părintele Iosif Ratec. Uneori, mai venea și părintele Nicolae Ciorbaru, dar mai rar.

Așa, împreună cu Aurica Visovan și cu Ghita Munteanu, am cunoscut pe aproape toți oamenii din Latesti. Cei mai vechi locuitori acolo, acum deveniți pentru noi bastinași, erau

basarabenii. Mai vechi decât ei au fost banatenii, dar ei au plecat cu totii la casele lor. În memoria locuitorilor de acolo, Latestiul ramasese ca o comuna a banatenilor. Era destul de întinsa, dar foarte multe case acum erau parasite. Cei, care i-am cunoscut mai întâi au fost cei veniti din închisori. D-l Moise facea oficiul de prezentare. Mai erau printre ei si unii pe care-i întâlnisem în puscarie, ca: Pop Grigore, Victor Florea, Iosif Ratec si altii. Apoi i-am mai cunoscut pe Victor Tarniceru, inginer; Petru Varlan, inginer; Artemie Colibaba, dulgher, un bucovinean cu multa dragoste în el, cel care scrisese “Visul unui legionar”; pe Mihai Enescu, Stefan Pâcleanu, Victor Ioan Pica, Victor Medrea, pe Mihai Dragomirescu, care a murit la Noua-Culme, în infirmerie. Statea cu casa aproape de mine. Apoi, am mai cunoscut pe Nicolae Guli, macedonean de origine; pe Midovschi, ofiter de aviatie si pe Ion Oarga din Ardeal.

Basarabenii, ca cei mai vechi locuitori de acolo, aveau acum gospodarii bine înjghebate, carute cu cai, vaci cu lapte, porci si pasari de curte. Îi cunoscusem bine de tot si pe unii dintre ei. Erau angajati la I.A.S.-ul din Bordusani. Pamântul de la casele parasite îl lucrau ei. Plateau la Sfat o taxa.

Mai târziu, a venit la Latesti si doctorul Sonea Octavian, din Brasov. S-a instalat destul de bine. Venise la el si sotia, pentru a sta cu el. L-am cunoscut bine la Aiud. A lucrat un timp în fabrica. Era un om deosebit. Într-o vreme a lucrat si rotarie, unde, cât am putut, l-am ocrotit. Pe atunci era tare slabit. A tinut minte acest lucru. În Latesti, când am avut nevoie de tratament, s-a ocupat mult de mine. M-a ajutat.

Spre primavara, ramasesem numai cu Moise în casa. Aurica Visovan îsi gasise, asa cum am mai spus, o casa pe aproape. Nu mult dupa Aurica, mi-am gasit si eu o casa, pregatindu-ma de mutat. Statusem destul de mult la d-l Moise. El ar fi dorit sa nu plec si sa ramân cu el pâna la eliberare. Acest lucru n-a fost posibil din partea mea. Îl încurcasem destul de mult în gospodaria lui, desi am contribuit la întreținere cu de toate. Primavara se anunta timpurie.

Profesorul Ion V. Georgescu se mutase si el la casa lui, la margine de sat. Ne-am împrietenit repede si asa am ramas, buni prieteni, pâna la sfârșitul vietii lui.

Aproape toti cei din Latesti lucrau la IAS-ul Bordusani. Altii lucrau la Fetesti-Gara, în cadrul CFR-ului. Acolo aveau o baraca, unde locuiau de luni si pâna sâmbata, când veneau acasa la Latesti. Echipa era condusa de ing. Victor Tarniceru.

Prin luna martie a venit la mine sotia mea pentru o zi. A fost trimisa de spitalul TBC Lugoj într-o delegatie cu niste copii bolnavi de TBC-osos, la mare, la spitalul din Navodari. La întoarcerea spre casa a venit si la mine la Latesti. M-am bucurat mult de aceasta neasteptata vizita.

La început de aprilie se încălzise bine de tot. Acum îmi luasem casa în primire. Lucram de zor la amenajarea ei pentru locuit. A fost cam greu la început, dar pâna la urma am razbit. I-am multumit d-lui Moise de dragostea cu care m-a adapostit si ajutat pâna acum. Eu începusem sa lucrez la IAS Bordusani. Ne angajasem în echipa de constructii. La început am lucrat la reparatul gardului de sârma ghimpata în jurul fermei, apoi, mai târziu, la construitul de grajduri, ca dulgher. Ma luase Artemie Colibaba pe lângă el. M-am descurcat destul de bine cu el împreuna la construitul grajdurilor. Lucrarea o conducea inginerul Petru Vârlan.

Tot în aprilie 1958, mi-am lucrat si gradina de pe lângă casa. De cele mai multe ori, în gradina osteneam dupa ce veneam de la lucru, în jurul orelor 5 dupa masa. Pâna seara aveam timp destul de rupt oasele în gradina. Pe lângă porumb, cartofi si fasole, mai pusesem multe lubenite si pepeni galbeni. Am avut o recolta de lubenite si pepeni, în a doua jumatate a lui iulie si început de august 1958, foarte bogata. Chiar atunci când au venit la mine tatal si fiul meu Tibi, lubenitele si pepenii galbeni erau în toiul lor, al coptului. Camera mare era plina de lubenite si pepeni galbeni. Multi din cei galbeni plezneau de copti ce erau. Mâncam cât ne tinea burta. Desi avea numai 9 ani, fiul meu exclama:

— “N-am mâncat de când sunt eu atâtia pepeni!”

Pusesem de toate în gradina mea, tot ce trebuia unei gospodarii. Ma pregatisem de iarna. Aveam doi ani de stat în Baragan. Nu stiam ca aveam sa mai stau departe de casa înca 6 ani de

aci încolo.

În timpul cât erau ai mei la mine, nu ma duceam la lucru. Ei ma sfatuiau sa nu lucrez. De cât am eu nevoie, îmi trimit bani de acasa. Eu totusi lucram fara stirea lor.

Când timpul, cu adevarat, a devenit frumos, cu o primavara îmbietoare, noi ne mai plimbam prin sat, în zilele când nu se lucra la IAS. În timpul acesta de plimbare am cunoscut-o si pe sotia Capitanului, Doamna Elena Codreanu. Acum era casatorita cu generalul Praporgescu. La fel si pe Doamna Maria Antonescu, sotia Maresalului Ion Antonescu. Erau acum îmbatrânite de vreme. Maria Antonescu era cu parul alb, putin adusa de spate, cu un baston în mâna, îmbracata în negru, adesea se plimba de una singura prin sat. Avea o figura distinsa, cu priviri sfredelitoare. Nu prea lega discutii cu cei pe care-i întâlnea. Cu Doamna Codreanu am stat de multe ori de vorba, dupa ce ne-am cunoscut. Era angajata femeie de serviciu la scoala. Într-o zi, când eram împreuna cu sotia, în luna mai, am întâlnit-o aproape de scoala. Atunci am vorbit mai mult cu ea. Ne cunostea pe toti cei care veniseram din închisoare. Acum fiind numai noi doi si cu sotia mea, a tinut sa-mi spuna ca a fost obligata sa se casatoreasca cu generalul Praporgescu pentru a scapa de urmarire. Cu toate acestea, n-a scapat de ceea ce a fugit. Din contra, a trebuit sa vina dupa ea si generalul, aici, în Latesti. Am încercat s-o linistesc, spunându-i ca noi tot atât de mult tinem la ea ca si înainte. Intuise faptul ca noi, în sinea noastra, am fi voit de la ea un sacrificiu. Fusesse sotia lui Cornel Zelea Codreanu, Capitanul. Acest lucru n-a fost cu putinta si nici nu-i ceream lucrul acesta. Era o fire comunicativa si cu multa caldura sufleteasca. Întotdeauna însa, când se întâlnea cu noi, evita sa ne spuna ceva despre Capitan. Se temea. Era urmarita pas cu pas. Pentru noi era mult c-o avem cu noi. Alta data, când ne-am mai întâlnit, era cu generalul împreuna. Era o zi calduroasa de mai, parca era vara cu adevarat. Ne-am salutat cu mult respect, oprindu-ma la o vorba buna. Simtea nevoia sa se destainuie. În sinea ei, procesul se desfasura fara crutare. Era procesul culpei de a se fi coborât de pe culmile maretiei.

Oprindu-ma odata de vorba, generalul Praporgescu deschide el discutia, spunându-mi:

— “Domnule professor, eu am luat pe Elena de sotie numai pentru a o ocroti, a o apara de comunisti. Am crezut ca, daca se casatoreste cu mine si ia alt nume, va fi lasata în pace, dar m-am înșelat, ca n-a fost sa fie asa. Ba din contra, am intrat si eu în focul acesta. Nu-mi pare rau. Am acceptat lupta si de pe pozitiiile acestea.”

La aceste discutii, neastepate de fapt, am încercat sa linistesc lucrurile, spunându-le ca n-au gresit cu nimic. Dimpotriva, au facut bine urmând un drum firesc al omului pe pamânt, mergând pe linia dragostei crestine, traind întru Hristos. Cu toate acestea, acest complex al culpei, generat de sinele ei, n-a reusit nimeni sa-l stinga. Tot timpul se simtea cu noi ca-ntr-o familie. Eram copiii Capitanului. Fapt care o determina sa intuiasca pozitia ei de culpa. Tot timpul cât a stat în Latesti a avut o atitudine demna. Toata lumea o respecta.

Dupa câte stiu, în 19 sept. 1958, când noi cei de la Latesti am fost ridicati si dusi la Noua-Culme, fetele noastre au fost si ele ridicate de securitate si duse la Noua-Culme. Cu ele a fost D-na Elena Codreanu.

Dupa cum am mai spus, în timpul când eu nu aveam pe nimeni la mine, din familie, lucram în echipa de constructii de la IAS-Bordusani, sub comanda ing. Vârlan. Ma alaturasem lui Colibaba la dulgherie. Pentru mine a fost o binefacere sa lucrez ca dulgher în cadrul echipei de constructii. Timpul trecea atât de repede, de nu-ti venea sa crezi. Între orele 16 si 17 veneam de la lucru, acasa, destul de repede, uneori chiar mai devreme. Aveam timp sa-mi fac de mâncare, chiar si pentru mai multe zile. Dupa ce mâncam, intram în gradina si lucram pâna nu se mai vedea.

De 1 Mai ma trezesc cu sotia mea la mine. Îsi luase o permisie de câteva zile, pentru care avea sa înghita multe bobârname si amenintari din partea doamnei doctor Popovici, omul partidului. Pentru faptul ca era sotia mea, a unui bandit din grupul lui Spiru Blănuș, la salarizare era pe ultima treapta. Când era vorba de premii, nu primea nimic. Toti ceilalti, care stiau sa clampaneasca, primeau de trei ori pe an premii.

M-am bucurat mult de tot când am vazut-o. A venit împreuna cu colega ei Ria Moisescu,

care legase o corespondenta cu Victor Tarniceru. Acum pentru el venise de fapt. Ce-au facut, ce n-au facut, dar pâna la urma s-au hotărât sa se casatoreasca. Dupa câteva zile au plecat la Lugoj. Mai târziu avea sa vina Ria la Fetesti, transferata în interes de serviciu, ca asistenta medicala la dispensarul din Fetesti-Gara si sa stea cu Victor, pâna când ne-a ridicat securitatea, internându-ne în lagar la Noua-Culme.

Am uitat sa va spun ca în cursul lunii aprilie 1958, au venit la mine si surorile mele Anica si Lenuta. M-au ajutat sa mai fac reparatii la casa, unde de abia ma mutasem. Dupa trei zile s-au dus acasa. Ramânând iarasi singur, m-am dus la lucru în echipa mea. De cum plecase sotia mea acasa, la începutul lui mai 1958 si pâna la venirea tatalui meu si a fiului Tibi, dupa Sfântul Ilie, 20 iulie, eu am lucrat, zi de zi, la constructii IAS.

Iata-i si pe ei, în sfârșit, ca vin la mine, tata si fiul meu. Am fost în gara la Fetesti, asteptându-i. Era luna lui cupitor, cu o caldura de te coceai, nu alta. Se dau jos din tren, dintr-o zapuseala într-alta. În gara te frigeai. O luam pe scurtatura pâna la Latesti. Pe întinsul Câmpiei Baraganului, când soarele te cocea, când iarna Crivatul se lua dupa ciulini, mai adia acum o boare alinatoare de caldura. Simteam în fata cum aerul se misca, mai racorindu-ne un pic. Asa am ajuns acasa, unde racoarea din camera ne linisti. Am si facut un tur de orizont prin sat, dupa ce ne-am odihnit. Seara au facut cunostinta cu d-l Georgescu, apoi cu parintele Iosif Ratec, cu Victor Tarniceru, cu d-l Moise si o multime de alti cunoscuti si prieteni. S-au simtit tare bine la mine. Au stat aproape o luna la Latesti, pâna dupa 20 august. Adesea, mergeam cu totii, în timpul liber, în insula Borcea, într-o padurice plina de vegetatie si pajisti cu iarba verde si matasoasa. Treceam bratul Borcea cu multa bucurie, înotând pâna în insula, împreuna cu Victor Tarniceru si cu parintele Ratec. Pe Tibi, de obicei îl trecea Victor în insula. Au fost zile pline de farmec si veselie, în toata izolarea aceasta, voita de putere. Din aceasta frumoasa iesire la iarba verde, ne întorceam vlaguiti de caldura soarelui, de baia facuta în Dunare si de plaja de pe nisipul din poiana, acasa, unde ne asteptau lubenitele si pepenii galbeni. Pe cei galbeni, adesea îi gaseam plezniti de copti ce erau si cu un miros îmbatator. Fiecare din noi, dupa alegere ne luam câte un pepene si cu lingura îi mântuiam. Erau nespuse de buni.

Nici pâna azi nu stiu cu ce impresie si amintiri o fi ramas fiul meu despre acele zile petrecute în vara lui 1958 la Latesti. De câte ori am încercat sa depanam firul amintirilor, l-am gasit într-o mutenie dezolanta. O data nu m-a întrebat, sau sa-mi spuna cum s-a simtit acolo si cu ce a ramas în sufletul lui, din acele zile petrecute la Latesti. Carui fapt sa-i datorez aceasta mutenie a lui? Nu stiu. De fapt, nu numai de acest capitol este vorba aici, ci, în general, de toata perioada mea de închisoare, de iad, n-a deschis gura cu o întrebare; pe unde am trecut? si ce am îndurat? cunoscând cât de putin si el din acest trist capitol al istoriei noastre. De ce? Nu stiu nici eu. De fapt, cu durere trebuie sa o spun ca nici Horea, celalalt fiu al meu, nu m-a întrebat o data despre toate acestea. Nepotii mei, care au ajuns, doi dintre ei, Adrian si Gabriel, la vârsta de 14 ani, iar Alina la 10 ani, nici ei nu ma întreaba nimic. Parca s-ar confrunta cu o conspiratie împotriva mea si a neamului întreg, trecut prin iadul comunist. Întotdeauna la cunoastere s-a ajuns prin cercetare, prin dorul de a afla. Cunoasterea este un rezultat al stradaniei de zi cu zi, întrebând si adunând cele auzite sau citite.

Le-am servit atâta material scris. N-au pus mâna pe el. Stau cartile si revistele la mine, teanc, si nici nu le rasfoiesc. Am mers pâna acolo ca le-am vârat pe gât carti si reviste, dar nu stiu daca le-au rasfoit macar.

De ce? De ce? De ce acest lucru?

Deseori, îi spun sotiei, cu multa durere în suflet, ca am sa mor si copiii mei nu vin la mine sa ma întrebe o vorba despre lupta noastra de rezistentă. Altii, straini de mine, vin si ma întreaba.

De buna seama ca aici este, cred eu, o lipsa de maturitate în gândire si o neputinta spirituala a lor. Nu-si iubesc neamul îndeajuns. Sa ai în familie un martor al grozaviilor petrecute sub dracescul imperiu comunist si sa nu doresti sa afli si sa stii nimic din cele traite de ai tai! Asta-i un mare pacat în fata lui Dumnezeu si a neamului nostru.

Cunoscând, construiesti, iar ignorând, dispari ca om pe linie spirituala.

Iata, fara sa vreau, am facut o paranteza în rândul celor povestite, destainuindu-ma sau chiar marturisindu-ma celor care vor veni dupa mine. Ma doare, dar acesta-i crudul adevar.

Dar... sa ne întoarcem la cele bune, iertând pe cei ce înca mai gresesc, poate, uneori, fara voia lor.

Tot în vremea asta, ma apropiasem mult de domnul Georgescu. Ne împrietenisem chiar. I-am cunoscut toata familia, sotia, copiii si cele doua surori, cum de altfel facuse si el cu ai mei. Doamna Ariana, sotia lui, a stat mult timp cu el la Latesti. Se pregatise si el de iarna, aprovizionându-se cu de toate, asa cum si eu facusem. De multe ori, îmi facea si Victor Medrea câte-o vizita. Lui nu-i placea sa munceasca.

În aceste aduceri aminte acord un capitol profesorului universitar Ion V. Georgescu, asa cum l-am cunoscut si ce am reusit sa prind de la el, multe lucruri si chiar învatând.

Ori de câte ori am ocazia sa vorbesc despre el, îmi vine în minte un sfat al lui, pe care mi-l daduse în anul 1962, înainte de plecare, de eliberare. Tîn neaparat sa încep cu acest sfat, chiar daca vi l-am mai spus, chiar cu riscul repetarii. Atât de mult ne apropiasem unul de altul, încât formam o unitate în gândire. Iata si sfatul pe care mi l-a dat; care de altfel m-a ajutat mult în viata:

— “Mai Tase, acum eu o sa plec acasa daca vor vrea astia sa-mi dea drumul. Nu se stie daca ne vom mai vedea. Te sfatuiesc un lucru. Atunci când vei fi la o rascruce de drumuri, în a lua o hotarâre, sau sa faci ceva, gândește-te la mine, în gândul tau sa stai de vorba cu mine si cam ce sfat ti-as da eu, ce ti-as spune eu sa faci, asa sa faci. Daca faci treaba asta, tu nu vei gresi niciodata. Vei merge pe drumul cel drept si curat. Între noi doi exista aceasta comuniune, unitate de vederi.”

Nu voi uita niciodata acest sfat al celui mai bun prieten al meu. Desi am scris mult despre el, în multe articole, totusi atâtea sunt pe care nu le-am scris si nici povestit cuiva, n-am facut-o. A fost un om deosebit. Atât de deosebit încât a creat o unicitate, nu numai în lupta de rezistenta a neamului românesc, dar si ca om de stiinta. Pe unde a trecut, a lasat urme, a marcat lumea.

Dupa ce a venit din Rusia, în decembrie 1955, a fost dus la Gherla, unde a mai stat înca doi ani, tot fara condamnare, de altfel cum a stat si-n Rusia, la Polul Nord, la Verhoiansk, polul frigului, si la Vorkuta, mai bine de 10 ani, tot timpul urmarit si chinuit de securitate. În decembrie 1957 se elibereaza de la Gherla si vine la Latesti cu domiciliul obligatoriu. Ca si mine, este primit de un om în casa lui. Era peste drum de d-l Moise. Foarte des ne vedeam unul pe altul. Nu-l cunoscusem pâna acum personal. Stiam despre el multe de la parintele Mitoiu. Îi fusese profesor la Facultatea de Teologie din Bucuresti. Dupa nume, îl cunosteam foarte bine, as putea spune.

Afara era frig, frig si zapada mare, ne facea sa ne gândim tot mai mult la felul cum ne vom împotrivi Crivatului. Sotia si parintii venisera la mine. Într-o dupa masa, eu si cu sotia mea aduceam un cos mare cu paie pentru încalzit soba în camera în care stateam. Cum vom fi aratat noi la fata nu stiu, dar tocmai atunci Ion V. Georgescu trecea prin fata noastra spre casa lui. Bucuros si cu multa dezinvoltura, ni se adreseaza:

— “Hei, tinerii, tinerii trec voiosi si fericiti, pregatindu-se de noapte.”

Luat prin surprindere, m-am îmbujorat la fata, cred eu, iar sotia mea, cum era blonda, s-a îmbujorat si mai tare. Jucausa, lumina ochilor îi scaldase toata fata.

— “Da, îi raspund eu, ne pregatim soba pentru noapte.”

Am dat mâna cu el, prezentându-ne unii altora. Când am auzit ca-i Ion V. Georgescu, am ramas surprins. Navaleau în mintea mea toate cele povestite de Mitoiu la Aiud.

Din acel moment privirile noastre s-au întâlnit mereu si tot mai des. În orice sarbatoare îl regaseam la biserica, într-un loc mai retras, de obicei pe dreapta.

Si el, ca si mine, când a ajuns la Latesti a scris acasa. Adresa veche pe care el o stia nu mai era cea reala. Scrisese sotiei, dar prin altcineva, bine cunoscut, si sigur de adresa. Spera ca asa sotia lui va lua cunostinta ca-i în Latesti. În vremea asta, noi ne-am apropiat mult. Eu, mai ales, ma simteam atras de el, desi între noi era o mare diferenta, ca vârsta si pregatire. Eu, un biet

absolvent al Institutului de Teologie, cu diploma la mână, pe când el profesor universitar și om de știință, totuși ceva ne apropiase. Timpul avea să dovedească acest lucru, în cei cinci ani de lagăr pe care i-am făcut zi de zi împreună și încă 14 ani în libertate.

Crezul nostru întru Hristos și destinele neamului românesc erau comune. Slujeam aceluiași crez, el de pe pozițiile lui înalte, iar eu de pe umilul meu loc. Pe linie spirituală era o mare asemanare.

De la o vreme, tot așteptând să primească o veste de acasă, începe să se framânta. Nelinistea luase loc în sufletul lui. Într-o bună zi, simțind apropierea sufletească dintre noi, îmi spune:

— “Iată că tot ce am sperat eu, timp de 12 ani de când am fost rapit de pe strada de ruși, că voi mai găsi pe ai mei în viață și-n pace se naruiește. De atâta vreme n-am mai primit nimic. Ce s-o fi întâmplat cu ai mei nu știu. Sunt tare amarât.”

— “Domnule profesor, îi spun eu, este bine să sperați și să mai așteptați. Eu cred că nu-i nimic rău. Totul va fi bine până la urmă.”

Nu puteam înțelege atât de bine framântările lui. Nu stiușem pe atunci nici condițiile în care dispăruse el în 1945 din București. Aveam să aflăm de la el, mult mai târziu, în lagărul de la Noua-Culme, despre viața lui, atât cea de acasă, în timpuri bune, cât și de cea din deportarea lui în Siberia, la Verhoiansk, polul frigului.

Primăvara se anunțase din vreme. Totul în jurul nostru se trezea la viață. O dată cu zvâcnitul ei, din jurul nostru, în pomi și iarba, în ciripitul pasarilor, în zbenguiala lor, în zumzaitul găzelor, trezite la viață, în deschiderea de boboci a florilor de primăvara, începusem și noi să ne miscăm în același ritm al vieții, caracteristic primăverii, cautând fiecare să ne lucrăm bucata de pământ din jurul casei. Viața, în suvoiul primăverii, ne purta cu ea, înainte, pe drumul ei.

Mergeam acum, unul după altul, destul de des. I.V. Georgescu, așa cum am mai spus, își alesese o casă la margine de sat, loc destul de bun și cu multă liniste. Se ocupa de lucrul în grădini și de amenajatul casei. Ca fiu de țărăn, nu era străin de lucrul pământului.

Iată că într-o bună zi de primăvara, îi vine și lui o scrisoare de acasă. Să fi văzut, Doamne, atunci, ce bucurie a fost, de nedescris. Simtea cum totul navalește în sufletul lui. Lumea toată ar fi încaput atunci în el. Totul zumzaia, clocotea, se înalta în trairea lui. Desi era destul de brunet, fata-i radia de lumină. Numai lumina de Sus venita și-n speranțe data. Soția îi scrisese că totul este bine, copiii sănătoși și vor veni cât de curând la el. Îi scrisese și data sosirii. Doamne, câtă diferență de stare de spirit exprimată de fata lui, a omului când trece de la necaz la bucurie.

De peste doisprezece ani nu-și mai văzuse soția și copiii, Acum îi aștepta. Un neastâmpăr pusese stăpânire pe el. Simtea nevoia de a împărtăși cuiva zbuciumul sufletului său, năzuințele lui, adesea sfărâmate. Așa am ajuns eu să fiu acela caruia să-i destăinuiască pasul inimii lui. Aveam să fiu și de aci înainte încă 19 ani, 5 de lagăr și 14 de libertate, în care timp noi am purtat corespondența și ne-am vizitat.

Cât de puțin, casa era pusă în ordine și cu mult gust. O aștepta pe doamna Ariana, și pe copiii lui. L-am ajutat și noi, cei apropiați mult de el, mai ales Victor Tarniceru, la amenajarea casei, Într-o zi apare și d-na Ariana cu copiii, Razvan și Bogdan. A fost o mare bucurie pe toți, de nedescris. După câteva zile de la sosirea lor, cunoscându-i și eu bineînțele, liniștea s-a asternut peste tot. La un moment dat mă găsesc numai cu d-na Ariana. Îmi spune atunci de ce a trebuit să întârzie cu venirea mai bine de două săptămâni.

— “Eu nu puteam să vii la el în halul în care aratăm. După o absență de peste 12 ani, nu puteam să apar în fața barbatului fără dinte. I-as fi creat o decepție, o impresie pe care n-as fi sters-o niciodată. Mai ales că noi am ținut extrem de mult unul la altul.”

Iată deci că eu unul nu m-am gândit la acest lucru. Nici chiar sotul ei, I.V., nu s-a gândit așa. Femeia însă, care-i simbolul vieții, viața însăși, intuiește mai bine că-n viață, omul trebuie să aibă seama de anumite reguli, de legi, precum cea a armoniei, a frumosului, a eleganței, a prestatiei.

Mai târziu avea sa-mi povesteasca cu multa bucurie de felul în care vedea lucrurile d-na Ariana. De prima data, copiii au fost extrem de rezervati. Cu timpul însa, lucrurile au intrat în normal. Buna înțelegere, armonia si chiar dragostea luasera loc rezervei în familie.

Dupa câteva zile, sotia si copiii au plecat acasa. Nu se terminase scoala. În timpul verii au venit si au stat mai mult împreuna, aproape toata vara. Copiii se mai obisnuisera cu el. Din fire era destul de sever cu ei, lucru pe care sotia l-a condamnat, sfatuindu-l sa aiba mai multa înțelegere.

În Latesti viata se parea ca se desfasoara normal. Munceam de zor la IAS, de dimineata de la orele 7 pâna la orele 15, dupa masa. La orele 16 eram acasa. Dupa ce mâncam, pâna seara ne saturam de lucru în gradina. În cadrul echipei, lucram alaturi de Colibaba ca dulgher. Cu barda în mâna ciopleam si fasonam lemnul pentru acoperis. Ma tineam de Colibaba. Mi-a prins tare bine lucrul acesta al dulgheriei. Am învățat si eu ceva.

Gradina mi-am lucrat-o la vreme. Tin sa mentionez ca, atâta vreme cât a fost tata la mine împreuna cu fiul meu Tibi, nu am mai lucrat la ferma. Nu era de acord cu acest fapt. Nici nu banuia ca eu lucrez la ferma. Numai dupa ce am fost internat în lagar, când ei au venit sa ridice lucrurile, au ridicat si banii mei de la IAS, au aflat ca eu am lucrat tot timpul. Nu puteam accepta ca eu sa fiu întreținut de ei. Tata avea numai 500 de lei pensie, iar sotia mai avea doi bătrâni si pe fiul meu de întreținut. În Latesti erau multi care nu lucrau. Erau întreținuti de cei de acasa. Toata ziua îl vedeam pe Cretulescu, bucurestean de loc, plimbându-se cu un motan tare frumos pe umar. Vazând ca-i admir motanul, mi-a promis ca-mi da un motanel si mie. Avea înfatisarea si caracteristicile unui motan salbatic. Arata ca un tigru, cu o blana frumoasa, frumoasa de tot. S-a tinut de vorba si mi-a dat si mie un motanel. Ajuns la maturitate, motanelul meu devenise tare aratos. Fiind eu arestat, în septembrie 1958, a ramas singur acasa, micut, micut de tot. A avut grija de el vecinul meu cu casa, d-l Mitru, dobrogean de obârsie. A fost chemat de securitate ca martor, dându-i-se si casa în primire si având obligatia de a anunta familia mea sa vina sa-mi ridice lucrurile. Asa s-a si întâmplat. Ai mei au venit la Latesti si au luat toate lucrurile, iar pe motanel l-a luat sora mea Anica. L-a dus la Lugoj, unde s-a facut de toata frumusetea. L-am prins si eu acasa în 1964, când am venit de la Periprava. M-am bucurat tare mult când l-am vazut. A murit de bătrân.

Sunt multi din Latesti ale caror nume le-am uitat. Îmi aduc aminte de d-l Carandino, un om de o aleasa cultura, dar extrem de rezervat, putin comunicativ. Pe noi, cei mai multi, ne ocolea. Eram din Aiud si ciumati, parca. Faptul ca eram legionari îl determina sa ne ocoleasca.

De racila asta nici azi n-am scapat, în 1996, când scriu aceste lucruri. Desi Miscarea Legionara, ca partid sau organizatie politica, nu mai exista, decât doar ca dainuire spirituala, noi, cei care azi mai traim, între 70 si 80 de ani, suntem legionari. Daca-i nevoie si ne ataca cineva, noi ne aparam crezul pentru care sutele de mii au murit si pentru care noi am luptat. Miscarea Legionara, ca fenomen românesc, ea exista si va exista permanent într-o aparare a neamului.

Spre sfârșitul lui august 1958, tata si cu fiul meu pleaca acasa. În septembrie începeau scolile. Tata ma lasase destul de bine aranjat pentru iarna. Îmi procurasem caramida buna pentru o soba de gatit în camera mica, în asa fel construita, ca sa se lege cu soba, în forma de teracota, din camera mare. Cu planurile în fata pentru realizare, lucram zi de zi ca dulgher. Ajunsesem pe acoperis. Mânuiam barda ca un mester.

În gradina, porumbul se apropia de copt. Asa lucrând, cu gândul cel drept si visând la un viitor mai bun, ne miscam în tacere. Se simtea totusi o boare a nelinistii. Ceva plutea în vazduh. Postul de militie ne tinea tot mai strâns. Mereu veneau de la centru ofiteri si ne chemau pe rând la vorba, la chestionari de umplutura. Simteam ca ceva se pregateste împotriva noastra.

Iata ca-n noaptea de 19 septembrie 1958, în crapat de ziua, pe la orele 5 dimineata, cineva bate la usa cu putere ca sa deschid. Deschizând usa, apare un ofiter de militie si-mi spune sa ma îmbrac si sa merg cu el. Cu inima zbatându-se în piept, ma pregatesc îndelete, intuind ca un nou val de arestari se petrece acum în tara. Îl cheama, cum am mai spus, pe vecinul meu, d-l Mitru si-i preda casa în primire. Sunt luat de ofiter si dus catre sfat, unde erau mai multe masini, pline

cu oameni.

Se facuse de ziua si era 19 septembrie 1958.

De acum, în surghiun, pâna în anul 1964.

LAGARELE

I. ÎN TARA LUI DOBROTICI, UN LAGAR DE EXTERMINARE

O trămba de praf alerga înnebunita pe soselele Dobrogei, de la apus la răsărit. Era într-o zi de sfârșit de septembrie 1958. Fugeau cinci molotovuri, unul după altul, în zbârnăitul de motoare, gata să se încalce, cu noi în spinare, luați fără de veste în zori de zi din Latesti.

Nebunatică se vedea acea trămba de praf, gonind întocmai ca pe vremea lui Ștefan cel Mare, când tătarii dădeau navala în Moldova. De-a lungul Dunării, în goana nebună s-au întins mașinile spre nord. La Vadul Oii, trecem Dunărea pe poduri plutitoare în Dobrogea. Cu nori de praf după noi, în uruit de motoare, săgetăm întinderea pământului dobrogean, fâșâind pe luciul soselei, spre est acum. Nu știam unde mergem. La un moment dat ne desprindem de soseaua spre Constanța și o luăm spre sud.

Tara Dobrogei, cu domoale coline scaldate în soare, ne primește într-o adâncitură de teren, pe o pantă ușor ridicată spre vest. Cum noi veneam dinspre nord, lagarul Noua-Culme era spre dreapta. În partea stângă era calea ferată, care cu ani în urmă servise canalul.

Suntem la porțile iadului din țara lui Dobrotici, lagarul de exterminare Noua-Culme, de gradul I. Lagarul morții. Ajunși, porțile se deschid larg, făcând loc mașinilor să intre în colonie.

Spre stupoarea noastră, a celor care-l cunosteau de la Aiud, ne primește, cu zâmbetul satanic pe buze, maiorul Ioanimescu. Era comandantul coloniei. Hei! De acum încolo, aveam ce plăti, nu știu pentru ce, dar... mulți dintre noi, chiar cu viața.

Pe rând, unul după altul, ne dam jos din mașină. Plini de praf, din cap până-n picioare și cu spaimă-n vine, mergeam spre locul ordonat. De-o parte și de alta a drumului principal, se desprindeau în adâncime baracile, unde aveam să ne ducem amarul ani în sir.

Cu revoluția din Ungaria - 1956, URSS-ul înghite hapul servit de America. Pe plan politic au suferit o înfrângere. Ei nu mai puteau acuza Apusul, în cadrul ONU-lui, ca agresori, Franța și Anglia, cu canalul de Suez, deoarece cazuseră ei în plasa, cu Ungaria. Acum și ei erau acuzați de agresori. În urma acestei înfrângeri, URSS-ul ia atitudine și dezlanțuie în toate statele satelite o nouă prigoană.

În 1958, iau ființă lagarele de exterminare de gradul I, unde sunt adunați toți cei care prezentau un pericol pentru ei. Iar în 1959, un nou val de arestări în toată țara se dezlanțuie cu mai multă sete. Așa se face că noi, cei ce sperăm că după domiciliul obligatoriu să mai ajungem și acasă, ne trezim într-un lagar al morții, Noua-Culme. Aici, în sudalme și picioare în spate, ne bulucim într-o cameră de baracă.

— “Vedeți? Dacă n-ați fost cinstiți acasă la voi și ați început să faceți iarăși politică. Acum stați aici ca animalele”, ne spune un ofițer.

La baracă, de pe o mică terasă am intrat într-o cameră lungă și întunecoasă. Pe o parte și pe alta erau aranjate două rânduri de paturi suprapuse. În stânga usii era un cuptor de cărămidă, ca o teracotă. În dreapta, pe tot peretele, erau ferestrele, batute în cuie și cu geamurile vopsite cu var pe din afară, în așa fel ca să nu se poată vedea nimic ce se petrece în curtea lagarului. În fundul camerei mai era o fereastră, prevăzută cu un gemuleț care se deschidea pentru aerisire. Aici am fost înghesuți peste 50 de oameni. Care cum am putut, am ocupat câte un pat. Eu m-am urcat într-un pat suprapus. Iarna era mai cald. Sub mine era părintele Nicolae Ciorbaru, dobrogean de origine, așa cum am mai spus. Vecin cu mine, în stânga, la etaj, era prof. I.V. Georgescu. După ce ne-am ocupat fiecare locul în cameră, se formează grupuri, grupuri de oameni, discutând fel de fel de lucruri. Mirati, ne întrebam ce au de gând cu noi. Iată-ne în fata

unui fapt împlinit, ridicati pe nestiute, de acasa, domiciliul obligatoriu, apoi aruncati undeva, în pustiu parca. De câte ori îl vedeam pe Ioanitescu ne trezeam la realitate. Asa se desfasoara unul din primele episoade din infernul de la Noua-Culme, lagarul mortii. Aici au fost adusi toti detinutii care se eliberau din închisori si cei care, liberi fiind, erau considerati periculosi pentru existenta statului.

Daca n-am murit în închisoare, se spera ca în acest lagar ne vom gasi sfârșitul. Viata de aici era un adevarat infern. În miez de iarna, flamânzi si goi, noaptea în baraca tremuram de frig, iar ziua, în timpul muncii silnice, eram mânati din spate ca vitele în jug. În adâncul fiintei noastre se înstapânise nelinistea, Un tremur ne cuprinsese pe toti. Era tremurul silniciei si al umilintei. Voiau degradarea omenescului din noi, anulara personalitatii. Se tintea la desfiintarea totala a omului din noi. Acestea erau dezideratele comunismului.

Era pe la sfârșitul lui ianuarie si începutul lui februarie 1959. Se lucra la viile de la Nazarcea. În bataia Crivatului dezlantuit, noi duceam o viata trudnica. Din lagar mergeam pe jos câte sase insi în rând, tinându-ne de brat, într-o coloana de 48 de oameni. Mergeam tropaind pe drumul de piatra, o distanta de 7-8 km. Coloana era încadrata de ostasii de paza ai securitatii. Purtau, atârnat de gât, un pistol mitraliera, cu degetul pe tragaci. Frigul, stârnit de vântul dobrogean, ne îngheata fata si ochii lacrimau. În timpul mersului nu aveam voie sa ne desprindem de brat. Daca încercam sa ne stergem ochii sau nasul, soldatul striga la noi ca trage daca nu ne tinem de brat. Cu ochii lacrimând, cu nasul curgând, ne duceam chinul în cadenta satanica. Respirând în oftaturi, în scrâșnet de dinti, ne uitam în sus disperati, cu ochii spre cer, întrebându-ne:

— “Pâna când, Doamne?”

Asa ajungeam noi la Nazarcea. Pe o coasta lina, de la est la vest, se întindea toata podgoria. Aici trebuia sa refacem spalierul învechit al viei. Soldatii de paza întindeau tot cordonul înconjurând locul de munca, se adaposteau în crama de la vie, împreuna cu tehnicianul podgoriei. Batea vântul fara încetare. Zapada mare era spulberata de vânt si calcata în picioare de noi, cât lucram la vie. Gerul, înasprit de Crivat, musca din noi fara mila. Mantaua vargata si subtire nu ne ajuta la nimic. Doar spatele, întorcându-l catre vânt, ce ne mai ocrotea. Lucram doi câte doi în echipa. Faceam gropile adânci de 50 de cm. pentru stâlpii de spalier. Erau stâlpi grei de stejar. Eu lucram cu un bun prieten al meu, Toma Lintu, din Lugoj si el. A fost un om exceptional. Luptator “de-o vesnicie”, cum putini s-au gasit împotriva comunismului. Se numara si el printre cei care l-au sustinut pe Spiru Blănuș. De nastere a fost din Golet, aproape de Caransebes. A fost învățator. Multe generatii de elevi au trecut prin mâna lui. I-a învățat sa-si iubeasca neamul si tara, crezând în Hristos. Adesea l-am revazut prin Lugoj, sprinten si vioi la cei 85 de ani. Acum a trecut de la noi întru cele vesnice, cu zâmbetul pe buze, crezând cu tarie în destinele neamului nostru. A mers pe urmele generalului Dragalina si ale lui Eftimie Murgu. Granicer si el al Comunitatii de Avere din Caransebes. A murit în ziua de 4 ianuarie 1995, la Lugoj, unde este înmormântat. Dumnezeu sa-l odihneasca în dragostea lui.

Acum, daca ne-am încălzit un pic, amintindu-ne de frumosul trecut, sa ne întoarcem la Nazarcea, la vie. În calea Crivatului, ne uitam unul la altul si ne îndemnam la rezistenta. Toma îmi spunea sa nu ma las, ca trebuie sa ajungem acasa. În loc de manusi aveam niste ciorapi trasi pe mâna. Asa manevram cazmaua la sapatul gropilor. Când ajungeam la 30 cm. adâncime, ne bagam cu picioarele, pe rând în groapa. Pamântul era înghetat la mare adâncime. Trudeam din greu pâna reuseam sa sapam câte o groapa. Respiram anevoie în zvâcnete de inima. Tusind, ne frecam mâinile si ne scuturam parca de rele. Se tineau ciucure de noi.

Printre rafalele Crivatului, mai venea în spatele nostru gardianul, îndemnându-ne la munca printr-o înjuratura. Groapa dupa groapa, cu mâinile înghetate si picioarele amortite de frig, trecea timpul si se apropia ora plecarii în lagar. Tot timpul lucrului nu mâncam nimic. Când ajungeam în colonie, primeam o gamela de ciorba si 250 gr. de pâine. În câteva minute gamela era goala, fara sa reusim a ne satura. De abia ne astâmparam foamea. Rebegiti de frig si uzi la picioare de zapada framântata în atâtea ore de munca, ne îndreptam spre baraca noastra pentru a

ne odihni si noi cât de putin. Eram extenuati. În camera era un cuptor de caramida, în forma de teracota. De abia se dezmorea camera si lemnele se si terminau. Înfrigurati, ne culcam în graba. Numai asa mai reuseam sa ne încălzim, sub o patura zdrentuita. Salteaua era umpluta cu paie. Scoteam ciorapii din picioare, uzi learca, si-i puneam între cearsaf si saltea. Peste ei ne culcam, ca de la caldura corpului, pâna dimineata sa se usuce. Asa, îi puteam încalta din nou. A doua zi, începeam iarasi munca si lupta cu Crivatul, cu gerul, cu drumul pâna la podgorie, cu înjuraturile gardienilor si ale unor soldati înraiti. Acest ritm de munca a tinut tot timpul iernii, pâna când a început sa se desprimavareze. Razele soarelui ne mai încălzeau putin. Sperantele noastre, o data cu caldura soarelui, în bine, mai crescua. De multe ori, când veneam obositi de la munca, de abia adormiti, într-o galagie infernala, în miez de noapte, gardienii ca o haita de lupi ne sculau din somn, la perchezitie. În plina iarna, afara ningând pe noi, ne dezbracau în pielea goala si ne faceau control. În felul acesta ne luau si putinele clipe de odihna. Nu adormeam bine si suna desteptarea. Ne pregateam de munca. Plecam cu noaptea în cap la vie. Asa se scurgeau clipele vietii noastre în infernul comunist. Raiul bietului om, dezvaluit lumii prin presa comunista.

Acum, când va istorisesc aceste clipe de iad traite de noi, cei care am supravietuit, ne gasim la sfârșit de secol XX, secolul cruzimii, al carui principiu de viata a fost ura, minciuna, hotia, ateismul. Traim dictonul latin:

— “Homo homini lupus est...”

Sfârșit de secol, sfârșit de mileniu.

Fi-va oare si sfârșitul urii dintre oameni? Fi-va oare începutul mileniului III si al secolului XXI un început de dialog cu Dumnezeu? Al credintei si al dragostei între oameni? Se va realiza oare acea armonie pe glob si unitate între oameni si popoare?

Fa, Doamne, ca în numele sutelor de mii de eroi si martiri, care si-au dat viata pentru mai bine, sa se realizeze acea dragoste crestina între toti fiii Pamântului.

II. STAFIILE DE LA NOUA-CULME

Era pe la începutul verii anului 1959. Peste lagar se abatuse o epidemie de gripa numita asiatica. Moartea si-a luat partea ei din oameni. Ce eram noi slabiti si amarâti pâna la declansarea epidemiei si ce ajunseseram cu totii dupa boala, niste stafii, unul mai prapadit ca altul. Când a aparut gripa, în fiecare baraca s-au numarat cu zecile bolnavii. Nu aveam nici un fel de tratament. Zaceam în pat, cu febra mare, dureri de cap, ameteli, fara pofta de mâncare, cu tot cortegiul simptomelor acestei epidemii. Cu noi aveam multi medici. Ei se îngrijeau de noi cum puteau. Primisera de la infirmerie numai termometre. Ne încurajau cât puteau. Printre cei care picasera la pat eram si eu. În tot timpul închisorilor, n-am scapat ocazia ca acolo unde-i rau sa nu fiu si eu. Asta mi-a fost crucea. Dar Dumnezeu m-a ajutat sa scap din toate închisorile, ca astazi sa va pot povesti o mica parte si dupa puterile mele.

Cred ca nimeni si niciodata nu va putea reda prin cuvinte infernul trait de noi toti în împaratia comunismului.

În mijloc de tara dobrogeana, frumoasa ca o gradina de rai, se ascunde undeva, printre usoare coline, scaldate de razele soarelui stralucitor, un loc al patimirii neamului românesc. Acolo era iadul, acolo era Noua-Culme. Fiecare baraca avea doua camere unde încapeau cam 40-50 de oameni, claie peste gramada. Toate geamurile erau date cu var, asa cum am mai spus, pe din afara, ca sa nu se poata vedea ce se petrece prin lagar. Desi erau multe geamuri, lumina era slaba, ca-ntr-un amurg. De când ne sculam si pâna la culcare, la ora 9 seara, nu aveam voie sa stam în pat. Pe mijlocul camerei era o banca pe care de abia încapeau zece oameni. Cei 40-50 de oameni, pe rând numai, de abia reuseam sa ne odihnim un pic. Ne dureau picioarele, ne durea spatele, ne vâjâiau urechile, mâinile se balanganeau pe lângă corp. Clipa de clipa traiam în chinurile iadului. Calvarul nostru, calvarul neamului românesc în raiul comunist. Daca îndrazneam sa ne asezam un minut pe pat se deschidea usa si eram chemati afara de gardian.

Acolo erau gealati cu bâtele în mâinile lor, ca ale minerilor, care se asterneau pe noi lovind pe unde nimereau.

Odata, am avut si eu norocul sa fiu mângâiat de un astfel de par, lung de doi metri. Am rezistat, dar nici pâna azi nu l-am uitat. Regimul acesta de camera îl aveam cu toti, chiar si cei care nu puteau iesi la munca, fiind prea batrâni sau bolnavi. Bineînțeles, cei care ieseau la lucru aveau iadul lor. În camera sau la lucru, chinurile se consumau fara exceptie. Nimeni care a trecut prin Noua-Culme nu poate spune ca a avut norocul si a scapat într-o zi fara a fi batjocorit. Cei care erau la camera, seara la culcare, picau în pat istoviti, mai rau ca într-o zi de munca.

Acest fel de viata s-a desfasurat pe un lung sir de ani. Eu l-am apucat aproape doi ani, aici la Noua-Culme, din septembrie 1958 si pâna în mai 1960, când am fost dusi la Periprava, la stof. În tot lagarul Noua-Culme, singura baraca unde nu erau varuite geamurile era infirmeria. Bolnavii nu prea puteau sa se ridice la geam si sa priveasca în curtea lagarului. În restul baracilor domnea umbra mortii. Aici la Noua-Culme era mai rau ca la Aiud, unde am facut peste opt ani de închisoare. Desi Aiudul a fost una dintre cele mai crude închisori din tara, despre care s-a dus vestea în toate colturile pamântului, iadul de la Noua-Culme îl depasea. Se murea pe capete. Nu exista plimbare. Cei de la munca nu mai aveau nevoie de plimbare, se miscau muncind.

Din cauza epidemiei de gripa, despre care am mai vorbit, mi s-a redeschis procesul pulmonar. Asa am fost internat la infirmerie, prin luna iunie 1959. Ajunsesem aici dus pe targa. Aveam febra mare si expectoratie din abundenta. Ca mine au fost adusi mai multi detinuti. Sa încep cu Ion Lupu, din Orastie de loc. Era licentiat în stiinte economice. În prezent este la Alba-Iulia. Mi-a ramas un prieten foarte bun, cu multa dragoste de om, un mare român si bun luptator. M-am întâlnit cu el în 14 septembrie 1994, la Aiud, cu ocazia sfintirii monumentului.

O data cu noi au fost adusi Aurica Visovan si Misu Dragomirescu. Gemea infirmeria. Toti care au avut odata un proces pulmonar, acum s-a redeschis.

Nu dupa mult timp, Aurica Visovan a fost luat de securitate de la Noua-Culme si dus la interne. I s-a intentat un nou proces, cautând sa-l condamne la moarte. Si cu el m-am întâlnit tot în 14 sept. 1994, la Aiud. În prezent este la Sighetul Marmatiei, cu patru nepoti pe lângă el. El este unul dintre titanii de la Pitesti, despre care vorbește Dumitru Bordeianu în cartea sa. N-au reusit sa-l înfrânga, cu tot satanismul din ei, cei din echipa lui Turcanu.

Mihai Dragomirescu, despre care am mai scris, asezat într-un pat în coltul din dreapta al salonului, își ducea greul bolii cu multa seninatate. La el boala a facut ravagii. N-a mai fost chip sa-si revina. Medicamente nu erau, decât aspirina si termometre. Ori cu acestea, Misu Dragomirescu n-a putut depasi pragul mortii. Într-o dimineata, tare în zori, si-a dat duhul. Toti din salon l-am plâns, stiindu-l un bun român si mare luptator împotriva comunismului.

Într-o dimineata de iunie 1959, pe la sfârșitul lunii, cu un cer senin si soare stralucitor, cu un iz de nostalgie a vietii din libertate, privesc si eu pe geamul infirmeriei în curtea lagarului. Acolo era o coloana de vreo 70 de detinuti, care mergeau la cariera de piatra, pe albia canalului, parasita acum. În coada convoiului îl recunosc pe unchiul meu Petru Berzescu. Nu era sa-l mai cunosc, numai os si piele. Un schelet batut de vânt si sustinut de parul vietii. Parca-i sunau ciolanele în vânt. O adevarata stafie, asa arata Petru Berzescu, unchiul meu. Închid ochii si nu-mi vine sa cred. El era acela care în 23 ianuarie 1949, cu ani în urma, împreuna cu celalalt unchi al meu, Ion Berzescu, Martin Copaceanu-Rica si cu Martin Moatar, ma petreceau de la întâlnirea mea cu Spiru Blănuș, spre Slatina-Timis. El era stranepotul lui mos Gheorghe Berda Berzescu, ostasul Iancului.

În iadul de la Noua-Culme ne gaseam acum doi stranepoti ai ostasului Gheorghe Berda, luptator în armata Iancului, unul bolnav în infirmerie, iar altul, schelet îmbracat în piele, o stafie. Mergea la munca, la piatra. De la lupta cu pistolul mitraliera în mâna împotriva comunismului, la neputinta si la sunatul ciolanelor în vânt.

În noi mai ramasese numai sufletul si nădejdea în mai bine. Asa arata, în acea vara din 1959, uica Patru, os si piele, dar cu mult suflet. În mine s-a declansat un proces de revolta al neputintei, al nemulțumirii, al setei de a plăti odata si odata calailor ceea ce se cuvine.

Unchi si nepot, din aceeasi tulpina a luptatorului de la 1848, din armata Iancului, Mos Gheorghe Berda Berzescu, ne duceam greul în lagarul mortii de la Noua-Culme. El flamând si straveziu în lumina soarelui, piele si os numai, încolonat în convoiul care mergea la cariera de piatra, sa silniceasca acolo, iar eu, nepotul lui de frate, ros de o boala de plamâni, pe un pat al infirmeriei. Cautându-ne unul pe altul, strabateam, pas cu pas, iadul de la Noua-Culme.

Ce s-o fi petrecut în sufletul însingurat al lui uica Patru, în acele zile grele? Cum s-or fi desfasurat gândurile lui, atunci, în arsita soarelui, din acea vara fierbinte a lui 1959? Nu stiu. Doar atât stiu, ca-n osânda amândoi, cu ochii în zare, traiam nostalgia locurilor de lupta, alaturi de Spiru. În mâinile în care tineam atunci pistolul, acum, stafia cum era el, tineam un târnacop. Cu el trudea la scosul pietrei. Flamând si gol se ducea sa trudeasca la piatra. Veneau seara în amurg si luau masa, prânzul si cina la un loc. Cu aceeasi mâncare insuficienta, câte o gamela de ciorba, de abia-si potoleau foamea.

La infirmerie mâncarea era mai buna. Eram în subzistenta ministerului sanatatii. Aveam dreptul la 750 g. de pâine. În vremea aceea lagarul avea în curtea lui, la o parte, o crescatorie de porci. Îngrijitor era Ion Banda din Rusca, aproape de Teregova, luptator si el în miscarea de rezistenta din Banat. Prin colonie el se misca mai liber. Îl cunoscuse bine pe uica Patru. Asa stând lucrurile, profitând de libertatea lui, l-am rugat sa-i dea o bucata de pâine de la mine. În felul acesta l-am putut ajuta pe uica Patru. În fiecare dimineata îi dadeam lui Banda câte o bucata de pâine pe fereastra de la camera mea, cu mult risc. Nea Ion Banda, cu mult curaj, cu pâinea ascunsa în sân, cu ochii în patru, se strecura printre oameni pâna la uica Patru, dându-i pâinea cu mult sânge rece, de conspirator.

Cu adevarat era un mare risc. Daca am fi fost prinsi, eu as fi fost dat afara din infirmerie, iar Ion Banda dat afara de la munca lui. Cel de Sus ne-a ajutat însa, reusind la rândul nostru sa-l ajutam pe uica Patru.

Ne luptam cu viata, dupa puterile noastre, în acest iad, fara sfârsit parca, din acest colt de lume.

S-au scurs zilele-n sir cu munca silnica în spate. Spre toamna auzim ca se formeaza un lot de câteva sute de oameni, urmând sa fim transferati în alta parte. Unde? Nu stia nimeni sa ne spuna. Prin aer plutea speranta în mai bine. În acest lot a intrat si unchiul meu, Petru Berzescu. Când a venit de la Aiud, i-au dat 72 de luni pedeapsa administrativa, adica 6 ani lagar. De plecare s-a bucurat mult. Spera în mai bine. În acelasi timp, însa, îi parea rau ca ma lasa aici, în iad. În fiecare dimineata noi ne vedeam la geam. Îi spusese Banda sa se uite. Ne tineam la curent cu tot ce se întâmpla în lagar. Gardienii nu prea veneau pe acolo. Era un loc ferit de ochii administratiei, mai la dos.

Ca-n orice lagar sau închisoare, trebuie sa fie si o iesire din impas. Se vede bine ca lumea aceasta, în tot complexul ei de existenta, este creata în baza unei legi, a armoniei, cu tot raul din ea, care genereaza din imperfectiune. Raul nu este altceva decât o absenta a binelui. Deci este o negatie. Ca principiu este numai binele.

Sa speram în el, desi azi, mai ales, raul se tine scai de noi. Sa luptam chiar cu pretul vietii împotriva raului.

MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU LA NOUA-CULME

Lagarul mortii trebuia sa-si defineasca prin fapte numele. El ne enunta continutul notiunii de moarte. Noua-Culme, prin destin parca, ne indica noua, neamului românesc si mai târziu lumii întregi ca am pasit pe culmi în afirmarea noastra si, cu noi, poporul român, în lupta de rezistenta si de înfrângere a comunismului. Prin Noua-Culme si prin întregul gulag românesc si îndeosebi prin Marea Revolutie din Decembrie 1989, neamul românesc a facut un salt pe verticala. A realizat dialogul cu Dumnezeu.

În lagarul mortii, Noua-Culme, al anului 1959, moartea începuse sa ne învaluiască în mantaua ei din ce în ce mai mult. Asa cum am mai spus, în vara anului 1959 se declanșează o epidemie de gripa numită “asiatică”. Într-o baracă cu geamurile varuite, unde razele soarelui pătrundeau slab de tot, mângâind pe cât era posibil niste fete palide de stafii, se afla și generalul de artilerie Nicolae Stoenescu. În timpul războiului, sub conducerea maresalului Ion Antonescu, el a fost ministru de finanțe. S-a comportat în mod excepțional, ca om și ministru, fără să fie de specialitate. Este drept că a fost ajutat de Mircea Vulcanescu, un alt mare om de cultură al poporului nostru, dar și un martir în lupta de rezistență împotriva comunismului. A murit la Aiud.

Generalul Nicolae Stoenescu se număra printre marii generali ai armatei române în țara întregită la 1918. Nevoile de organizare a armatei au apărut instantaneu, pentru că la o țară mare trebuia și o armată puternică. La arma artileriei a fost propus Nicolae Stoenescu. Deci, ofiter superior de artilerie, profesor la Școala de Război, se dovedește a fi foarte capabil.

Acesta a fost generalul Nicolae Stoenescu, care a murit ca un erou în lagarul mortii de la Noua-Culme în vara anului 1959. Într-o încăpere dintr-o baracă, în condiții inumane, fără aer, fără lumină, fără putință de a te odihni ziua pe pat, a murit stors de boală și de bătrânețe, într-o cumplită izolare, într-un adevărat iad. A fost aruncat într-o groapă, fără sicriu, cu niste zdrente pe el, ca un cersetor.

A fost un mare luptător împotriva Comunismului.

În zilele noastre, în primăvara anului 1991, moare un alt general în închisoare, generalul Macri. Este înmormântat cu onoruri militare, ca un erou, cu drapelul românesc pe piept. Fusesse închis sub acuzația de genocid, în revoluția din 1989. Unde este dreptatea? Generalul Nicolae Stoenescu moare la Noua-Culme, neîngrijit de nimeni și este înmormântat în zdrente, fără sicriu, în timp ce un vinovat de genocid este înmormântat cu onoruri, cu drapelul pe piept, drapel ce fusese sfânt de sângele curs din piepturile goale ale tinerilor, care au fost strapunse de gloantele trase de generalul Macri.

Strig în auzul întregii lumi, s-a făcut o mare nedreptate, s-a comis un sacrilegiu.

Acei ce vin după noi să judece drept și să decida.

Cine este cu adevărat erou al neamului românesc?

Generalul Stoenescu, luptător împotriva Comunismului, sau generalul Macri, unul din vinovații genocidului din Decembrie 1989?

Unde sunteți, domnilor, cei care în 22 Decembrie 1989 ați jurat, în fața țării, că veți sluji poporul în numele binelui, adevărului și frumosului? Că veți deschide larg porțile democrației? De ce ați profanat drapelul pe care piepturile strapunse de gloantele lui Macri l-au sfântit?

Eu am fost prezent în lagarul de la Noua-Culme, când generalul Stoenescu a murit. Acum pot depune marturie de felul cum a murit și cu mine sunt miile de deținuți care au trecut prin lagarul mortii.

La moartea lui, noi am cântat în gând “Cu noi este Dumnezeu”. Preoții prezenți în lagar s-au rugat în tăcere și au slujit generalului nostru slujba de înmormântare. Noi am făcut ce am putut, cu sufletul curat. Voi, cei ce ați condus țara la înmormântarea gen. Macri, ați profanat ceea ce alții au sfântit cu pretul vieții.

Să știți că odată veți plăti în fața istoriei. Noi, cei care am luptat și acum la bătrânețe încă mai luptăm, credem cu tărie că Dumnezeu este cu noi.

ÎN LIVADA CU CAISI

Începuse să se desprimăvareze. Soarele parca se mai apropiase de noi, cei înfrigurați și chinuți din Noua-Culme. Se mai încălzeau bielele oase. Eram amortiți de frigul iernii dobrogene. Sfârșiți de crivatul pustitor de la rasarit, mai prindeam și noi puteri când razele soarelui ne învaluiau. Prindeam și noi viața, ca găzele pamântului, visând la mai bine. Schelete

fiind, arătând ca niste stafii, ne încleștam în disperare de viața. De dorul de a trai, de a supraviețui, rugându-ne, voiam să biruim, să vițuim. Și am reușit să mai trăim.

Soarele dobrogean parca ne-a trezit la viața. Era prin martie 1959, anul marelui val de arestări în țară. Tavalugul roșu trecuse din nou peste poporul nostru. De-a valma, tinerii și bătrânii țării au umplut închisorile și lagarele. Li s-a parut lor că au mai rămas liberi dintre cei mai buni români.

După ce am terminat lucrul de la via din Nazarcea, am trecut la livada de caisi. Era un pic mai departe decât via. Ne gaseam tot în sectorul fermei de stat Nazarcea. Începuse taiatul pomilor de uscături. Coltul ierbii înviaț ne îmbia la lucru. Deși eram în lagarul morții, ne trezeam parca la viața. Închideam pentru o clipă ochii și ne credeam liberi. Omenescul din noi își cerea dreptul său, libertatea de a gândi, de a realiza, de a trăi.

Pentru lucrul din livada au fost scoși mai mulți oameni. Erau zile când noi veneam cu remorca la lucru. Dar, de cele mai multe ori, veneam pe jos, tot încolonati și ținându-ne de brat. Așa cum am mai scris, soldații care ne încadrau erau cu ochii pe noi și cu degetul pe tragaciul pistolului mitraliera. În urma noastră veneau gardienii. Eram robi și nu aveam dreptul la cuvânt. Trebuia numai să silnicim în muncă.

Livada era așezată tot în dreapta soselei, cum mergeam la Nazarcea. De la sosea urcam o pantă lină, până pe culme, unde erau clădirile livezii. De acolo, livada se desfasura pe o altă pantă lină în jos, spre apus, cu mici porțiuni de teren drept. În fața ochilor, multimea de caisi apărea ca un colț de rai. De la magazia de unelte se formau echipele de lucru, din câte doi deținuți. Fiecare echipă avea o scară dublă, un ferestru de mână și două foarfeci de curățat pomii. Cu cele necesare la noi, ne desfasuram în livada. Eu eram cu Ion V. Georgescu. Împreună lucrând și povestind, nu știam cum trecea timpul. Ne deplasam pe covorul verde de iarba, de la cais la cais, curățându-i de uscături și făcând și tăierile de rod. De cele mai multe ori am avut timp frumos. În această livada de caisi am avut și clipe de fericire.

Adesea, în zvârcolirile de iad ale lagarului, se întâmplau și acele momente sublime pe care N. Steinhardt le semnalase în iadul închisorilor.

Cu Ion V. Georgescu am trăit aceste clipe. Îl ascultam cum îmi povestea, trăind din plin cele auzite. Din când în când mai gaseam câte o caisă uscată, întepenită pe câte o ramură. O luam și o spargeam, mănucând sâmburele. Era amarui, cu gust de migdală. Flamânzi fiind, ni se pareau deosebit de gustoși. Și așa povestind, ne miscam de la pom la pom, uitând de noi. În povestirile lui, I.V. Georgescu avea grija să-mi destăinuiască și lucruri mari. Probleme de cultură, de istorie și mai ales din viața Măscării Legionare. Din mărturisirile lui am înțeles că fusese ucenicul lui Nae Ionescu. Prin el îl cunoscuse pe Corneliu Zelea Codreanu.

Într-o zi cu mult soare și cu o boare de liniste în aer, printre caisii treziți la viața, îmi spune:

— “Mai Tase, să fii acum atent la ceea ce-ți voi spune. Îți voi reproduce o discuție între Corneliu Z. Codreanu și prof. Nae Ionescu, din vara anului 1937, la București. Pentru mine este de o mare importanță. Din acest dialog se conturează personalitatea lui Corneliu Zelea Codreanu.

Într-o bună zi din vara anului 1937, Capitanul îl întâlnește pe prof. Nae Ionescu și-l antrenează la o discuție:

— “Domnule profesor, aș vrea să stăm mai mult de vorba asupra unei probleme care mă preocupă de multă vreme. Doresc să-mi găsiți un text biblic, o dezlegare din învățătura creștină, prin care să-mi permită să declanșez o revoluție armată pentru a cuceri puterea de stat în România. Acum, când suntem un milion de membri cu simpatizanți cu tot, eu aș putea în 24 de ore să ocup această putere. Suntem o mișcare de masă, cea mai puternică la ora actuală. Asta este o realitate. Dar fără voia lui Dumnezeu nu se poate.”

— “Capitan, îmi cereti un lucru extraordinar de greu. Mă voi strădui să găsesc acest lucru, dar nu vă promit nimic.”

După un anumit timp, mai bine de o lună, prof. Nae Ionescu vine la Capitan și-i spune:

— “Capitane, nu am reusit sa gasesc nici un text din Sfânta Scriptura în legatura cu ceea ce mi-ati cerut. Eu nu cred ca cineva va putea gasi asa ceva.”

La cele auzite de la Nae Ionescu, Corneliu Zelea Codreanu, senin la fata si parca luminat, a legat o alta discutie cu Profesorul. Lega vorbele rar si apasat, într-un calm desavârsit. Se parea ca-i dicteaza cineva.

— “Vedeti, domnule professor, zice Capitanul. Pe umerii nostri apasa sarcina pe care ne-am luat-o la Icoana în fata lui Dumnezeu, de a apara si promova fiinta neamului românesc. Trebuie sa dovedim lumii ca si poporul român, în mijlocul celorlalte popoare, are o misiune de la Dumnezeu de îndeplinit. Noi am declansat o revolutie spirituala, care trebuie dusa la îndeplinire. Noi trebuie sa mergem pe drumul convingerilor, dar fara violenta.”

— “Asa s-a încheiat dialogul între Corneliu Zelea Codreanu si Nae Ionescu. Eu de atunci, îmi spune I.V. Georgescu, de când Nae Ionescu mi-a împartasit cele discutate cu Capitanul, am cautat si eu acest text biblic. În Rusia, cât am stat la Polul Nord, timp de aproape 11 ani, l-am cautat neîncetat. N-am reusit sa-l gasesc. Capitanul a fost inspirat când a plecat pe drumul revolutiei spirituale. N-a fost pentru violenta.”

Acum când scriu aceste lucruri, ca teolog, ma duce gândul la dialogul început între Biserica Ortodoxa si cea Romano-Catolica, în privinta unificarii, deschis cu multi ani în urma. Ion Mota si Vasile Marin, prin jertfa lor pentru Hristos, au facut primul pas în împacarea si unirea celor doua mari biserici. Cândva acest lucru va fi o piatra de temelie la unirea întru Hristos a celor doua mari biserici.

MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE TEOLOGIE IOAN V. GEORGESCU

Încerc sa dau o idee despre figura unui om care, pasind prin viata, a lasat o dâră de lumina, cu urmele pasilor lui adânc înfipite în lutul tarii, în care a trait, iubindu-si neamul si gloria stramoseasca de pe înaltimile lui Petre Tutea. Acesta a fost profesorul universitar Ion V. Georgescu.

S-a nascut în 13 ianuarie 1909, în comuna Bascov, jud. Arges. Fiu de taran, cel mai mare din 5 copii, trei feciori si doua fete. A studiat teologia si literele la Universitatea din Bucuresti. Dupa ce si-a luat licenta în teologie si istorie, s-a dus la Atena pentru studii de specialitate, pregatindu-si teza de doctorat în teologie. Acolo a stat doi ani, muncind din greu, culegând toate datele cerute de studiul lui de specialitate si pregatindu-si cu multa sârguinta teza de doctorat. Întors în tara, dupa doi ani de studii, a ocupat postul de secretar al facultatii de teologie din Bucuresti. Dupa pregatiri minutioase, îsi sustine teza de doctorat în teologie, uimindu-si profesorii din comisie prin felul cum a sustinut-o. Nu dupa mult timp, îsi sustine si teza de doctorat în istorie la universitatea din Bucuresti. Iata-l cu doua doctorate. În timpul acesta era asistent si secretar la facultatea de teologie din Bucuresti.

A stat mult timp în jurul lui Nae Ionescu, fiindu-i un apropiat ucenic. În clipele de ragaz, în anii de închisoare, îmi povestea adesea despre discutiile avute cu Nae Ionescu. Îl considera ca primul si cel mai mare gânditor si filozof care a creat scoala în cultura româneasca. Dintre toti gânditorii nostri, Nae Ionescu a avut cei mai multi ucenici. Calculat, a trimis pe multi dintre ei la studii în strainatate, pregatind astfel elita de mâine a culturii neamului nostru românesc.

Prin Nae Ionescu cunoaste bine fenomenul legionar. Se integreaza revolutiei spirituale a poporului nostru, axata pe coordonatele neamului si constantele crestine ortodoxe.

Paralel cu studiile de teologie, se ocupa si de studiile de istorie universala. În domeniul acesta îsi alesese o lucrare care necesita multa munca si cercetari îndelungate pentru elucidarea ei. Avea ca subiect “CIVILIZATIA DIN BELUCISTAN”.

Obține o bursa “Humboldt”, tot prin Nae Ionescu. Se pregatea sa plece în Belucistan. În timpul acesta — 1937 — este arestat în mod abuziv si tinut doua luni, pâna când i-au retras bursa. Cei din jurul regelui Carol al II-lea au uneltit împotriva lui, reusind pâna la urma sa-i

anuleze plecarea la studii. Îl stiau ca făcând parte dintre ucenicii lui Nae Ionescu. Iată ca, dintr-un început, drumul spinos își deschide portile pentru Ion V. Georgescu.

În 1940, după ce se decreteează Statul național legionar, i se propune un post de ministru în guvernul format de Gen, Ion Antonescu. Din prea multă modestie refuză. Cere, în schimb, să i se permită să se ocupe de formarea omului în spiritualitatea creștină ortodoxă a facultății de teologie din București. Din această poziție avea un ascendent asupra profesorilor facultății. Ajunseseră acum conferențiar la catedra de Istoria Biblică. Parintele Vintilescu, un oportunist, care era cu toți cei care erau la putere, vine la I.V. Georgescu și-i cere sfatul cum să ajungă să stea de vorbă cu Horia Sima. Știindu-l o lichea, îi spune:

— “Parintele Vintilescu, să știi că Horia Sima miroase de la distanță lichelele.”

La auzul acestei înfruntări otelite, fără nici un cuvânt, îi întoarce spatele și pleacă. Din acel moment Vintilescu i-a devenit dușman de moarte.

După lovitura de stat a lui Antonescu, botezată de el “rebeliune”, Vintilescu prinde aripi. Îl urmărește pe I.V. Georgescu pas cu pas.

Plecând din țară, Horia Sima lasă la conducerea Măscării Legionare din țară pe Ion V. Georgescu. Pe umerii lui apasă o sarcină grea. Destinele neamului alături de Horia Sima sunt în mâinile lui. În 22 iunie, România declară război Rusiei. Prin uneltirile lui, Vintilescu reușește să-l trimită pe front pe Ion V. Georgescu. După doi ani de front, se întoarce la catedră. Fiind bine pregătit, ajunge titularul catedrei de Istoria Biblică la Facultatea de Teologie din București. În situația aceasta îl prind evenimentele de la 23 august 1944. Era unul din vârfurile Măscării Legionare din țară.

Într-o zi de august 1945, pe la sfârșit de lună, cu seninul cerului scaldat de razele soarelui dogoritor, Ion V. Georgescu, sumar îmbrăcat de vară, cu o cămașă cu mâneci scurte, pantaloni albi și cu sandale în picioare, venea de la facultate, agale, spre casă. Se mai oprea din loc în loc, uitându-se pe la vitrine. Acasă îl așteptau doi copii, Razvan și Bogdan, și soția Ariana. În învalmaseala gândurilor se trezește cu doi bărbați în floarea vârstei în față, întrebându-l de sănătate, într-o românească perfectă. Cei doi îl încadrează între ei, prinzându-l de brate. Așa, cu mult calm, îl poartă cu ei până la mașină. Îl obligă să intre în mașină și zboară cu el până la aeroport, unde zoriți îl aruncă de-a valma în avion. În avion, tot timpul, cei doi măscău multă bunăvoință și respect.

Iată-l pe Ion V. Georgescu, în plină zi de vară a anului 1945, la 36 de ani, răpit de pe strazile Bucureștiului, urcat în avion și dus la Moscova. Răpit de ruși. După ce și-a revenit din starea aceea de om bulversat, și-a dat seama că-i răpit. Mirarea și întrebările se desfășurau de-a valma în capul lui. Intuia că-i un drum poate chiar fără întoarcere. Fiind sumar îmbrăcat, în avion a îndurat de frig ca-n timp de iarnă. Ajunși la Moscova, de la aeroport, cu o mașină, a fost dus direct în fața lui Beria. Deci, răpirea lui Ion V. Georgescu se poate spune că a fost făcută de Beria. Aceasta se confirmă și prin ceea ce voiau să obțină de la prizonier prin anchetele făcute asupra lui timp îndelungat, sub presiune, cu toate metodele binecunoscute de noi toți care am trecut prin infernul comunist.

Zi de zi anchetat și torturat, ajungem în luna octombrie 1945. Ne găsim la marea închisoare din Moscova — Liublianka. De aici, nopți de nopți, se făceau presiuni asupra prof. Ion V. Georgescu. La toate încercările, sub toate metodele de anchetă, atitudinea lui a fost una singură — N-a acceptat nici un compromis. Singurul lui răspuns era: NU. Pe el nu l-a speriat nici amenințarea cu moartea. În tot timpul anchetelor a fost supus la presiuni neobisnuite, cu foamete, sete, neodihnă și batai. L-au amenințat și cu familia, anume că vor lua măsuri și asupra soției. Până la urmă au trecut și la aceste lucruri. Soția a fost amenințată și data afară din serviciu. Cu multă greutate a găsit de lucru la un atelier de fierărie în București și anume la forja, să bată cu barosul. Soția a executat tot felul de munci, numai că să-i poată întreține pe cei doi copii, Razvan și Bogdan. Mai târziu, au recurs și la alte lucruri, mai murdare, asupra ei, obligând-o chiar să divorțeze. Așa s-au ținut lant anchetele și presiunile asupra lui, până prin luna octombrie 1946, când i-au promis solemn că dacă va primi să lucreze cu ei, mergând în

Apus, si va realiza cele propuse, îl vor pune în locul lui Petru Groza. Raspunsul a fost NU.

Într-una din zilele lui octombrie 1946, pe la orele 11,30, ancheta a luat sfârșit, fiind întrerupta chiar si fraza. I.V. Georgescu a fost condus într-o alta celula, mai mare, cu peretii si tavanul lacuiti cu negru. Pe jos era ciment mozaicat ca-ntr-o baie, cu gura de canal pentru scurgerea apei. În tavan era montat un bec de 500 de lumini. Prin gura canalului venea un zgomot ca de frigider. Avea, deci, în camera instalat un microfon. Permanent era supravegheat. Camera nu avea nici o fereastră. Aerul era conditionat. Un an de zile n-a vazut lumina zilei, n-a vazut fata de om, în afara de gardianul care-l pazea si avea grija de el si vorbea românește. Atunci când, în tara, sub senilele tancurilor rusesti, se implanta comunismul, zdrobind încercările de rezistenta, la Moscova, în închisoarea Liublianka, profesorul Ion V. Georgescu era zavorât într-o camera de supliciu, cu peretii si tavanul lacuiti în negru, fara lumina soarelui, cu un bec de 500 de lumini pentru a-i strica ochii si sanatatea. La plimbare era scos numai în miez de noapte, pe terasa închisorii. De acolo se vedea Moscova noaptea, o mare de lumini. Iata deci programul de zi cu zi al prizonierului: în miez de noapte plimbarea, ziua prin gura de canal se auzeau tot felul de strigate, muzica, galagie, un adevarat infern. Toate acestea i se aplicau în mod deliberat prizonierului pentru faptul ca nu rostea alt cuvânt decât NU, raspicat. Fusese seful Miscarii legionare în tara, un ostas credincios al lui Horia Sima.

Din când în când, mai venea câte un ofiter în timpul plimbarii pe terasa. Într-o noapte cu stele multe pe cerul Moscovei, discutând, profesorul Georgescu, la un moment dat, l-a întrebat pe ofiter:

— “Ce-ati face d-voastra daca odata ati descoperi pe Dumnezeu dupa o stea, pe care acum o priviti cu atâta indiferenta?”

Ofiterul s-a uitat lung la el, n-a raspuns nimic si a plecat. De atunci, n-a mai venit nimeni la el. În camera îl chinuiau lipsa de aer, foamea, setea si neodihna. Ochii îl jenau din cauza luminii prea puternice a becului. Din când în când, gardianul, când se întorcea de la plimbare, îi dadea câte o bucata de pâine. În soapta îi spunea s-o manânce repede. Mai tâsnea din când în când acea bunatate a omului de pretutindeni, farâma din divinitatea sadita de Dumnezeu în adâncul fiintei umane. Asa s-au scurs zilele anului de izolare si-n octombrie 1947, exact la aceeasi ora — 11,30 — în aceeasi zi, a fost chemat la ancheta, de acelasi ofiter, continuându-se ancheta de la aceeasi fraza întrerupta, exact ca si când nimic nu s-ar fi întâmplat. De aici se poate concluda la ce tehnica au ajuns în a distruge tot ce-i omenesc si a anula orice personalitate din om. Ne întrebam acum, la ce au folosit toate acestea? Acum, când în Rusia Partidul Comunist nu mai are puterea. Din toata ancheta nu s-a putut ajunge la intimidarea lui Ion V. Georgescu. N-au reusit sa-l condamne. I-au dat 20 de ani de lagar, pedeapsa administrativa. Dupa doi ani de anchete si suplicii în marea închisoare Liublianka din Moscova, Ion V. Georgescu este dus într-un lagar de munca din nordul Siberiei, Verhoiansk — polul frigului.

De mentionat este faptul ca prof. Ion V. Georgescu, în toti anii lui de patimire în gulagul rusesc, n-a întâlnit nici un român. În asa fel a fost pazit de securitate încât nu a reusit, niciodata, sa întâlneasca un român. Le era frica de evadare sau razvratire. Pe unde s-a dus, Uhta, Irkutsk, Krasnoarsk, Vorkuta, a muncit din greu. Ajuns la Verhoiansk, polul frigului, a fost bagat în mina. Aici n-a stat mult si a fost scos la suprafata, unde a muncit la exploatarea lemnului din padurile Siberiei. În tot timpul lagarului, cei mai multi cu care a stat împreuna au fost rusii. Numai dupa aceea chinezii. Cei mai revoltati împotriva regimului erau rusii. Ajunsese, dupa un scurt interval de convietuire cu rusii, sa învete bine limba rusa. Condițiile de viata erau grele. Frigul îl chinuia greu de tot. Aici unde era polul frigului, omul nu putea sa reziste mult. Cei mai multi se îmbolnaveau de inima. Era asa de frig, ca daca scuipai, saliva pâna jos ajungea ca o piatra. Pe lângă rusi si chinezi mai erau si alte nationalitati, dar mai putini. Pe cei care i-a cunoscut mai bine dintre straini erau chinezii. Se împrietenise bine cu ei. La un moment dat lagarul ramâne fara medic. Ofiterul politic, care se ocupa cu dosarele detinutilor, vine la prof. Georgescu si-i spune sa ia în primire cabinetul medical. El ramâne surprins, întrebându-se de ce îi cere lui lucrul acesta, când el nu este medic. Îi explica politicului acest lucru, dar nu este

înteles. Pe dosarul lui scria “doctor isteolog”. Adica, doctor în istorie si teologie. Ofiterul nici nu voia sa stie de cele ce-i spune prof. Georgescu. Stia un lucru si anume ca istiologia era o disciplina a medicinei. Este bagat la arestul lagarului pentru nesupunere. Cu greu scapa de acolo. În zilele acelea grele de arest, gândul lui zboara peste munti si vai, peste mari si tari, zbura cei la de acasa. Fruntea lui boltita se înnoura. Intuia ca cei de acasa, din România, sunt prigoniti si maltratati. Într-adevar, acasa era mult mai greu. Sotia a trebuit sa divorteze pentru a putea creste copiii. Cu toate acestea, securitatea n-a lasat-o în pace. Casa, care era proprietate personala, a luat-o tot securitatea. Sotia si copiii au fost scosi în drum si-n casa a intrat un ofiter de securitate. Fratele prof. Georgescu ajungând colonel de securitate, prin el securitatea îi facea tot felul de sicamente sotiei sale. Pâna la urma a fost obligata sa se recasatoreasca. La vremea aceea nu se mai putea afla nimic de acasa, din tara.

Dorul de tara si gerul aspru de la Verhoiansk l-au îmbolnavit de inima. Este internat în spital. Acolo, spitalul era improvizat într-o cladire facuta din lemn. De acum începe calvarul. Puterile începeau sa-l paraseasca, dorul de tara sa-l usuce si gândurile sa-l macine. Niciodata, el n-a reusit sa-si piarda urmele în marea masa a detinutilor de toate neamurile, sa scape de urmarirea securitatii. El era, numai si numai Ion V. Georgescu, urmarit pâna în pânzele albe.

Viata acestui om, constituie una din marile epopei ale neamului nostru. În tot acest timp se ruga lui Dumnezeu. Iata ce mi-a declarat într-una din zile la “Noua-Culme”:

— “Mai Tase mai, esti prietenul meu si-ti marturisesc din intimitatile mele. La vremea aceea, când ma gaseam greu bolnav la Verhoiansk, ma rugam lui Dumnezeu, simtindu-L ca este viu si-I cu mine. Asa ma rugam: — “Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu cel viu, ajuta-ma, nu ma parasi!” — M-a ajutat si am venit si-n tara, ca acum sa ti le spun tie. Poate ca tu le vei duce mai departe si unde trebuie.”

Dumnezeu a voit ca teologul de frunte Ion V. Georgescu sa fie în acelasi timp si un mare credincios, punându-si nadejdea în Dumnezeu cel viu. El ne îndemna sa ne rugam lui Dumnezeu cu tarie si caldura sufleteasca.

Sa ne întoarcem la Verhoiansk, în spitalul unde I.V. Georgescu suferea si se ruga. În urma îndelungatei boli de inima, slabise mult de tot. Puterile începusera sa-l paraseasca. La un moment dat nu mai putea nici sa umble singur pe picioare. Într-o zi calduroasa de vara, bolnavii au fost scosi în curtea spitalului la soare. Era o curte mare, din loc în loc cu iarba pe jos. L-au scos si pe Ion V. Georgescu la soare pe un petec de iarba. Stând în sezut, se sprijinea si-n mâini. I se parea ca-i mai usor. Îsi dadea seama de gravitatea bolii. Starea sufleteasca era în plin zbugium. Îl copleseau amintirile, dorul de tara si de cei de acasa.

Cugetând asa, i se parea ca se afla la limitele conditiei umane, la hotarele dintre fiinta si nefiinta. Se producea parca o alunecare din planul existentei, în acela al altei existente. Constiinta lui oscila între cele doua limite, atunci când cele doua lumi încercau sa-l atraga fiecare în inima ei:

a). o lume necunoscuta, dar extrem de îmbietoare;

b). alta, în care soaptele celor doua voci se întâlneau, facându-l sa-si dea seama ca mai exista, desi aluneca mereu spre punctul de a nu mai fi. Sau de a fi, dar altfel decât înainte.

Acesta era mecanismul gândirii lui în momentele de odihna pe petecul de iarba din curtea spitalului din Verhoiansk. În clipele când cugetul lui se desfasura, el rupea cu mâna dreapta firicele de iarba si le ducea la gura, mestecându-le îndelungat si apoi înghitindu-le. În fata lui se afla un grup format din medicul sef si ajutoarele lui, medici si sanitari. Le arata cu mâna spre Ion V. Georgescu cum manâncă iarba, spunându-le:

— “Vedeti voi omul acela, care manâncă iarba? Tine cu dintii de viata. Nu va muri. Se va salva singur. Din iarba aceea culege tot felul de vitamine. Vointa lui de a trai îl va scoate din impas.”

Întelegea acum foarte bine limba rusa. Era stapân pe ea. Dupa o îndelungata suferinta în spitalul din Verhoiansk, se mai întreameaza si-i scos din nou la munca.

Dupa aproape 11 ani de suferinta în gulagul rusesc, în 1955, toamna vine în tara, când mai

multi români sunt eliberati din lagarele rusesti.

Înainte de a pleca spre tara, prin luna noiembrie 1955, prof. Ion V. Georgescu, în mod insistent, a fost solicitat sa ramâna în Rusia ca cercetator stiintific în cadrul Universitatii din Moscova. A refuzat categoric acest lucru, la fel ca în anchetele lui din 1945-1947, mentinându-se pe aceeasi pozitie, de luptator împotriva comunismului. Desi împovarat de ani, cu fata brazdata de suferintele anilor petrecuti în gulagul rusesc, voia si dorea din tot sufletul sa-si vada tara pe care a iubit-o cu pretul vietii lui, cu toate ca aceasta tara, iubita atât de mult, prin cei care o conduceau, îl rasplateste pe Ion V. Georgescu cu închisoarea de la Gherla, unde-si duce cu fruntea senina mai departe calvarul.

În decembrie 1957, prof. Ion V. Georgescu se elibereaza de la Gherla si este trimis în com. Latesti cu domiciliul obligatoriu. Acolo, la Latesti, l-am întâlnit pentru prima data. De atunci si pâna la moartea lui din 21 dec. 1976, am fost împreuna.

În Latesti, asa cum am mai scris, am lucrat împreuna tot timpul cât am stat în aceasta comuna. Dupa cum iarasi am mai scris, în 12 sept. 1958 am fost ridicati si dusi în lagarul de la "Noua-Culme", supranumit lagarul mortii.

Aici s-a lucrat munca silnica, de istovire si de aruncare în moarte. Foarte rar aveam momente de ragaz. Mai ales atunci când mai eram pedepsiti, ne aruncam la izolare, unde ne mai odihneam. În rest, era iadul pe pamânt.

În acest iad, anul 1959, vara, s-a încercat o înscenare de evadare. Se lucra la via din Nazarcea. Prin aceasta tentativa s-a urmarit exterminarea lui Ion V. Georgescu.

Pentru a înțelege lucrurile mai bine, va redau mai jos tristul episod al înscenarii de evadare, pe care l-am publicat în saptamânalul "Lugojul" nr. 17 din 1991.

O ÎNSCENARE DE EVADARE

Ceea ce va istorisesc acum este un episod trist, dar adevarat.

În acea vreme, în luna iulie 1959, ma aflu la infirmeria lagarului, traind din plin urgenta si zvârcolirile celor de acolo. O buna parte din cele întâmplate este relatata si de Bucur Stanescu în bilunarul AFDPR-ului — **Rezistentă** — nr. 2 din aprilie 1991, Bucuresti. Pe Bucur Stanescu l-am cunoscut foarte bine. Am stat cu el în camera la Noua-Culme. Este unul dintre ucenicii lui Lucian Blaga si Constantin Noica, bine pregatit, atât pe linia culturii, cât si pe cea a caracterului. A fost un luptator de elita în rezistentă româneasca, cum de altfel a ramas si acum, desi este trecut de 80 de ani. A fost profesor de filozofie.

Într-o buna zi, când coloana mergea, ca de obicei, la lucru la Nazarcea, gardienii se repezeau si loveau în stânga si-n dreapta. Atunci, Bucur Stanescu, ajuns la exasperare, într-un moment de dezechilibru psihic, face un salt în afara coloanei si fugе. Se dezlantuie într-o fuga nebuna. Trece pe lângă caporal, seful escortei, si-i spune:

— "Domnule caporal, vrea sa ma bata! Eu fug de sub escorta."

A început urmarirea. În spatele lui Bucur se auzeau pasii ostasului care-si arma pusca, pregatit sa traga. Cuprins de un fel de extaz, nemaifiindu-i frica de moarte, evadatul nu avea de gând sa se opreasca. Astepta nerabdator sa simta lovitura glontului, aducator de liniste si pace. Ca prin vis aude o voce gâtuita de emotie:

— "Domnule, nu mai fugi, ca eu trebuie sa trag. Nu am încotro si e pacat. Eu nu vreau sa-mi încarc sufletul cu viata d-voastra." Lui Bucur nu-i venea sa creada. Cu toata starea lui de transa, si-a dat seama ca tânarul ostas folosea o alta limba decât cea oficiala: "Domnule", si nu "Banditule". Se vedea ca fortele latente ale poporului român umpleau de har sufletul acestui tânar, al satului românesc, îngrozit ca trebuie sa ucidă. Bucur s-a oprit din fuga. Caporalul, seful escortei, venea spre fugă, vizibil usurat, fara sa ameninte sau sa înjure. Atunci, Stanescu îi spune:

— "Domnule caporal, m-ati convins, socotelile mele sunt doar ale mele si nu am dreptul

sa va împovarez sufletul, nici existenta cu ele. M-am oprit, dar nu ma mai duc în cordon, stau la pamânt, în apropierea d-voastra.”

Caporalul i-a explicat ca nu-i da voie regulamentul sa faca asa ceva, dar l-a asigurat ca nu va fi batut. Gardianul, Baspalian, uimit de comportarea lui Bucur si a caporalului, a început sa loveasca în stânga si-n dreapta, în rândul coloanei de detinuti, care urmareau si ei uimiti cele ce se petreceau. Când s-a apropiat de Bucur, gardianul a început sa-l înjure si sa-l ameninte, repezindu-se sa-l loveasca. Atunci caporalul i-a explicat ca detinutii sunt sub escorta lui, încheind:

— “D-voastra în interior faceti ce vreti cu ei. Le aplicati regimul dorit, dar la lucru nu aveti dreptul sa-i bateti ca se întâmpla ceea ce s-a întâmplat.”

Ajungi la vie, Baspalian i-a ordonat lui Stanescu sa se culce la pamânt. El s-a culcat, pastrându-si însa sapa. Gardianului îi era frica de sapa. Se uita pe furis la Bucur. Dintr-un salt a fost la el. Ca o fiara s-a napustit asupra sapei. Fulgerator, Bucur s-a ridicat în picioare, cu mâinile înclestate pe sapa. A început lupta. Gardianul era mai înalt si mai tânar, deci mai puternic decât Bucur. Prinzând cu amândoua mâinile de coada sapei, se straduia sa i-o smulga. Lupta a durat câteva minute, dar lui Bucur Stanescu i s-a parut o vesnicie. A cazut în genunchi si se vedea pierdut. Grabindu-se sa-i dea lovitura fatala, Baspalian a luat o mâna de pe coada sapei si a prins de tais, fixându-l spre capul detinutului, unde voia sa-l izbeasca. Printr-o încordare, Bucur a facut sa-i intre taisul sapei în podul palmei, care începuse sa sângereze abundant. Gardianul îl ameninta:

— “Mi-ai taiat mâna, Dumnezeuul ma-ti de bandit. Ai sa vezi tu la colonie.”

Apoi s-a îndepartat de Stanescu, oblojindu-si rana cu o cârpa.

Bucuria si mândria pusera stăpânire pe Bucur. Câstigase o batalie. Atât de mari erau starile sufletesti, încât umbreau teama de ceea ce avea sa urmeze. Într-adevar, razbunarea lui Baspalian a fost cumplita, de nedescris. În detasamentul de munca era si profesorul Ion V. Georgescu, considerat pe atunci de securitate ca unul dintre marii comandanti ai rezistentei românești.

Ajungi în colonie, Bucur Stanescu si Ion V. Georgescu au fost scosi din coloana si dusi la izolare. Profesorul Ion V. Georgescu nu facuse nimic. Se uita si el la cele ce se petreceau. De acum începe calvarul. Securitatea se razbuna. Se ocupa pâna în cele mai mici detalii pentru a înscena o evadare organizata, pusa la cale de Ion V. Georgescu. Sunt dusi amândoi la izolare, în celule separate si anchetati zile în sir. Au fost supusi la suplicii de neînchipuit. Ion V. Georgescu a primit 100 de lovituri la spate, pâna la starea de lesin. La fel si Bucur Stanescu. Securitatea voia cu orice pret sa scoata un proces de organizare a detinutilor de la Noua-Culme sub conducerea lui Ion V. Georgescu si o evadare în masa din lagar. Tot corpul era numai sânge si rani. Dumnezeu l-a întarit pe Bucur Stanescu si n-a recunoscut nimic din cele înscenate de securitate în legatura cu evadarea. Voiau sa-i condamne la moarte. Bucur Stanescu si-a pastrat cumpatul. S-a mentinut pe pozitie, afirmând ca a avut un moment de ratacire, de groaza, fugind de sub escorta. Aici este marele lui merit. Un om exceptional, de un caracter cum rar se poate întâlni. A salvat viata unui om de aleasa cultura, crescut si format de Nae Ionescu.

Dupa toate aceste peripetii, într-un moment de disponibilitate, profesorul Ion V. Georgescu ma ia deoparte si-mi spune:

— “Asculta, prietenul meu cel mai bun, am sa-ti destainuiesc câteva lucruri foarte importante. Sa fii cu mare bagare de seama. Daca tu scapi cu viata din acest iad, sa transmitsi mesajul meu celor în drept din conducerea Miscarii Legionare. Daca eu voi scapa din acest infern si voi reusi sa ies afara înaintea ta, atunci nu mai ai obligatia acestui mesaj. Vezi tu, ca securitatea este hotărâta sa ma lichideze. Le sunt incomod. Ai vazut din aceasta înscenare de evadare, care nu le-a reusit, dar eu m-am ales cu o suta de lovituri la spate. Si acum le simt.

Ceea ce-ti spun acum este mesajul meu catre Horia Sima.

— La Moscova, în 1945 luna oct. mi s-a cerut de catre Beria, în cadrul anchetei urmatoarele:

1). Sa renunt la Miscarea Legionara si sa colaborez cu ei.

2). Sa merg în Occident, unde sa duc o activitate de anulare a Miscarii Legionare pe plan politic si ideologic.

3). Sa-l suprim pe Horia Sima, prin orice mijloace. În toate actiunile mele voi fi ajutat de oameni de încredere, bine pregatiti si pusi la punct cu toate problemele. Daca voi face acest lucru, voi fi bine rasplatit.

În 1946, spre sfârșitul anchetelor, mi-au promis locul lui Petru Groza ca presedinte al Consiliului de Miniștri în România. Nu am primit acest lucru. Tu stii foarte bine toate astea din cele ce ti-am povestit pâna acum de când ne-am împrietenit.

4). Eu am facut o caracterizare a Miscarii Legionare în câteva zeci de pagini batute la masina. A fost în cele din urma primita de conducerea politica a securitatii. Am reusit sa scot Miscarea Legionara ca o miscare democrata, cu argumente bine sustinute. N-a fost niciodata nici fascista, totalitara si nici comunista. Este o miscare democrata, de centru. Este o caracteristica a fiintei neamului românesc. În prezent se gaseste în dosarul meu de la Moscova.

Pentru mine, Horia Sima, cu toate slabiciunile lui si cu tot omenescul din el, supus de multe ori greselilor, este singurul care s-a dovedit capabil dintre noi toti.

Ascultându-l pe omul care i-a înfruntat pe Beria si pe Stalin, cu pretul vietii, în 1946, la Moscova, deci la ei acasa, m-am înfiorat. Îmi era teama ca nu voi fi în stare sa fac acest lucru. Sa duc acest mesaj, al unuia dintre cei mai mari luptatori din miscarea de rezistenta din infernul rosu — Ion V. Georgescu.

Tot timpul s-a considerat un umil soldat în transee.

Daca tot m-a ales pe mine sa duc acest mesaj, atunci m-am rugat lui Dumnezeu sa ma ajute si sa ma lumineze. Sa ma întareasca sa duc la îndeplinire aceasta misiune. În fata lui Dumnezeu si a neamului românesc, eu mi-am facut datoria. Acest mesaj l-am transmis exact asa cum este cel de fata. Daca n-a ajuns în mâinile lui Horia Sima, se fac vinovati cei care l-au primit de la mine si nu l-au dus unde trebuie.

De la Noua-Culme, în luna mai 1960, am fost dusi la Periprava. Viata din Periprava ne-a unit mai mult, muncind tot timpul împreuna. Felul cum s-au scurs zilele noastre, aici în colonie, constituie obiectul unor alte episoade.

Tin sa mentionez ca si aici, la Periprava, Ion V. Georgescu era urmarit si anchetat de securitate destul de des. Datorita atitudinii luate de el si a sfaturilor pe care ni le-a dat noua, celor multi, am reusit sa ne salvam vietile, scapând de o noua tentativa de reeducare, ce se pregatea cu mult.

S-a eliberat în 12 sept. 1962. Noi am continuat lupta împotriva celor care voiau sa instituie reeducarea pâna în 1963, când am reusit sa-i dam pe nebuni peste cap.

Dupa eliberarea mea, din 6 mai 1964, am reusit sa iau legatura cu prof. Ion V. Georgescu, bucurându-ne ca am scapat cu bine din infern. Ne faceam vizite la Bucuresti si Lugoj.

În 17 iunie 1976, când am fost la el acasa, la Bucuresti, a tinut sa-mi spuna multe lucruri. A fost chemat de multe ori de securitate. Ba chiar l-au si retinut câte doua, trei zile. Securitatea era la curent cu vizitele noastre, unul la altul. Mi-a si spus sa nu ma feresc de prietenia noastra. A declarat tot ce stia despre noi. Asa-mi explic eu acum faptul ca aveam permanent un agent dupa mine. Asta a fost si dupa revolutia din 1989. Nu este exclus ca si acum, acest purtator de grija sa fie dupa mine. Ziua de 17 iunie 1976 a fost si ultima întâlnire a noastra. În 21 dec. 1976 a murit în urma unui atac de cord. În legatura cu moartea lui se pot spune multe lucruri. Când am fost la el, în iunie 1976, mi-a destainuit unele lucruri care acum îmi dau de gândit. În acel an, a facut un control medical, cu analizele respective, la Academia de Stiinte Medicale, unde avea o nepoata angajata. Acolo, medicul respectiv i-a spus ca tratamentul care i s-a aplicat, de ani de zile, a fost gresit. I-a provocat un proces T.B.C. la fundul de ochi. Boala era destul de avansata si nu stiau daca se mai poate face ceva. Într-adevar, nu s-a mai putut face nimic. În 21 dec. 1976 a decedat. S-ar putea interpreta ca acest tratament a fost aplicat gresit cu buna intentie de catre medicul curant, care era si prof. universitar. Un mare semn de întrebare.

Ion V. Georgescu a luptat pâna la moarte împotriva comunismului, tot timpul de pe baricade. Niciodata n-a regretat ca a mers pe acest drum, pentru ridicarea neamului românesc.

Într-o zi, mi-a declarat ca daca ar trebui s-o ia de la capat cu viata, tot pe acest drum ar merge.

Numele lui va fi mereu pe buzele noastre. Figura lui va fi permanent în mijlocul nostru si vom striga totdeauna prezent pentru el.

Eroismul de care a dat dovada este legendar.

DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA

Sperantele noastre de a scapa din lagarul mortii s-au înfiripat înca din toamna anului 1959, când primul lot de detinuti a plecat undeva. Nu se stia unde. Fara voia lor, chiar daca în necunoscut se duceau, bucuria le umplea sufletul. Scapau de Noua-Culme, iadul rosu. Am ramas noi, cei care am trebuit sa mai trecem o iarna în acest cazan smolit, iadul unde ne târam zi si noapte, orbecaind fara nici o tinta. Singura tinta cunoscuta de ei era exterminarea noastra. Voiau “realizarea” a cât mai multor disparuti.

Daca pentru toata planeta “Pamânt”, o epidemie de gripa, asa cum a fost cea de la Noua-Culme era considerata o primejdie pentru viata omului, în lagarul mortii, gripa din 1959 a constituit un eveniment de mare bucurie si deplina satisfactie a conducerii, ca natura le-a prilejuit o secerare în rândurile noastre, cei considerati dusmanii poporului. Aceasta era dragostea fata de om, lupta pentru mai binele omului, pe care o fluturau în toata lumea drept ultim scop si suprem ideal, capital nepretuit - omul.

Realitatea, însa, era alta. În realizarea omului nou, prima etapa o reprezenta distrugerea lui, ca fiinta umana, ca entitate spirituala. Procedau la înlantuirea lui, exploatându-l prin cele mai sofisticate metode.

Pentru ei, principiu de viata era ura, si nu dragostea. Dar, s-a dovedit ca daca dragoste nu este, nimic nu este. Omul a platit si aici tributul lui cu miile de morti, dar n-a renuntat la lupta de aparare, de supravietuire.

Omul urca Golgota spre învierea lui din moarte la viata. Acesta este unicul drum spre viata vesnica, spre nemurire.

La început de primavara, prin aprilie 1960, printre noi, cei ramasi la Noua-Culme, îsi facuse loc un zvon. Plutea lin peste noi vestea plecarii din lagarul mortii si desfiintarea lui. Prinsesem cu totii curaj, ca mladitele pomilor primavara, când seva datatoare de viata le smulge din amortire, spre noi nadejdi de viete. O unda de bucurie ne umplea sufletele. Scapam de moarte, scapam de infernul rosu, ne spuneam noi în gândurile noastre. O soapta zbura prin colonie:

— “Mai frate, sa stii ca plecam de aici, vom scapa si asta-i bine.”

La început, totul se schita pe lumina bucuriei. Se încropeau, parca, noi nadejdi. Prinsesem viata, ca primavara vegetatia. Ca prin farmec, totul se întorcea la viata. Asa eram noi acum. Ne apropiam de luna mai 1960, când speram sa plecam din lagar. Unii dintre noi fixasem data plecarii în mai, altii o fixasera în luna aprilie. Si, totusi, dupa câte-mi aduc aminte, plecarea s-a facut în luna aprilie 1960, cam pe la mijlocul ei.

Ca-ntotdeauna si pretutindenii pe pamânt, la toate neamurile, orice actiune secreta îsi are fisura ei, pe unde strapunge si se îndreapta spre cei carora le este destinata. Asa am ajuns si noi sa stim cu câteva zile înainte de plecarea noastra. De aceasta veste eram siguri. Bucuria era mare.

Dar... si acum, ca de altfel în orice moment din viata omului, speranta întotdeauna este secondata de deznadejde, de teama. La noi acum, ca din senin parca venita, bucuria plecarii era umbrita de teama ca ne vor duce în Rusia. Un freamat se strecurase în tot lagarul. Daca ne duc în Rusia, de acolo nu mai venim acasa. Pe acolo ne vor ramâne oasele. Deznadejdea plutea pe aripile mortii. Freamatul bucuriei era diminuat de cel al fricii de deportare. Ne gândeam cu totii

în tacere la acel: — “Pohod na Sibir.”

Vine și ziua plecării. Eram în luna aprilie 1960. La 500 de metri de colonia noastră era halta CFR. Noaptea a fost adus un tren cu mai multe vagoane de marfă închise. Era pentru noi. Colonia prinsese viața. Furnicarul de oameni se misca în toate partile. Gardienii strigau la noi, înjurându-ne. Noi, în șoaptă, ne chemam unii pe alții. Peste tot un freamat. Freamatul necunoscutului. Unde mergem? Unde ne duc? Ne duc în Rusia? ne întrebam fiecare din noi.

Era o zi cu soare, cald și plăcut pentru cei liberi, dar acum și pentru noi, care speram în mai bine. Printre noi aveam mulți oameni care mai fuseseră în Siberia ca prizonieri de război sau ostatici. Așa era și profesorul Ion V. Georgescu, despre care am mai vorbit. Tot timpul ne încuraja și ne spunea că omul trebuie să spere, să fie tare. Orice intrare are și ieșire. Vom ieși și de aici cu bine. Eu eram cu el tot timpul.

Pentru plecare, ne pregătisem bagajele, cele câteva zdrente, gamela și lingura legate toate în patură. Ne încolonom, camera după camera. Se formează o coloană parca nesfârșită. Așa cum suntem, încolonați după nume, ne îndreptăm spre gară. Ne așteptau vagoanele de marfă.

Acolo, în vagoanele acelea era înghesuit cel mai de pret capital al Comunismului, OMUL.

Bietul om. Din vârful de piramidă în creația lui Dumnezeu, a ajuns la poziția de animal. Gându-mi zboara la Miron Costin, care așa a spus: — “Bietul om sub cărma vremii.”

În raiul comunist am trait din plin acest dicton.

Încolonați, numarați și cântăriți, plecam, deci, spre gară. Acolo, în ordinea apelului ne urcam în vagoane. Vagon după vagon se completează și se dă, toată marfa vie, în primirea pazei, securitatea. Urcati în vagoane, fiecare din noi ne căutam un loc. Ne așezăm pe șumerul bagaj, legat în patură jerpelită. Parcă la o comandă, toți într-un oftă exclamăm cu voce tare:

— “De acum, Dumnezeu cu noi!”

Printr-un fluierat lung, lung de tot al locomotivei se dă semnalul de plecare. Cu un zvâcnet de vagoane și cu scâncet de tampoane, de-abia, de-abia trenul se urnește din loc. Obiditii sortii, înghesuiți în vagoane, treceam prin fața coloniei, care era așezată, fața de calea ferată, la vest, pe o pantă lină în urcus. Din mersul trenului vedeam toate baracile, defilând parca, prin fața noastră. Lasăm în urmă o viață hartuită, un loc de sinistre întâmplări, un loc de tribut în vieți omenesti. Simțeam că nu ne vom mai întâlni cu acest lagăr al morții, cu acest infern pe pământul țării noastre.

— “Dobrotici, Dobrotici, Maria Ta, prea mulți au murit într-un lagăr din țara Ta!”

— “Adio, lagărule flamândule, prea mulți frați ne-ai înghitit. De-acum, făcea-te-ai stana de piatră, pulbere de drumul mare, spulberată de vânt în cele patru unghiuri ale pământului. Blastamat să fii de neamul românesc pe vecie!”

Unde anume am plecat, n-am știut nici unul din noi. Atât doar știam, că mergem în necunoscut. De la bifurcarea liniei ferate București-Constanța, trenul nostru o ia spre nord. Printre noi, rumoare. Se aud voci deznădăjduite și cobitoare:

— “Fratilor, de acum să știți că “Pohod na Sibir” este drumul nostru.”

Unii dintre noi refuzam să credem că-n lumea asta-i numai rău și bine nicidecum. Usile vagoanelor erau bine închise. Priveam numai pe cele patru geamuri mici și cu gratii ale vagonului. N-aveam prea mult câmp de vedere și nu observam mare lucru. Totuși ne bucuram că am plecat, unde? Dumnezeu știe. Suntem în paza lui. Căutam dialogul cu Dumnezeu, singura speranță care ne-a mai rămas.

Mergând în zăngănitul de tablă și al loviturilor de tampoane ale vagoanelor, intrăm în zona dealurilor Dobrogei de nord. Apareau Munții Macinului. Am uitat să vă spun că plecarea de la Noua-Culme s-a făcut dis-de-dimineata tare. Cu noi aveam hrana rece, un vas cu apă și tineta pentru necesități. Ne apropiam de Tulcea. Se vedea Dunărea. Ajunși în gară, pe rând, fiecare vagon se deschide și tot așa, pe rând, ne dăm jos.

Încolonați, ne îndreptăm spre vapor. Dacă până acum unii dintre noi mai speram să nu mergem în Siberia, acum când ne-am urcat pe puntea vasului aveam cu toții credința că Siberia ne va înghiți.

Pâna la Tulcea am mers în simfonia rotilor de tren, iar de aici încolo, în simfonia valurilor Dunarii. Ceea ce am observat cu totii era faptul ca mergeam tot în necunoscut si de aci încolo. Se facuse noapte de-a binelea când vaporul se lupta cu valurile. În noapte nu prea vedeam mare lucru pe malurile Dunarii. Din când în când ne mai asezam capul pe bocceaua noastra, cu gândul de a dormi, dar, ca un facut, somnul nu se prindea de noi. Vaporul aluneca pe luciul apei, încet, încet, la vale. De la o vreme începuse sa se mijeasca de ziua. Una dupa alta, stelele dispureau de pe bolta cerului. Se anunta o zi cu mult soare.

Iata, deci, cum, în sufletele noastre de surghiuniti, își fac loc si clipe de fericire.

Doamne, ce frumos a aparut rasaritul soarelui. Vapaile de foc ale lui se oglindeau jucause în apele Dunarii. Era o feerie. Uitasem de-a binelea, extaziati, de faptul ca eram robi. Priveam cu nesat un rasarit de soare în Delta.

— Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Robi fiind, Tu ne-ai învrednicit cu aceste clipe de fericire. Sa putem privi tot farmecul creatiei Tale.

Se vedeau localitatile si frumoasele coline ale Basarabiei, altadata pline de grâu si pline de dor. Acum... casele oamenilor pline de saracie si toate-n pustie. Cu sutele de mii, fratii nostri basarabeni luasera drumul Siberiei. Pe pamânturile noastre, strainii își facusera cuib, cuib de cucuvele, pasari de noapte, rapitoare. Azi pretind ca-i cuibul lor, câstigat cu truda, furându-l.

Luptându-se cu valurile, vaporul nostru ajunge la un ponton, un port improvizat în delta.

Cu amorteala în oase, fiecare din noi ne dezmeticeam si ne adunam pe puntea vasului. În ordine, ne dam jos. Acolo citim pe o tabla-indicator: “Periprava”.

Ajunsesem deci în colonia Periprava. Am scapat de “Pohod na Sibir”. Ca la o comanda, toti respiraram usurati, cu mai multa lumina pe fetele speriate. Se realizase descatusarea fiintei noastre.

Încolonati, câte patru în rând, plecam din micul port, cu boccelele-n spate, fara cadenta, tropaind pe drumul uscat si plin de praf al deltei. Suntem de acum în plina delta, la Periprava. Si mai suntem si în apropierea vestitei paduri LETEA. Dupa o jumatate de ora de mers, colbaiti din cap pâna-n picioare, la colonie.

Colonia Periprava era asezata pe un mamelon domol, ferita de inundatii si de umezeala accentuata în timpul ploilor. Era un lagar de munca de gradul IV. Aici se muncea într-o atmosfera mai umana. Toti cei care erau aici trebuiau sa munceasca. Se lucra pe terenul IAS-ului din cadrul Ministerului de Interne, pe o suprafata de 10.000 de hectare.

Când am intrat în colonie, am ramas surprinsi cu totii de marea deosebire dintre Noua-Culme si Periprava. Baracile erau asezate în ordine, cu ferestre mari si luminate, fara geamuri varuite. Detinutii, în timpul liber, se puteau plimba fara opreliste prin colonie. Nu ne venea sa credem. Gardienii nu se faceau vazuti, decât numai când se facea numaratoarea.

Dintr-o data parca, puhoiul libertatii rupsese barajul interdictiilor. Respiram în voie si usurati. Napasta terorii disparuse. Ni se parea ca de-abia acum ne miscam si noi ca oamenii.

Din fata coloniei, spre nord, peste Dunare, se desfasura o priveliste încântatoare. Se vedea Vâlcovul, oras altadata al nostru, acum rapit de vecinii de la rasarit. Ne aparea frumoasa noastra Basarabie, cu sudul ei, tara cetatilor lui Stefan cel Mare si Sfânt, tara plina de grâne, plina de dor.

PERIPRAVA, O RAZA DE LUMINA ÎN INFERNUL ROSU

Asa vedeam noi, cei veniti din lagarul mortii, Noua-Culme, ca Periprava era ca o raza de lumina în infernul comunist. Universul concentrationar românesc, pentru foarte multi detinuti politici, s-a încheiat cu aceasta raza de lumina din iadul rosu, Periprava.

Daca pentru tot ce-i în viata, din regnul animal si vegetal, delta este un rai, atunci si noi, cei veniti din lagarul mortii, tot un colt de rai l-am considerat, făcând abstractie de multele neajunsuri create de cei ce ne pazeau.

Munca dusa în aer liber, la gradina, pe malul Dunarii si pe nesfârsitele tarlale ale IAS-ului din cadrul MAI-ului, ni s-a parut mai usoara în raport cu cea de la Noua-Culme, Canal, Mina si Aiud.

Ne bucuram din plin de razele soarelui din delta, de jocul pasarilor în zbor, de zbenguiala pestilor în apele Dunarii si ale nesfârsitelor canale din delta, de fuga ratelor salbatice, surprinse cu puii dupa ele, în stufarisul des, de parfumul întinselor covoare de flori dintre canale si de pe malul lacurilor naturale din padurea Letea, de freamatul padurilor, asemenea celor tropicale, ale acestui frumos parc natural, LETEA.

Iata si un paradox. Realizasem atâtea clipe de fericire în Universul Concentrationar românesc.

Pasind pentru prima data în padurea Letea, surprinsi am fost si noi, si vietuitoarele padurii. Tâsneau care-ncotro, disparând în desisuri. Extaziat, ne bucuram de farmecul naturii, de farmecul si perfectiunea creatiei lui Dumnezeu. Iata ca din nou, realizam acea fericire, asa cum spunea Nicolae Steinhardt, în infern. Cele mai multe ocazii mi le-a oferit Periprava, în cei patru ani traiti în delta.

Munca se desfasura organizat, în brigazi de lucru. Sef de brigada era unul consimtit de noi, bineînteles din rândurile noastre. Ajunsesem la acest consemn între noi, detinutii, ca oricare ar fi numit sef de brigada, sa lupte pentru a ne usura viata. Eu am fost în brigada lui Petre Rebreanu, nepotul de frate al scriitorului Liviu Rebreanu. Toti ne înțelegeam foarte bine. Lucram la gradina lagarului, asezata pe malul Dunarii, la vreo 5 km. de colonie. Faceam cale de o ora pâna la locul de munca. Gradina avea o suprafata de 25 de hectare. Se cultivau toate zarzavaturile necesare coloniei. Preponderenta aveau rosiile, ardeii si varza. Celelalte se cultivau în raport cu nevoile coloniei. De-a lungul Dunarii era o dâlma, formata de un dig facut de oameni pentru apararea terenurilor agricole de revarsarile Dunarii. Acest dig avea latimea de 3 m. Se putea merge pe el cu masina. De acolo, adesea ne uitam pe celalalt mal, unde se vedea Vâlcovul, oras românesc din mosi-stramosi. Puneam mâna stresina la ochi si adulmecam zarea oftând. Colt din tara noastra, ni l-au mâncat strainii. Dar... ne spuneam noi atunci, nu va trece mult si istoria ne va face dreptate. Ne vom lua pamântul, care fusese al razesilor lui Stefan cel Mare. Pentru care Ioan Voda cel Viteaz a murit spintecat de turci.

Toata gradina era împartita în parcele mari, dupa nevoile culturilor respective. De la Dunare pleca un canal principal, amenajat pe un dig, care taia gradina în doua. Pe acest canal venea suvoiul de apa si alimenta toata gradina. Din acest canal principal se desprindeau alte canale secundare, pe care venea apa pentru a iriga nesfârsitele parcele din inima gradinii, cu felurite zarzavaturi si plante, care aveau nevoie de apa în plina vara. Rosiile, ardeii si varza aveau prioritate la udat. Pe malul Dunarii mergeau, de dimineata si pâna la orele 12, permanent, doua pompe de mare calibru, care trageau apa din Dunare. Acest canal principal era construit din scânduri groase de stejar, de 5 cm, fiind mai rezistente la umezeala. Latimea canalului era de 1 metru, iar adâncimea apei, de o jumătate de metru. Din loc în loc erau facute puncti de trecere peste canal. Se putea trece si prin saritura. Tot canalul era construit în adâncul digului care taia gradina în doua, asa cum de altfel am mai spus.

De la distanta îti facea impresia ca-i un canal sapat numai în pamânt. Din acest canal principal, asa cum am mai spus, se desprindeau alte canale secundare, care plecau perpendicular de pe linia lui, în inima tarlalelor gradinii. La deschiderea fiecarui canal secundar era o usita care se ridica în sus ca la stavila. Se putea regla, dupa cât era nevoie sa dai drumul la apa. Toate canalele secundare, pe o anumita distanta, erau construite tot din scândura, ca nu cumva apa, prin presiunea ei, sa faca vreo fisura în canal si sa se piarda, inundând fara rost cultura. În lunile de vara, cu diminutile senine, cu albastrul cerului scânteind în soare, prevestind o caldura înabusitoare, noi, echipa de udatul gradinii, în chiloti albi si cu sapa în mâna, fiecare alergam de colo-colo, conducând apa unde si cât trebuia fiecărei parcele. Era o munca istovitoare, dar si reconfortanta. Eram toti niste fapturi în soare, în chiloti numai si cu galenti în picioare.

De atâta soare în nenumarate zile de vara, pielea noastra se bronzase peste masura. Mai

ales eu, care de la natura sunt cam tuciuriu, aratam ca un negru. Numai chilotii erau albi pe noi. Când se murdureau de stropitul cu noroi din canal, îi spalăm și se uscau la soare, nici în jumătate de ora. Adesea, când caldura era prea mare, ne bagam în canalul principal și faceam baie. Gardianul nu ne avea treaba noastră. Statea la umbra sa nu-l arda soarele. Se pazeau și ei mai mult de turnatori. La Periprava, de multe ori gardienii se solidarizau cu noi, împotriva turnatorilor. Periprava a făcut o nota aparte față de toate celelalte închisori și lagare din țară.

Să ne mai întoarcem acum și la gradina noastră, colt de rai, pe malul vechiului Danubiu:

La gradina, parcela cu parcela, udam cu multa grijă. Eu mă nimerisem la loturile cu ardei. Dădeam drumul la apă la mai multe parcele deodată. Când ajungea apa la jumătatea plantei, închideam micul canal al parcelei cu o sapa de pământ, luat de alături, deschizând la parcela opusă a canalului. Și așa, până la orele 12, trebuia să terminăm cu udatul. După-masă soarele era prea puternic. A doua zi veneam și sapam ceea ce cu o zi înaintea udasem. Cam la trei zile fiecare parcela ajungea din nou la apă. Noi, cei care eram în această echipă, trebuia să venim și duminică la lucru, la udat. Cu adevărat, au fost momente de oarecare destindere, ba chiar clipe de fericire în timpul lucrului. Unii lângă alții, povesteam atâtea lucruri, unele chiar inedite, fără a încetini ritmul de muncă. Asta se întâmpla de obicei când pregăteam zarzavaturile pentru conserve sau pentru ambalare.

Cât lucram la conserve, nu eram oprit de la consumul lor. Puteam mânca oricât am fi dorit, cu condiția de a nu duce nimic în colonie. Cu toate acestea, am dus în colonie suc de roșii, în sticle de bere, pentru cei care erau bolnavi de colită. Era recomandat de medic și le făcea bine. Alte medicamente nu erau pentru noi. De multe ori aveam grijă să-l aprovizioneze pe Ion Udrea, învățator în Caransebes, un bun prieten și coleg.

Programul de lucru începea cu noaptea în cap. Desteptarea suna la ora patru dimineata. Ne sculam repede și ne pregăteam. Cafeaua cu o bucată subțire de pâine o luam aproape din mers. Cu asta lucram noi până la orele 13, când ni se aducea masa la locul de muncă. În jurul orei 5, ne gaseam încolonați, brigada după brigada, cu apelul făcut și gata de plecare. Ajunși la gradina, încadrați de ostasii de pază, ne așteptau pe un singur rând, fiind luați în primire de gardianul cu gradina. Inginerul Savu, detinut și el, ne repartiza la lucru. În fiecare seară își făcea planul pentru a doua zi. Stateam în camera cu el și cu unchiul meu, Petru Berzescu, care lucra la grajd. Avea o carută în primire. O ducea foarte bine. Era în elementul lui. Ne întâlneam seara în camera. Cu noi în aceeași camera mai era și Constantin Pascu. Seara, de multe ori, Pascu se ducea la patul lui Savu, unde legau lungi discuții. Au fost colegi de an la facultatea de agronomie. Fiind și eu pe aproape cu patul, adesea luam și eu parte la aceste amicale discuții.

Uica Patru mai primea de acasă și pachet. Deci avea și legătura cu familia, într-un fel oarecare. Eu însă nu mă bucuram de acest drept.

El se scula la ora 3 dimineata pentru a pregăti caii și caruta. Era pe postul de conductor de caruta. După el venea un soldat în colonie, care-l și escorta. Fiecare carută era dată în primire unui ostas care răspundea de om și carută. Erau bine organizați în desfășurarea muncii de conducători de carute.

Trecut-am amândoi, prin ciur și prin dârmon, dar nu ne dădăm batuti. La înfățișare, nu mai arăta așa de slabit. Se întremase. Mâncarea era suficientă. Lotul de parcare al carutelor fiind aproape de bucatărie, primeau mâncarea pe saturate. Dreptul comun, care lucra la bucatărie, nu voia să mănânce de la cazan. Așa că porțiile lor de mâncare le cedaseră conductorilor noștri de la carute. De la el din pachet nu mai putea să mănânce. Astfel se face că eu și Costica Pascu, mâncam din pachetul lui. Se bucura când îi spuneam că am umblat la provizii.

Erau peste zece carute. Mergea acest convoi de carute prin toată delta. Adeseori se duceau și până-n inima pădurii, bucurându-se de farmecul ei, după lemne de foc pentru nevoile coloniei.

La gradina, după ce ing. Savu ne repartiza pe toți la locul de muncă, noi ne vedeam de ale noastre până la ora mesei. Pentru masă aveam la dispoziție o ora. Cei care eram în echipă de udat, în zilele de ploaie, executam alte lucrări. Sub ochii noștri, gradina cu fiecare zi ce trecea lua altă înfățișare, soarele deltei smulgea plantele din pământul bogat și le înalta cu frunțile spre cer. De

multe ori noi, cu ochii pierduti în zare, cu sufletul ademenit spre zari senine, cu gândul în zbor peste munti si vai, în spatiul mioritic, ne uneam cu cei de acasa, mama, tata, sotie, copii, frati si surori. Cu lacrimile înecate în noi, încheiam sirul vedeniilor dragi cu bunicii, cei care-i mai aveam.

Eram în plina vara a anului 1960. Veniti de la Noua-Culme, am reusit, în buna masura, sa uitam de cele îndurate în trecutul atât de apropiat. Totusi, la locul de munca ne mai confruntam si cu rânjetul sau bruscatorul în surdina al unor gardieni, care faceau acest lucru cu pasiune.

În anul 1961, vara, s-a înfiintat o biblioteca pentru noi. Desi nu prea aveam timp de ele, am reusit sa luam carti si sa ne bucuram de ele, dupa o atât de îndelungata vreme. Se mai strecurau din când în când si ziare. De la orele 17, când veneam de la lucru, si pâna la orele 21, când suna stingerea, mai încercam sa citim. De fiecare data când luam carti pentru mine, luam si pentru unchiul meu Petru Berzescu. Îi placea sa citeasca.

Fara doar si poate, cartile au fost anume selectionate pentru noi. Aproape toate erau teziste si-n sprijinul ideologiei comunist-atee. S-au mai strecurat printre ele si carti bune, dar putine. În planul lor, prin înfiintarea bibliotecii, tinteau la pregatirea terenului prielnic declansarii unei reeducari gen Pitesti. Poporul nostru are o zicala cu multa înțelepciune în continutul ei: — “Unde dai si unde crapa.” Timpul a dovedit ca, într-adevar, actiunea întreprinsa în vederea reeducarii, fara voia opresorilor nostri, a crapat unde ei nu se asteptau.

Munca în colonia Periprava se desfasura în cinci puncte de lucru:

1). CONSTRUCTII. Aici era o brigada formata din specialisti în zidarie si dulgherie. În aceasta brigada lucrau în jur de 100 de oameni. Se construiau case pentru paza coloniei si noi baraci pentru detinuti.

2). GRADINA. Pe malul Dunarii se întindea locul gradinii, de 25 hectare, unde lucra o brigada formata din 100 de oameni.

3). CÂMPUL EXPERIMENTAL. Aici lucrau mai putini oameni, cam în jur de 20, condusi de ing. Constantin Pascu. În aceasta brigada am lucrat si eu un timp destul de îndelungat. Era la o distanta de cel putin 15 km. de colonie, spre Sulina. Pâna acolo se mergea cu remorca.

4). CULTURA MARE. În cadrul IAS-ului. M.A.I. lucrau miile de detinuti din Periprava. Aici a fost calvarul. Atunci când noua, celor ce lucram la gradina, Periprava ni se parea o raza de lumina, celor ce lucrau la Cultura Mare li se parea un iad aceasta colonie. Si pe bun drept asa si era, iadul pe pamânt. Am avut si eu parte de el. Împreuna cu uica Patru, am lucrat la culesul porumbului. În spatele nostru, haita de nebuni, cu parul în mâna, ne mâna ca pe vite la lucru.

5). ATELIERELE DIN COLONIE. În interiorul lagarului erau mai multe puncte de lucru: cizmaria, croitoria, fieraria, tâmplaria, tapiteria, uzina electrica, grajdurile si întreținerea curateniei în colonie.

În aceste puncte ne desfasuram noi, zi de zi, munca noastra cea de toate zilele.

Din cele descrise pâna acum am putea spune ca, în lagarul din Periprava, munca se desfasura într-o nota aparte. Se aplicau doua regimuri de munca:

a). Regimul dracesc. În cultura mare a IAS-ului, sub biciul si înjuraturile gardienilor. De câte ori munceam la cultura mare, traiam clipele de iad de la Noua-Culme si Aiud. Aici lucrau 90% dintre detinutii coloniei. Niciodata nu mi-am putut explica aceasta mare diferenta de comportament al pazei la locul de munca. În timp ce, în colonie, dupa ce veneau oamenii de la lucru, toti se bucurau de acelasi tratament.

b). Un regim mai blând. La toate punctele de lucru din colonie, afara de cultura mare, munca se desfasura în conditii mai bune.

Asa se face ca cei care au lucrat numai în cultura mare, n-au sa înțeleaga niciodata ca Periprava a fost si o raza de lumina, dar pentru unii numai. Pentru ei însa a fost tot timpul un iad.

Seara, când ne întorceam în colonie, eram darâmati. Balabanindu-ne, de-abia ne târam la baraca noastra, unde, asezându-ne pe pat, ni se parea ca ne ducem cu pat cu tot în fundul pamântului. Asa eram de obositi în zilele când lucram la cultura mare.

Cu totul altfel era la gradina. Se muncea în mai multa liniste si pace. De multe ori interveneau ostasii din cordonul de paza. Seful escortei era mereu în mijlocul nostru. Nu permitea nici o iesire a gardienilor, precizându-le ca la locul de munca ei raspund de pacea si linistea din timpul lucrului. Aici, la gradina, muncind si glumind, fruntile se înseninau, oamenii uitând de starea în care se gaseau. Cea mai placuta munca era la început de toamna. Atunci începea recoltatul produselor gradinii. Rând pe rând, dupa cum se coceau, le strângeam. Se faceau stive mari de varza, aproape de dig, în dreptul pontonului, de unde erau încarcate în slepuri încapatoare si transportate în tara, la locurile de desfacere. Faceam si stive de ardei, de toate soiurile. Îi alegeam pentru noi, cei mai frumosi si-i mâncam. Nu ne oprea nimeni. Rosiile, de asemenea, le recoltam si le depozitam în cazi mari. De aici se alegeau pentru bulion si pentru pasta de rosii. Erau trei cuptoare cu cazane mari, unde se fierbeau bulionul si pasta. Cei care lucrau în echipa de conserve, aveau la dispozitie ce era mai bun.

Asa se scurgeau zilele, si cu bune, si cu rele, iar noi uitam adesea unde ne gaseam. La vreme de zakuska, având la dispozitia noastra uleiul si sarea, gardienii însarcinati cu supravegherea noastra au ajuns sa se împrieteneasca cu noi. Fiecare din ei avea câte o gamela de zakuska. O mâncau cu multa pofta. În acele clipe, surprindeam omul din ei. Atunci ne considerau semenii lor. Între patru ochi, se destainuiau ca s-au saturat si ei de haituiala, dar nu aveau ce face. Erau amenintati cu închisoare. În simplitatea lor, se supuneau orbeste dispozitiilor satanice. În timpul cât gardianul își înfuleca zakuska, noi îl pazeam sa nu fie surprins de colegul lui, celalalt gardian. Nu era nici un fel de dragoste între ei. Se urmareau si se vâneau unul pe altul ca fiarele din padure. Se reclamau unii pe altii politicului si comandantului coloniei. Aici am sesizat cel mai bine lupta care se ducea între ei, cei care formau grupul de paza si cei din administratia lagarului. Erau împartiti în doua tabere:

— Comandantul cu o parte din ofiteri si gardieni, de o parte, iar Comandantul ajutor, ofiterul politic si alti gardieni, de cealalta parte.

În brigada de constructii, munca se desfasura dupa un program bine stabilit. Se realizase o comuniune sufleteasca între muncitori. Sef de brigada era Ion Murariu, din Olosag, aproape de Lugoj. A facut parte din grupul de rezistenta din partea Clujului - Ardealul de Nord - condus de Aurel Calin. A fost trimis în Banat pentru a lua legatura cu grupul de rezistenta de aici, cu Spiru Blanaru. A facut scoala de ofiteri în Germania. În lupta de rezistenta a fost unul din marii luptatori împotriva comunismului.

La câmpul experimental se muncea în conditii cu totul diferite de celelalte puncte de lucru. Aici era o adevarata oaza a pacii si a linistii, atât de mult râvnita de noi în desertul comunismului. Nu era nici un gardian cu noi. Ne purta grija numai caporalul, seful de escorta si paza. Ei nu mai aveau treaba noastra pâna când venea timpul de plecare la colonie. Lucrarile erau conduse de ing. C-tin Pascu din Timisoara. Din partea MAI-ului, cel care raspundea de toate lucrarile de aici era un inginer agronom de la Bucuresti. Era cercetator stiintific din cadrul Academiei Stiintelor Agricole de la Bucuresti. Avea multa putere si influenta în Ministerul Afacerilor Interne. Ne-a creat cu adevarat un mediu placut de munca.

Se cultivau tot felul de culturi, urmarindu-se în mod stiintific evolutia plantelor pâna la maturitate. Toate rezultatele se înregistrau într-o condica. Observatiile acestea se facea cu multa precizie si minutios. Atunci când nu era nevoie de 20 de oameni la lucru, o parte din noi ne întorceam la gradina, de unde venisem.

De multe ori venea la gradina unchiul meu Petru Berzescu, cu caruta, pentru a transporta produse din gradina pentru bucataria coloniei. Atunci aveam grija si-l aprovizionam cu de toate, mai ales rosii si ardei. Le punea în lada de sub sezutul carutei. De-abia îl asteptau colegii lui de la grajd, sa vina cu rosii si ardei.

Când ne întâlneam în colonie si aveam un pic de ragaz, îmi povestea despre plimbarile lui cu caruta prin padurea LETEA. Nostalgic, cu ochii scrutând parca necunoscutul, îmi spunea ca de multe ori îi venea sa se dea jos din caruta, sa-si rupa o frunza din copac si sa doineasca din ea, asa cum facea odinioara, când era tânar fecior, prin padurea dealului Poieni de la Teregoava.

Copil fiind, si acum parca-l aud cum cânta din frunza. L-am iubit tare mult pe uica Patru. Când doinea el, rasuna padurea, îngânându-l în ecouri pâna departe, departe, peste vaile împadurite. Se auzea pâna-n Tomnacica, loc de amintire al luptelor încrâncenate împotriva comunismului. Loc de amintiri acum, al doinelor cântate din frunza si al vâjâitului gloantelor din pistoalele mitraliera.

Eram amândoi, unchi si nepot, în aceeasi camera, unde numai noaptea ne vedeam de cele mai multe ori. Acum, Dumnezeu l-a luat la el, în rândul dreptilor, pe data de 11 decembrie 1995. În anul acela, în ziua de 29 iunie 1995, fusesem la el la Potoc, anume pentru a-l îmbratisa si saruta de ziua lui, a Sfintilor Petru si Pavel. Era o zi de vara, cald si cu mult soare. Si bucuria ne-a fost atât de mare ca, la început, când ne-am vazut, parca amutiseram amândoi. Numai ochii vorbeau, scaldati în lacrimi. La cei 85 de ani ai sai, începuse sa-mi povesteasca din aducerile aminte de anii de încercare în luptele grele cu arma în mâna, de Pietrele-Albe, când, sub comanda lui Spiru Blanaru, împreuna cu fratele sau, Ion, a luptat împotriva comunismului, fiind încarcator la mitraliera. Îi ramasesera în suflet si-n minte cadenta gloantelor de mitraliera si glasul ferm al lui Spiru.

Cât despre padurea Letea, îmi aduc aminte de timpul când, într-o echipa, am fost dusi la tunsul oilor, pe la sfârșitul lunii mai 1961, la padurea Letea. Acolo, în marginea padurii, era saivanul coloniei. De dimineata, ziua se aratase de tot frumoasa, ca o zi de vara. Cerul era atât de senin si de un albastru limpede, limpede si poleit cu aurul razelor de soare, de parca raiul coborâse asupra-ne. Cânta în noi tot farmecul padurii.

Ne ancoram în ideal, în visul omului de a realiza îndumnezeirea, asa cum ne spune atât de convingator parintele Dumitru Staniloae.

Întorcându-ne la oile noastre, pe rând, una câte una, le aduceam la tuns. Mânduind foarfecele, tundeam cu multa grija, sa nu taiem blândul animal, care nu stia sa strige. Mireasma padurii ne îmbata, ciripitul pasarilor ne încânta, soarele cu binefacatoarele lui raze ne încalzea si ne tamaduia, întarindu-ne. Ne simteam bine. Asezati în genunchi pe covorul de iarba, încalzit de raze, lucram de zor sa terminam tunsul oilor. Dupa operatia tunsului, fiecare oaie se scula scuturându-se parca de o nesuferita greutate. Era acum mai libera, mai usoara si respira în voie.

Spre asfintit de soare am terminat cu tunsul oilor. Remorca ne astepta. Cu regretul în suflet ca vom parasi frumosul loc, colt de rai, padurea Letea, ne urcam toti în remorca. Pe înserate ajungem la colonie.

În interiorul lagarului, munca din ateliere era mai putin placuta si de tot plictisitoare. Mereu aceiasi oameni, aceleasi locuri, aceeasi panorama. Se legasera oamenii de meseria lor, de truda lor.

Acea raza de lumina, Periprava, despre care am încercat sa vorbesc, încetul cu încetul aluneca spre asfintit. Cerul începuse sa se întunece. Oameni si locuri se învolburau parca. Vântul rece al înclestarii prinse sa bata de la rasarit. Sa ne pregatim de o noua lupta.

Nori negri se adunau deasupra Peripravei.

STUFUL DE LA PERIPRAVA

Noi, cei de la Noua-Culme, ajunsi la Periprava, credeam cu adevarat ca viata noastra a luat alt drum, drumul spre libertate. Am cunoscut numai aspectul pozitiv. Ca-ntotdeauna, când ai în fata doua lucruri rele, cel mai putin rau devine bun. Asa si noi, când am pasit în colonia asta din adâncul deltei, ni s-a parut un colt de rai în imensul infern al comunismului. Desi robi, minunile naturii ne înaltau spre lumina. Uitam de hamaitul de zi cu zi al gardienilor. Toate se derulau ca-n lumea basmelor si a legendelor. Visam, asteptând si noi un Fat-Frumos, biruitor al zmeului din poveste. Speram si, sperând, traiam.

O data cu iarna, noi, cei veniti din lagarul mortii, ajungem acum sa cunoastem o alta fata a coloniei din Periprava. Partea rea ne apare în toata goliciunea ei. Cei care au avut ghinionul de a

fi trimisi la stuf, în mijloc de ape, au cunoscut iarasi lupta cu moartea. De data aceasta, eu am avut norocul de a ramâne în colonie. În schimb, a cazut pacostea pe capul unchiului meu Petru Berzescu. A muncit din decembrie 1960 si pâna la 1 aprilie 1961.

Cei ramasi am fost mai linistiti. Lucram în jurul coloniei, la întretinerea silozurilor de produse agricole, la degajarea lagarului de zapada si la mentinerea curateniei în interior. Gardienii nu se prea omorau cu grija noastra.

Toata atentia era îndreptata spre stuf. Gardienii cei mai înraiti erau la acolo. Asa era la stuf, ca si-n viata, un rau nu vine singur. Târaste dupa el un al doilea rau. Nu ajungeau conditiile precare de viata, se mai adaugau si haituielile gardienilor.

În toamna anului 1960, în tara s-au facut multe arestari în rândul taranimii. Toti cei care s-au opus colectivizarii au fost arestati. Procesul colectivizarii trebuia sa fie încheiat pâna în 1961. Pentru realizarea lui, statul comunist a înlaturat toate obstacolele. Taranul român, prin instinctele lui de proprietate, s-a opus acestui proces. Au fost adusi la Periprava câteva mii de olteni din Dolj si Mehedinți. N-au voit sa intre în colectiv. Printre ei era si un inginer agronom, Savu pe numele lui. Fusesse directorul Câmpului Experimental de la Fundulea. Am stat cu el în camera la Periprava. A fost acuzat de pactizare cu taranii. Cu experienta lui de om de stiinta si de cercetator, ne-a fost de mare ajutor noua, celor din Periprava. Conducea gradina coloniei, de 25 de hectare. Pe vremea aceea, comandat al coloniei era colonelul Gheorghiu, dupa câte îmi aduc aminte. Un om cu mai mult bun simt, fapt care a contribuit la înlaturarea lui din acest post de conducere extrem de repede. Romulus Proistasescu, detinut si el, fusese coleg de clasa cu col. Gheorghiu la liceul din Ploiesti. Asa am ajuns sa cunoastem si noi gândurile lui. Adeseori le spunea gardienilor:

— “Mai, sa va purtati bine cu acesti oameni, ca mâine vor pleca de aici si vor ajunge sa conduca aceasta tara. Ei nu sunt vinovati cu nimic de ceea ce îndura pe nedrept aici în colonie.”

Aceasta parere i-a fatala: a disparut de la conducere.

Sa ne întoarcem la oltenii nostri, cei care au umplut pâna la refuz colonia si cei care au împânzit marile întinderi de stuf în timp de iarna. Toti cei care au muncit la stuf au fost cazati în bacuri, anume amenajate. Bacul, fiind construit din tabla groasa de metal, nu era bun pe timp de iarna sa locuiesti în el. Nici vara nu se putea locui. Vara se încalzea peste masura, iar iarna se racea foarte repede.

Ca sa înțelegeti mai bine conditiile precare în care s-a lucrat în tot timpul campaniei de recoltare a stufului la Periprava, va redau câteva pagini din Catalin Ropala:

— “Bacul era un slep metalic afectat în mod obisnuit transportului cerealelor si care fusese amenajat pentru cazarea noastra. Când spun amenajat sunt îndatoritor, fiindca în afara unei sobe improvizate în strafundurile sale erau instalate paturile în trei rânduri suprapuse într-o întunecime totala, fara nici o instalatie electrica. În aceasta burta metalica urma sa fim adapostiti în cursul noptii pe toata durata campaniei. Soba era improvizatie ad-hoc, iar combustibilul era tot stuful, în limita celui pe care puteam sa-l sustragem din necesitatile bucatariei si ale spalatoriei improvizate. În burta bacului unde erau instalate cele trei rânduri de paturi suprapuse se cobora pe o scara, aproape verticala si numai aceia care au trait în aceste conditii au realizat echilibristica la care erau supusi detinutii de serviciu care trebuiau sa evacueze tinetele si sa aduca hrana. Pentru a ilustra conditiile noastre de viata este nevoie a aminti niste detalii fara de care imaginea nu ar putea sa capete un contur real: tinetele erau niste ciubere ale caror extremitati erau prevazute cu doua orificii-ureche prin care se trecea un bat pentru a fi purtate; la cei peste 300 de insi pe care îi adapostea închisoarea improvizata, aceste recipiente erau insuficiente, mai ales din cauza efortului fizic si a frigului din încapere, erau folosite în timpul noptii de nenumarate ori, astfel ca în genere erau pline ochi. Urcarea pe aceasta scara verticala se facea printr-o procedura sui generis, în care unul din cei ce manipulau recipientul urca câte o treapta sprijinindu-se de rampa, iar colegul sau își sprijinea prajina pe umar ca sa poata asigura, cât de cât, orizontalitatea ciubarului, pentru a nu fi împrascati de continut. Urcarea scarii trebuia sa se petreaca într-un ritm lent, ori aici timpul

era foarte scurt, iesirea de la lucru fiind în mod general planificata pentru ora 5 dimineata. Desteptarea se dadea la ora 4 dimineata, iar timpul ramas disponibil pentru hrana era cât se poate de aglomerat. În campania stufului nu erau prevazute decât doua mese: masa de dimineata, care de fapt constituia prânzul, fiindca pe de-o parte plecam la lucru, iar pe de alta parte, teoretic, trebuia sa ne ajunga cel putin 12 ore, pâna la masa de seara, care consta numai din cafea si pâine.

Desigur ca e greu sa-ti imaginezi cum se putea derula pregatirea mesei pentru 300 de oropsiti, cum puteam împarti pâinea în 8 portii egale, fara sa avem cutit, cum puteam înfuleca în graba cele 2 feluri de mâncare si toate aceste pe întuneric? De fapt nu eram complet în întuneric; a fost suficient sa apara primul "lampas", ca în curând tot acest decor dantesc de întuneric si frig sa fie populat cu licurici. Un lampas era confectionat dintr-un borcan de sticla ca de iaurt pe care plutea o festila muiata în gaz, sustinuta la suprafata pe o surcea, mai rar pe o bucatica de pluta, ceva în sensul unor candelă primitive. În strafundurile nepieritoare ale bacului, acele luminate firave imaginau un straniu decor de înviere. Nu trebuie sa uitam ca aducerea mâncarii de pe pamânt, unde se gasea bucataria, trebuia neaparat sa urmeze coborârea pe scara verticala urmând aceeasi procedura ca si urcarea tinetelor. În interior toti erau echipati cu galenti de lemn, un fel de sandale romane primitive si originale, confectionate din tot felul de scândurele sau deseuri de lemn, iar în locul cureluserilor figurau sfori încrucisate. Picioarele încaltate în acesti galenti dadeau o siguranta extrem de precara, mai ales din cauza lunecusului cauzat de mîzga noroioasa de pe pardoseala. Desigur ca treptele scarii aveau si ele un start gros de noroi de unde trebuia sa faci un effort ca sa poti sa-ti eliberezi piciorul în timp ce urcai. De multe ori, efortul facut ducea la desprinderea neasteptata din clisa noroioasa, astfel încât galentul facea un salt în forma de arc, aterizând în ciubarul cu mâncare, dar nimeni nu avea timp sa se mai opreasca din cauza acestei întâmplari.

Ni se distribuise fiecaruia un echipament specific muncii ce urma sa o execute: aveam un costum-pufoaica format din veston si pantalon, pe cap aveam o caciula cu clape pentru urechi, asa cum purtau de altfel si militienii si localnicii si sentinelele, iar în picioare opinci de cauciuc. Din opinci si peste pantaloni trageam "ciulcii", un fel de ciorapi de cauciuc care se ridicau peste genunchi (asemanându-se cu botforii ce constituiau echipamentul de gala al Escortei Regale pe vremea când executam serviciul militar). Ciulcii erau impregnati de noi cu sapun la cusaturile din spate ca sa nu patrunda apa si erau asigurati ca sa nu aluneca în jos prin niste legaturi împletite din papura. De ciorapi nu putea fi vorba, de multa vreme ciorapii cu care fuseseram arestati se tocasera. Protectia picioarelor contra înghetului era asigurata de clasicele obiecte cazone pe care le confectionam distrugând dosurile de perna din echipamentul patului de dormit.

Când apaream în front aliniasi pentru a pleca la lucru, aspectul nostru nu era jalnic, ci mai mult trufas: clapele caciulii erau lasate peste urechi si peste sprâncene. Nu ni se zureau decât ochii care luceau în întuneric ca ai lupilor. Vestoanele erau scurte si aproape ajungeau ciulcii, iar nojitele de papura împletite peste gambe ne dadeau un aspect razboinic, asemanându-se cu vechii cruciati din Evul Mediu. Pufoaicele aveau impregnat pe spate un mare C.R.; când ne-am primit pufoaica, în naivitatea mea am crezut ca am de-a face cu o organizare perfecta în care fiecare individ avea impregnate initialele numelui sau.

Curând m-am lamurit ca C.R. înseamna contra revolutionar si trebuia sa ne desparta de D.C. pe care îl purtau detinutii de drept comun care lucrau pe alte bacuri.

Ni s-au distribuit tarpanele, uneltele care serveau la recoltarea stufului; tarpanul era un fel de secera ascutita, prelungita cu un bat de circa un metru. Tehnica recoltarii era, în principiu, foarte simpla: cu mâna stînga cuprindeai un manunchi de tulpini de stuf, iar cu dreapta sprijineai tarpanul pe luciul ghetii si printr-o singura lovitura circulara (ca la coasa) desprindeai tulpinile. Tulpinile astfel taiate se rînduiau în ordine pe gheata si când erau de dimensiunile unui maldar se legau printr-o funie confectionata tot din stuf, dar din cel mai fraged care nu ajunsese înca la maturitate.

Toata tehnica recoltarii stufului era prevazuta numai pe anotimpul de iarna, când temperatura scazuta prezuma înghetarea baltii. Nenorocirea era ca, desi temperatura era de câteva grade sub zero, stuful forma un fel de protectie, astfel ca balta, chiar daca avea un start de gheata la suprafata, nu avea rezistenta ca sa suporte greutatea omului. Vântul nemilos al deltei nu ne cruta; el se infiltra prin pufoaicele subtiri, iar noi, bietii lucratori stuficoli, eram aproape înghetati. Singurul remediu era miscarea, miscarea haotica si continua pentru a nu degera. Din capul locului, brigadierul civil, Vanea, un lipovean urias, ne-a facut cunoscuta tehnica secerarii stufului; la început, ca niste ucenici necunoscatori, ni s-a parut ca munca va fi aspra, dar barbateasca si ca prin inventivitatea detinutului politic vom gasi noi metode pentru usurarea muncii noastre. Surpriza s-a produs în prima zi de munca: gheata ceda pe toata întinderea suprafetei, astfel ca ne-am trezit în apa pâna la brâu. Ca la comanda, am parasit cu totii locurile de munca refugiindu-ne pe un teren solid, atitudine ce nu era prevazuta în regulamentele coloniei de munca. Daca pentru încaltaminte gasisem imediat antidotul schimbând puful de stuf din opinci ud cu praf uscat, pentru pufoaicele îmbibate de apa nu exista remediu: trebuia sa le purtam ude pe noi si numai vântul le mai putea zvânta la suprafata. La refuzul nostru de a intra în apa am fost aliniati ca într-un pluton de executie, iar în fata noastra santinelele si-au încarcat armele si pustile mitraliera asteptând numai semnalul pentru a deschide focul. Personal, niciodata nu am crezut ca acest ordin poate fi dat, dar în acel moment mi-era perfect indiferent daca acest ordin va fi dat sau nu. Nu am auzit ordinul "Foc" fiindca acest ordin nu s-a dat, nimeni neputându-si asuma raspunderea secerarii a 300 de vieti omenesti. A urmat o lunga tocmeala, cu argumente pro si contra, iar Vanea, brigadierul civil, ne-a mângâiat aratându-ne ca si lucatorii civili lucreaza în aceleasi conditii. Am cedat si rezultatul a fost ca ne-am semnat singuri sentinta, fiindca în aceste conditii, a trebuit sa rezistam trei luni. E drept ca pe parcurs cam 5% din efectiv s-a prabusit plecând pe drumul fara întoarcere."

Fragment din articolul *Campania de recoltare a stufului la Periprava*, pag. 169-175, de Catalin Ropala, publicat în "Din documentele rezistentei" nr.6/1992 — Arhiva Asociatiei Fostilor Detinuti Politici din România

Seara, când se întorceau, rebegiti de frig, uzi pâna la piele, nu stiau ce sa faca mai întâi. Se schimbau de hainele ude, atârându-le de pat, apoi, care reuseau, se apropiau de cuptor sa se încălzeasca. Aerul devenea încarcat de vaporii de apa, sufocant si rau mirositor. Se trezeau la un moment dat ca-ntr-o baie de aburi. Cuptorul se încălzea prea tare. Peretii bacului, fiind din metal si fiind complet în apa, tineau rece. Cei care erau lângă soba se supraîncalzeau, iar cei de pe margini resimteau frigul. Lumina din camera era slaba de tot. Multimea aceea de licurici, formata din lampasele improvizate, nu putea sa lumineze cum trebuie. Totul se facea pe băjbăite. Curând s-au declansat bolile. Cei tineri au rezistat mai mult, cei batrâni si slabi adesea plateau cu viata. Noaptea, în încaperile bacului, se producea un alt fenomen. Încaperea se umplea de aburi. Se trezeau oamenii cu broboane de transpiratie siroind pe spate si pe fata. Cu gurile cascade, cautau aer curat. În concluzie, ziua umezeala patrundea din afara spre corp, iar noaptea pornea din interior spre afara. Si-ntr-un fel, si-ntr-altul, ei tot uzi ajungeau.

Cum spuneam, în toamna târzie a anului 1960 au fost adusi la Periprava câteva mii de olteni. Toti au plecat la stuf. Stapânirea voia sa scape de ei. Din decembrie 1960 si pâna în aprilie 1961 au murit foarte multi dintre ei. Nu erau obisnuiti cu hartuielile ca noi, cei care aveam la ora aceea peste 10 ani de temnita. Au cazut ca spicele de grâu înaintea coasei. Aripa mortii îndolia si colonia Periprava, care era considerata ca o oaza în desertul comunist. De-abia asteptam ca oamenii sa se întoarca de la stuf ca sa vedem cine a scapat cu viata. Ma gândeam la uica Patru. Îl stiam slabit înca de la Noua-Culme.

O data cu vestitorii primaverii, ghiociei, cei de la stuf, cei care au mai ramas în viata, s-au întors în colonie.

În baracile oltenilor, din puzderia de oameni din toamna, acum vedeam rândurile rarite.

Inginerul Sava, care venise din mijlocul lor, îmi spunea:

— “Au murit multi, ca prea au fost curati la suflet. S-au daruit jertfei cu totul.”

Eram în 1961, anul sperantei noastre, al celor carora li se împlineau anii de lagar, trei la numar. În 12 septembrie trebuia sa ne eliberam. Dar n-a fost sa fie asa. Aveau sa ne prelungeasca pedeapsa cu încă trei ani, deci pâna în 1964.

Dupa un an de lagar, oltenii nostri s-au acomodat cu Periprava. Nu se mai deosebeau de noi, cei vechi si caliti în focul iadului. Pe fetele lor se citea dezolarea, dar si înversunarea. Nu se puteau împaca cu gândul ca le-au luat pamântul si libertatea.

NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI FENOMENUL PERIPRAVA

Periprava. Nume intrat în istoria universului concentrationar din România comunista. Locul unde atâta au patimit si au murit.

Spre sfârșitul anului 1961, cam prin luna septembrie, spiritele începusera sa se agite prin colonie. Gardienii începusera sa se faca tot mai des vazuti printre noi. Bruscari, înjuraturi. Unii din fostii gardieni, mai blânzi, nu-si mai faceau aparitia printre noi. Se distingea tot mai insistent pe buzele noastre, sinistrul cuvânt — reeducarea.

Pâna atunci, toti care își ispasisera anii de lagar erau eliberati la termen, fara exceptii. Celor mai multi dintre noi le expirau pedepsele la aceeasi data, eram un lot de 121 de oameni, cel mai numeros lot din tot lagarul. În 12 septembrie 1961 trebuia sa fim pusi în libertate. Ne-am pregatit din vreme. Aproape ca ne luam ramas bun de la cei mai apropiati. Ne luam angajamentul de a comunica celor dragi, familiilor lor despre ei, cei ramasi, ca sunt bine si sanatosi. Din timp m-am pregatit sa ma despart de uica Patru, fratele tatalui meu. El avea 6 ani de lagar. Trebuia sa mai ramâna încă 3 dupa mine. Era bucuros ca vor fi anuntati ai lui, de la Teregova, despre el. Mie îmi parea rau ca-l las în urma. Ziua mult asteptata a sosit. Era 12 septembrie 1961. Nici o miscare prin colonie, nici un nume strigat. Ce se întâmplase? ne întrebam noi, cei în cauza, cu inima cât un purice. Spre seara, pe la orele 4 dupa-masa, un ofiter cu lista în mâna anunta 20 de oameni din lotul nostru. Alta lista n-a mai urmat la rând. Am tot asteptat noi, dar nimic la orizont. Noianul de întrebări se bulucea în capul nostru, fara raspunsuri. Ce-o fi? Nimeni nu stia. Simteam cu totii ca ceva s-a întâmplat, ceva nu-i în regula. Doamne, ca multe mai sunt de îndurat! ne spuneam noi în sinele nostru. Cei 20 de strigati si-au facut bagajele si s-au dus. Un lucru ne-a parut noua suspect. Acesti oameni care au plecat, cu o saptamâna înainte de plecare, pe rând au fost chemati de ofiterul politic. Ce-au discutat, nimeni n-a aflat. În zadar am asteptat, ca linistea s-a asternut peste toata colonia. Era o liniste prevestitoare de furtuna. Nimic si nici un nume strigat. Dupa o saptamâna, toti cei ramasi, 101 la numar, am fost chemati la clubul coloniei, în sala mare a bibliotecii. Acolo, cu mult fast, am fost poftiti pe rând la o masa, unde ofiterul politic, cu un maldar de dosare în fata, îndeplinea formalitatea de a-l anunta pe fiecare ca ni s-a prelungit cu încă trei ani lagarul. Fiecare treceam si semnam de luare la cunostinta. Pe fetele noastre se citea nedumerire, dar si resemnare. Deci trebuia sa mai facem încă trei ani. În total aveam 6 ani de lagar. Mult mai târziu am aflat de ce s-au petrecut aceste lucruri. Începuse sa se dezlege enigma. Cei 20 care au plecat din lotul nostru, au fost eliberati în urma angajamentelor luate, ca vor colabora cu securitatea, afara, în libertate. Unul din cei care a plecat în aceste conditii era dintr-o comuna apropiata de Teregova. Îmi cunostea foarte bine familia. Era din Mehadica. Acum este mort de multa vreme. Dumnezeu sa-l ierte, ca s-a înecat ca tiganul la mal. În tot timpul închisorii a fost un om cinstit si corect. Afirm acest lucru în urma unei întâmplari. Sotia mea, când a auzit ca el s-a eliberat având aceeasi pedeapsa ca si mine, s-a dus la el, la Mehadica, împreuna cu sora mea, sa-l întrebe ce stie despre mine. Când au ajuns la Mehadica, la casa lui, l-au vazut la geam, în dosul perdelelor. Sotia l-a recunoscut. El s-a retras repede de la geam si a disparut. Afara la poarta a iesit sotia lui. Cu mult sânge rece, le-a spus ca

sotul nu este acasa. Este calatorit si nu vine decât peste câteva zile. Sotiei mele nu i-a mai trebuit nimic, nici o explicatie, nici o lamurire. Plina de revolta si dezgust, a înteles cum stau lucrurile. El fugea de noi, de familia mea, desi era preot, cu multi ani de lupta. Cazuse. Atunci s-a facut lumina. Enigma se dezlegase. Pentru mine a fost o mare deceptie ca acest om cazuse. N-a rezistat pâna la sfârșit. Dupa 1964, când ne-am eliberat si m-am întâlnit cu el, mi-a relatat întâmplarea cu sotia mea. A recunoscut ca i-a fost frica. L-am iertat. Sa-l ierte si Cel de Sus, ca tare a fost slab. Nicolae Steinhardt, dupa ce si-a facut în genunchi rugaciunile, în fata altarului, a fost întrebat de sotia unui martir de la Sighet, care l-a însoțit la biserica de acolo:

— “Pentru cine va rugati, parinte Nicolae?” El a raspuns:

— “Ma rog si pentru cei care ne-au ucis si chinuit. Sa-i ierte si pe ei Dumnezeu, ca n-au stiut ce-au facut.”

Si eu zic sa-i ierte, dar neamul românesc sa-i judece si sa lase urmasilor nostri o lectie de aparare a neamului în fata raului.

Ne-am resemnat si ne-am continuat viata de lagar cu munca si cu nadejdile noastre de mai bine. Anchetele securitatii se tineau lant. Veneau pentru asta ofiteri de la centru. Într-una din zile, a fost chemat la ancheta prof. Ion V. Georgescu. Era prin octombrie 1961. Dupa lungi discutii, Ion V. Georgescu îl întreaba pe ofiterul anchetator de ce si-au permis sa faca aceasta mare greseala politica, de a prelungi nejustificat detentia noastra, a lotului de 101 oameni. Acesta i-a raspuns ca au fost represalii dictate de centru în urma manifestatiei românilor de la Paris, din iulie 1961, împotriva comunismului. Iata ca si aceasta enigma s-a dezlegat. Profesorul Ion V. Georgescu a fost repezit pentru îndrazneala lui de a-i acuza. La acest lucru i-a raspuns:

— “Domnule colonel, sa stiti un lucru, ca eu stiu mai multa politica decât d-voastra. Am stat în Rusia 11 ani. Am stat de vorba cu Beria si-mi dau seama foarte bine cum se misca lumea în prezent. D-voastra veti pierde partida. Comunismul va fi înfrânt, pentru ca este o utopie, chiar daca noi vom muri, fiind sub ascutisul sabiilor voastre. Cei ce vin dupa noi vor învinge.”

A fost scos afara si amenintat cu izolarea. Toate acestea le stiu de la el. Ne-a explicat pe larg cum stau lucrurile, sfatuindu-ne sa fim extrem de atenti ca un nou val de teroare va avea loc acum la Periprava. Dupa felul cum au decurs anchetele pâna atunci si dupa întrebările puse de ofiterul anchetator, care era seful securitatii de la Constanta, reiese ca erau hotărâti sa declanseze o noua persecutie sau chiar sa precedeze exterminarea noastra. Se studia cum sa se puna în aplicare planul de reeducare la Periprava. Zvonul se facea tot mai auzit, din om în om. S-a creat o stare de tensiune, de panica în mijlocul nostru. Se anunta o lupta grea, pe viata si pe moarte. În colonie se gaseau foarte multi care au trecut prin infernul de la Pitesti, Gherla, Aiud. O a doua experienta pe spatele celor torturati nu se putea închipui ca va avea loc.

Pentru noi, cei pe care Dumnezeu ne-a întarit si scapat cu viata din prima încercare de reeducare, era ceva uluitor. În mintea noastra se derulau planuri de tot felul. Anul 1961, an de cotitura în lupta noastra de rezistenta, a fost si anul când în Aiud s-a declansat reeducarea. Despre acest lucru aveam sa aflam mai târziu, de la cei veniti de acolo la Periprava.

Într-unul din episoadele “Memorialului Durerii”, Colonelul Craciun, comandantul Aiudului, a spus ca pe vremea aceea se hotărâse de catre conducerea “Partidului” ca în Aiud sa fie adunati toti legionarii din tara. La fel si la Periprava. Dupa declaratiile lui Craciun, în Aiud erau peste 4000 de persoane.

Aveam cu noi câtiva români cu multa experienta în lupta de rezistenta: Prof. Ion V. Georgescu, Willi Popescu, Horia Cosmovici, Tiberiu Mitar, Ion Sadovan, Ilie Ghenadie, Bucur Stanescu, Sebastian Erhan. În jurul lor eram noi, cei multi, care trecusem prin lungul sir al închisorilor. Noaptea nu se mai putea prinde somnul de noi. Eram convinsi, totusi, ca-n viata nu exista nici o problema careia sa nu i se gaseasca si rezolvarea.

În colonie a aparut la un moment dat maiorul Ioanitescu, fostul comandat ajutor de la Aiud si comandantul lagarului de la Noua-Culme, unde reusise sa aduca moartea în mijlocul nostru. Când l-am vazut, noi, cei ce venisera de la Noua-Culme, am ramas uluiti. Mai venise în colonie si un detinut, Mihai Angheliu, schiop de piciorul drept. Satana parca-i adusese pe

amândoi. Era un fost dizident din timpul lui Gheorghiu-Dej. Fusese în Comitetul Central. Acum era marginalizat și bagat în lagar cu pedeapsa administrativă. Prin el se încerca, în prezent, reeducarea. De când i-am văzut împreună, pe Ioanitu și pe Anghel, ne-am dat seama că ne pregătesc pieirea. Anghel era un om mic de statură, uscățiv, cu ochii aprinși, brunet și cu o voce metalică. În acest timp, în colonie apăreau tot mai des sentințele de divorț. Intrasem bine în anul 1962. Cu mult fast erau comunicate, în fața tuturor. Cu zâmbetul pe buze, ofiterul de la birou anunța divorțul și aștepta satisfăcut înmărmurirea celui în cauză. Spre vară, am fost și eu anunțat de sentința de divorț. Nu mă așteptam. Pentru moment am rămas consternat. În clipa următoare, însă, am reacționat invers decât ceilalți, spre stupefacția ofiterului. Am parat lovitura cu exclamația:

— “Bine a făcut. Și-a luat o grijă de pe cap. De acum este liberă. Să-i ajute Dumnezeu!”

Ofiterul, intrigat, m-a întrebat:

— “Ce, mă, ție nu-ți pare rău?”

— “Nu!” i-am răspuns eu.

Tot cei din jurul meu au rămas consternați de seninătatea cu care promisem sentința. Până seara, colonia aflase cum înfruntasem ofiterul și cât de liniștiți paream. În interiorul meu eram, însă, dat peste cap. Mă obseda figura soției și a copiilor. Greul mi l-am dus în tăcere. Primele trei zile am rezistat. Prietenii veneau și glumeau cu mine, știindu-mă stăpân pe sentimentele mele. Dar... numai eu stiam cât eram de tare.

Totul era regizat de afară. Avalanșa de divorțuri numai după 1961 a început. Pe cei de acasă îi amenințau cu darea afară din serviciu. Pe soțiile noastre le-au obligat la aceasta. Copiii noștri n-au fost primiți la școală dacă mama nu era divorțată. La serviciu, pe stradă și acasă chiar, erau urmărite de un agent al securității.

Într-o dimineață, singur pe aleea din spatele baracii, unde era infirmeria, mă napădit durerea. Lacrimile-mi siroiau fața. Nu era nimeni. Ca din senin, în fața mea apare prof. Ion V. Georgescu. Era cel mai bun prieten al meu. M-a surprins cu durerea înecată-n lacrimi. Cu ochii scânteind, mi-a dat două palme zdravene peste fața, spunându-mi:

— “Nu ți-e rusine? Ai uitat cine ești? Acesta-i exemplul tău de conduită în colonie? Nu ești tu acela care, afară, ai condus grupul de rezistență? Să nu te mai prind cu lacrimi pe față. Du-te și te spală, să nu te mai vadă nimeni!”

De atunci n-am mai scapat o lacrimă. Ardeam. Noaptea aveam cosmaruri.

Eram la margine de lume parca, în desis de pădure și-n nesfârșitele întinderi de stuf. S-ar fi putut întâmpla ca trupurile noastre să fi îngrosat fundurile lacurilor și canalelor din Delta, fără ca cineva să fi știut vreodată de acest tragic sfârșit, afară de Cel de Sus. Dar a fost să nu fie așa.

În colonie, biblioteca fusese înființată cu un anumit scop, de a crea o atmosferă de destindere, de luare de contact cu realitatea de afară, din libertate. Eram direct interesați să luăm cunoștința de realizările pe plan cultural, economic și mai ales edilitar. La două săptămâni o dată, venea ofiterul politic și ne făcea o scurtă expunere. Numai luând exemplu de la marea noastră prietenă și protectoare de la rasarit, Rusia, România a reușit să fie în fruntea popoarelor ni se spunea.

Nimeni din colonie nu credea o iotă din cele debitate de ei cu atâta îndrăzneală.

Unii dintre noi aveau dreptul la expedierea unei scrisori pe lună și la pachet. De primit scrisori, însă, nu primeam. Numai pachetul îl primeam. Unii au luat contact cu familia. Era spre bine? Scrisorile ne erau dictate. În sala de club, ofiterul politic scria, pe o tablă mare de școală, textul scrisorii. Oamenii care scriau acasă completau textul de pe tablă, cu datele fiecărei familii, pe o carte poștală. Toate acestea, cu biblioteca și scrisorile, se petreceau înainte de 12 septembrie 1961.

După o vreme, scrisorile au fost suspendate pentru cei mai mulți din lagar. Foarte puțini mai primeau pachete. Numai cei de la atelier și grajduri. Printre ei era și uica Patru. Prin el am primit și eu vestea de acasă. În 1962 se eliberează din lagar un prieten de-al nostru, Ion Banda de la Rusca. Cu el mă așteptam cum să ne trimită vestea de acasă. El mi-a precizat că, dacă uica

Patru va primi un prosop în pachet, acesta este semnul ca ne-a scris. Sa iau prosopul si sa caut în tivul lui de la ambele capete. De-abia asteptam pachetul lui uica Patru. În sfârșit, pachetul a venit. Seara m-am dus la baraca lui. De un timp, nu mai stateam cu el în baraca. Grabit sa ajung cât mai repede la el, nu mai stiam pe unde calcam. Mi-era teama ca nu gasesc stergarul în pachet. La patul lui, în baraca, uica Patru m-astepta cu zâmbetul pe buze. De sub perina scoate stergarul si mi-l întinde. Învaluiti amândoi în lumina bucuriei, eram tentati sa strigam ca niste copii. Ne rugam amândoi:

— “Multumescu-Ti, Doamne, ca ne-ai ajutat!”

Cu înfrigurare am luat stergarul si ca un bezmetic am întins-o la baraca mea. M-am asezat în pat si am început sa desfac tivul de la stergar cu multa grija. Am gasit foita dupa foita, ca de tigara, facuta sul, cu un scris marunt si îngrijit, de creion chimic. Era scrisul sotiei. Acest lucru s-a întâmplat cu mult timp înainte de divort, cam prin aprilie 1962. Am primit vesti multe si îmbucuratoare. Când m-au arestat din Baragan, în 12 septembrie 1958, sotia mea era însărcinată. Pe la sfârșitul lui ianuarie 1959 trebuia sa nasca. De atunci si pâna la primirea prosopului, nu am mai stiut nimic despre cei de acasa. Acum am aflat ca mai am un fecior, cu numele de Horea. S-a nascut în ziua de 5 decembrie 1958. Nasterea a fost înainte de termen, la 7 luni.

Cu mine în camera era si un bun prieten al meu, de la Teregova, Petru Grozavescu-Maranu. În stergarul primit erau si pentru el 5 foite, cu vesti de acasa, de la sotia lui. S-a bucurat luminându-se la fata. La fel si uica Patru a primit de stire. Eram izolati într-o baraca. Nu mai lucram la gradina. În colonie se strânge surubul tot mai tare. Pedepsele se întetisera. Spre sfârșitul anului 1962, sunt scosi de la grajd detinutii politici. La gradina erau tot mai putini din ai nostri. Locul lor îl ocupau detinutii de drept comun.

Pâna catre mijlocul anului 1962, ne-am miscat oarecum mai în voie. Spre toamna, au început sa se ia masuri de restrângere a libertatii. Pâna acum, la club, câte unul din noi mai citea câte o dizertatie pe marginea unui volum de literatura, dupa bunul plac. Eu îmi alesesem “Hanu-Ancutei” de Sadoveanu. Trebuia sa avem grija sa nu atacam regimul. Nu ni se cerea sa-l laudam, deocamdata. Lucrurile s-au desfasurat în modul acesta lent, pâna când s-au hotărât ca reeducarea sa înceapa cu adevarat. Intrând pe fir Mihai Angheliu, schiopul, lucrurile s-au schimbat. Atacul l-a început cu biblioteca. S-au retras o multime de carti, mai ales clasicii literaturii române. Au disparut în buna masura cartile bune. Nu mai spun de Eminescu, nu mai aveam nimic. Ni se pune în vedere ca acele comunicari sustinute la club trebuie sa fie facute cu alt scop. În ele trebuia, fara exceptie, sa aratam ca numai “Partidul Comunist” merge pe linia constructiva a socialismului. Numai acesta ne orienteaza pe calea cea buna, în cultura, politica, economie si-n crearea unei lumi noi. Iata-ne, deci, la început de reeducare.

Ceea ce, la Aiud, colonelul Craciun le pretinsese la începutul anului 1961, se cerea si la Periprava, la mijlocul anului 1962. Recunoasterea partidului comunist, ca singura forma legala si constructiva a societatii de mâine, creator al omului nou, calauzitor al drumului firesc pe care poporul român trebuia sa mearga. Acesta era imperativul vremii.

La acest semnal de lupta, ca la o comanda, se întrerup toate lucrarile. Nimeni nu mai voia sa contribuie cu comunicari literare. Ce era de facut?

Ne adunam câtiva, în frunte cu prof. Ion V. Georgescu, sa chibzuim. Dupa lungi discutii, ajungem la concluzia ca avem nevoie de timp. Sa prelungim starea aceasta de trecere, de la destindere la saltul în reeducare. Prof. Ion V. Georgescu, cu experienta lui din Siberia si cu intuitia lui asupra primejdiei declansarii unui nou macel în rândurile noastre, vine si ne spune ca noi trebuie neaparat sa ne mentinem pe pozitia luata în toamna târzie a anului 1961. Sa continuam travaliul pentru comunicari literare în cadrul clubului nostru.

La biblioteca era un mare numar de carti care elogiau pedagogia marelui educator rus Makarenko. Angheliu, care la ora aceea devenise brigadierul sef al coloniei, se straduia sa-l convinga pe maiorul Ioanitescu, ajutorul de comandant al coloniei, ca este un Makarenko al nostru, al românilor. Se cerea, deci, sa actionam repede. Sa le-o luam înainte tortionarilor.

La îndemnul lui Ion V. Georgescu, am optat pentru o cale de mijloc în elogierea

comunismului. Lucrarile sa respecte fondul literar. Sa ne alegem, pe cât este posibil, subiecte din clasicii nostri, câti mai ramasesera în biblioteca. Din clasicii rusi erau mai multe. La finele lucrării, sa recunoastem bunavointa partidului de a ne reda societatii. Pentru a îmblânzi atmosfera si a abate atentia celor care declarasera reeducarea, Ion V. Georgescu ne recomanda clasicii rusi ca subiecte de lucrari si cei care au simpatizat cu ei, din scriitorii români. Aici intra si Sadoveanu. Ca un cuvânt de ordine, prof. Georgescu ne impune sa tragem de timp. Primul care a luat un subiect a fost I.V. Georgescu.

Când am transmis acest lucru, anume hotărârea noastră de a continua comunicările literare în cadrul clubului, Angheliu s-a luminat la fata, bucurându-se din plin. Mult mai volubil în manifestare, si-a dat drumul la limba. Suferea de logoree. Reusise sa se înconjoare de multi oameni compromisi, care erau informatorii securitatii sau fosti tortionari la Pitesti, Gherla si Aiud. Aproape tot timpul cât maiorul Ioanitorescu se afla prin colonie, era pe lângă el. Pe ofiterul politic ajunsese sa-l domine. Pe zi ce trecea, avea tot mai multi detinuti în jurul lui. Toti acestia erau patati. Îi cunosteam pe toti. La vremea aceea eram deja despartiti în doua tabere de lupta. Reusita depindea de strategia uneia din tabere si de cel ce avea initiativa la lovitura de gratie.

În tabara noastră se afla un avocat din Focsani, Corneliu Octavian. Era un om extrem de abil si intelligent, dar friza usor lipsa de caracter. Dar, ceea ce era bine în prezent la el e ca nu admitea nici el reeducarea. Stia ca asta însemna moarte.

Asa cum era izolata colonia, nu ne-ar fi auzit nimeni strigatul final.

În tot zbuciumul acesta, Biserica a luat parte efectiva la lupta, de la ierarhi si pâna la ultimul preot. Numai Biserica Ortodoxa a dat peste 2000 de preoti târâti în lanturi si aruncati în celulele reci si întunecoase ale izolarilor. Cu ei împreuna au fost si preotii uniti si romano-catolicii, dar în numar mai mic.

La Periprava aveam multi preoti în jurul nostru. Se rugau tot timpul sa ne ajute si sa ne întareasca Cel de Sus sa putem birui. S-au grupat pâna la unul în jurul profesorului lor de teologie, Ion V. Georgescu. Sub imboldul lui, au stat ca un zid de aparare a noastră.

Ne rugam lui Dumnezeu, în disperarea noastră, sa iesim curati din înclestartea aceasta. Stiam ca daca nu vom gasi o portita de iesire vom muri cu totii.

În vremea aceea, Corneliu Octavian era chemat zilnic de comandantul coloniei. El se pricepea la electronica. Clubul cadrelor cumparase un televizor "Cosmos", din Rusia. Pe atunci, în tara la noi era o noutate. Nu stiau cum sa-l instaleze. Asa au facut apel la Corneliu Octavian, care s-a apucat de lucru. Norocul lui si al nostru a fost ca a reusit de prima data sa puna televizorul în functie. Comandantul era multumit de el. Zilnic era la clubul cadrelor, făcând televizorul sa mearga bine. Dupa un timp destul de îndelungat, a câstigat încrederea cadrelor, mai ales a comandantului. Corneliu Octavian avea o linie precisa în ceea ce priveste reeducarea. Era împotriva ei. În rest o scalda, când cu unii, când cu altii. Îl avea în supraveghere, din partea securitatii de la Bucuresti, pe prof. Ion V. Georgescu. Nu avea nici o tangenta cu ofiterul politic din Periprava. De aici si ura politicului pentru el. Îl urmarea pas cu pas pe I.V. Georgescu. S-a observat ca, atunci când venea la Periprava un colonel de securitate de la Centru, era chemat la ancheta Corneliu Octavian, iar la urma, dupa multi altii, era chemat si I.V. Georgescu. Asa stând lucrurile, prof. Georgescu începe sa-l cultive pe Corneliu Octavian. A intuit, dupa pozitia pe care o avea în colonie si dupa apropierea fata de comandant, ca ne va fi de mare folos în lupta noastră. I.V. Georgescu l-a pornit împotriva lui Angheliu, care lucra mâna în mâna cu Ioanitorescu si, ofiterul politic. Într-una din zile, I.V. îmi spune:

— "Mai Tase, eu voi pleca acasa daca îmi vor da drumul la termen — 12 septembrie 1962, tu vei rămâne aici, pâna când, nu se stie, sa te apropii de Corneliu Octavian si sa-l cultivi. Am observat ca tine la tine. Sa nu-ti fie frica de el. E un om cu multa judecata. El numai pe mine m-a avut în primire, asa cum ti-am spus alta data. Va va fi de mare folos în lupta voastra. Când luati o hotărâre, tu sa te gândești la mine, ce as spune eu. Atunci nu vei gresi. De felul cum va miscati depinde victoria voastra. Apropie-te de Corneliu Octavian.

Asa am si procedat. Când venea de la clubul cadrelor, vorbeam întotdeauna cu el.

Locuiam împreună în aceeași baracă. Ma cultiva și el pe mine, în speranța că-l voi sprijini în acțiunea lui de luptă împotriva lui Anghelii.

Corneliu se familiarizase cu clubul cadrelor. Câștigase încrederea comandantului și a altor ofiteri. În schimb nu-l puteau suporta maiorul Ioanituș și ofiterul politic. Mereu îl repezeau și-l aruncau în colonie, fără nici un motiv. La una din aceste scene, ca din senin, apare comandantul coloniei. Târât, Corneliu fusese azvârlit în colonie. Vine la baracă și povesteste cele întâmplate. Nu după multă vreme, Corneliu este chemat afară, la clubul cadrelor. Îl aștepta Comandantul, care îi spune că de acum încolo de el nu se va mai lega nimeni. Va executa numai ordinele lui. Deci, între comandanți a fost o discuție la cutite. Din acel moment și până la sfârșitul coloniei, de Corneliu Octavian nu s-a mai prins nimeni. Era destul de prudent. Nu mai lega nici o discuție cu nici un gardian, fie bună, fie rea. În jurul lui erau numai ofiteri și gardienii care se strânseseră în jurul comandantului. Se declanșase un război între cele două tabere ale Administrației. Se contura acum, bine de tot, frontul de luptă. Periprava a devenit astfel un caz unic în gulagul românesc, când celor două tabere ale deținuților li s-au aliat câte una din cele ale Conducerii. Mai bine zis:

1). Tabara noastră, a celor care luptam împotriva reeducării, a știut să-l atragă pe comandant. Am riscat în manevrele noastre de a atrage de partea noastră pe Comandant. Totul sau nimic, ne-am zis. Pe tacute, lupta se contura tot mai precis.

În concluzie, tabara formată de comandantul coloniei, o parte din ofiteri și mai mulți gardieni, s-a aliat cu noi, prin Corneliu Octavian.

2). Tabara maiorului Ioanituș, ofiterul politic și cu puțini gardieni, s-a aliat cu Anghelii. Această tabară era pentru reeducare. Vechii tortionari știau că dacă vom muri noi, pe ei nu mai are cine să-i acuze. Este acest fenomen fără precedent în istoria gulagului românesc, când paznicii cu pazitii, uniti, lupta împotriva raului.

În rândurile noastre, ale grupului care ne opuneam reeducării, și-au făcut apariția și cei care nu voiau să admită nici o repliere, nici o manevră. Erau cei duri, care nu voiau să se angajeze în nici un dialog. Norocul nostru, că erau foarte puțini din acești oameni.

În curtea coloniei s-au constituit mai multe puncte de lucru pentru noi. Printre ele era și atelierul de confecționat rogojini. Aici lucram și eu. Se lucra în două schimburi, pe zi-lumina. Într-o echipă se afla și poetul Virgil Cărianopol. El era unul care se lua la hărta cu toți ofiterii și gardienii ce veneau în contact cu el. Mereu era dus la izolare sau chiar bătut. Facea și el parte din grupul celor care nu voiau să dialogheze cu administrația. Nici nu voia să aude de comunicări literare, deși era cel mai în măsură să-o facă.

Într-una din zile, când se făcea schimbul, profesorul Petru Hamat, care-l cunostea foarte bine, îi spune:

— “Domnule Cărianopol, de ce nu vă liniștiți? De ce mereu vorbiți la adresa lor vrute și nevrute? Eu știu că aveți dreptate, dar acum nu faceți nimic cu asta. Credeți că-i puteți convinge? Va faceți numai rău și d-voastră, și nouă, celor ce vrem să ocolim reeducarea, nu s-o înfruntăm. Vrem să învingem noi, și nu ei. Să știți că mulți dintre cei care azi bravează în fața lor și sunt intransigenți, când vor ieși afară, vor fi primii care vor colabora cu ei, cu securitatea. Atunci la ce folosește această bravadă a d-voastră?”

La auzul acestei apostrofări, Cărianopol a sărit în sus și n-a mai vorbit cu Hamat. Timpul însă a dovedit că prof. Hamat a avut dreptate. Când toți ne-am eliberat, după câțiva ani, Virgil Cărianopol se gasea lângă Adrian Paunescu și Corneliu Vadim Tudor. La ce i-a folosit bravada aceea? A ajuns să-i dedice poezii Elenei Ceaușescu. Dumnezeu să-l ierte, că a murit de mult!

Un alt om, tot așa de îndărătnic din fire și puțin aplecat spre înțelegere, de altfel om cinstit și corect, cu multă credință în Dumnezeu, intransigent și dur, era prof. Ion Maxim. Cu el am avut o discuție. Îl atacase pe prof. Ion V. Georgescu, pentru atitudinea luată față de reeducare și pentru îndemnul de a continua activitatea clubului pe linie culturală. A mers până la a-l insulta. Era atât de pornit că nici nu voia să stea de vorba cu nici care din noi.

— “Asculta, Ioane, cum ți-ai permis să-l insulti pe prof. Ion V. Georgescu? mai ales

într-un mod grosolan și gratuit și pe o tema unde tu nu ai dreptate. Tu când vei ieși afara, vei fi primul care te arunci în bratele lor. Vei colabora cu ei.”

Mi-a răspuns că nu-l cunosc dacă așa pot vorbi cu el. Fiind foarte buni prieteni, mi-am permis să-l bruschez. După eliberare s-a stabilit în Timisoara. Nu l-am mai văzut mult timp. Știam că-i în oraș, dar nu l-am mai întâlnit. În 1974, mă întretai cu el pe stradă. Bucuros de revedere, mă ia de brat și începe să-mi povestească multe lucruri, apoi îmi declară:

— “Mai Tase, ai fost singurul din tot lagarul de la Periprava, care mi-ai spus cu atâta franchețe că eu, când voi ieși afara, am să colaborez cu ei. Ai avut dreptate. Pentru asta eu te stimez foarte mult și apreciez cîntea și curatenia ta sufletească. Eu colaborez cu ei ca să pot trăi. Lucrez la o revistă și-mi public versurile. Știu că nu mă condamni pentru acest lucru, dar mai știu că nici nu uiti neghiobia mea și lipsa de patrundere a realității, că noi ne angajaserăm pe o linie de luptă. M-am împacat cu I.V. Georgescu, pe care l-am jignit în mod grosolan, acolo la Periprava. Voi atî înfruntat moartea, care era la un pas de noi. O singură greșeală la mutarea de pe tabla de sah a Peripravei și ne costă viața. Dumnezeu a fost cu noi. Te rog să mă ierte. Tu ai vrut să fii pe baricade cu tine.”

A murit și el devreme, fără să prindă Revoluția din 1989.

Suntem acum prin luna septembrie. Ion V. Georgescu se eliberează. Avea numai 4 ani de lagăr. La biblioteca clubului lucra prof. Nicolae Alexa, de la biblioteca Universității din Iași și învățatorul Ion Stefanescu. Ion V. Georgescu, înainte de a pleca din lagăr, a predat lucrarea lui învățatorului Stefanescu, pentru a o citi în cadrul clubului.

Brigadier șef al coloniei era Angheliu. Îl numisem Timurlenk. Ajunsese spaima coloniei. Foarte mîeros la vorbă, dar negru la suflet, se înconjura de turnatori. În fiecare zi erau chemați la anchetă oameni din colonie, la politic, în urma turnatoriilor lui. Mai apropiat de el era unul Suciu, fost student. În trecut am mai spus că Angheliu a făcut parte din Comitetul Central al P.C.R.-ului, prin anii 1950, pe vremea lui Teohari Georgescu și Anei Pauker. După dispariția acestor doi corifei din arena politică, a fost marginalizat și Angheliu de către Gheorghiu-Dej. Mai târziu, a ajuns și-n închisoare. A căzut în propria-i plasa, întinsă pentru alții. Era foarte bine cunoscut de către administrație, ca vechi activist. În lagarul de la Periprava, ajungând la conducerea coloniei ca brigadier șef și fiind în bune relații cu ofiterul politic și cu Ioaniteșcu, a început să urzească planuri mari, prin care el urma să se impună în ochii partidului, fiind destul de abil. Își însușise toată tehnica sovietică Stalin-Beria.

După luni de zile de activitate în colonie, câștigase încrederea totală a politicului și a lui Ioaniteșcu. Încet, încet, își pregătise ucenicii, vreo patru sau cinci la număr. Le destăinuie marele lui vis. Telul lui era de a răsturna pe rivalul lui de o viață, Gheorghiu-Dej, de la putere, cu tot Comitetul lui Central. A mers pînă în detalii cu planul lui. Fiecare din acești își avea locul lui bine fixat și promis în Comitetul Central. De ce să nu se poată? Doar întreaga istorie a Partidului Comunist era constituită din detronări, ucideri și înlocuiri de secretari generali și comitete centrale. Lupta pentru putere. Angheliu era așa în astfel de urzeli. Îl devoră ura împotriva lui Gheorghiu-Dej. În planul său de înlăturare intra și comandantul coloniei, Fecioru.

Viața în lagăr, din zi în zi, era tot mai apăsătoare. Din ce în ce tot mai mulți erau chemați la anchetă pentru abateri de la disciplina interioară și colportari de stiri împotriva partidului. Eram speriați cu toții. Angheliu spera că din această acțiune de reeducare de la Periprava să-și facă o trambulină de lansare în conducerea P.C.R.-ului.

Aveam cu noi un taran, de cremene, cum frumos îl numea Aron Cotrus pe Horea, pe badia Sebastian Erhan din Câmpulung Moldovenesc. Se apropia de 70 de ani. Ne spunea:

— “Nu va fie frică, mai copii, că-i sfărîmăm ca pe niște surcele. Nu m-a înfrînt războiul, daramite napârșcile astea. În noi îi duhul lui Ștefan Cel Mare.”

Dar... ca de obicei, nu-ntotdeauna-i cum planuiește omul, ci cum da Domnul. Așa s-a întîmplat și cu noi. O dată ce grupul lui Angheliu s-a consolidat, urma să iasă pe teren și să înceapă ofensiva. Se ocupau acum de maruntisuri. Le puneau la punct. Dar, unde nu-i lucru curat, apare dihonă. Așa a și fost și-n acest nucleu format de Angheliu pentru răsturnarea lui

Gheorghiu-Dej. Deci, grupul sau s-a împartit în doua. Cei care se credeau marginalizati si cu functii mai mici au început sa bata în retragere. Aceia care la început erau mai apropiati de Angheliu, ba înca cei mai buni prieteni, s-au trezit la periferia grupului. Cu adevarat ca printre cei care acum erau dati la o parte erau oameni destul de inteligenti. Dar... inteligenta altora îl supara de moarte pe Angheliu. Pe unul dintre cei care era dat la o parte l-am cunoscut si eu. Era o capacitate. Nu-l dau cu numele, nefiind nevoie de acest lucru. Intereseaza doar actiunea. Nu era singurul marginalizat, asa cum am mai spus. Acest grup, dat la o parte, a început apropierea de noi. Ni s-a parut destul de suspecta aceasta apropiere. O credeam manevra a lui Angheliu.

Eram în primavara anului 1963. Am fost diriguiti si torturati de Angheliu mai bine de un an. În septembrie 1963 se împlineau doi ani de când începuse sa se strânga surubul.

În lupta contra lui Angheliu, mizam pe ajutorul comandantului, prin Corneliu Octavian.

Am uitat sa va spun ca din 1962 vara, în colonie a început construirea de tarcuri mari din plasa de sârma, cu ochiuri mici, înalte de 3 metri. Doua câte doua baraci intrau în fiecare tarc. Ce tarcurile au fost facute, a început schimbarea oamenilor prin baraci. Aceasta se facea dupa planul lui Angheliu. Deseori ne ameninta:

— “Lasa ca va schimb eu din baraci si va sparg gasca voastra de criminali împotriva Partidului.”

Cât era ziua de mare, ne vedeam închisi în tarc. Acolo ne faceam plimbarea, acolo ne duceam viata cu perspective sumbre.

Cea mai apropiata asezare omeneasca era comuna Periprava, la 7 km. spre apus. Spre rasarit era comuna Sistovka, la vreo 14 km. În jurul nostru, nici o suflare de om. Peste Dunare, era Vâlcovul. Mlastinile din jurul nostru, pline de stuf si balarii, cu serpi de toate marimile...

Fiecare tarc avea un gardian, sub al carui control eram. În acele vremuri, am realizat o deosebire esentiala în comportamentul gardienilor. Daca era într-o zi o echipa a gardienilor cu mai multa înțelegere si omenie, atunci cealalta echipa era îndracita. Ne tineau închisi toata ziua în tarcuri. În tura gardienilor buni, toata ziua erau portile tarcurilor deschise. Ne duceam unii la altii si stateam de vorba.

Iata ca într-o buna zi, pe la sfârșitul lui septembrie 1963, unul dintre prietenii lui Angheliu, acum margina-lizat, vine la Corneliu Octavian si-i spune din fir a par tot planul lui Angheliu, de a înlatura pe Gheorghiu-Dej de la putere, împreuna cu Comitetul Central. În planul lui mai intra si comandantul coloniei, Fecioru, pe care voia sa-l înlature de la comanda coloniei. În urma celor auzite, Corneliu Octavian ramâne înmarmurit. I se parea un vis. — “Daca-i totul adevarat, suntem salvati”. Cu mult tact, se apropie de omul care-i adusese informatia, rugându-l sa fie sincer si sa nu umble cu povesti. Vazând îndoiala lui Corneliu si ca nu prea are credit, acolo vine cu înca doi prieteni de ai lui, care-i confirma cele declarate mai înainte. De data aceasta, Corneliu le spune categoric:

— “Daca voi sustineti ca-i adevarat ceea ce îmi spuneti, eu va salvez de la o mare nenorocire, dar trebuie sa-mi dati în scris toate aceste lucruri.”

Au cazut de acord. Peste câteva zile, vin la el cu 3 declaratii semnate. De-abia atunci ne povesteste Corneliu Octavian toata întâmplarea. Îi venea sa cada în genunchi si sa multumeasca lui Dumnezeu ca ne-a ajutat si ne-a dat o raza de speranta. Cucerisem o cota înalta în lupta noastra. Acum va juca un rol mare diplomatia noastra. Depinde mult de maiestria lui Corneliu Octavian. Ajuns în fata lui Fecioru, Corneliu Octavian îi relateaza cu lux de amanunte toate cele întâmplate. La urma, vazându-l pe Fecioru ca ramâne uimit, nevenindu-i sa creada, îi înmâneaza declaratiile celor trei fosti prieteni ai lui Angheliu. N-a durat o saptamâna si apare în colonie un grup de ofiteri straini. Era si comandantul coloniei, Fecioru, cu ei. Ne aduna la club, unde unul din ofiterii straini ne pune un sir de întrebări în legatura cu Angheliu. Dupa o ora de anchete si explicatii, ne anunta ca Angheliu nu va mai fi brigadier sef în colonie. Aceasta era pe la sfârșitul lui octombrie 1963.

În acele clipe, o rumoare a prins toata sala clubului. Toti am încercat momente de euforie.

Era un torent al bucuriei, manifestat în tacere. Toti, fara exceptie, fiecare în felul sau, ne rugam si multumeam lui Dumnezeu. El ne ajutase sa câstigam o batalie, Dupa câteva zile, am ales un alt brigadier sef, din partea noastra. Comandantul, la indicatiile lui Corneliu Octavian, l-a numit brigadier sef pe Ion Itu, un om cu mult curaj si cu mult bun simt.

Dupa acest eveniment s-a produs o usoara destindere. Începusera gardienii sa se faca, din nou, tot mai puțin vazuti printre noi. Comunicarile literare de la club au încetat. Clubul, din nou, devine sala de lectura si loc de întâlniri ocazionale. Acum am reusit eu sa-l plasez pe uica Patru la atelierul de cizmarie. Încă mai era maiorul Ioanitescu comandant ajutor. Când a facut propunerea Ion Itu, ca sa-i aprobe lui Patru Berzescu sa intre la cizmarie, Ioanitescu a sarit în sus, auzind de numele Berzescu. La Aiud, avusese un conflict cu celalalt unchi al meu si fratele mai mic al lui uica Patru, Ion Berzescu. I-a trebuit lui Ion Itu câteva zile sa-i explice ca nu-i el cel de la Aiud. De fapt, Itu îl adusese imediat la atelier, având încuviintarea lui Fecioru, comandantul coloniei. Iata-l acum pe uica Patru si cizmar. I-a prins bine, ca, în câteva luni, prinsese meserie destul de bine.

De acum începe însa o alta lupta la Periprava, fara sa ne angajeze pe noi, decât tangential. Cele doua tabere ale administratiei declanseaza confruntarea surda, dar ucigatoare. Observator la aceasta batalie era Corneliu Octavian. Tot mai multe si mai dese erau ciocnirile între Fecioru si Ioanitescu.

Înainte de Craciunul lui 1963, vin în colonie un colonel de securitate si un capitan. Ne aduna la club pe toti detinutii. Noi fiind multi n-am avut loc sa intram toti în sala. Era o zi linistita. La o masa, erau asezati colonelul si capitanul de la centru, împreuna cu Fecioru si cu un ofiter care-l însotea mereu prin colonie. Noul colonel ne punea întrebări referitoare la comportamentul lui Ioanitescu si al ofiterului politic. La toate s-a raspuns în maniera în care au fost relatate de Corneliu Octavian. Fecioru era tot timpul informat de Corneliu despre bruscarile si bataile lui Ioanitescu si ale ofiterului politic. De la aceasta adunare de la club, noi nu i-am mai vazut pe Ioanitescu si pe ofiterul politic prin colonie. De Craciun, ne spune Corneliu Octavian ca au venit un capitan în locul de ajutor de comandant si un alt ofiter politic.

De-abia acum bucuria noastra tâsneste ca un izvor de sanatate, de apa cristalina, din colturosii bolovani ai chinurilor din închisori. Ca niste copii, tineri si batrâni, saream prin curtile lagarului, plini de satisfactia bataliei câstigate. Ne bucuram, ne bucuram. Dumnezeu a fost cu noi si este cu noi.

Si acum, când scriu aceste rânduri, la batrânete, ma podidesc lacrimile bucuriei, lacrimile recunostintei ca Dumnezeu ne-a ajutat ca din moarte sa trecem la viata.

Pot spune ca am fost prezent la una dintre cele mai mari victorii din tot sirul de închisori si lagare din istoria gulagului românesc.

De la acest victorios si Sfânt Craciun al anului 1963, portile tarcurilor nu s-au mai închis. Ne plimbam în voie, de la unii la altii, fara sa ne mai bruscheze nimeni. De la disparitia lui Ioanitescu si a ofiterului politic, nici gardienii care ne bruscau n-au mai aparut prin colonie.

Norii negri de pe cerul Peripravei s-au împrastiat. Respiram usurati, beti parca de multumire.

A fost un Craciun frumos, dupa câte-mi amintesc, cu colinde si bunavoie între noi. Preotii nostri si-au facut simtita prezenta. Multi ne-am împartasit prin stradania preotilor care aveau sfânta cuminecatura ascunsa în tivul hainelor lor.

Iata-ne si-n anul 1964. Era anul în care ne luam ramas bun de la Periprava. Adesea, gândul meu zbura spre Ion V. Georgescu. Aveam sa-l întâlnesc afara si sa mai stam împreuna încă 14 ani, timp în care am învătat multe de la el.

Cât am mai stat la Periprava, dupa biruinta asupra lui Angheliu, ma împartasisem iarasi din frumusetea padurii Letea. Nu mai vedeam serparia din ea si moartea prin radacinile arborilor asemenea celor de la tropice. De când am scapat de spaima reeducarii, lumea se linistise. Eliberarile se faceau la termen. Anchetele se rariseră mult de tot. Sperantele noastre cresteau o data cu mireasma florilor de primavara.

Cu urmele catuselor groase si ale lanturilor grele, purtate prin nenumarate închisori, visam la o doina pe plai de munte, din fluier cântata, dusa departe prin ecouri, îngânata în spatiul mioritic.

Visam la tara cu Feti Frumosi si Ilene Cosânzene, învingatori ai zmeului din poveste.

ELIBERAREA

Anul 1964, luna aprilie, la Periprava. Se instaurase un climat de pace, de liniste. Focul cel mare se stinsese. Toti ne asteptam termenul de eliberare. Era anul când ne expira prelungirea pedepsei.

Colonia, fiind asezata pe un mic mamelon, stapânea împrejurimile. De la locul de unde se lucra la rogojini, puteam vedea pâna la Dunare si, dincolo de ea, chiar si Vâlcovul, oras care pe vremuri era al nostru. La margine de tara, în nesfârșit de ape, visul nostru adesea se destrama.

Când oare, ajunge-vom iarasi sa mai fim stapâni pe întreaga noastra tara, sa fim una? ca tara mare si frumoasa, în granitele firesti ale acestui popor?

Macinati de gânduri si purtati de doruri, asteptam termenul de eliberare.

La început de mai 1964, forfota prin lagar. În ziua de 6 mai, de dimineata, apar ofiteri straini prin colonie. În jurul orei opt sunt chemati oameni la ancheta, dar mai multi odata. Nu dupa mult timp îi vine rândul lui uica Patru. Îl pândesc sa vad daca mai se întoarce. El era în alta baraca. Cei care ieseau de la ancheta nu aveau voie sa ia contact cu noi, cei care n-am fost chemati. Totusi, reusesc sa ajung la el, întrebându-l ce a fost. Repede îmi spune ca ne da drumul acasa. Ca sa nu ma prinda gardianul, am fugit înapoi. Asa au fiert colonia pâna înspre seara. Mai ramaseseram câtiva nechemati. Ceilalti își faceau bagajul si se duceau spre poarta. Cu mine mai ramasese si doctorul Aristide Lefa medicul lagarului. Ne faceam noi calculul ca vom ramâne pe mai departe în lagar. Nu ne era totuna, dar n-aveam ce face. Buna, rea, trebuie s-o primim si pe asta. Pe înserate, ma cheama si pe mine la ancheta. Era un capitan de la Timisoara. Nici una, nici alta, capitanul îmi spune:

— “Intentionat te-am lasat la urma, ca sa te mai fierb un pic, ca destul ne-ai fiert tu pe noi, pe unde ai trecut, prin închisorile acestea din tara. Uite ce-i, sa semnezi o declaratie ca afara nu vei sta de vorba cu nimeni despre închisorile prin care ai trecut. Asta-i una. A doua este sa nu te opui orânduiri. Sa te supui legilor statului. Acum vei merge acasa, în familie. Vei intra în câmpul muncii. Daca respecti ordinea sociala, nu vei avea cu nimeni nimic.”

Asa ne-am despartit unul fata de altul. Merg la baraca si-mi iau bagajul. În fata birourilor erau toti fratii mei care se eliberau. Mi s-au facut si mie formele de eliberare si am intrat în rând cu ceilalti.

Seara, târziu, pe întuneric, ne-am despartit de Periprava. Pe masura ce înaintam spre portul improvizat, Colonia Periprava intra într-o bezna adâncă.

CONFRUNTARI CU PREZENTUL

Raspuns d-lui Radu Ciuceanu
la “Potcoava fara noroc”.

MUNTII MARTURISESC

De când s-a nascut neamul românesc, muntele pentru el a fost cetate si altar. A ocrotit si salasuit pe cel napastuit si haituit pentru dreptate. A fost întaritor. Adesea a tinut loc de altar întru HRISTOS, gasindu-si calea cea buna în izbavire si-ntr-o înalta spiritualitate. De aici, ca Feti Frumosi din basme, se aruncau în lupta împotriva dusmanului, aparându-si neamul si glia,

realizând spaima în rândurile inamicului. Nu la întâmplare s-a ajuns la vechea zicală: “Codru-i frate cu românul”, pentru că într-adevăr codrii și-n zilele noastre de rezistență s-au înfrățit cu românii.

Citind cartea D-lui Radu Ciuceanu **Potcoava fara noroc** — Memorii II, editată la Ed. Meridian 1994, am rămas surprins de lipsa de obiectivitate în relatarea evenimentelor și a datelor istorice din capitolul: “Partizanii din Banat”.

Ca unul care am făcut parte din acest grup, am constatat pachetul de contradicții de-a lungul prezentării rezistenței din Banat și inadvertențele istorice întâlnite la tot pasul.

Să trecem acum la susținerea celor afirmate pe baza de documente.

I

Colonelul Ioan Uta a fost numit prefect al județului Severin după lovitura de stat a generalului Ion Antonescu din ianuarie 1941. După procesul Maresalului Ion Antonescu din 1946 și mai ales după executarea lui, au urmat în țară o multime de arestări din rândul ofițerilor superiori din imediată apropiere a Maresalului. Ori, cum col. Uta fusese numit prefect de Maresal, se număra și el printre cei care trebuiau să fie arestați. Așa stând lucrurile, a fugit de acasă în sudul județului Severin, în regiunea muntoasă, scăpând de acest val de arestări. Nimic de condamnat în acest gest, ba din contra, de apreciat, pentru că în felul acesta, col. Uta declara pe fața război comunismului, care se instalase de-a binelea la conducerea țării.

În această parte a Banatului de sud, în special a județului Severin, prin comunele din jurul Caransebesului, Teregovei și al Băilor Herculane, își face o multime de prieteni și de cunoscințe, de la care a nădăduit mult ajutor, dar pe care la vremea oportună nu l-a avut cum trebuia. În acest timp, el nu a stat doar ascuns în pădure. De multe ori s-a deplasat, deghizat, chiar și până la Timișoara, trecând prin Caransebes și Lugoj, unde chiar a și poposit puțin timp. Așa se face că se întâlnește și cu Aurel Vernichescu la Lugoj.

În vremea aceea pe toți ne preocupa problema rezistenței împotriva puterii comuniste.

Nucleele de rezistență, de-abia în anul 1948, după arestările masive de legionari din 15 mai, se formează în munții Banatului, ca de altfel și-n toată țara, de-a lungul munților Carpați.

II

Cunoscându-l acum pe colonelul Uta, să trecem la ceea ce prezintă Radu Ciuceanu în cap. “Partizanii din Banat”:

a. La pag. 211 ne spune așa:

— “Scena confruntărilor suprapunea regiunea masivelor Godeanu, Moraru și Tarcului. Comandantul unităților de partizani era colonelul Uta, fost prefect de Caras-Severin. Refugiat în Munții Tarcului, în vara din 1948, colonelul Uta își formase o grupă de luptători alături de care va acționa pe un teritoriu întins, incluzând Valea Cernii, Cracurile Maneasa, Radochioasa, Gârdoman, Oslea, mergând până la izvoarele Jiului românesc și Munții Semenici. Era primul detașament de partizani, care matura regiunea de contact al Munților Olteniei cu cei ai Banatului. Prin incursiunile îndrăznețe colonelul Uta reușise să pună pe fuga posturile de miliție și autoritățile locale comuniste...”.

Din cele prezentate în alineatul de mai sus reiese clar că Uta avea o unitate bine formată de partizani, mare ca număr și uniți între ei. Acționau la o singură comandă, dată de colonel. În realitate, însă, niciodată n-a avut mai mulți de nouă oameni cu el.

b. Tot în cuprinsul aceluiași capitol, la pag. 214, ne spune:

“... rezistența a fost expresia unei nemulțumiri generale față de ideologia otrăvitoare pentru lumea satului. Dar, lipsind un comandament unic, mișcările n-au putut fi coordonate. Rascoala a izbucnit din puncte diferite, fără legătură între ele, într-o succesiune de mișcări care a permis regimului comunist să-și concentreze forțele, să izoleze și să distrugă focarele de

revolta.”

Din acest alineat se desprinde în mod clar ca grupurile de rezistenta nu aveau o comanda unica, cum afirma d-l Ciuceanu despre col. Uta.

c. Adevarul este altul si anume ca fiecare grup actiona la comanda conducatorului de grup. Tineau, însa, legatura cu altii prin curieri.

III

Autorul nu ne da data aproximativa a luptelor angajate între securitate si grupul de partizani condusi de col. Ioan Uta în masivul muntos al Carpatilor Meridionali.

a. Iata ce ne spune la pag. 213-214:

— “Sub tirul aruncatoarelor de grenade, grupele de partizani au fost obligate sa se retraga ori sa piara în lupta. Amanunte asupra ultimelor lupte au ajuns la noi, strabatând zidurile puscariei.

— Izolat pe saua care leaga Muntii Tarcului de masivul Godeanu, colonelul Uta împreuna cu putinii supravietuitori pe care-i mai avea alaturi au respins atacurile succesive ale batalioanelor de interventie. Somat sa se predea, colonelul, agatat de mitraliera cu care trasese în atacatori, s-a aruncat în prapastie, Trupul sau a fost scos mai târziu din vagauni, vârat într-un sac si expedit de securitate la Bucuresti.”

Si din acest alineat, concludem ca lupta s-a dat între masivul Tarcu si masivul Godeanu. Când a fost? Nu se mai stie. Prapastie atât de mare si de aproape de câmpul de lupta nu este. Cea mai apropiata prapastie este în partea de sud a masivului Tarcu-“Mânioasa”. De aici, izvorul Râului Rece sau Hidegul, cum se mai numeste acum, începe s-o ia la vale.

Apar acum relatarile contradictorii. Deci, col. Uta a murit aici aruncându-se în prapastie, fara sa fie împuscat.

b. Iata ce zice autorul la pag. 317:

— “Atacul s-a declansat la 7/8 febr. 1949, când au fost efectuate 51 de arestari în judetul Severin, persoanele vizate fiind banuite ca ar întretine legaturi cu partizanii. Trupe de interventie din Batalionul 9 de securitate au fost trimise în comuna Valea-Bolvasnita, unde a fost capturat comandorul Petru Domasneanu. Grupul colonelului Uta a fost capturat în apropierea comunei Mehadica din jud. Caras. Peste patruzeci de soldati au luat cu asalt salasul în care se afla colonelul Uta si, desi aici nu se gasea decât noua partizani, lupta a durat aproape o ora. În afara de Uta, au mai pierit în lupta înca trei partizani: Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu si E. Careba.”

Aici, cu multa precizie, autorul arata ca Ioan Uta, împreuna cu ceilalti partizani, a luptat eroic în acea coliba. Dupa o ora de aparare îndârjita, cad colonelul Ioan Uta, Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu si E. Careba, pe data de 7/8 febr. 1949, în jurul comunei Mehadica.

— Din nou ne gasim în fata unui alt mare neadevar.

Cu toata parerea de rau, ma adresez istoricului, nu numai fostului detinut politic Radu Ciuceanu:

— Când a murit Colonelul Uta cu adevarat?

— În luptele dintre Tarcu si Godeanu, pe saua de acolo, aruncându-se cu mitraliera în prapastie, sau pe data de 7/8 febr. 1949, aproape de Mehadica, împuscat în spate când a încercat sa se strecoare afara din coliba?

— Sau l-ati scos d-voastra de guler din prapastie si l-ati adus sa lupte din nou la Mehadica?

— Care-i adevarul?

Sa fim lamuriti de un singur lucru.

— Colonelul Ioan Uta a fost un luptator împotriva Comunismului, un erou prin comportamentul sau în apararea neamului românesc. A luptat cu securitatea si a murit rapus de gloantele dusmane. Nu s-a aruncat în prapastie ca sa scape de inamic.

IV

În “Potcoava fara noroc”, autorul nu vorbeste aproape nimic de Spiru Blanaru. Trece totul sub tacere. Doar în partea ultima, “Note”, la capitolul “Partizanii din Banat”, pag. 317-318, este amintit de patru ori. Insista însa asupra comandantului Petre Domasneanu. De Gheorghe Ionescu nu aminteste în nici o parte a cartii, desi istoria îl consemneaza ca un mare luptator si conducator.

Lupta colonelului Uta, eroismul lui si martiriul sau nu exclud lupta si eroismul lui Spiru Blanaru, Petru Domasneanu si Gheorghe Ionescu, cu grupul de partizani.

a. La pag. 317, autorul noteaza urmatoarele:

— “O parte din grupul lui Spiru Blanaru cade în lupta la 22 februarie 1949, la Cracul Stanei, la circa 22 km vest de Cornereva, jud. Severin.”

— O alta inadvertenta. Sa lasam sa vorbeasca securitatea despre aceste lupte din 22 febr. 1949.

RAPORT:

— *Comandamentul Unic Timisoara*
Strict secret
prin curier
Nr. 30200 din 24 februarie 1949.
Catre
Ministerul Afacerilor Interne.
Secretariatul General pentru Trupe.

“În ziua de 22 II 1949, Compania Teregova era în executarea misiunii de captare a bandei “Teregova”.

Operatiunea de urmarire a fost continuata pâna în regiunea Pietrele Albe, cota 1099/8 Km V. Teregova.

Aici, compania a luat contact cu banditii, ora 15,30.

Banditii, gasindu-se pe un punct dominant au vazut compania care se îndrepta (cu masuri de siguranta) pe vâlceaua cere duce înspre Pietrele Albe.

La aprox. 200 m, banditii au deschis foc cu armamentul automat, în primele elemente ale Companiei.

La primirea focului si dupa ce a fost conturata zona de desfasurare a companiei pe cei doi versanti ai vâlcelei cu scopul de executa o dubla învaluire.

Operatiunea s-a facut în tot timpul sub observatia si focul extrem de puternic al banditilor.

Desfasurarea a fost mult îngreunata si apropierea întârziata simtitor.

La orele 17, pe timpul când învaluirea s-a produs simtitor, Slt. Airoaiei Vasile cade ranit la piciorul drept de doua gloante.

Trupa, ramânând fara comandant, actioneaza pe cont propriu.

Banditii, simtind învaluirea schitata de Companie, lasa o ariergarda alcatuita din Petre Anculia, Ghita Urdareanu, Ghimboasa Nicolae si Smultea Gheorghe, sprijinita de focul unei mitraliere, instalata înapoi pe un punct dominant.

La adapostul acestei ariergarzi, restul banditilor se retrag si dispar în padure.

Întreaga ariergarda a fost capturata, mai putin mitraliera, care era mult mai în spate în apropierea padurii.

Continuarea operatiunii a fost mult îngreunata si de faptul ca întunericul a înlesnit fuga banditilor si pierderea urmelor.

Totusi trupa a ramas în tot cursul noptii în zonele unde s-a desfasurat lupta si a doua zi dimineata a reluat înaintarea pe urmele lasate de banditi.

Operatiunea s-a dus strabatând întregul masiv paduros pâna în regiunea satului Brebul-Nou, când urmele au fost pierdute.

REZULTATE:

Au fost împuscati mortal în timpul luptelor:

— *banditul Petre Anculia*

— *banditul Ghita Urdareanu*

Au fost prinsi:

— *banditul Ghimboasa Nicolae*

— *banditul Smultea Gheorghe.*

S-au gasit urme de sânge, ceea ce denota ca în rândurile banditilor sunt unii raniti.”

În concluzie, Securitatea, prin rapoartele ei, confirma întru totul lupta dusa de Spiru Blanaru si Gheorghe Ionescu cu grupul de partizani în ziua de 22 februarie 1949 la Pietrele Albe, asa cum Muntele Semenice marturiseste despre aceasta mare batalie:

— Era o zi cu ger aspru si zapada mare. Cu toate acestea, Muntele parca fierbea si Codrul tragea în acea zi de macel în apararea neamului. Lipiti de pietrele albe si reci trageau înversunati legionarii, liberalii, taranistii si militarii, adica toti românii înfratiti pâna la moarte în lupta contra comunismului.

Uniti sub comanda lui Spiru Blanaru, au reputat una din marile batalii din rezistenta româneasca, poate cea mai mare din toata rezistenta.

Deci, la Pietrele Albe s-a dat lupta, si nu la Cracul Stânii, asa cum spune Radu Ciuceanu.

Securitatea, în acea zi, a fost data peste cap, de-abia încarcându-si mortii si ranitii în caruta.

Nimeni n-are voie sa uite aceasta mare batalie, consemnata de istorie — 22 februarie 1949, condusa de Spiru Blanaru si de Gheorghe Ionescu, pe care d-l Radu Ciuceanu i-a uitat.

La sfârșitul lui martie 1949, la O.N.U. ministrul de externe al U.R.S.S.-ului a vorbit asa:

— “În România, pe dealurile Teregovei, banditii înarmati lupta împotriva Partidului Comunist!”

Cine sunt acesti banditi de pe dealurile Teregovei?

Sunt partizanii condusi de Spiru Blanaru.

Ca sa se confirme acest adevar, a trebuit ca rusii sa declare la O.N.U., în fata întregii lumi, ca într-adevar în Banat s-a luptat împotriva comunismului. Spiru Blanaru a fost o realitate. Împreuna cu tot grupul constituie simbolul luptei de rezistenta în Banat.

Raspuns d-lui Cicerone Ionitoiu la articolul:

SLUJITORI AI ALTARULUI BANATEAN TRECUTI PRIN IADUL COMUNIST

publicat în Altarul Banatului nr. 4-6 / 1996

Am citit cu mult interes în *Altarul Banatului* articolul d-lui Cicerone Ionitoiu. Ma bucura faptul ca se consemneaza aportul Bisericii Crestine în lupta împotriva comunismului, prin slujitorii ei, unii chiar murind întru Hristos.

În conținutul lui, fără voia autorului, s-au strecurat unele greseli la numele de persoane și localități, ba chiar a mai avut loc și plasarea unor acțiuni imaginare. Ma voi strădui să le aduc în lumina adevărului, ca unul care am fost la fața locului și am luat parte la organizarea mișcării de rezistență din Banat începând încă din 1945. Au mai fost lăsați la o parte mai mulți preoți care au luptat și au rezistat cu eroism încercărilor satanice din închisori și lagăre din timpul comunismului. Voi încerca să completez golurile.

Am citit articolul cu mare atenție, greșeala pare să fie nevinovată. Este vorba despre sfârșitul lucrării, de episcopul Veniamin al Caransebesului. Iată ce spune autorul:

— “Un exemplu de tărie în fața forței l-a constituit și cazul preotului ortodox Daicovici care, chemat de episcopul Veniamin al Caransebesului și ordonându-i-se să meargă să ocupe și să preia cheile catedralei greco-catolice de la Lugoj, a refuzat.

Și-a dat demisia, dar nu și-a încărcat conștiința cu o faradelege”.

Aici aș dori să nu ne grabim și să judecăm lucrurile cu multă disponibilitate și cu mare atenție.

Fiind eu martor al vremurilor acelea, cu sufletul curat pot să marturisesc că Veniamin Nistor, episcopul Caransebesului, făcea parte din mișcarea de rezistență din Banat.

Autorul lasă să se înțeleagă, din cele scrise, că vladica Veniamin a avut o acțiune negativă, prin faptul că a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite de la Lugoj.

Oare numai atât se știe despre episcopul Caransebesului? Dacă-i așa, atunci este destul de regretabil. Să încercăm să facem un pic de lumină.

1. Actul de nedreptate făcut Bisericii Greco-Catolice în 1948, de desființare a acesteia, în mod samavolnic, nu-l implică cu nimic pe episcopul Veniamin Nistor al Caransebesului. Ca să a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite din Lugoj, a fost un act administrativ, și nicicum de cult. Problema a fost rezolvată de protopopiatul Lugojului.

2. După instalarea lui Veniamin ca episcop al Caransebesului, în foarte scurt timp acesta s-a identificat cu aspirațiile și încercările eparhiei de realizare a păcii și trăirii întru Hristos.

Vremurile de bejenie ale neamului românesc de după 23 august 1944 l-au găsit pe vladica Veniamin la postul lui, pe baricadă.

Eu sunt unul dintre martorii acelor vremuri, fiind student la teologie. Alături de Filon Verca, Petru Hamat și Ion Iliescu am luat parte activă la organizarea mișcării de rezistență împotriva comunismului. Oricând pot marturisi despre lupta dusă de Vladica Veniamin contra comunismului.

La vremea aceea, Caransebesul era centrul de organizare a mișcării de rezistență în Banat.

3. Pentru a reliefa mai bine această stare de lucruri, voi povesti un episod, al cărui martor am fost și eu.

În anii aceia, vine la Caransebes un tânăr de curând licențiat în teologie la București, fiu al orașului, ca profesor de Teologie fundamentală și dogmatică la Academie și în același timp și hirotonit ca diacon. De fiecare dată, predica era a lui de pe amvonul catedralei.

Cu un ton obisnuit, molcom, blând și liniștitor, însufletindu-se parca pe măsura ce predica, lua o pornire navalnică spre adevăr. Ne fascina. Cuvântul lui era ascuțit de săbie. În Biserică se asternuse o liniște de mormânt. Cu sufletul la gură, ascultam vorba tăioasă a blândului diacon de pe amvon. Așa a trecut sârbătoare de sârbătoare a fiecărei duminici din calendar. Se crease o stare de spirit aparte, de unitate în luptă a celor care ne hotărâserăm să rezistăm comunismului.

Totul, putem spune, se mișcă în jurul episcopului Veniamin. Vedeam în el simbolul unității și al biruinței întru Hristos. În urma predicilor tinute se ajunsese la o stare de spirit deosebită în Caransebes. Pe strazile orașului se soptea de către unii și alții:

— “Ma, eu mâine mă duc la biserică, la liturghie, ca iarăși vorbește tânărul diacon la predica. Atât de înaltător vorbește de parca acum-acum prăvălește la pământ raul din lume și pe toți lingații care s-au înhăit cu rușii.”

Și așa, de la unii la alții, mergea vorba că fulgerul. Se ajunsese că în fiecare duminică,

atunci când se stia ca predica diaconul nostru, lumea venea la biserica, ticsind sfântul lacas pâna la refuz. Pâna aici, cei care asistau si se rugau la liturghie, când ajungea, de obicei, rândul predicii, unul câte unul, în liniste ieseau afara din biserica. Acest fenomen era si înca este si acum în multe locuri.

Aici însa, lucrurile se petreceau invers. Daca în timpul liturghiei erau credinciosi si nu erau, dar când începea predica tânărului diacon, biserica se umplea. Linistea desavârsita punea stapânire pe biserica. Ne era teama sa si respiram. Cuvânt dupa cuvânt ne mergea la inima. Erau loviturile de sabie date comunismului, necredintei si urii, care se abatusera asupra lui Hristos si a neamului românesc.

Tânărul diacon de atunci este mitropolitul de azi al Banatului, I.P.S.S. Nicolae Corneanu.

Sa-mi fie iertat ca am îndrăznit sa povestesc acum ce am trăit si vazut atunci, sub oblăduirea episcopului de Caransebes, Veniamin Nistor.

Iata ce spune parintele Dimitrie Baloni într-un articol din *Altarul Banatului* nr. 4-6 1996 — Note si comentarii, pag. 170:

— “Îmi amintesc de trista zi de 31 martie 1949, când în gara Caransebes, vrednicul si blândul pastor si vladica Veniamin parasea scaunul episcopal, îndreptându-se spre surghiunul impus la Alba-Iulia. De atunci, mereu ma gândesc la felul cum s-au desfasurat evenimentele, atunci în 1948-1949.”

Deci, asupra pastorului si luptatorului, episcopul Caransebesului, Veniamin, s-a abatut sabia lui Satan. Un ierarh al Bisericii Ortodoxe Române ia drumul calvarului si al rezistentei pâna la sfârșitul vietii.

II

Acum sa trecem la partea a doua a lucrării si anume la completarea numelor preotilor, trecute gresit, si ale celor care au fost uitati din necunoastere.

1. La pag. 76 — *Altarul Banatului* nr. 4-6 1996, este trecut preotul Nicolici Alexandru, nascut în Teregova. Este o greseala. Nicolici Alexandru s-a nascut în com. Tufari, aproape de Orsova. Total lui a fost tot preot. Mai târziu, ajunge preot în com. Teregova, alaturi de preotul Dimitrie Stoichescu. Nu a facut parte din grupul lui Aurel Vernichescu, nici nu-l cunostea. În toamna anului 1948, com. Teregova este organizata militar de catre notarul public Gheorghe Ionescu. Nicolici Alexandru a facut parte si el din aceasta organizatie, luând juramântul la toti membrii organizatiei. Parintele Nicolici Alexandru nu s-a deplasat niciodata în munti la partizani.

Dupa caderea lui Spiru Blanaru din 12 martie 1949, la Fenes, încep arestarile în masa în com. Teregova. Tot acum este arestat si parintele Nicolici Alexandru. Am stat mult timp cu el în camera, atât la securitate, cât si în Aiud.

2. STOICHESCU DUMITRU — preot în com. Teregova. A fost arestat în martie 1949. Împreuna cu parintele Nicolici Alexandru, a fost judecat de Timisoara în lotul al doilea — Spiru Blanaru. Preotul Nicolici a luat 15 ani munca silnica, iar preotul Stoichescu, un an de zile.

3. SURU TOMA — preot în comuna Verendin. A fost arestat în martie 1949. A luptat cu tot sufletul împotriva comunismului, sustinând grupul lui Spiru Blanaru si cel al colonelului Ioan Uta.

4. RATZEC IOSIF — preot în com. Mehadica. A fost arestat în martie 1949 la Caransebes. A facut parte din miscarea de rezistenta. A sustinut grupul lui Spiru Blanaru si col. Uta. A fost condamnat la 10 ani de temnita, trecând si prin Aiud. Se elibereaza în 12 sept. 1961 de la Periprava.

5. SURU ISAIA — protopop al Caransebesului. A fost arestat în 1949, dupa desfiintarea episcopiei si trimiterea în surghiun a episcopului Veniamin Nistor. A facut parte din miscarea de rezistenta.

6. CIUCUR PAVEL — preot. A fost arestat în 1848, cu grupul de rezistență din sudul Banatului — Baile-Herculane. A fost condamnat și dus la Aiud, unde m-am întâlnit cu el în anul 1950, pe când lucram în fabrică. A fost un mare luptător și un bun român.

7. IANA PETRU — preot în com. Curtea, aproape de Faget. A fost arestat în 1949. A făcut parte din mișcarea de rezistență. A trecut prin multe închisori, printre care și Aiudul.

8. BOGOIEVICI PAVEL — preot în com. Bania. A făcut parte din mișcarea de rezistență Oravita. A fost arestat în 1949 și condamnat la mulți ani de temniță. La Periprava am stat cu el împreună.

9. BILCA PAVEL — preot în com. Rugi, aproape de Caransebes. A fost arestat în 1943. Am stat și cu el mult timp în celulele închisorii. A făcut parte din grupul de rezistență din Caransebes.

10. ATNAGEA ANTONIU — preot la Zorlentu-Mare. A făcut parte din mișcarea de rezistență din Caransebes. Prin lupta lui a fost un erou.

11. ZASLOTZI CORNELIU — preot greco-catolic la Lugoj. A fost profesor de religie. În anul 1948, a fost arestat și condamnat. A făcut parte din mișcarea de rezistență din Lugoj. La Periprava am stat mult timp împreună.

13. GLAVAN PAVEL — preot la Timisoara. A fost arestat în anul 1949 și condamnat la mulți ani de închisoare, trecând prin Aiud și Periprava.

14. IOJA SINEZIE — preot în com. Ranusa, jud. Arad. A fost arestat și condamnat în 1949 de către Tribunalul Timisoara. L-am cunoscut la închisoarea civilă din Timisoara 1950. Pe la sfârșitul lui ianuarie aveam să fiu legat în lanțuri grele la picioare împreună cu parintele Ioja Sinezie și transferat, cu un lot de 30 de oameni, la Aiud. Era o fire blândă, avea vorba domoală. A murit bolnav de tuberculoză la Târgu-Ocna după mulți ani de temniță.

15. ILARION V. FELEA — preot. A fost profesor universitar la Academia Teologică din Arad, în același timp și rector. La 28 oct. 1949 a fost condamnat la un an, apoi arestat din nou în 14 martie 1959, condamnat la 20 de ani muncă silnică. După multă suferință, moare la 18 sept. 1961, în urma unei ocluzii intestinale. I s-a refuzat orice tratament.

16. BEJ TEODOR — preot în jud. Arad. A fost arestat în 1948 și condamnat la mulți ani de temniță pentru a fi luptat împotriva comunismului.

17. BERGHIANU ? — A fost arestat în 1948, preot fiind și profesor de religie la Arad. A fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului. L-am cunoscut la Aiud, în fabrică.

18. MEILA IOAN — preot în Bocșa-Montana. A fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului.

19. BOGOIEVICI GHEORGHE — preot aproape de Oravita. A fost arestat și condamnat ca luptător anticomunist.

20. ALDESCU ALIMPE — preot în protopopiatul Oravita. A fost arestat pentru a fi făcut parte din mișcarea de rezistență din Oravita.

21. LUCA PAVEL — preot în com. Glimboca. Arestat în 1949, este condamnat la ani mulți de închisoare pentru că a fost împotriva comunismului.

JURNAL DE CALATORIE

DE LA LUGOJ LA KARLSRUHE

Miercuri, 9 decembrie 1992

Început de jurnal, început de drum. La orele 11 am sosit cu mașina de la Lugoj la Timisoara, în casa lui Constantin Pascu. Sunt în preajma plecării în Germania. La orele 12 am fost în audiență la I.P.S.S. Nicolae Corneanu, întrevedere care a durat 45 de minute. Seara am luat parte la conferința Parintelui Galeriu în aula Facultății de Medicină. De la orele 19 și până la

21 a vorbit despre credinta în Dumnezeu, despre jertfa Mielului ca unicitate în rascumpararea si mântuirea omului.

Joi, 10 dec. 1992

Plecarea în Germania - la orele 10, din fata Catedralei Ortodoxe. Până la plecare am fost însoțit de bunul meu prieten Costica Pascu. Ploua marunt și rece. Ne-am adăpostit până la sosirea autocarului pe scarile catedralei, acolo unde cu trei ani în urmă au murit tinerii acestui neam, cu pieptul desfăcut și cu mâinile ridicate spre cer pentru a cuceri libertatea.

La orele 10 fără un sfert, autocarul a fost în fata Catedralei. Cu multa emotie m-am văzut în fata mașinii. Costica, mai stăpân pe sine, mă struneste. Plecarea are loc la 10 și 10 minute. Afară ploua încet și marunt. În autocar mă rog lui Dumnezeu să-mi ajute să merg sanatos. Să pot observa cu ochii minții totul pe unde trec, să cunosc și să înregistrez așa cum sunt lucrurile, și cu partea frumoasă a lor.

La orele 13 am ajuns la frontiera. Aici, în treizeci de minute, granicerii români ne-au dat drumul liber de trecere. La unguri am stat trei ore. Ne-a prins noaptea la frontiera. La orele 16 plecam spre Budapesta. Și-n Ungaria, ploaia toacă marunt. Târziu în noapte ajungem la Budapesta. Străbatem orașul trecând Dunarea. Deși e noapte, Budapesta mi se pare un oraș frumos. La ieșirea din oraș, facem o halta de ajustare, la o parcare, de o jumătate de ora. Pe la miezul nopții, ajungem la frontiera Cehoslovaciei. Spre ziua, iată-ne la frontiera Germaniei. Pământul e acoperit cu un strat subțire de zăpadă. Din partea Cehoslovaciei ne-au dat drumul repede. La punctul de graniță al Germaniei, în schimb, stăm mult de tot. Aceasta din cauza a două tinere femei, care au plecat fără a respecta viza de intrare în țară.

11 dec. 1992

De la frontiera ne îndreptam spre Nürnberg. Pe întreg cuprinsul distanței, fusese un start subțire de zapada. Pasesc pentru prima dată pe pământul Germaniei. Până la vârsta de 72 de ani aproape, eu n-am ieșit din țara mea. Datorită prieteniei lui Aron și a Magdalenei Florincas, voi reuși să vad Germania. S-o vad acum când ea sta în fruntea Europei, în ceea ce privește economia, bunăstarea și gradul de cultură.

Am pornit de-a latul Germaniei, de la granița Cehoslovaciei și până la aproape de cea a Franței, la Karlsruhe. Verdele grâului rasarit cu ruginiul padurilor desfrunzite realizau simfonia începutului de iarnă pe pământul Germaniei.

Trecem prin Nürnberg, locul unde poporul german a fost îngenuncheat în urma binecunoscutului proces. Au trecut anii și Germania s-a ridicat, lingându-și ranile războiului și ale înfrângerii.

Trecem fără să oprim prin Würzburg, oraș mare și frumos și cu un trecut bogat în istorie. După o bună bucată de drum, ajungem în Frankfurt am Main. Aici o multime de călători se dau jos din autocar. Mai rămânem o mână de oameni. Soferii, și ei frânți de oboseală, se misca de ici-colo prin mașina sau chiar se dau jos, întinzându-și oasele.

Asa am văzut din goana mașinii, oraș după oraș, dealuri și câmpii frumoase, codri după codri, râuri și poduri, dar mai ales sosele și autostrăzi serpuind pe întreg cuprinsul țării. Erau îngrijite ca-n povești. Din loc în loc apareau locurile de parcare cu WC-uri. Toate în slujba omului. Obosit, dar și plăcut surprins de frumusețea locurilor, am ajuns la Karlsruhe cam la orele 15.

În gara centrală, unde era și locul de parcare a autocarului, la informații, l-am găsit pe Aron Florincas așteptându-mă. Ne-am îmbrățișat și am plecat spre casă.

Era în 11 decembrie 1992. Împlinisem 30 de ore de mers cu autocarul de la Timisoara la Karlsruhe. Frânt de nedormit și de oboseală, cu hainele botite și cu încălțăminte murdă, am intrat în locuința lui Aron Florincas, unde cu multă căldură m-a primit, îmbrățișându-mă, Leni, soția lui. În atmosfera aceasta de prietenie, am început și eu să-mi trag sufletul.

Eram ca trei pasări ratăcite, din inima Carpaților, undeva prin landurile bogate ale Germaniei.

12 decembrie 1992

Sunt cu adevărat în Karlsruhe, în mijlocul familiei Florincas, primit cu toată căldura sufletească de către Leni și Aron. Dumnezeu să le dea multă sănătate și noroc mult. Azi a fost o zi de vizită prin oraș. Aron m-a plimbat pe la locurile cele mai însemnate. Asa am văzut monumentul istoric, în formă de piramidă, care de fapt o putem numi Piramida Monument, amplasată în centrul orașului, cu inscripția gravată în partea de sud: **“Margraful Karl Wilhelm**, născut în Durlach la 18 ian. 1679, decedat la 12 mai 1738. Acest monument i-a fost ridicat de Biserica, unde l-a și înmormântat.” Inscriptia gravată în partea de nord, pe Piramida Monument: **“Margraful Karl Wilhelm depune primul piatra de temelie la noua sa reședință a acestui oraș, la 17 iunie 1715.”**

De la acest monument am plecat prin oraș, privind și-n dreapta și-n stânga, de-a dreptul uimit de ce-mi apare în față, curățenie peste tot, frumosul încoronă ordinea construcțiilor. Din loc în loc apareau brazi de diferite mărimi, împodobiți cu becuri electrice și panglici. Seara mai ales, pe una din strazile largi ale centrului, de-o parte și de alta, brazi de diferite mărimi, în vitrinele mari ale magazinelor, deasupra strazilor suspendate, instalații de lumini electrice, o adevărată feerie.

Tot aici, în centru, într-o piață s-au amenajat mici casute iluminate fermecător în așteptarea lui Mos Craciun. Am intrat într-o clădire mare cu patru etaje, puternic luminată. Am rămas uluit. Nu mai văzusem în viața mea așa ceva, deși eram destul de bătrân, la 72 de ani, ca să pot vedea multe minuni ale lumii. Este adevărat că și eu am văzut multe minuni, dar într-o lume a lui Satan, lumea infernului roșu, lumea comunismului. Și acum întreaga omenire mai

simte miscarile sale de zvârcolire.

Aceasta mare cladire, cu scari rulante, pe care am s-o descriu mai în aproape, se numeste KARLSTADT.

13 dec. 1992.

Zi de duminica, zi de sarbatoare, a treia de când sunt la Aron. O zi cu cer mohorât, vânt rece, cu semne de iarna. Ies pe balcon si-mi curat cizmulitele de noroiul adunat la vama noastra. Am adus si eu, deci, un pic de noroi de la noi în Karlsruhe. Dar sa nu se uite ca-n acelasi timp am adus si acea disponibilitate a sufletului românesc, acea îngaduinta si dragoste de aproapele, acea toleranta si ospitalitate a nedreptatitului nostru neam. Noi, românii, în decursul istoriei, de cele mai multe ori, am câstigat victorii, dar din nefericire adesea am pierdut razboiul. Prea multa rugina pe sufletele noastre. Zgura n-o putem îndeparta decât atunci când poporul român va realiza reforma morala. Aici vom ajunge numai daca mergem pe drumul Bisericii.

Facându-mi cizmulitele, gândul ma împinge spre realitati românești. De aici, din vestitul Occident al Europei, ma gândesc cu mult dor la tara mea. La spatiul mioritic al lui Blaga, la nobletea sufletului neamului nostru, asa cum îl vedea Petre Tutea, la peticul de pamânt ROMÂNIA, unde Nicolae Steinhardt s-a desavârsit ca om, vas ales de Dumnezeu, spre a dovedi înca o data ca prin credinta si dragoste nemasurata se poate ajunge la mântuire. La sfârșit de secol, la sfârșit de mileniu, monahul de la Rohia ne-a învătat cum sa ne rugam lui Dumnezeu si cum sa iubim omul.

De-abia sunt în a patra zi de când sunt în Germania si dorul de tara m-a luat în stapânire. În jur de orele 15 ne pregatim de o plimbare în oras, mai precis de o vizita la un alt român — Valeriu Sântion, un supravietuitor al gulagului românesc. Aici, spre marea mea bucurie, am reusit sa realizam un colt din tara noastra. Aici m-am simtit foarte bine. Seara, fericiti, ne-am întors la Aron.

14 decembrie 1992

Am stat acasa tot timpul, aducându-ne aminte de vremurile trecute ale regimului comunist. Mai mult am discutat de anii petrecuti la SMT Lugoj, despre oameni si fapte.

15 decembrie 1992

A fost o zi senina si cu mult soare. Pe la orele 10 plecam în oras. Ajungem la Sântion, unde luam un ceai fierbinte si discutam despre multe altele. Erau direct interesati sa afle cât mai multe vesti din tara. Eu, cât am putut, le-am spus tot ce stiam la ora aceea. Nu dupa mult timp a venit acolo si d-l Mitrofan din Timisoara. Dupa o ora, plecam toti trei în oras. Ajunsi la un anticariat, vând un ceas vechi de buzunar cu 100 de marci. În drum spre acest magazin am vazut cladirea Tribunalului Constitutional al Germaniei, mareata, bine împrejmuita si pazita de politisti cu pistolul mitraliera în mâna. Intram apoi în cladirea Postei, unde domneste o ordine desavârsita si o liniste îmbietoare. Este prima zi când vad Karlsruhe scaldat într-un soare de iarna. Aprovizionându-ne cu alimente, ne întoarcem acasa.

16 decembrie 1992

Sfânta zi de miercuri din postul Craciunului ne-a ajutat. De dimineata am fost cu Aron la piata de vechituri. Cautând, am gasit o masina de scris, supla si destul de frumoasa la înfatisare. Aron, care se pricepe la ele, a încercat-o; prezenta unele defecte. Pâna la urma am luat-o si-am pornit spre casa. Eram nerabdatori sa vedem ce anume are de nu prea merge cum trebuie. Ajunsi acasa, Aron a asezat-o pe masa si da-i cu controlul pe ea, în mod amanuntit, pentru depistarea hibelor. Tot cautând, a gasit în interiorul clapelor o frunza de copac mototolita. Îl aud pe Aron ca-mi spune: — “Mai Tasule, sa stii ca frunza asta este cauza defectiunii masinii.” — “S-ar putea”, îi raspund eu. Am uitat sa spun ca-n piata vânzatorul a cerut 10 marci pe ea. Aron i-a dat numai 7 marci, spunându-i ca nu-i prea buna. Pâna la urma am scos-o cu 7 marci. Dupa ce a

curatat-o, arata ca noua. Era o masina foarte buna si putin întrebuintata. A încercat-o pe o coala de hârtie. Mergea foarte bine, cu un scris elegant. Sfânta zi de miercuri ne-a ajutat. Frunza ajunsă între clape blocase masina. Aron mi-a încredintat-o, spunându-mi cu mult drag: — “Tasule, ti-o fac tie cadou. Sa fii sanatos si s-o folosesti cu mult succes.”

Eu, cu emotie, am primit-o, multumindu-i din tot sufletul. Dupa aceea, scoate si un aparat de radio portativ si mi-l întinde si pe acela, spunându-mi sa-l primesc în dar din partea lui. Cu aceeasi emotie l-am primit si pe acesta. Cu gândul la ai mei din tara, am rânduit darurile în dulapul unde îmi pastrez hainele.

Ai mei mereu îmi apar în fata ca pe un ecran de televizor, plini de viata si bine dispusi. Alina si cu Marioara, bunica ei, ocupa locul de frunte. Poate ca la ora asta si ele se gândesc la mine. Lângă ele persista Tibi, Horia si cu nepotii mei Adrian si Gabriel, cu toti ai casei, Nusa si Anisoara. La fel surorile mele, Anica si Lenuta. Sigur ca toti se gândesc la mine.

Simt tot mai mult dorul de tara.

Azi se împlinesc trei ani de la începutul Revolutiei din decembrie 1989. Ne-am adus aminte de sângele varsat de tinerii Timisoarei pentru libertate. Din pacate, aceiasi oameni, cu alta palarie.

De aici, din Germania, apare acest lucru cu multa pregnanta. Cu toate acestea, cu toate aparentele victoriei neocomunismului, istoria va dovedi lumii ca jertfa Timisoarei n-a fost zadarnica. Cred cu tarie si o spun de aici, din Karlsruhe, din inima Germaniei, ca Dumnezeu ne va ajuta sa vedem pacea, bunastarea si la noi în România.

Joi, 17 decembrie 1992

S-a scurs o saptamâna de când am plecat din România. Este o zi linistita, cu vreme rece si ninsoare de iarna, cu un start subtire de gheata pe masinile din strada. Stam acasa, depanând firul amintirilor. Sunt multe de spus dintr-o viata de om. Ne-am întâlnit doi prieteni, care am avut viata supraîncarcata cu evenimente si întâmplari destul de neobisnuite. Putem concluziona ca, din tot ce am înfaptuit, timpul ne-a dat dreptate.

Vorbind, noi multumeam lui Dumnezeu ca în tot greul vietii ne-a ajutat ca si din înfrângeri sa învatam câte ceva. Niciodata n-am urât omul si nici n-am încercat sa ne razbunam.

Aici, în Germania, Aron a facut si face mult pentru noi, românii. Prin comportamentul lui, a atras admiratia germanilor, care-l cunosc ca pe un om cinstit si corect. Azi a venit pe la noi d-l Mitrofan. Am vorbit despre tara si despre oamenii de acolo.

Vineri, 18 decembrie 1992

Ne apropiem de Sfintele Sarbatori ale Nasterii Domnului. Fiecare casa de aici, din Germania, se pregateste pentru întâmpinarea Craciunului. Azi am întâlnit-o si cunoscut-o pe Nadina Radu, nepoata lui Aron de la Arad. Este o fata frumoasa si cu multa caldura sufleteasca. Tot mai mult gândul meu zboara la cei de acasa.

Dupa masa am fost cu Aron în oras. Am colindat prin magazine. Din nou am fost la Karstadt. Totul este asa de frumos. Te oboseste, parca, aceasta extraordinara rânduiala a marfii. Dar... în aceeasi masura, pretul atât de mare te sperie când îl citești. Am cunoscut o doamna din Lugoj, acum stabilita în Germania, cu numele de Gruber. Doamna ne-a aratat o bucata decupata dintr-un ziar din Lugoj, în care scriau niste neadevaruri grosolane la adresa orasului Karlsruhe si anume ca statuia unui cal troian, cu trei picioare, ar fi lovita de catre cetatenii orasului cu oua stricate.

Intrigati de acest fapt, a doua zi ne-am dus la fata locului.

Sâmbata, 19 decembrie 1992

Ne-am pregatit de mers în oras. Am luat tramvaiul si am ajuns la teatru, unde, în parc, era statuia Calului Troian, cu trei picioare. Am admirat îndeaproape acest monument.

Cu parere de rau, trebuie sa constat ca ai nostri de la Lugoj sunt de rea credinta si sustin în

acel articol de ziar lucruri neadevarate, jignind un oras întreg. Apoi am vizitat gara centrala. Este o gara mare, cu cladirile monumentale si cu 14 linii de peron, toate acoperite. Am intrat în libraria garii, unde am cautat o revista cu constructii de barci, dar n-am gasit. În jurul orei 13 ne-am îndreptat spre casa.

Duminica, 20 decembrie 1992

Azi n-am iesit în oras. Am ascultat slujba sfintei liturghii la Europa Libera. Gândul si dorul meu au zburat la cei dragi din tara, în frunte cu Alina. Ma simt foarte bine aici, la Aron. Cu toate acestea de-abia astept sa ma întorc la ai mei, în România. A trebuit sa vin aici, în Germania, ca sa-mi dau seama ca acest cuvânt de România are mai multa plinatate decât atunci când esti în tara.

Câteodata, îmi vine sa spun ca noi, românii, tare suntem mici si prapaditi, mai ales vazuti din Germania. Pe aici nimeni nu vorbeste de poporul nostru. Ne ocolesc toti.

Toate acestea se datoresc faptului ca în ultimii trei sute de ani neamul românesc a început sa alunece în haul dezmatului si al decaderii morale.

La televizor am ascultat cu multa emotie colindele pomului de Craciun. În acele clipe mi-am adus aminte cum în închisoarea din Aiud cântam "O, brad frumos". Parca si acum ma vad într-o celula a Aiudului, îmbracat în zeghe, tremurând de frig si foame, cântând "O brad frumos" pe versurile de Radu Gyr.

Luni, 21 decembrie 1992

Am ajuns la solstitiul de iarna. Afara ploua marunt si-i cam prea cald pentru acest anotimp. Lumea, sub protectia umbrelor, este un du-te-vino, dupa treburile zilei. Eu cu Aron ne îndreptam, prin ploaia marunta, spre Calul Troian, unde ne facem fotografii din diferite pozitii. De acolo, cu voie buna, plecam prin oras, în vizita la locurile mai importante. Trecem în fuga si pe la prietenul nostru Sântion si la doamna Camelia. De la ei ne ducem la magazinul Karstadt. Totul este la dispozitia omului, dar prea scump. Pe la orele doua ne întoarcem acasa, obositi ca dupa o zi de coasa. Anii prea multi adunati în spatele nostru îsi spun cuvântul.am admirat.

Marti, 22 decembrie 1992

Îl însotesc pe Aron la magazinul din apropiere de locuinta si facem aprovizionarea cu apa minerala si bere pentru sarbatori. Dupa aceea plecam în cautarea unui brad frumos de Craciun. Ajungem la marele magazin Wertkauf, unde, lângă el, este un loc special amenajat cu o multime de brazii, de toate marimile. Brazii sunt expusi în suporturi speciale. Aron si-a ales un brad frumos, pe care vânzatorul l-a împachetat într-o plasa speciala, ca un sac. Bradul ales l-am lasat în curtea depozitului cu un bilet purtând numele lui Aron si am purces la vizitarea magazinului. Un magazin urias si-o forfota de lume. Aron a cumparat niste struguri, foarte buni, dar scumpi, apoi ne-am îndreptat spre casa, luându-ne bradul ambalat. Catre orele 14 am ajuns obositi morti. Am uitat sa spun ca acolo, în magazinul acela mare, am întâlnit un copil marunt, dar zglobiu si vioi cum n-am prea întâlnit. Era cu mama lui, o tânara femeie, tare simpatica. Aron a pus mâna pe crestetul copilului si l-a întrebat ce face si unde se duce. A raspuns mama lui pentru el. Erau indonezieni, veniti la studii, cred. Si acum mi-a ramas în minte imaginea lui de copil zglobiu. Toti copiii pamântului sunt asa. Pe toti îi caracterizeaza curatenia sufleteasca, ca mai târziu pe acest fond sa se grefeze pacatele omului.

În jur de orele 16 a venit Nadina la noi, împreuna cu Corina, care, nu dupa mult timp, a plecat acasa, singura, lasând-o pe Nadina la noi. Este o fata frumoasa si comunicativa. Discutam de parca ne-am fi cunoscut de-o vesnicie.

Miercuri, 23 decembrie 1992

Azi noapte l-am visat pe bunicul meu, taica Ion Berda. Se facea ca era o zi frumoasa de

vara, undeva pe dealul Poieni, pe o pajiste bogata în flori si verdeata, cu multi pomi fructiferi si ici-colo pâlcuri de arbori razletiti de padurea încheiata de fag, presarata din loc în loc cu mesteceni pletosi si ciresi salbatici. Pe tulpina unui copac de mult cazut la pamânt, trântit de vânt, uscat acum de-a binelea, statea bunicul meu, îmbracat în haine curate, cu pletele lui albe sclipind în soare, cu fata radiind de lumina bucuriei, zâmbind, ne vorbea. Se facea ca eram mai multi în jurul lui.

Acum, trezit din acest vis frumos, departe de casa, de locurile acelea frumoase, ale copilăriei mele, departe de tara, mi-l aduc aminte bine, asa cum era el. Toata viata lui a fost un om care a stiut sa înfrunte greul, mereu cu zâmbetul pe buze. Când se gasea la cel mai mare necaz, el se consola spunând: — “Asa a fost voia lui Dumnezeu!”. A trait 87 de ani. A murit în 1955. Pe vremea aceea eu eram în Aiud, pe un pat din spitalul închisorii, bolnav de tuberculoza, în salonul mortii. Azi pot spune ca Dumnezeu n-a voit sa mor acolo, între zidurile reci ale celei mai grele închisori din tara. Voia Lui a fost ca eu sa traiesc si... poate cu misiunea de-a vorbi si a scrie prin ce am trecut.

Nostalgic, aici, în Karlsruhe, traiesc clipele frumoase, dar grele ale luptelor noastre duse în grupul lui Spiru Blănuș. Acest vis m-a rascolit, dar m-a si înseninat. Îl socotesc de bun augur.

De dimineata, ne-am dus prin oras pentru aprovizionarea cu cele necesare pentru Crăciun. Suntem mai aproape de Nasterea Domnului. L-am ajutat pe Aron la fixarea bradului într-un suport.

Joi, 24 decembrie 1992

Suntem în ajunul Crăciunului. De dimineata ne pregătim pentru a merge la biserica. La orele 11 va începe slujba. Am ajuns pe la orele 11 fara 15 minute. În fata bisericii e multa lume adunata. Toti români. Aron ma prezinta multor prieteni si cunoscuti, femei si barbati. Biserica este luterana. Înaintea slujbei se produce o oarecare fierbere. Parintele Dr. Viorel Mehedinti este parohul Bisericii ortodoxe din Karlsruhe. Pe lângă aceasta parohie mai are înca trei: Frankfurt, Heidelberg si Heilbron. Începe slujba religioasa. În aceasta biserica luterana, care-i gazduieste întotdeauna pe românii ortodocsi, s-a creat, de asta data, o atmosfera de o înalta traire spirituala. Asa mi s-a parut mie, cel care pentru prima data am iesit din hotarele tarii mele si-n ajun de Crăciun luam parte la o slujba religioasa, închinata Nasterii Domnului.

Cu gândul la ai mei si tara mea, ma rog cu caldura. A fost înaltator. Alaturi de Aron si Nadina m-am simtit foarte bine. Barbati si femei luam parte la raspunsurile cantorului. La sfârșitul slujbei am colindat cu totii gândindu-ne acasa. Colindând, mi-am adus aminte de colindul din 1952, din Aiud.

În noaptea aceea de Crăciun, cu ochii înfipți în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, obrazul siroit de lacrimi al tatalui albit si îmbatrânit înainte de vreme, al sotiei, cu brazde de durere, strângându-si la piept pruncul parasit de mine la patru luni, al bunicilor albiti si ei de timp, al fratilor si surorilor, al unchilor si verisorilor si al prietenilor cinstiti la suflet. În acele marete clipe, noi, cei din spatele usilor ferecate, prin colindul nostru din marginire, faceam saltul în nemarginire, în dumnezeire. Eram extaziat. În acele clipe puteau sa se deschida usile toate, gardienii sa ne ucida, ca noua nu ne mai era frica de nimic. Eram în Dumnezeu si Dumnezeu în noi.

În biserica, dupa colinde, parintele ne-a vorbit despre Nasterea Domnului. Când totul a fost gata, înainte de nafura, Aron m-a prezentat parintelui cu multa caldura. Eu, emotionat, i-am raspuns si-n numele tarii mele, România, de felul cum reprezinta Biserica si neamul nostru aici, în Germania. Apoi am sarutat crucea si am luat nafura. Dintre cei prezenti, mai multi au venit la mine, femei si barbati, strângându-mi mâna. Dupa toate acestea, am mers la d-l Petru Calarasu, un moldovean de isprava. Ne-a primit foarte bine. Aici a venit si parintele Viorel Mehedinti, cu care am stat mai mult de vorba. S-a creat o atmosfera de intimitate.

Vineri, 25 decembrie 1992

Ziua Nasterii Domnului, Craciunul. Departe de tara, departe de ai mei, în mijlocul familiei lui Aron, în orasul Karlsruhe, aproape de granita cu Franta, îmi petrec Sfintele Sarbatori. Aici, în Germania, simt atât de aproape tara mea. În gând ma întreb ce vor face ai mei? Cum vor petrece sarbatorile fara mine? Dupa obiceiu meu, ma scol la orele 6 dimineata. Cu creionul în mâna, urmez firul gândurilor. Masa de prânz am luat-o în mijlocul familiei lui Aron, împreuna cu Eli si Monica si cu familiile lor. Toti au fost prezenti, afara de Ion, sotul lui Eli, acesta fiind de serviciu. A fost o masa cu de toate. Aron ne-a fotografiat pe toti. Am ascultat si colinde de Craciun, înregistrate de Aron.

Într-una din noptile de Craciun, aici în Germania, l-am visat pe I.P.S.S. Nicolae Corneanu. Se facea ca era la mine acasa, la Lugojel. Când l-am vazut, am ramas uimit. L-am luat în brate parca si l-am asezat pe pat, întrebându-l ce-i cu el? Mi-a raspuns ca-i tare obosit. Asa m-am trezit din vis, cu gândul la el. Ce i s-o fi întâmplat acolo la Timisoara? Sigur ca si azi sunt multi care-l încoltesc, de altfel ca si aici în Germania. Dar... pot spune cu sufletul curat ca nu au dreptate. El, mitropolitul Nicolae Corneanu, se gaseste pe drumul de lupta în lumina dragostei întru Hristos. Drumul lui pe care a apucat este drumul PAULIN, drumul fara întoarcere în lupta pentru Hristos, drumul jertfei. De-abia apuc sa ma întorc acasa si sa-i fac o vizita. Sa-i aud glasul blând, dar ferm, încurajându-ma în ceea ce vreau sa fac. Si acum îi aud glasul în raspunsul de multumire dat parintelui Galeriu în Aula Facultatii de Medicina din Timisoara la 9 decembrie 1992.

Ma întorc, iarasi, la masa bogata a acestei zile de Sfânt Craciun. Cu emotie, constat ca a venit si la mine mos Craciun. A fost o surpriza pentru mine. Leni si cu Aron s-au gândit la mine si mi-au oferit daruri. La fel si Monica din partea familiei ei mi-a adus multe cadouri.

A fost maret de frumos. S-a creat o atmosfera calda de familie. Ma rog lui Dumnezeu sa le ajute si sa-i tina pe toti sanatosi si cu mult noroc în viata.

Sâmbata, 26 decembrie 1992

A doua zi de Craciun. Am început ziua cu ascultarea cuvântarii tinute de Regele Mihai I, cu ocazia Nasterii Domnului. Cuvânt firesc de încurajare pentru poporul român. Un lucru trebuie stiut de catre noi toti: Neamul românesc s-a nascut crestin si monarhic. Noi, niciodata, n-am avut presedinti de tara, ci întotdeauna am avut regi, voievozi si iarasi regi.

În jurul orei 10 am plecat la plimbare prin Grötzingen cu Aron si Nadina. Afara era destul de rece. Vântul de nord ne mângâia fata. Am facut mai multe fotografii împreuna cu Nadina. Pe la orele 12 ne-am întors acasa zgribuliti de frig. Am vazut mai din aproape cartierul în care locuia Aron.

Grötzingen este bunica orasului Karlsruhe si mama Durlach-ului.

Dupa masa, cam pe la orele 15 si 30 de minute, au venit la noi în vizita doamna Gabi Ross, fosta casiera de la SMT Lugoj si înca doua doamne tot din Lugoj, Ana si Helga Wingert. Ne-am bucurat unii de altii, revazându-ne dupa atâta ani de despartire. Si aici, în jurul cafelelor, Aron ne-a facut mai multe fotografii. Cu Helga am avut mai multe schimburi de idei. Ne-am regasit unul cu altul în felul de a pune problemele, mai ales asupra lui Nicolae Steinhardt. La fel si despre Constantin Noica. A fost o întâlnire placuta. Helga lucreaza la Institutul de Cercetari din Stuttgart ca fiziciană. Am ramas surprins de cunostintele si cultura Helgai, spre deosebire de multi români de aici, care nici nu auzisera de gânditorul de la Paltinis si de Monahul de la Rohia.

Duminica, 27 decembrie 1992

Este ziua Sfântului Stefan, cel dintâi martir al Crestinismului. Ne rugam sa ne ajute ca prin rugaciunile lui sa iesim din acest mare si greu impas al poporului nostru.

La masa de prânz ne ducem la Monica. Este ziua ei de nastere, împlineste, pe data de 28 decembrie, 41 de ani. Ne-a primit cu multa caldura. Am stat pâna spre seara, când ne-am dus acasa, la Grötzingen. Asa s-a mai scurs o zi, apropiindu-se plecarea mea. De-abia o astept. Mi-e

tare dor de tara, desi ma simt foarte bine aici la Aron si la Leni.

Luni, 28 decembrie 1992

De dimineata am fost la politie pentru prelungirea termenului de ramânere în Germania. Acolo au refuzat sa prelungeasca sederea. Deci trebuia sa plec pe ziua de 9 ian, 1993. Am trecut pe la dl Sântion, de unde am primit în dar mai multe haine. Sunt nerabdator de a pleca acasa. Afara-i frig si vântul bate tare si ascutit. Parca taie cu palosul. Un neastâmpar a pus stapânire pe mine, mai ales de când politia a refuzat prelungirea termenului.

Privesc afara pe geamul din camera mea. Soarele-i spre asfintit. Este o zi senina, dar rece. În fata mea se arata maiestuos un deal poleit cu aurul soarelui dinspre apus. Copaci si pomi desfrunziti dau privelistii nota de iarna, ruginii si parca fara viata. Pe acest fundal apar casele, una mai frumoasa ca alta, cu albul lor caracteristic, cu fel de fel de stiluri în constructie, cu fatade neasemanându-se una cu alta si cu podurile toate mansardate. A trecut si Craciunul. L-am petrecut în mijlocul familiei lui Aron si Leni. Au stat în jurul meu, facându-ma sa ma simt bine. Cu toate acestea gândul meu zboara spre casa, spre tara mea.

Marti 29 decembrie 1992

Aici, în Germania, ca sa ajungi în tara esti la discretia soferilor de pe autocar. Nu este un birou al societatii cu care vrei sa pleci. Îti percep taxe dupa bunul lor plac si numai în marci. Dupa masa pe la orele 16 ne-am dus în vizita la doamna Flori Hateganu, venita în Germania de 14 ani. Acum are cetatenia germana. Ne-am simtit tare bine la ea. Ne-a povestit despre multe lucruri si mai ales despre necazurile ei. Seara, în jurul orei 20, ne-am întors acasa. Nu dupa mult timp a venit si Eli pe la noi, stând mai mult de vorba. În timpul acesta Aron a vorbit la telefon cu Zornek din Freiburg despre cursa spre tara. Am fixat, deci, data de 7 ian. 1993, orele 18 pentru plecarea noastra spre casa. Zilele acestea trebuie sa-mi adun bagajele. Se apropie trei saptamâni de când sunt în Germania.

Citind aici, în Germania, "Expres Magazin", constat cu durere ca opozitia noastra se destrama. Conflictul dintre A.C. si P.A.C. nu este de bun augur. Asa stând lucrurile, noi nu vom realiza nimic. Nici acum nu vrem sa înțelegem ca, fara unitate, nu vom depasi criza, nici cea politica si nici cea economica. Numai uniti vom învinge. Presa noastra se ocupa mai mult de felul cum tuseste si-si scutura pletele Adrian Paunescu si nu de câti înca mor în Basarabia si Bucovina.

Miercuri, 30 decembrie 1992

Se împlinesc azi 45 de ani de când România a fost aruncata într-un hau adânc. Haul comunismului. Sunt 45 de ani de când Regele Mihai I a fost izgonit de pe tronul lui într-un mod absurd si pervers. Dupa ce a fost decorat de catre Stalin si i s-a facut o avioneta cadou, l-au alungat din tara lui. Din tara pe care Carol I, strabunicul lui, o ridicase printre tarile fruntase la vremea aceea. Leul românesc era la paritate cu francul elvetian. Iata unde ne-au adus cei care atunci ne luasera în brate — Tatucul Stalin si toti acolitii lui. Cât de departe suntem de adevarata libertate si de sensul real al democratiei.

În jurul orei 10 a venit Eli pe la noi si am plecat cu totii prin oras. Am fost si la piata de vechituri, dar n-am gasit nimic, Spre deosebire de sezonul cald, acum în iarna vin putini oameni cu marfa lor de vânzare. Si aici totul este scump. De la piata am plecat prin oras dupa cumparaturi. Dupa masa mi-am facut bagajele pentru plecare. Am primit multe lucruri bune si folositoare de la Aron si Leni. Tot astazi a sosit si o scrisoare de acasa, de la Marioara si Tibi, cu frumoasele felicitari de sarbatori. Acum caut sa vorbesc cu ei la telefon si sa le anunt data plecarii de aici si a sosirii în Timisoara. Totusi nu reusesc.

Ma bucura mult faptul ca voi pleca acasa. Mi-e dor de tara si de toti ai mei, desi aici ma simt minunat. Cu un lucru nu ma împac eu. Oriunde as fi, sezonul rece îmi da de lucru, respiratia este foarte grea si tusea ma cam supara. Norocul a fost ca am luat cu mine medicamentele necesare.

Joi, 31 decembrie 1992

Iata-ne si-n ajunul anului nou si la sfârșit de an vechi. Iarasi sperante de mai bine.

Am fost de dimineata cu Leni în oras pentru cumparaturi si anume sa luam ciorapi pentru femeile din familie. Marioara, Nusa, Anisoara, Anica si Lenuta. Pe lângă ele mai este una, cea mai frumoasa din familie, ce sta la locul de frunte, Alina, nepoata mea. Ei si nepotilor Adrian si Gabriel le-am luat mai multe lucruri, împreuna cu dulciuri. La fel, am luat cadouri si pentru Tibi si Horia.

Undeva în sud-vestul Germaniei, în Karlsruhe, sfârșit de an si cu început de an, Anul Nou 1993, cu vise si sperante, îl petrec si ma bucur nespus de mult împreuna cu Leni si Aron, unindu-ne în duh crestin si visând la mai bine. Cei tineri, Eli si cu Monica, cu familiile, fiind tineri, petrec noul An în anturajul celor de vârsta lor. Împreuna cu ei s-a dus si Nadina. Noi, cei cu mai multi ani în spinare, am ramas acasa, în Grötzingen, sa petrecem revelionul împreuna. La televizor, pe toate canalele, atât cele de stat 1,2 si 3, cât si cele particulare, pâna la al 32-lea canal a fost muzica si dansuri. Am ramas pe canalul 1. Am uitat sa va spun cel mai important lucru. Pe la orele 18, am reusit sa vorbim la telefon cu Lugoju. A raspuns fiul meu cel mare, Tibi. Le-am urat noul an fericit si cu multa sanatate. I-am spus ca vin acasa si ca pe ziua de 8 ian. 1993 voi fi la Timisoara, la orele 18, în fata Catedralei. M-am bucurat ca un copil ca am vorbit cu ei. Dumnezeu mi-a ajutat sa fac acest lucru.

Vineri, 1 ianuarie 1993

Un nou an, l-am început aici în Germania, în frumosul oras Karlsruhe, aproape de Strasbourg, oras al culturii franceze si locul de unde începe sa radieze în toata lumea pacea si adevarata dragoste între popoare. Nadejdi noi pentru încercatul om de pe planeta Pamânt.

La orele 24, aratate pe toate ecranele televizoarelor lumii, cu cei din familia Florincas, în locuinta lor, am întâmpinat Noul An 1993 cu traditionalul pahar de sampanie. Si a fost, spre bucuria noastra, sampanie de Alba-Iulia. Emotionati, ne-am urat unii altora multa fericire, sanatate si pace în lume. Am trecut apoi pe balconul casei si-am asistat la un spectacol nemaivazut de mine. Mii si mii de cartuse trase în înaltul cerului, raspândind în vazduhul întunecat o lumina feerica în fel de fel de culori. Se auzeau pocnetele cartuselor ca-n vreme de razboi. La televizor s-au dezlantuie noi dansuri si cântece de pe întreg cuprinsul Germaniei. Cu gândul la ai mei din tara, priveam în întunericul de afara, luminat din când în când de lampile multicolore.

În jur de orele trei dimineata m-am dus la culcare. Din pat am mai urmarit programul la televizor, dar numai pentru putin timp. M-am gândit iarasi la toti ai mei din tara, rude si prieteni.

Azi îl sarbatorim pe Sf. Vasile cel Mare.

Acum, pentru ca sunt departe de tara mea, îmi aduc aminte de Petre Tutea, înțelegându-i marea dragoste pe care a avut-o pentru poporul român. El, în închisoarea Aiudului, ne spunea: — “Nu poporul român trebuie sa ne considere eroi, ci noi trebuie sa multumim poporului român ca ne-a dat ocazia sa luptam pentru el si chiar sa murim.”

Sunt bătrân la cei 72 de ani ai mei si ma rog lui Dumnezeu sa ma tina sa pot vorbi si scrie. Sa mai vad ca neamului nostru românesc i s-a facut dreptate. Sa fim drepti si buni când judecam oamenii acestui popor din Carpati. Sa ne rugam lui Dumnezeu ca poporul român sa ajunga sa fie respectat de celelalte popoare. Sa ne axam pe drumul cinstei si al corectitudinii. Sa ajungem si noi odata la cultul muncii. Ura si minciuna sa dispara, daca vrem sa fim în rândul oamenilor adevarati.

Spre seara au venit pe la noi Eli si cu Ion, sotul ei. Am vorbit despre multe lucruri si

ne-am adus aminte de oameni si fapte de la noi din tara. Am baut cu ei un vin foarte bun de pe Rin. La plecarea lor a venit si Monica cu toata familia ei, Daniela si Gigi, sotul ei. D-l Gheorghe Stredie este un om aparte. Asa mi s-a parut mie. Un om înalt de statura, cu ochi patrunzatori si cu multa caldura sufleteasca, dar si gata oricând de a sanctiona raul din om.

Pe mine ma bucura mult faptul ca socrul si ginerele se întâlnesc pe linia aceasta a omeniei. De aceea exista între ei un respect reciproc.

Sâmbata, 2 ianuarie 1993

Înc-o zi din noul an. Leni si Nadina pleaca la cumparaturi de dimineata. A venit Eli cu masina dupa ele. Eu cu Aron am ramas acasa. Tot mai mult ma gândesc la ai mei. Timpul se apropie. Dupa masa, eu cu Aron mergem la Monica si Gigi. Acolo ne-am simtit foarte bine, vorbind despre toate. Am luat, la plecare, de la ei, un pachet pentru mama lui Gigi, în tara. Din Lugoj îl voi pune la posta.

Vorbind împreuna cu totii, Aron, Monica si Gigi, am constatat un lucru, ca numai atunci când esti departe de tara ta, printre straini, îți dai seama cât de mult îți iubesti tara si neamul. Despre greselile conducerii vorbești cu durere si revolta, iar sperantele în mai bine te aprind, te dinamizeaza, te însufletesc. Nu stiu cum vor fi altii, dar eu asa sunt.

Duminica, 3 ianuarie 1993

De dimineata ne-am pregatit de o vizita. O asteptam pe doamna Gabi Roos, care vine cu masina si ne duce la ea acasa, la Bruchsal. Noi toti suntem gata de plecare. La ora 10 plecam. M-a impresionat locuinta D-nei Gabi, curata, bine îngrijita si cu mobilierul ales cu mult gust. Sta într-un bloc la parter, aproape de noua biserica cu un turn patrat, având un stil neobisnuit pentru mine. Un patulater înalt si cu cruce în vârful. Pe toate cele patru fete se afla câte un ceas mare.

La Gabi ne-am simtit foarte bine, aducându-ne aminte de oameni si fapte din trecutul nostru, de anii petrecuti la SMT Lugoj, unde ea a fost mult timp casiera. Depanând firul amintirilor, adesea ne aprindeam pâna la emotie. Dar ne înfierbântam si când ne gândim la raul din lume. Ne uitam în Iugoslavia, ne uitam la dezmembrarea Cehoslovaciei, ne uitam la subrezenia pacii în fosta URSS. Dar, mai mult, ne uitam si constatham impasul în care se gaseste azi Germania, unde numarul somerilor a început sa creasca. Din cauza nesigurantei sociale, în urma manifestarilor extremiste, capitalul strain a fost stopat în Germania. Daca si aici se întâmpla astfel de fenomene, atunci ce sa mai zicem de noi românii? Daca si Germania, într-o buna masura, si-a pierdut credibilitatea în fata marilor capitaluri, atunci ce sa mai spunem despre tara noastra?

Mai cu una, mai cu alta, timpul a trecut repede aici în vizita noastra la Bruchsalul frumos si bine îngrijit. Ne-a servit o masa bogata, cu de toate, pregatita ca la noi în tara, în Lugojul nostru cu vechi traditii românești.

La orele 16 si 30 de minute am plecat spre casa, luându-ne ramas bun de la doamna Gabi si multumindu-i din tot sufletul de felul cum ne-a primit. Am luat Busul din oras si ne-am îndreptat spre Karlsruhe. Acasa la noi ne-a întâmpinat o atmosfera calda si îmbietoare de familie: "Bine ca la noi acasa nu-i niciunde!"

Omul, peste tot pamântul, asa si spune.

Luni, 4 ianuarie 1993

A mai trecut o zi. Afara s-a facut mai frig, -7 grade. Este o iarna pe sec, fara zapada. Dupa masa am plecat în vizita la dl Mitrofan. Acolo am fost primiti cu multa caldura. Cu noi a fost si Nadina. Ne-a servit cu un vin bun de pe valea Rinului. Karlsruhe este la numai 2 km. de Rin. Asa am petrecut câteva ore placute si cu nostalgice amintiri din vremuri de demult. Catre orele 20 am plecat spre casa lui Aron.

Marti, 5 ianuarie 1993

Suntem în ajun de Boboteaza, zi de post, zi de reculegere si meditatie. Aici, ziua aceasta de post o traiesc în mine, cu gândul la Cel de Sus, sa ne ajute sa iesim la lumina. Ma gândesc acum la Lugojel, la Alina si Marioara, care primesc preotul cu crucea. Cu smerenie si cu pietate îl primeam si sarutam crucea, sfânta cruce. Pe aici, în Karlsruhe, am observat ca în ajun de Boboteaza umbla prin oras copiii mai mari, îmbracati în costume speciale si cu coroane aurite pe cap, cu Irozii si cu stele mari aurite. Merg de la casa la casa, respectând si realizând datina din batrâni. Aici, în Germania, Boboteaza se bucura de un mare respect si se manifesta printr-o bogata ceremonie. Oameni si popoare, în felul lor, respecta si cred în acelasi Dumnezeu, pe întreaga planeta Pamânt. De s-ar ajunge odata la adevarata dragoste si armonie pe pamânt.

Pe la 10 am plecat în oras dupa fotografii si dupa cumparaturi. Afara-i frig cu minus 8 grade, un ger pe uscat. Suntem bine îmbracati, cu paltoane si caciuli. Din nou am colindat pravaliiile. Acasa am ajuns pe la orele 13 si 30 de minute, flamânzi si înfrigurati. În tramvai, în fata noastra, erau patru albanezi, doua femei si doi barbati. La înfatisare, fiind destul de tuciiuri, i-am luat drept tigani. Vorbeau repede si se pareau a fi tigani si dupa grai. Dupa un timp, unul din ei, mai tânar si cu palarie pe cap, îl întreaba pe Aron, în germana, daca suntem nemti. Aron i-a raspuns ca da. Ne ferecea ca aveam caciuli pe cap, în frigul acesta. El tragea de palarie pe cap, ca simtea destul de bine frigul. Din vorba în vorba, ne spune ca sunt albanezi de la Kosovo si ca iugoslavii sunt la pamânt. La urma, Aron le spune ca noi suntem Ciobané, adica români pe limba lor. Au sarit în sus de bucurie si ca asa da, ca dupa caciulile noastre nu paream nemti. Ne-am despartit în mare veselie. Ajunsi acasa, cu un pahar de tuica ne-am încălzit si am mâncat foarte bine.

Miercuri, 6 ianuarie 1993

Botezul Domnului. Gândul si dorul meu zboara catre cei de acasa. De Sf. Ion voi pleca cu autocarul la orele 18. Astept cu emotie si nerabdare plecarea, desi la Leni si Aron m-am simtit excelent. S-au purtat cum nici nu se putea mai bine. Nu stiu daca vreodata voi putea sa fiu la înaltimea lor, multumindu-le din tot sufletul. Azi suntem invitati la dl Sântion la masa. Eu, ca de obicei, m-am sculat tot de dimineata, facând putina ordine în camera si apucându-ma sa mai notez câte ceva în jurnalul meu. Toti ne pregatim sa mergem la Valeriu si la Camelia. Pe la orele 13 suntem primiti cu multa caldura de familia Sântion, pe str. Händel nr. 25. Al doilea nume de botez al lui Valeriu este Ioan. A fost invitata si familia Mitrofan. În total am fost 8 insi. A fost o masa ca-n povesti, cu de toate, si servita de catre Camelia dupa toate regulile artei. Si acum si aici am realizat un colt din tara. Pentru câteva ore România a fost la Sântion acasa. La plecare mi-am luat ramas bun de la distinele gazde, multumindu-le de felul cum am fost primiti.

Urmeaza sa plec a doua zi, împreuna cu Nadina, joi, 7 ianuarie 1993, în tara, în România. Ajunsi acasa la Aron, am dat un telefon lui C-tin Pascu, la Timisoara. Dupa multa truda, am reusit sa-l prindem. L-am rugat sa ma astepte în fata Catedralei Ortodoxe în ziua de vineri 8 ian. 1993, la orele 18, când va sosi autocarul.

Joi, 7 ianuarie 1993

A sosit si ziua plecarii. Este ziua Sfântului Ioan Botezatorul. M-am rugat sa-mi ajute sa ajung cu bine acasa, în România. De dimineata încerc un sentiment de parere de rau parca, trecând prea repede timpul de stat în Germania. Aceasta, împreuna cu neastâmparul dorului de tara, îmi imprima o stare de bulversare. Caldura cu care am fost primit de Leni si Aron a fost extraordinar de mare. Niciodata nu voi putea sa le multumesc de tot ce au facut pentru mine. Ma rog lui Dumnezeu sa-i ajute, sa le dea sanatate, pace în suflete si mult, mult noroc pâna la adânci batrânети.

Ma misc într-o parte si alta, împlinind ultimele pregatiri de plecare, împachetând ceea ce a mai ramas prin camera. Am multe bagaje. Asta ma face un pic nelinistit pâna ma vad urcat în autocar.

A venit la noi Gigi Stredie cu masina. S-a pregatit sa ne duca la Gara Centrala. Bagajele au fost încarcate în masina. La orele 16 si 30 de minute am plecat. M-am despartit de Leni cu lacrimi în ochi. Mi-a promis ca vine si ea la gara. Pe la 17 si 30 am fost în fata garii. Ploua marunt si rece. Îmi aduceam aminte ca si plecarea mea în Germania tot prin ploaie a fost. Eram cu Costica Pascu pe treptele Catedralei si ploua marunt si rece.

Aici, în Gara Centrala, unde asteptam autocarul lui Zorneck, Aron s-a dovedit expeditiv. A adus doua carucioare pentru mine si Nadina si acolo ne-a pus bagajele. La orele 18 fara 10 minute a sosit autocarul. O femeie ne-a strigat de pe o lista pe mine si pe Nadina. Destul de emotionati, ne miscam într-un fel haotic. Au cazut bagajele de pe carucior încurcându-ne un pic. Cu înțelegere din partea soferilor, am reusit sa urcam calabalâcul în masina, al meu în locul indicat pentru Timisoara, iar al Nadinei pentru Arad. Aron mi-a platit drumul pâna la Timisoara, 130 de marci. În sfârșit am ajuns la locul meu în autocar, pe locul I din spatele soferului, iar Nadina pe locul II, ales de ea. Eram unul lângă altul. Pe rând au venit la mine si si-au luat ramas bun. Aron a fost primul, dupa el a venit Gigi, ginerele sau, apoi Monica, sarutându-ma cu mult drag. La urma a venit si Leni. Ne-am îmbratisat si ne-am despartit cu lacrimi în ochi. La plecarea autocarului, care rula încet printre oameni, ne-am mai facut din mâini semn de calduroasa despartire.

Plecam din mijlocul unor oameni adevarati. Eram o mână de români într-o masa compacta de germani. Însingurati, printre straini, ne-am gasit caldura sufleteasca necesara pentru a fi uniti în gând si fapta.

Sosim la Frankfurt. Aici s-au urcat noi calatori. Pornim spre Ulm, unde ajungem la orele 22. Peste tot pe unde trecem este lumina ca ziua. Ploua si ploua ca toamna si era tare rece. În autocar, o caldura placuta te îmbia la somn. Nadina si-a gasit de vorba cu femeia care se ocupa cu taxarea calatorilor. Era o cunostinta din Arad. Unul din soferi este ungar la origine si vorbeste cu Nadina ungureste. Celalalt sofer, neamt din Freiburg, trancaneste cu taxatoarea în germana si sfârșeste întotdeauna într-o engleza stricata. Poceste cuvintele de-ti ia maul. Atunci luau fiinta noi cuvinte în engleza. Ajungem la München, de unde alti calatori se urca în masina. Aici a aparut o problema. În autocar aproape toate locurile erau ocupate, dar calatorii trebuiau luati. Pâna la urma s-a rezolvat. Locul unde era amplasat WC-ul a fost ocupat. S-a renuntat la WC. Pe drum însa masina a oprit mai des, fapt pe care noi de-abia-l asteptam. Din loc în loc erau construite WC-uri publice, bine îngrijite. Am apreciat acest lucru ca fiind ceva bun pentru om. De la München o luam spre nord si ne oprim numai la Nürnberg, în plina noapte de iarna. Pe ici si colo își facea aparitia câte un petic mare de zapada. În autocar e cald, cald bine de tot. De la o vreme Nadina a obosit. Încetase conversatia cu soferul ungar. O cuprinsese somnul. Se întoarce spre mine si pune capul pe umarul meu atipind pentru o clipa. Am îndemnat-o sa se culce fara nici o retinere. S-a cuibarit si a adormit. În autocar vad ca aproape toti calatorii motaiau, fiecare în felul lui. Iata-ne ajunsi si la Nürnberg. Daca la Karlsruhe ploua, aici ninge cu fulgi mari. De la Nürnberg ne îndreptam spre est, apropiindu-ne de frontiera Cehiei. La granita se mijeste de ziua. Afara, mantaua alba a zapezii acopera tot pamântul. La vama trecem fara nici o problema. Strabatem colinele Boemiei si Moraviei, cu soselele în serpentina, destul de riscant pe timp de iarna. Trecem prin Bratislava, apropiindu-ne de frontiera cu Ungaria. Se face ziua. Speram sa ajungem mai devreme, dar n-a fost asa. Soselele fiind acoperite cu zapada, se merge foarte greu pe ele. Trecem prin Brno fara sa oprim. La Bratislava, în schimb, autocarul face o oprire, soferii se odihnesc. Era în plina zi. Pornim iarasi la drum. Pe masura ce mergeam, gândul meu fugea spre tara, la toti ai casei.

La Budapesta ajungem pe ziua. De data aceasta toata Ungaria am traversat-o la lumina zilei. Este o tara binecuvântata de Dumnezeu, frumoasa si bine îngrijita. Toate localitatile erau asa de aratoase ca nu se putea sa nu fie admirate. Oprirea în Budapesta a fost de mai lunga durata, pe malul Dunarii. De aici iarasi la drum. Spre seara ajungem la Seghedin, un oras mare si frumos. Si eu, si Nadina dadeam dovada de multa nerabdare. Ne voiam acasa. Pe masura ce ne apropiem de tara, zapada se face tot mai mare. Afara ninge cu fulgi mari si desi. La vama trecem

fara dificultate.

Suntem în tara. Bucuria este mare. Se citește pe fata noastră. Ne îndreptăm spre Arad. Suntem în plina noapte, orele 22. Când oprește în Arad, în piața, eu ma dau jos din autocar. Nadina coboară și ea cu bagajele ei, ajut să le dea jos. Când mă uit la locul unde erau bagajele mele, amândouă erau date jos. Strig la cel care se chinuia cu ele.

— “Ce faci, mai omule? Acestea sunt ale mele. Te rog, pune-le la locul lor!”

— “Pai să vedeți că vreau să le scot pe ale mele. Am să le pun iarăși la locul lor.”

Sub ochii mei au fost puse de unde le-a luat. Ramâneam fără ele dacă nu mă dădeam jos din autocar.

Jos, Nadina era așteptată de mama ei. O îmbrățișez cu multă căldură și ne despartim. Stăteam o luna de zile cu ea la Aron și la Leni în Germania. De atunci, nu mai știu nimic de ea.

Din Arad zburam prin zapadă spre Timisoara. Drumul era destul de anevoios pentru autocar. Se vedea cum din înaltul cerului, la lumina farurilor, fulgii de zapadă se lasau alene pe pământ. Era 8 ianuarie 1993. În fata Catedralei, autocarul, obosit și troznind din toate încheieturile, se oprește din mers. Ajunsesem la orele 24 din noapte.

Ca furnicile, fiecare din noi ne dam jos din mașina. Lumea se cam rarea, luându-și fiecare bagajul și plecând. Eu, scrutând întinericul, așteptam să vad pe careva din ai mei. După un timp, vad că apar cei doi fii ai mei, Tibi și Horea, zâmbind. I-am sărutat pe amândoi și ne-am urcat în mașina, ducându-ne la Costica Pascu acasă. Acolo ne așteptau cu tuica fiartă. A fost o mare bucurie pentru toți. Fiecare vorbea în limba noastră. Mi-a făcut așa de bine căldura sufletească cu care ne-a primit familia Pascu, precum și căldura rachiei fierte. Realizăm cu adevărat că eram în țara mea și-n mijlocul celor dragi.

De la Timisoara plecăm spre Lugoj după orele 2 din noapte, multumindu-i familiei Pascu pentru toată dragostea ce ne-o poartă. Și de aici drumul a fost tot anevoios prin zapadă și prin întineric. La orele 5 am ajuns la Lugoj, unde bucuria cea mare a revenirii a izbucnit din plin. Sotia și nepoata Alina erau în brațele mele.

Dintr-o dată casa s-a umplut de bucurie și de bagaje. Ce-i drept, adusesem de la Aron cam multe lucruri. Nu mai aveam loc în camera.

Așa se încheie călătoria mea la Karlsruhe și înapoi cu, o navalnică dragoste de familie și de țară.

CUVÂNT CĂTRE ȚARA

Deși mă repet, transcriind o parte din acest testament în cuprinsul lucrării, țin totuși ca memoriile mele să le închei cu acest mesaj al lui Spiru Blănuș către Neamul Românesc, către Țară. Prin conținutul lui, este mai actual ca oricând.

Mesajul constituie de fapt TESTAMENTUL SPIRITUAL AL LUI SPIRU BLĂNUȘ.

Să cinstim pe cei care și-au dat viața pentru Hristos și neamul lor!

La 16 iulie 1992 s-a înălțat o sfântă cruce în memoria celor care au fost executați la Padurea Verde (lângă Muzeul Satului - Timisoara), în anul 1949 la 16 iulie de către regimul comunist pentru că au luptat împotriva lor, iubindu-L pe Hristos și neamul lor. Din inițiativa AFDP-Timis și a fundației culturale “Memoria”, crucea a fost ridicată și sfântă pe locul unde a fost executată, în cinstirea memoriei martirilor neamului nostru: Spiru Blănuș, Petru Domasneanu, Romulus Maritescu, Ion Tanase, Petru Puschita-Mutașcu, care în lupta lor au mers până la jertfa supremă. Iar în data de 2 august 1949, alți membri ai grupului, deși nu erau condamnați la moarte, au fost executați în același loc. Ei sunt: Aurel Vernichescu, Gheorghe Popovici, Teodor Ungureanu, Gheorghe Smulțea, Petru Puschita-Liber și Nicolae Ghimboasa-Miclut. Comunistii s-au napustit cu o înversunare drăcească asupra memoriei lui Spiru Blănuș, contestându-i chiar eroismul.

Ma întorc în urma cu 44 de ani, în 23 ianuarie 1949, când, stând de vorba cu Spiru Blanaru, acolo sus, în mijlocul padurilor care frematau a bejenie, pe îndelete, mi-a încredintat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarna, nu prea frig, desi albastrul cerului vestea ger. Soarele scaldă bolta cereasca de un pitoresc nemaivazut, dar zapada nu se topea. Miriade de stelute albe reflectau albul scânteietor al zapezii. Era o feerie. În masura zbuciumului din sufletele noastre, în aceeasi masura crestea farmecul naturii, cu albul zapezii scânteind în soare. Contrastul acela izbitor al colinelor de deal învesmântate în mantie alba ne trezea la realitate.

Eram în plina lupta cu Raul. Ei erau multi, sustinuti de tancurile rusesti, noi eram putini si fara arme. Cu noi era numai nadejdea ca dreptatea va iesi la iveala si Dumnezeu este cu noi. Vânatii din toate partile, cu o iarna grea, ne zbateam sa gasim o iesire. În aceasta atmosfera de zbucium sufletesc, Spiru Blanaru începe marturisirea lui. Baierile inimii lui se dezleaga si zice:

- Mai frate Tase Berzescu, suntem prinsi ca într-o menghina. Nu stiu care va scapa din noi doi cu viata; cred totusi ca tu o sa scapi; este bine sa stii unele gânduri ale mele. La vremea potrivita sa le faci cunoscute, daca vrei, si altora.

Stând asa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zapada, ascultam la cele spuse de Spiru. Aparuse si legea care prevedea pedeapsa cu moartea. Comunistii creaseră prin legi draconice atmosfera prielnica lichidării noastre ca dusmani ai lor. Ne luptam la ora aceea cu moartea. Iata ce-mi spune Spiru:

- De când stau aici, în grup, cu acesti oameni hotărâti sa lupte pâna la unul, am observat un lucru extrem de important în felul de comportare. Desi suntem ca apartenenta politica diferita, ne înțelegem ca fratii. Nu facem diferenta între noi. Aici, dupa cum stii, sunt multi legionari, taranisti, liberali, militari. Suntem de atâtă timp la un loc, nu i-am auzit niciodata sa faca deosebire între ei dupa apartenenta politica. Toti suntem români si trebuie sa fim uniti în fata dusmanului. Desi cel mai mare pacat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am realizat în ciuda pacatului, unitatea dintre noi.

- În fata primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu totii ne rugam ca sa scapam de draceasca înclrestare între bine si rau. Se realizase o prietenie, liantul fara de care nu va fi niciodata biruinta.

- As dori ca la momentul potrivit, sa stie si ai mei de acasa, familia mea, prin ce am trecut si care au fost conditiile de viata si sansele de biruinta asupra lor, a comunistilor.

Ne-am împacat cu gândul ca va trebui sa murim pâna la urma. Eu, frate Tase, am certitudinea ca voi muri si-ti încreditez tie aceste gânduri ale mele, nu ca pe un mesaj, dar ca unele framântari ale mele ca om. Fiul meu, daca va mai apuca sa scape cu viata si sotia mea la fel, ar vrea sa cunoasca prin ce am trecut.

- Îmi este draga tara noastra, neamul nostru românesc si as dori ca odata sa fie liber, mare si unit. Dumnezeu sa fie cu el si dezmembrarile politice, de partid, sa dipara. Poporul român s-a nascut crestin, avem obligatia morala fata de copiii si nepotii nostri sa le lasam mostenire credinta dreapta a stramosilor nostri si raspunderea fata de strabunicii nostri, crescuti în legea crestina. Fa acest lucru, fratele meu, si este de ajuns pentru mine. Cei care vin dupa noi sa stie ce-am facut si ce-am gândit si noi, în toiul beznelor adânci.

Dupa aceasta încredintare de gânduri si vrieri a urmat un moment de liniste, de traire interioara pentru amândoi. Stiam ca ne hârjonim cu moartea.

Ca treziti dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri si nadejdi, ne-am îmbratisat si sarutat, despartindu-ne. De atunci nu ne-am mai vazut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blanaru, împartasite mie. El n-a avut pretentia unui mesaj catre toti românii, catre tara. Apelul la unitate nationala este un deziderat al nostru, al românilor. Unitatea, însa, lipseste cu desavârsire. Nu stim ce am mostenit noi de la daci, dar pacatul dezbinării l-am mostenit în mod sigur.

Dupa ce ne-am despartit de Spiru, am stat de vorba cu Petru Domasneanu, aproape o ora. În mare, aceleasi lucruri si doruri mi le-a spus si comandorul, încredintându-mi pentru viitor cele spuse de el. Amândoi si-au iubit neamul si legea crestina, jertfindu-se pentru ele.

Tin sa mentionez un lucru - ca eu daca mai sunt în viata, sunt datorita lui Spiru Blanaru. În urma declaratiilor lui Tudor Ruset, curierul meu, eu trebuia sa fac parte din lotul de judecata al lui Spiru. Nu am recunoscut nimic din cele declarate de Ruset. În tot timpul anchetelor a avut mult echilibru si judecata în gândire. Asa se face ca eu am fost scos din lotul lui Spiru. El a declarat ca nici nu ma cunoaste. El mi-a salvat viata.

Dupa caderea mea din 25 ianuarie 1949, Spiru a luat legatura cu Ianas Fenes de la Armenis, continuând lupta de rezistenta. A mai fost sprijinit si de oamenii din Mehadica, prin Petru Guran, seful rezistentei din comuna, de Veltanescu din Corni, de Nicoara Ion, învatatorul de la Canicea, alaturi de multi oameni din comuna. De asemeni si de Samoila Martinescu din jurul Mehadiei, împreuna cu o multime de români din sudul Banatului.

Acum când scriu cele petrecute la ridicarea Crucii de la Padurea Verde din 16 iulie 1992, în memoria martirilor nostri, ma înfior, oprindu-ma din scris, reflectând.

Dupa ce am scris tot ce am stiut si mi-am adus aminte despre grupul de rezistenta armata din Banat, condus de Spiru Blanaru, de la oameni apropiati si altii necunoscuti, mi-am auzit acuza ca eu l-am creat pe Spiru erou si luptator pâna la jertfa suprema asupra comunismului.

Nu, fratilor! Nu eu l-am creat pe Spiru Blanaru erou!

Prin nasterea lui, Dumnezeu l-a harazit luptator, punându-i arma în mâna si dragostea de neam în suflet, ca sa fie pilda vie nepotilor si stranepotilor în apararea lui Hristos si a neamului nostru românesc.

Eu am avut fericirea sa fiu alaturi de el, cu arma în mâna si sa-i cunosc crezul si taria suflenteasca.

Domnilor nostalgici ai rosiilor de la rasarit, cu cât atacati si cautati sa-l defaimati pe Spiru Blanaru, cu atât mai mult îl aureolati. Lupta dusa de voi împotriva rezistentei armate din Banat si din tara, este cel mai puternic argument ca ea a existat si neamul românesc a luptat pentru salvarea lui.

Ponegrindu-ne pe noi, va prabusiti voi în haurile urii si ale minciunii. Ati aruncat o tara întreaga în criza morala si politica.

Sa nu uitati: Spiru Blanaru este simbolul rezistentei armate din Banat. Desi Spiru a fost moldovean, prin jertfa lui, este pentru totdeauna banatean.

Prin lupta dusa împotriva lui Satan, pe meleagurile Banatului, el ramâne în istorie simbolul luptei pentru credinta si neam, cât va dainui acest popor românesc.

Deci, nu eu l-am creat pe Spiru Blanaru erou si martir, ci el, prin lupta si jertfa lui, m-a creat pe mine scriitor al faptelor de arme si dragoste de tara a românilor banateni, indiferent de etnie si crez politic.

Dumnezeu a harazit neamul românesc sa se nasca crestin. Prin aceasta i-a încredintat si o misiune, aceea de a crede în El si a-L apara. Aparându-L pe El, ne aparam fiinta neamului nostru.

Comuna Teregova, care ar trebui sa fie considerata comuna erou, pentru ca a dat cei mai multi luptatori si morti în rezistenta armata din 1949, azi constituie un paradox. Manevrati fiind de comunisti, ei îl contesta pe Spiru Blanaru ca sef al lor. Pacat ca cei morti nu mai pot auzi cele vorbite de fratii lor, de copiii lor si de nepotii lor, ca s-ar rusina. Timpul este cel mai bun judecator. Istoria va consemna aceste lucruri când apele se vor limpezi.

Spiru Blanaru va ramâne pentru vesnicie comandantul rezistentei armate din muntii Banatului din anii 1948-1949, împotriva comunismului. Va fi ca un far luminos în negura vremii.

Crezul lui a fost si va fi crezul neamului românesc pâna la sfârșitul veacului.

Cândva, pe locul unde au fost executati, la Padurea Verde, se va înalta o Catedrala.

**La Editura Marineasa
au aparut:**

Ion Gavrilă Ogoranu, Lucia Baki Nicoara
Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc
volumul III

Viorel Gheorghita
Et ego - Sarata, Pitesti, Gherla, Aiud

Nicolae Calinescu
Preambul pentru camera de tortura

Doina Magheti
Spiru Blănaru - Portret din fragmente salvate

Ileana Silveanu
Carările speranței
Din rezistența anticomunistă în Munții Banatului, vol.I

Miodrag Milin
(coordonator)
Rezistența anticomunistă în Munții Banatului
- zona Domasnea-Teregova -

în curând

Liviu Valenas, convorbiri cu Mircea Dimitriu
Miscarea legionară - între adevăr și mistificare

Ileana Silveanu
Carările speranței
Din rezistența anticomunistă în Munții Banatului, vol.II